

Додаток 1
до рішення 71 сесії міської ради
восьмого скликання
від 19 грудня 2025 р. № 2/71/VIII

НОСІВСЬКА МІСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ НОСІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ДО 2027 РОКУ

НОСІВКА – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	9
Розділ 1. АНАЛІТИЧНА ЧАСТИНА	11
I. ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ГРОМАДИ	11
II. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ГЕОГРАФІЧНЕ РОЗТАШУВАННЯ ГРОМАДИ	15
III. ПРИРОДНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГРОМАДИ.....	26
IV. ХАРАКТЕРИСТИКА НАСЕЛЕННЯ ТА ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ.....	39
V. РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ.....	45
VI. МІСТОБУДІВНА ДОКУМЕНТАЦІЯ	76
VII. ІНФОРМАЦІЯ ЩОДО ВІДПОВІДНОСТІ ПРОСТОРОВОМУ ПЛАНУВАННЮ РЕГІОНУ ТА ПЛАНУВАННЮ ЗА ГАЛУЗЕВОЮ ОЗНАКОЮ	78
VIII. ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК.....	89
IX. ФІНАНСОВИЙ СТАН ТА БЮДЖЕТ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	99
X. СИСТЕМА ОРГАНІВ ВЛАДИ.....	104
XI. ОРГАНИ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ ТА ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ	1109
XII. РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ЗАЦІКАВЛЕНИХ СТОРІН.....	113
Розділ 2. SWOT-АНАЛІЗ	137
Розділ 3. СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	1510
Розділ 4. СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	156
Розділ 5. СТРАТЕГІЧНІ, ОПЕРАТИВНІ ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	157
Розділ 6. УЗГОДЖЕНІСТЬ СТРАТЕГІЇ З ДЕРЖАВНИМИ ТА РЕГІОНАЛЬНИМИ СТРАТЕГІЧНИМИ ДОКУМЕНТАМИ	1621
Розділ 7. ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ, ОЦІНЮВАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ	171

Перелік таблиць

Таблиця 1.2.1 Старостинські округи та населені пункти територіальної громади в розрізі старостинських округів	16
Таблиця 1.2.2. Порівняння громади, району, області	23
Таблиця 1.2.3. Порівняльна характеристика Носівської міської територіальної громади та подібних громад	24
Таблиця 1.3.1. Аналіз основних типів ґрунтів громади	27
Таблиця 1.3.2. Відомості щодо корисних копалин	28
Таблиця 1.3.3. Об'єкти природно-заповідного фонду Носівської МТГ	29
Таблиця 1.3.4. Характеристики водойм Носівської МТГ (відповідно до проведеної інвентаризації водних об'єктів у грудні 2021р.)	32
Таблиця 1.3.5. Обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності	34
Таблиця 1.3.6. Динаміка викидів забруднювальних речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у регіоні по окремих населених пунктах, тис. т	34
Таблиця 1.3.7. Обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, т	37
Таблиця 1.3.8. Метеорологічні характеристики і коефіцієнти, які визначають умови розсіювання забруднюючих речовин в атмосферному повітрі Носівської МТГ	38
Таблиця 1.4.1. Статеві-вікова структура постійного населення Чернігівської області на 1 січня відповідного року	39
Таблиця 1.4.2. Населення Носівської МТГ у розрізі населених пунктів (на 1 січня року)	40
Таблиця 1.4.3. Природний і міграційний рух населення (сумарно за всіма населеними пунктами ТГ), осіб	41
Таблиця 1.4.4. Розподіл населення за старостинськими округами Носівської МТГ	42
Таблиця 1.4.5. Показники безробіття в Носівській МТГ за 2022-2024 р.р.	43
Таблиця 1.5.1. Мережа закладів освіти Носівської МТГ, що утримуються за рахунок бюджету громади, одиниць	45
Таблиця 1.5.2. Динаміка основних показників закладів освіти в Носівській МТГ	46
Таблиця 1.5.3. Заклади загальної середньої освіти Носівської громади у 2024-2025 навчальному році	46
Таблиця 1.5.4. Проектна потужність і наповненість закладів загальної середньої освіти в Носівській МТГ	47
Таблиця 1.5.5. Проектна потужність і наповненість закладів дошкільної освіти в Носівській МТГ	49
Таблиця 1.5.6. Місткість споруд культурно-спортивного призначення	57
Таблиця 1.5.7. Інформація про об'єкти сфери спорту	59
Таблиця 1.5.8. Забезпеченість житлом мешканців Носівської МТГ	60
Таблиця 1.5.9. Стан житлового фонду громади	60
Таблиця 1.5.10. Введення нового житла (сумарно по всіх населених пунктах, що увійшли до складу МТГ)	61
Таблиця 1.5.11. Забезпеченість житлом (сумарно по всіх населених пунктах, що увійшли до складу МТГ)	61
Таблиця 1.5.12. Підключення до комунальних мереж	62
Таблиця 1.5.13. Відсоток мешканців громади, які отримують відповідні послуги	62
Таблиця 1.5.14. Водопостачання та водовідведення (на рік)	63
Таблиця 1.5.15. Використання води в Носівській громаді у 2023-2024 році	63
Таблиця 1.5.16. Теплопостачання (на рік)	64
Таблиця 1.5.17. Дороги державного, обласного значення, що проходять територією Носівської ТГ	66
Таблиця 1.5.18. Основні характеристики доріг громади	67
Таблиця 1.5.19. Обсяги пасажирських перевезень на рік	68
Таблиця 1.5.20. Протяжність доріг Носівської МТГ	68
Таблиця 1.5.21 Відстань та час руху транспорту між центром та населеними пунктами громади	69
Таблиця 1.5.22. Поштовий зв'язок у Носівській МТГ	69

Таблиця 1.5.23. Мережа закладів торгівлі та громадського харчування	70
Таблиця 1.5.24. Мережа закладів побутового обслуговування	71
Таблиця 1.5.25. Перелік існуючих та потенційних туристичних об'єктів	72
Таблиця 1.6.1. Перелік наявної містобудівної документації населених пунктів, які входять до Носівської міської ради	76
Таблиця 1.6.2. Інформація про розроблені генеральні плани населених пунктів Носівської МТГ	77
Таблиця 1.7.1 Перелік цільових програм, які реалізуються в Носівській МТГ у 2025 – 2027 роках за рахунок бюджету громади	79
Таблиця 1.8.1 Динаміка зареєстрованих юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців у Носівській МТГ, 2021-2024 рр.	89
Таблиця 1.8.2. Основні суб'єкти господарювання Носівської громади за податковими надходженнями до місцевого бюджету у 2023 та 2024 рр., тис. грн.	90
Таблиця 1.8.3 Найбільші роботодавці Носівської громади	90
Таблиця 1.8.4. Динаміка сплати єдиного податку за 2022-2024 рр., грн	91
Таблиця 1.8.5 Податкове середовище Носівської громади у 2025 р.	93
Таблиця 1.8.6. Приміщення, які можуть бути надані в оренду або продані через аукціонну систему	96
Таблиця 1.8.7. Наявні земельні ділянки, які можуть бути надані в оренду або продані через аукціон	98
Таблиця 1.9.1. Загальний обсяг доходів і видатків бюджету Носівської міської МТГ, тис.грн	99
Таблиця 1.9.2. Доходи бюджету Носівської міської МТГ у 2023 і 2024 роках	99
Таблиця 1.9.3. Податкові надходження Носівської міської МТГ у 2023 і 2024 роках	100
Таблиця 1.9.4. Структура і динаміка офіційних трансфертів, отриманих бюджетом Носівської міської МТГ у 2023 і 2024 роках	100
Таблиця 1.9.5. Місце Носівської міської територіальної громади в регіоні за показниками фінансової спроможності, 2023-2024 роки	103
Таблиця 1.10.1. Структура і штатна чисельність виконавчого апарату Носівської міської ради	106
Таблиця 1.10.2. Комунальні установи та підприємства Носівської громади	107
Таблиця 1.10.3. Проєкти, реалізовані в Носівській МТГ за кошти державної субвенції на соціально-економічний розвиток регіонів чи Державного фонду регіонального розвитку	109
Таблиця 2.1. SWOT-аналіз Носівської міської територіальної громади)	137
Таблиця 5.1. Структура стратегічних, оперативних цілей та завдань Стратегії розвитку Носівської міської територіальної громади до 2027 року	158
Таблиця 6.1. Аналіз відповідності цілей Стратегії розвитку Носівської міської територіальної громади на період до 2027 року Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки	164
Таблиця 6.2. Аналіз відповідності цілей Стратегії розвитку Носівської міської територіальної громади на період до 2027 року Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року	166
Таблиця 6.3. Аналіз відповідності цілей Стратегії розвитку Носівської міської територіальної громади на період до 2027 року Цілям Сталого Розвитку	169
Таблиця 7.1. Система показників для моніторингу стану реалізації Стратегії розвитку Носівської міської територіальної громади до 2027 року	175

Перелік рисунків

Рисунок 1.1.1. Центр м.Носівка	12
Рисунок 1.1.2 Герб і прапор Носівської міської територіальної громади	14
Рисунок 1.2.1. Карта Носівської міської територіальної громади	15
Рисунок 1.2.2. Чернігівська область на карті України	18
Рисунок 1.2.3. Карта Чернігівської області	19
Рисунок 1.2.4. Ніжинський район на карті Чернігівської області	22

Рисунок 1.4.1. Статеві-вікова піраміда населення Чернігівської області, 2010-2022 роки	40
Рисунок 1.4.2. Структура населення Носівської громади за статтю, станом на 01.01.2025р.	42
Рисунок 1.4.3. Розподіл населення Носівської громади між адміністративним центром та старостинськими округами станом на 1.01.2025 р.	43
Рисунок 1.5.1. Розподіл декларацій про вибір лікаря первинної медичної допомоги в Носівській громаді за віком і статтю мешканців	51
Рисунок 1.5.2. Статеві-вікова піраміда населення відповідно до розподілу укладених декларацій про вибір лікаря у Носівській громаді	52
Рисунок 1.5.3. Центр надання адміністративних послуг у Носівській міській раді	53
Рисунок 1.5.4. Схема автомобільних доріг на території громади	66
Рисунок 1.7.1. Місце Носівської міської територіальної громади на перспективному плані Чернігівської області	78
Рисунок 1.8.1 Динаміка реєстрації та закриття бізнесу у Носівській громаді за 2020 - 2024 роки.	89
Рисунок 1.8.2 Галузева структура зареєстрованих у Носівській громаді юридичних та фізичних осіб-підприємців станом на 01.01.2025 в розрізі видів діяльності	90
Рисунок 1.9.1. Динаміка надходжень від місцевих податків і зборів до бюджету Носівської міської ТГ у 2023 і 2024 роках	100
Рисунок 1.9.2. Структура видатків бюджету Носівської міської ТГ у 2023 році, %	102
Рисунок 2.1. Порівняльні переваги	143
Рисунок 2.2. Виклики	145
Рисунок 2.3. Ризики	147
Рисунок 2.4. Протидія	150
Рисунок 5.1. Дерево цілей Носівської міської територіальної громади	157
Рисунок 7.1. Модель управління, оновлення та моніторингу виконання Стратегії	1721

Шановні жителі Носівської громади!

Носівська міська територіальна громада утворена 30 вересня 2016 року. Бажання створити громаду виявили жителі 5 сільських рад та міста Носівка – загалом 21 населений пункт, внаслідок чого населення громади склало 20,3 тис. осіб, а площа – майже 580,9 км².

Створення Носівської міської територіальної громади – результат зусиль жителів та їхнього волевиявлення до заснування нової територіальної спільноти, яка здатна реалізувати спільне прагнення до розвитку. Щоб досягнути бажаного, ми разом визначаємо головні напрямки розвитку інфраструктури громади, надання різноманітних послуг, покращення місцевого бізнес-клімату, розвитку освіти, медицини, соціального захисту, поліпшення безпекової ситуації, залучення інвесторів, зростання впізнаваності нашої громади.

Для того, щоб діяти послідовно та досягти поставлених цілей, створити комфортні умови життя всім жителям громади, розробляється **Стратегія розвитку Носівської міської територіальної громади**. Вона дозволить не лише реагувати на виклики сьогодення, а й бачити перспективу, розраховувати свої сили, залучати місцеві ресурси, концентрувати їх на визначених напрямках та неухильно наблизитися до поставлених цілей. Стратегія – це необхідна передумова для активізації місцевого бізнесу, а також залучення зовнішніх ресурсів від міжнародних донорів, партнерів та інвесторів для досягнення наших спільних цілей.

Стратегія розвитку Носівської міської територіальної громади на період до 2027 року розроблена за ініціативи міської ради і є результатом консолідації зусиль робочої групи. Вона спирається на соціологічні опитування мешканців, аналітичне дослідження соціально-економічного розвитку громади, її потенціалу та бачення її майбутнього. Вона дозволить запровадити новий спосіб планування життєдіяльності громади, задіяти всі ресурси та розумно використати їх на благо всіх мешканців.

Стратегія є документом, який демонструє жителям пріоритети громади, її точки зростання і ті зміни, які відбудуться в населених пунктах громади протягом наступних років. На її основі будуть розроблені більш детальні плани та проєкти місцевого розвитку. Стратегія – це «живий» документ, який буде розвиватися, змінюватися та адаптуватися, беручи до уваги нові обставини та враховуючи нові виклики.

Ключові принципи, які були закладені в Стратегію розвитку Носівської міської територіальної громади:

- сталість – інтеграція економічних, соціальних, екологічних аспектів прийняття рішень на основі стратегічного планування;
- прозорість – доступність і зрозумілість інформації про діяльність місцевого самоврядування, а також ухвалених рішень та їхніх підстав, що забезпечує розуміння дій, їх результатів та підзвітність влади перед громадянами;
- залученість (партисипація) – ефективні практики залучення громадян до управління громадою, що забезпечує реалізацію прав громадян, сприяє кращому задоволенню потреб мешканців, гарантує легітимність місцевого самоврядування;

- співпраця і солідарність – горизонтальна та вертикальна співпраця між різними рівнями державного і місцевого управління, бізнесом, громадянами, а також солідарна відповідальність за вирішення усіх питань життєдіяльності громади.

Збалансований розвиток будь-якої громади починається з визначення напрямків розвитку, пріоритетів та сукупності дій, які протягом наступних років дозволять громаді стати сталою, економічно розвиненою та самодостатньою.

Основними викликами для Носівської громади на період до 2027 року стануть пошук можливостей для ефективного використання її внутрішнього потенціалу та їх втілення в життя.

Плануючи та працюючи разом, ми реалізуємо все задумане, власними руками створимо громаду, про яку мріємо!

Успіхів нам та віри у свої сили!

З повагою Володимир ІГНАТЧЕНКО,

Носівський міський голова

ВСТУП

Стратегія розвитку Носівської міської територіальної громади є документом стратегічного планування місцевого рівня, що визначає стратегічні, оперативні цілі та завдання розвитку територіальної громади, та розробляється на період реалізації Державної стратегії регіонального розвитку та відповідної регіональної стратегії розвитку.

Стратегія розвитку територіальної громади покликана об'єднати зусилля усіх зацікавлених сторін – місцевих мешканців, бізнесових структур, влади, громадських активістів – задля забезпечення місцевого економічного та соціального поступу через використання стратегічних переваг громади.

Стратегія розвитку Носівської міської територіальної громади на період до 2027 року (далі – Стратегія) розроблена відповідно до законів України «Про засади державної регіональної політики», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про стратегічну екологічну оцінку», а також з врахуванням Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад, затверджених наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 № 265.

Стратегія узгоджується зі стратегічними і оперативними цілями стратегічних документів державного та регіонального рівня: Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки (затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695, зі змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 13 серпня 2024 р. № 940) та Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року (затвердженої рішенням сесії Чернігівської обласної ради від 18.12.2019 року № 4-21/VII, оновленої рішенням сесії Чернігівської обласної ради від 14.03.2025 № 3-22/VIII).

Система стратегічного планування в Україні базується на координації процесів стратегічного планування на центральному, регіональному та місцевому рівнях. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки (ДСРР) є основним планувальним документом для реалізації секторальних стратегій розвитку, координації державної політики у різних сферах, досягнення ефективності використання державних ресурсів у територіальних громадах та регіонах в інтересах людини, єдності держави, сталого розвитку історичних населених місць та збереження традиційного характеру історичного середовища, збереження навколишнього природного середовища та сталого використання природних ресурсів для нинішнього та майбутніх поколінь українців. ДСРР розроблена відповідно до Цілей сталого розвитку України до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30.09.2019 р. № 722. При розробці Стратегії розвитку Носівської міської територіальної громади до 2027 року проаналізовано ключові аспекти оновленої Державної стратегії регіонального розвитку, а цілі та завдання приведено у відповідність до цілей ДСРР. Також при визначенні цілей та завдань Стратегії Носівської ТГ враховано пріоритети, визначені в інших стратегічних та програмних документах державного і регіонального рівнів.

Стратегічні напрями розвитку Носівської громади пов'язані зі стратегічними цілями Стратегії розвитку Чернігівської області на період до 2027 року. Стратегія розвитку Чернігівської області визначає довгостроковий вибір пріоритетних сфер і напрямів розвитку області до 2027 року, бажаних орієнтирів майбутнього стану регіону, механізмів і шляхів їх досягнення, та є основою для розроблення інших документів стратегічного планування місцевого розвитку. Бачення відновлення і розвитку Чернігівщини визначене з урахуванням людського та економічного потенціалу. Стратегічною метою до 2027 року є забезпечення високої якості життя, гармонійного розвитку громад та економічного зростання на основі ефективного використання внутрішнього потенціалу територій області, їх спеціалізації на засадах ефективного управління та збалансованого природокористування. При розробленні змін до Стратегії було враховано, що першочерговим кроками на сьогоднішній день є створення умов для безпеки громадян, відновлення та подальший розвиток інфраструктури та економіки. Ці аспекти враховані і при розробці Стратегії Носівської громади до 2027 року та Плану заходів на 2025-2027 роки з реалізації Стратегії розвитку Носівської міської територіальної громади на період до 2027 року.

Розроблення Стратегії розвитку Носівської громади та Плану заходів з її реалізації на 2025-2027 роки було затверджено рішенням сесії Носівської міської ради № 10/56/VIII від 20.12.2024 р. Для організації процесу стратегічного планування і розробки Стратегії розпорядженням міського голови № 360 від 24.12.2024 р. було утворено Робочу групу з розробки Стратегії розвитку Носівської міської територіальної громади на період до 2027 року під керівництвом першого заступника міського голови з питань діяльності виконавчих органів Наталії Рубель.

Процес розробки та впровадження Стратегії відбувався публічно і прозоро з цієї метою через офіційний веб-сайт та офіційні сторінки міської ради в соціальних мережах було повідомлено про початок роботи над проектом Стратегії, визначено строки і форми подання пропозицій до нього від зацікавлених сторін, організовано регулярні відкриті розширені засідання Робочої групи з розробки Стратегії, оприлюднено на офіційному веб-сайті Носівської міської ради проекти Стратегії та Плану заходів з її реалізації, організовано їх громадське обговорення. Аналіз соціального-економічного стану Носівської міської територіальної громади та проблем її розвитку, SWOT-аналіз, визначення сценаріїв розвитку громади, формування стратегічних та оперативних цілей було здійснено спільними зусиллями робочої групи та залучених експертів під керівництвом к.н.з держ.упр. Тимошенко Тетяни. До процесу формування бачення і визначення пріоритетів розвитку громади були долучені представники органів місцевого самоврядування, освітяни, медики, представники бізнесу та громадянського суспільства. Стратегія громади орієнтована на потреби бізнесу та громадськості, що були виявлені, під час анкетування усіх активних та зацікавлених представників громади у вересні 2024 року.

Відповідно, Стратегія розвитку Носівської міської територіальної громади на період до 2027 року є документом, що враховує спільні інтереси та стратегічне бачення розвитку громади, та зорієнтований на забезпечення економічного розвитку громади і покращення рівня життя її мешканців.

Розділ 1. АНАЛІТИЧНА ЧАСТИНА

I. ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ГРОМАДИ

Носівська територіальна громада Ніжинського району Чернігівської області 30 вересня 2016 року шляхом об'єднання Носівської міської ради та Володьководівської, Іржавецької, Козарівської, Тертишницької сільських рад Носівського району.. Перші вибори відбулися 18 грудня 2016 р., було обрано 26 депутатів від 18 населених пунктів та міського голову. Пізніше відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України № 730-р від 12 червня 2020 року «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Чернігівської області», до складу громади була включена територія Держанівської сільської ради Носівського району, збільшивши таким чином кількість населених пунктів в Носівській громаді до 21. Перші вибори відбулися 18 грудня 2016 р., було обрано 26 депутатів від 18 населених пунктів та міського голову.

Територія сучасного міста Носівка була населеною з давніх часів. У переліку пам'яток значаться стоянки та поселення:

- Пос.Піший Майдан – знаходиться на північно-східній межі міста, займає мис лівого берегу р.Носівочка та належить до періоду Черняхівської культури III-Vст.
- Пос.Кратівка – в районі вул.Володимирської 81-100, знаходиться на мисі р.Носівочки, належить до періоду III-IVст.н.е та періоду XI-XIII ст.
- Пос.Спортшкола - період Переяславського князівства XI-XIII ст., знаходиться на вигині р.Носівочки в районі СШ № 3.
- Пос.Кар'єр - належить до періоду Черняхівської культури III-IV ст.н.е, знаходиться у південно-західній частині міста вздовж течії р.Носівочки біля колишнього кар'єру.
- Пос.Носовочка - належить до періоду Черняхівської культури III-IVст.н.е, знаходиться у південно-західній частині міста на протилежному від пос.Кар'єр березі р.Носівочки.
- Пос.Падуниха – південна межа міста в кінці вул.Успенської, XII-XIII ст.
- Пос.Запілля – район урочища Запілля, III-V ст.н.е., XI-XIII ст.
- Пос.Носовочка-1 - знаходиться у північній частині міста на березі р.Носівочки, III-Vст.н.е.
- Пос.Очисні- XI-XIII ст.н.е., знаходиться неподалік очисних споруд на правому березі р.Носівочки.
- Пос.Ферма- III-V та XII-XIII ст.н.е., знаходиться за південно-західною околицею міста.
- Пос.Погост- XI-XIII ст.н.е., знаходиться на відстані 1 км на південь від залізничної станції Космічна.
- Пос.Носів на Руді XI-XIII є центром сучасного міста Носівка.

Усі поселення мають охоронну зону - 50м. Навколо міста є досить густа мережа поховальних та сторожових курганів.

Історик В. Ляскоронський на початку минулого століття довів належність першої фортеці авторству Володимира Великого що відносить дату її заснування до кінця X ст.

Вперше поселення Носів на Руді, що згодом стало Носівкою, згадується в «Іпатіївському літописі» у 1147 р. Тоді Носів був у складі Чернігово-Сіверської землі Держави Рюриковичів, а після її розпаду – у складі Чернігівського князівства. Спогади про місто є у Лаврентіївському та Воскресінському літописах, а також у Воскресінському списку 1159р. як місто Носів, укріплений пункт другої укріпленої лінії. З 1471 року Носів входить до Київського воєводства, як один з форпостів Великого князівства Литовського. Розміри тодішнього міста мали понад 30 га. Прямокутна фортеця розташовувалась на мисі Куликів острів на насипу оточеному ровом наповненим водою. Залишки її збереглись по вул. Свято-Троїцькій та Баштовій. Саме шестикутна сторожова вежа стала формуючою основою вуличної променевої сітки на розі вул.

Баштової та Вокзальної, що залишило свій відбиток на забудові XIVст. та сучасній містобудівній ситуації.

У середині XIV століття Носівка захоплена литовськими феодалами та увійшла до Київського князівства, з 1471 року - до Київського воєводства, як один з форпостів Великого князівства Литовського. У 15 столітті відоме під назвою Носове. Після Люблінської унії 1569 року в складі Речі Посполитої. До 1619 року місто належало до Остерського староства Київського воєводства, а з 1630-х років безпосередньо магнату та шляхтичу Адаму Киселю (київському воєводі часу Хмельниччини).

Мешканці Носівки брали активну участь у селянсько-козацькому повстанні під керівництвом Павла Бута-Павлюка (1637р.) проти польських шляхтичів, також широко залучалися до військових дій проти московитів.

У 1648 р. Носівка стала центром сотні Ніжинського полку, а з 1667 р. – Київського полку. Після ліквідації Російською імперією Української козацької держави з 1782 р. входила до складу Ніжинського повіту Чернігівського намісництва, з 1802 р. до Чернігівської губернії як центр волості. Носівка двічі була спалена татарами – у 1662 і 1679 рр. У XVIII ст. Носівкою володіли князі Кушелеви-Безбородьки.

У 1719 році у селі відбувся виступ Носівських козаків проти утисків проросійсько налаштованої старшини. У XVIII ст. частиною земель Носівки володіли князі Кушелеви-Безбородьки. З 1751р. власницею частини земель Носівки стала Разумовська Наталія Дем'янівна. У 1735 р. Носівка отримала статус містечка, тоді у Носівці діяло 5 козацьких шкіл, богадільні. За Генеральним описом Лівобережної України 1765-1769 Носівка налічувала 1348 дворів разом з хуторами, населення становило 5999 осіб, з них переважна більшість 3750-козаки.

Рисунок 1.1.1. Центр м.Носівка

У 1861 р. через Носівку проходив останній шлях Тараса Шевченка з Петербургу до Канева. На відзначення сотих роковин перед спорудою залізничної станції встановлено погруддя поета.

У 1910 році в місті проживало вже 19 тисяч 638 жителів. З початку 1900 років функціонує залізнична станція. У 1911 року засновано Носівську сільськогосподарську дослідну станцію, що успішно здійснює свою діяльність і сьогодні. Будівлю виконано у стилі українського модерну, вона є пам'яткою архітектури. У 1931р. станцію реорганізовано в Українську науково-дослідну станцію овочівництва а у 1956р. вона стала відділенням Чернігівської обласної с/г дослідної станції. В ті роки Носівка стала одним з промислових та культурно-освітніх центрів Чернігівської губернії. На клопотання козацьких куренів Вербова (район Сьомого козацького

куреня) відкрито Друге Носівське початкове училище (зараз Носівська середня школа №3). Один з освітян міста Микола Терентійович Улезко був першим, хто переклав «Фауста» Гете українською мовою.

З 1923 р. Носівка стала центром району. Було відкрито 2 лікарні, народний дім, 2 клуби, 8 хат-читалень, 5 бібліотек. Виникло товариство по спільному обробітку землі (1926 рік), на його базі у 1929 році створено перший колгосп, пізніше ще 6. У 1940 році в Носівці діяли 2 лікарні, пологовий будинок, поліклініка, 2 аптеки, 2 середні, 5 неповних середніх і 4 початкові школи, 3 будинки культури, 5 клубів, кінотеатр, 13 бібліотек.

На території громади розташовано кілька сіл із власною історією та культурною спадщиною.

Село **Володькова Дівиця** починається з легенди про заснування, що в часи Київської Русі через село проходив шлях на Чернігів. Тут розміщувався охоронний пункт, а навколо села – великі дубові діброви, де водилося багато диких вепрів. За легендою, полювати на них любив київський князь Володимир Красне Сонечко. Приїжджаючи на полювання, князь розміщувався у мисливських будинках, які обслуговувала челядь, що постійно тут проживала. Так начебто утворилося село, яке спочатку називалося Володькове сільце. Воно розташовувалося на річці Дівиця, звідси поступово закріпилася назва Володькова Дівиця. Село настільки древнє, що ніхто не знає точне походження назви, а тому існує ще багато легенд, які залюбки переповідають місцеві жителі.

Давнє село **Козари**, виникло наприкінці IX – на початку X ст. Ймовірно заснували його хозари – звідси й назва. Перша літописна згадка – 1550 р. За часів Російської імперії село належало родині Мусіних-Пушкіних. Через село проходить дорога, якою йшло сполучення Київ – Москва – Петербург. Тому труну з тілом Тараса Шевченка з Петербургу в Канів провозили через село. Під час Другої світової війни Козари пережили трагедію: 11 березня 1943 р. за наказом німецького коменданта Фрідріха Дросте село Козари було повністю спалено. Живими згоріли понад 4 500 козарівців – людей похилого віку, жінок і дітей. У жовтні 2017 року на місці найбільшої трагедії в історії села, встановили пам'ятний хрест. У далекому 1943-му році тут стояла церква, назва якої нині не збереглася. До приміщення храму фашисти зігнали понад 250 селян і спалили. З людьми згорів і тутешній священик Корейша, який встиг провести останню службу. Момент спалення церкви зображений на картині «Остання проповідь отця Корейші», яка нині зберігається в Козарівському народному історико-краєзнавчому музеї.

Адамівка. Перші згадки про село Адамівку в історичних джерелах відносяться до XV століття. Теперішня назва поселення утворилась від українського поміщика польського походження Адама Киселя, якому належали Адамівка і сусідня Киселівка.

Село Іржавець його назва пішла від річки Іржавка. Село також належало до володіння графів Мусіних-Пушкіних. Більшість населення становили селяни-кріпаки, козаків та міщан була невелика кількість. На території села знаходиться міні-дендропарк, в якому ростуть різні види декоративних дерев та кущів.

Села **Тертишники, Яблунівка, Ясна Зірка** були утворені у 20-30 рр. XX ст. внаслідок об'єднання кількох хуторів, що було проявом радянської політики, спрямованої на ліквідацію одноосібного селянського господарства та створення колгоспів.

Носівщина – надзвичайно багатий край на талановитих, працьовитих людей. Про людей, що народилися, жили, творили на Носівщині, прославили наш край і в Україні і в світі написана книга «Славні імена Носівщини», автор та укладач книги, носівчанин Валерій Фурса. Інформація про видатних постатей громади представлена у Додатку А.

Символіка Носівської міської територіальної громади

Герб та прапор Носівської громади - символи міста Носівка, що відображають історичні, культурні, духовні та інші особливості і традиції міста та громади. Символіка затверджена 17 травня 2019 року рішенням № 15/53/VII п'ятдесят третьої сесії сьомого скликання міської ради.

Символи територіальної громади в обов'язковому порядку використовуються при проведенні урочистих заходів, державних свят та свят місцевого самоврядування, національних свят, а також при виконанні відповідних рішень міської ради та її виконавчих органів.

Основою герба є геральдичний щит іспанської форми із закругленою нижньою частиною. Щит, обрамлений малиною каймою, вписаний у золотий картуш, утворений кетягами калини, дубовим листям, колосками пшениці. Колос – символ єдності, родючості, повноти життя та його майбутнього перетворення, калина - символ українського роду, кольору крові та безсмертя роду, дубові листки характеризують міць, силу дубів. Щит увінчується стилізованою мурованою короною у вигляді літери «Н», що підкреслює добробут та достаток.

Головний колір герба – синій, він символізує щирість, вірність, відданість, честь, благородство, духовність, чисте небо та воду, бездоганність, молодість, і життєвий ріст. На синьому полі щита зображено млин, оскільки Носівщина завжди славилась родючими землями для зернових. Хліборобська праця була й залишається домінуючою для більшості населення, що працює в громаді.

Рисунок 1.1.2 Герб і прапор Носівської міської територіальної громади

Прямокутне полотнище із співвідношенням сторін 2:3, яке складається в рівній пропорції з двох горизонтальних смуг: зеленого та жовтого кольорів, які визначають, що територія та природні скарби Носівської міської ради є невід'ємною частиною території та скарбниці природних багатств України та символізують природні особливості території : зелений – символ надії на злагоду, мир і спокій, стабільності, родючості землі та добробуту, також символ природного ландшафту, який притаманний для даної території (ліси); жовтий - символізує знатність, могутність, багатство, а також християнські чесноти - віру, справедливість, милосердність та смиренність і те що землі нашої громади щедрі на врожаї (степ). Окрім цього, поєднання цих кольорів визначає (за своїм значенням в геральдиці) - поєднання в житті громади таких понять, як: Свобода, Радість, Надія, Здоров'я (зелений колір); Верховенство, Велич, Повага, Пишність, Багатство (жовтий колір). В лівій верхній частині Прапора на відстані від древка 1/9 довжини Прапора розташовуються елементи герба Носівської міської ради - схематичне зображення на зеленому кольорі Прапора, а Площа елементів Герба ОТГ складає 1/20 площі Прапора.

Висновки

1. Носівська міська територіальна громада Ніжинського району Чернігівської області утворена 30 вересня 2016 року. До складу Носівської громади входять 1 місто – адміністративний центр Носівка та 20 сіл. Утворено 4 старостинських округів.

Чернігівській області (30,08 осіб на кв.км).

Більшість населених пунктів громади – сільські. Найбільші населені пункти – місто Носівка та Володькова Дівиця.

Таблиця 1.2.1 Старостинські округи та населені пункти територіальної громади в розрізі старостинських округів

№ з/п	Старостинський округ	Населені пункти	Староста
1	м.Носівка, адміністративний центр громади	село Дебреве село Лісові Хутори село Лукашівка село Підгайне (входять до адміністративно-територіальної одиниці м. Носівка)	
2	Володьководівський старостинський округ	село Володькова Дівиця село Дослідне село Кобилещина село Коробчине село Криниця село Ставок село Сулак	Гаврилко Олександр Володимирович
3	Держанівський старостинський округ	село Держанівка село Адамівка село Ведмедівка	Омельяненко Любов Василівна
4	Козарський старостинський округ	село Козари село Іржавець село Андріївка	Бруй Тетяна Миколаївна
5	Тертишницький старостинський округ	село Тертишники село Яблунівка село Ясна Зірка	Кобизька Вікторія Григорівна

Відстань до обласного центру м. Чернігів становить 90 км, до столиці м. Київ – 119 км, до найближчого районного центру Чернігівської області м. Ніжин – 32 км. Найближчі міста – Бобровиця (24 км), Ніжин (25 км), Козелець (32 км).

Громада розташована на перетині державних територіальних автодоріг Т-2513 (Козелець – Носівка), Т-2525 (М-02 – Носівка) та Т-2526 (Ніжин – Носівка – Кобижча – Бобровиця). Найбільша дорога, що перетинає територіальну громаду – автошлях міжнародного значення М- 02 сполученням Кіпті – Глухів – Бачівськ (на Брянськ).

Через територію громади проходить залізнична лінія Київ-Ніжин-Бахмач-Конотоп.

Адміністративний центр громади

Адміністративним центром територіальної громади є **місто Носівка**. Воно розташоване на річці Рудці. Відстань від Носівки до Ніжина становить 32 км, до Чернігова – 110 км (автошляхами 101 км), до Києва – 91 км (автошляхами 119 км). Залізнична станція Носівка знаходиться на відстані 1,5 години руху до станції Київ-Пасажирський. В місті Носівка проживає більше половини населення громади – 13978 особи. До адміністративно-територіальної одиниці м. Носівка входять також села Дебреве, Лісові Хутори, Лукашівка, Підгайне. Станом на 01.01.2025 р. населення адміністративного центру разом з населенням сіл складає 14275 осіб, що становить біля 70% населення Носівської МТГ.

Давньоруське поселення Носів на Руді згадується в Іпатіївському літописі у 1147 році. У 15 столітті поселення відоме під назвою Носове. Після Люблінської унії 1569 року перебувало

в складі Речі Посполитої. До 1619 року місто належало до Остерського староства Київського воєводства, а з 1630-х років безпосередньо магнату та шляхтичу Адаму Киселю (київському воєводі часу Хмельниччини). Польський король подарував А. Киселеві новоутворене Носівське староство за хоробрість у війні проти Московії (Смоленська війна). Мешканці Носівки брали активну участь у селянсько-козацькому повстанні під керівництвом Павла Бута - Павлюка (1637), Якова Остряниці (1638), але також широко залучалися до військових дій проти московитів.

З 1649 року Носівка є центром сотні Ніжинського полку (1649 року разом з Кобижчею, у 1654 - 1663 рр. окремо), з 1667 - Київського полку. З 1782 року знаходиться у складі Ніжинського повіту Чернігівського намісництва, з 1802 – у складі Чернігівської губернії.

У переписній книзі Малоросійського приказу (1666) згадується *город Носовка*. У книзі поіменно вказано 256 дворів (чоловіків та вдів). Згадано 4 мірошників, що мали млини на Острі, 5 ковалів та 7 швеців. У господарствах загалом було 114 коней та 421 віл.

У 1719 році в селі відбувся виступ Носівських козаків проти утисків проросійськи налаштованої старшини. Козаки виступили проти призначення без їхньої згоди на посаду сотника – ставленика старшини багатого козака Билини. Повсталі козаки знищили Універсал гетьмана, зламали сотникову хоругву. Виступ був жорстоко придушений, 30 козаків у кандалах заслано до Сибіру.

У 1866 році у Носівці налічувалось 1991 дворів, 11 123 жителів, волосне і сільське правління, поштова станція, винокурний, цукровий, два цегельних заводи, училище, відбувалося три ярмарки на рік. Найбільший землевласником цього періоду був граф Володимир Мусін-Пушкін.

У 1897 році вже налічувалось 3155 дворів, 16 947 жителів. Діють декілька церков: муровані — Троїцька церква (1765), Миколаївська (1834), Воскресенська (1891), дерев'яні — Успенська (1796) та Преображенська (1877) церкви. Діяли три земські школи, бібліотека, медпункт, лікарня на цукровому заводі.

З 1917 року у складі Української Народної Республіки. Два носівчани, Шавулко та Назаренко, були членами Центральної Ради.

19 листопада 1919 року до Носівки втретє увійшли радянські війська. З 1921 року у місті закріпилась комуністична влада.

З 1960 року Носівці надано статус міста. Діяли цукровий завод, філія Ніжинського виробничо-аграрного об'єднання консервної промисловості, молокозавод, хлібний, цегельний заводи, меблева фабрика, міжколгоспне об'єднання по виробництву яєць і м'яса птиці, комбінат побутового обслуговування, 6 загальноосвітніх шкіл, музична школа, 4 лікарські заклади, 2 будинки культури, 5 клубів, кінотеатр, 14 бібліотек, історико-краєзнавчий музей, видавалася газета «Носівські вісті».

В 1960-1980-х проведено реконструкцію адміністративного центру Носівки. Історичні райони Носівки:

- «Спащина» (за назвою Спаського храму);
- «Вербів» (за назвою колишнього села);
- «Вокзал», «Кобизький шлях», «Мринський шлях», «Ніжинський шлях», «Поворот», «Центр» – «Гринівка», «Мархаївка», «Сениківка» (за поширеними у цьому районі прізвищами);
- «Завод Победит», «Цукровий завод», «Сільгосптехніка» (за назвою колишніх підприємств);
- «Енгельса», «Кірова», «Фрунзе» (за назвою колишніх колгоспів).

Характеристика Чернігівської області та Ніжинського району

Чернігівська область

Чернігівська область Утворена 15 жовтня 1932 року. За площею - одна з найбільших областей України (31,9 тис. км², 5,3 % площі України), посідає 3-є місце серед областей. Населення - 959,3 тис. жителів (станом на 01.01.2022 року). Розташована у північній частині України і межує з російською федерацією (225,09 км держкордону), республікою білорусь (232,61 км держкордону), Сумською, Полтавською та Київською областями.

Відстань від м. Чернігова до м. Києва: залізницею 209 км; автошляхом 141 км.

Рисунок 1.2.2. Чернігівська область на карті України

Область розташована на півночі України, на лівому березі Дніпра, у двох фізико-географічних зонах – Поліссі та Лісостепу, що обумовлює своєрідність її ландшафту. Лісами вкрито 20 % території. Територією області протікає 1200 річок загальною довжиною близько 8,5 тис. км. Найбільші річки —Дніпро, Десна з притоками Сейм, Остер, Снов, Убідь, на півдні - Удай. Земельний фонд Чернігівської області станом на 01.01.2016 складає 3 190,3 тис. га, з них 2 067,5 тис. га (64,8 %) зайнято сільськогосподарськими угіддями. Чернігівщина за територією (31,9 тис. км²) знаходиться на третьому місці серед областей України, а за чисельністю населення – на 23-му. У результаті такого співвідношення щільність населення області (32 особи на 1 км²) найнижча в Україні.

За національним складом область відноситься до мононаціональних, переважну більшість становлять українці (93,5 %). За останні 5 років кількість населення області зменшилася майже на 50 тис. осіб, або на 4,7 %, у т.ч. міського на 3,4 % (23,2 тис. осіб), сільського на 7,1 % (26,8 тис. осіб). Чисельність наявного населення у 2018 році становила 1 005,8 тис. осіб. У міських поселеннях проживало 65,2 % від загальної чисельності населення області, сільських 34,8 %. Протягом багатьох років область була і залишається такою, де питома вага міського населення переважає над сільським.

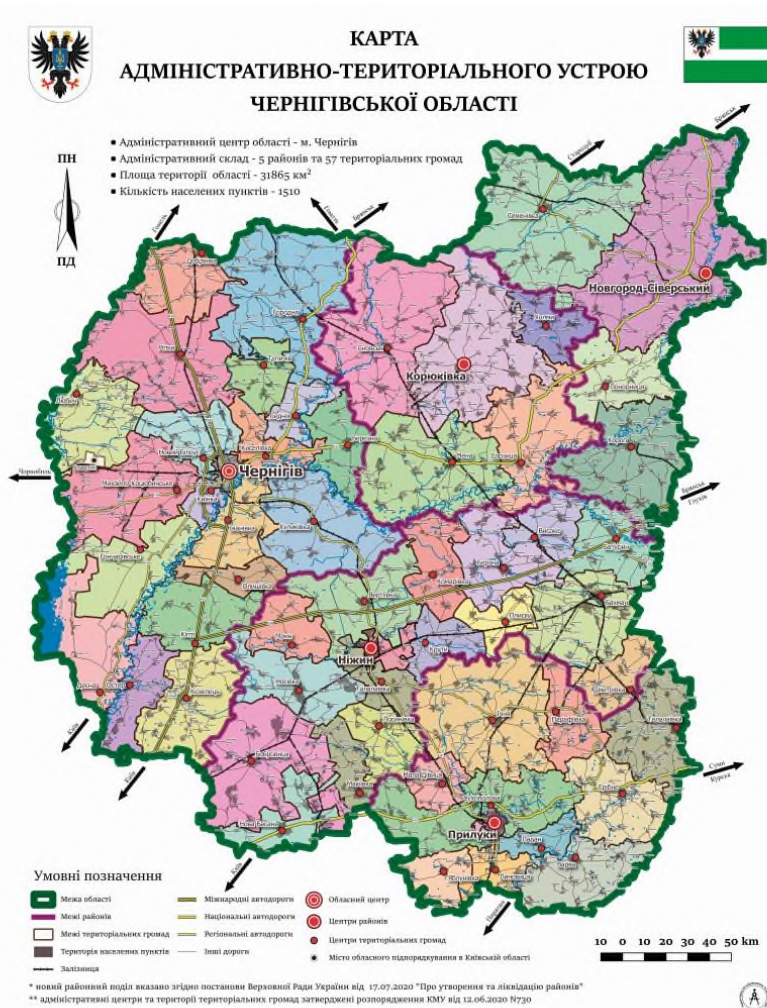

Рисунок 1.2.3. Карта Чернігівської області

Економіка

Чернігівщина - край з потужним економічним, інтелектуальним і природним потенціалом. У галузевій структурі промисловості пріоритетними є харчова, паливна, машинобудівна і металообробна, деревообробна, целюлозно-паперова, легка. Помітну роль відіграють електроенергетика, хімічна та нафтохімічна промисловість.

Потенційні можливості підприємств дають змогу виготовляти унікальні вироби виробничо-технічного призначення, широкий спектр товарів народного споживання, здатних задовольняти потреби національного і зовнішнього ринків.

Чернігівщина має значний сільськогосподарський потенціал і є однією з найбільш аграрно-розвинутих в Україні. У поліській частині більше разом із зерновими вирощується картоплі і льону, в лісостепу - зернових культур і цукрових буряків.

Значне місце належить тваринництву, в основному це - скотарство молочно-м'ясного напрямку, свинарство і птахівництво. Географічне розташування на межі інших держав, природні можливості, розгалужена мережа автомобільних шляхів, доступ до ринків України та інших країн створюють можливості для збільшення експортного потенціалу.

Промисловий комплекс області об'єднує близько 250 великих і середніх підприємств та забезпечує роботою майже 40 тис. осіб або майже 20 % зайнятого населення. Він характеризується високим рівнем розвитку галузі з виробництва харчових продуктів, напоїв та

тютюнових виробів, з виготовлення виробів з деревини, виробництва паперу та поліграфічної діяльності, машинобудування та легкої промисловості.

Промисловими центрами області є міста Чернігів, Ніжин, Прилуки. Потужні промислові підприємства розташовані також у містах Корюківка, Мена, Ічня, Козелець та смт Варва і Ладан.

На Чернігівщину припадає 1,4 % загальноукраїнського обсягу реалізованої промислової продукції. Підприємства переробної галузі (70,3 % загального обсягу реалізованої продукції) забезпечують випуск понад половини загальнодержавних обсягів шпалер, формують значний сегмент виробництва пива та тютюнових виробів, 18,6 % деревини із сосни розпиленої, 7,2 % сирів твердих, 6,4 % яловичини і телятини свіжої чи охолодженої та ін. Галузь із виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів займає домінуюче положення в промисловості області. Вона налічує майже 100 підприємств з річними обсягами реалізації продукції понад 14 млрд гривень. Крім них, функціонує майже 400 малих підприємств, які переробляють сільськогосподарську продукцію.

Чернігівщина має значний потенціал у галузі сільського господарства. Загальна площа сільськогосподарських угідь становить 2060,4 тис. га або 64,6 % земель області. У структурі сільськогосподарських угідь 71,7 % займають рілля та перелоги, 1,2 % – багаторічні насадження, 14,4 % – сіножаті та 12,7 % – пасовища. На одного жителя області припадає 2,0 га сільгоспугідь, у т.ч. 1,4 га ріллі, що, відповідно, у 2,0 і 1,8 рази більше, ніж в середньому по Україні.

Протяжність мережі автомобільних доріг загального користування складає 7722,4 км, із них: автомобільні дороги державного значення – 2970,9 км, місцевого значення – 4760,2 км. До мережі автомобільних доріг державного значення відносяться 58 автодоріг (2 міжнародні – 337,4 км, 3 національні – 422,9 км, 8 регіональних – 895,1 км та 45 територіальних – 1315,5 км). Налічується 255 мостових споруд протяжністю 11,6 тис. пог. метрів.

Природні ресурси

Найбільш поширеними є дерново-підзолисті ґрунти та сірі лісові, темно-сірі й чорноземи опідзолені, які займають 62 % орних земель, а це майже 900 тис. га. Незважаючи на значні генетичні відмінності між різними групами ґрунтів, для всіх них характерний понижений рівень природної родючості.

Водну мережу області складають 1570 річок загальною довжиною 8369 км, 24 побудовані водосховища площею водного дзеркала 2,2 тис. га та велика кількість озер і ставків. Прогнозні ресурси підземних вод складають понад 3 млрд м³.

експлуатаційні запаси - 188,0 млн м³. Для питних та санітарно-побутових потреб населення в області використовуються лише підземні води.

Надра Чернігівщини багаті корисними копалинами. На території області Державним балансом запасів нараховується 323 родовища (282 родовища і 41 об'єкт обліку) з 16 різноманітних видів корисних копалин, зокрема горючих (газоподібні, рідкі, тверді) та неметалічних (гірничо-хімічні, нерудні для металургії, будівельні). Розробляється 106 родовищ (72 родовища і 34 об'єкти обліку). Залишаються не розробленими 176 родовищ. Мінерально-сировинна база Чернігівщини на 58 % складається з корисних копалин паливно-енергетичного комплексу (нафта, газ, конденсат, торф). При цьому 31,1 % загальних мінеральних ресурсів належить до будівельної сировини (крейда, пісок, кварцовий пісок, глина, суглинок). Ще 8,3 % – прісні і мінеральні підземні води, 0,7 % – нерудні корисні копалини для металургії та бішофіт. Загальнодержавне значення мають запаси високоякісних кварцових (скляних) пісків (Ріпкинський район), нафти та газу. Нафтоконденсатні родовища зосереджені у південно-східній частині області і входять до Дніпровсько-Донецької впадини (ДДВ). Торф, як альтернативне (екологічне) паливо, займає площу понад 200 тис. га. Запаси торфу

підраховані на 99 родовищах кількістю 66,146 млн т, з яких розробляються 9 із запасами 10,4 млн т (запаси торфу – 55,746 млн т).

Лісистість області становить 20,9 %, що більше середнього по Україні (15,9 %). Площа земель лісового фонду області становить 739,5 тис. га, з неї площа лісових ділянок – 708,06 тис. га. Породний склад лісів Чернігівської області поділяється наступним чином: сосна – 57,8 %; дуб – 15,3 %; береза – 11,6 %; інші деревні породи та чагарники – 15,3 %.

Ліси області розподіляються між лісокористувачами різного відомчого підпорядкування та форми власності: Чернігівське обласне управління лісового та мисливського господарства – 417,96 тис. га; КП «Чернігів-облагроліс» – 181,3 тис. га; ДП «Чернігівський військовий лісгосп» – 27,68 тис. га; районні комунальні підприємства – 21,2 тис. га; інші лісокористувачі – 50,9 тис. га; землі запасу, лісосмуги та ін. – 41,1 тис. га. Потенційні запаси та можливості лісів Чернігівської області не використовуються повністю, адже щорічне використання приросту за останні шість років становить 55-65 % – це значно менше, ніж в розвинених країнах Європи.

Природно-заповідний фонд (ПЗР) Чернігівщини нараховує 666 об'єктів загальною площею 261 244,31 тис. га, що становить 7,83 % площі області. Природно-заповідний фонд складають 2 національні природні парки, 3 регіональні ландшафтні парки, 450 заказників, 137 пам'яток природи, 19 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, 52 заповідні урочища, 2 дендрологічні парки, Менський зоопарк.

ПЗР характеризується значною кількістю об'єктів невеликої площі (більше половини об'єктів мають площу до 100 га), переважна більшість з яких гідрологічні (11 заказників загальнодержавного і 438 заказників місцевого значення).

Новий адміністративно-територіальний устрій на субрегіональному рівні закріплено в постанові Верховної Ради України від 17.07.2020 № 807-ІХ «Про утворення та ліквідацію районів». Згідно з постановою встановлено в області ліквідувати 22 райони; утворити 5 районів – Корюківський, Ніжинський, Новгород-Сіверський, Прилуцький, Чернігівський. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13.05.2020 № 564-р «Про затвердження перспективного плану формування територій громад Чернігівської області» визначено 57 спроможних територіальних громад. Визначено адміністративні центри та затверджено території територіальних громад Чернігівської області розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 № 730-р.

Історико-культурний потенціал

Чернігівщина займає одне з провідних місць в Україні за кількістю пам'яток культурної спадщини. На державному обліку в області їх налічується більше 9 тисяч (у т.ч. 309 пам'яток архітектури), з них 1910 – національного значення (у т.ч. 135 пам'яток архітектури). 14 населених 11 пунктів області включені до переліку історичних населених місць України, 3 з них мають тисячолітню історію (м. Чернігів, м. Новгород-Сіверський, смт Любеч).

Серед археологічних пам'яток області найстаріша – Мезинська стоянка, відноситься до епохи пізнього палеоліту; велика кількість належить до епохи бронзи та раннього залізного віку (III-I тис. до н.е.), а також часів Київської Русі (IX-XIII ст.).

Чернігівщина вигідно відрізняється від інших регіонів України кількістю збережених пам'яток домонгольського періоду: Спаський собор, Борисоглібський собор, Антонієві печери, Іллінська церква, Успенський собор Єлецького монастиря, П'ятницька церква у Чернігові, Спасо-Преображенський собор – у Новгороді-Сіверському, Юр'єва божниця – в Острі.

Найбільш популярними серед туристів та екскурсантів на території області є такі історико-культурні об'єкти: Національний архітектурно-історичний заповідник «Чернігів стародавній», Національні історико-культурні заповідники «Гетьманська столиця», «Качанівка», Новгород-Сіверський історико-культурний музей-заповідник «Слово о полку Ігоревім», історико-археологічний музейний комплекс «Древній Любеч».

В Чернігівській області зосереджений значний історико-культурний та природно-рекреаційний потенціал, що робить територію регіону привабливою для розвитку різних видів туризму. Природно-кліматичні умови дають можливість для розвитку туризму у сільській місцевості. Кількість садиб сільського туризму в області складає 36 одиниць. В області все більшого розвитку набуває активний туризм, зокрема водний. Крім Десни, подорожі організуються по річках Снов та Сейм.

Найвні водні об'єкти, джерела мінеральних вод, лісовий фонд, різноманітна ландшафтна структура сприятлива для збалансованого розвитку різних напрямків рекреаційної діяльності.

Ніжинський район

Ніжинський район розташований у центральній частині Чернігівської області, на історичних землях Сіверщини. Ніжинський район був утворений під час адміністративно-територіальної реформи в Україні 2020 року, територіально знаходиться у південній та центральній частині Чернігівської області і межує з Сумською та Київською областями. Адміністративний центр — місто Ніжин.

Площа території району становить 7227 квадратних кілометрів. Чисельність населення району сягає майже 230 тисяч осіб.

До складу Ніжинського району входять 318 населених пунктів, які об'єднані у 17 територіальних громад: Ніжинська, Батуринська, Бахмацька, Бобровицька, Борзнянська, Носівська міські, Дмитрівська, Лосинівська селищні та Вертіївська, Височанська, Комарівська, Крутівська, Макиївська, Мринська, Новобасанська, Плисківська, Талалаївська сільські територіальні громади.

Чернігівська область

Назва	Населення (тис.осіб)
Корюківський	91.7
Ніжинський	228.7
Новгород-Сіверський	66.4
Прилуцький	158.2
Чернігівський	460.9

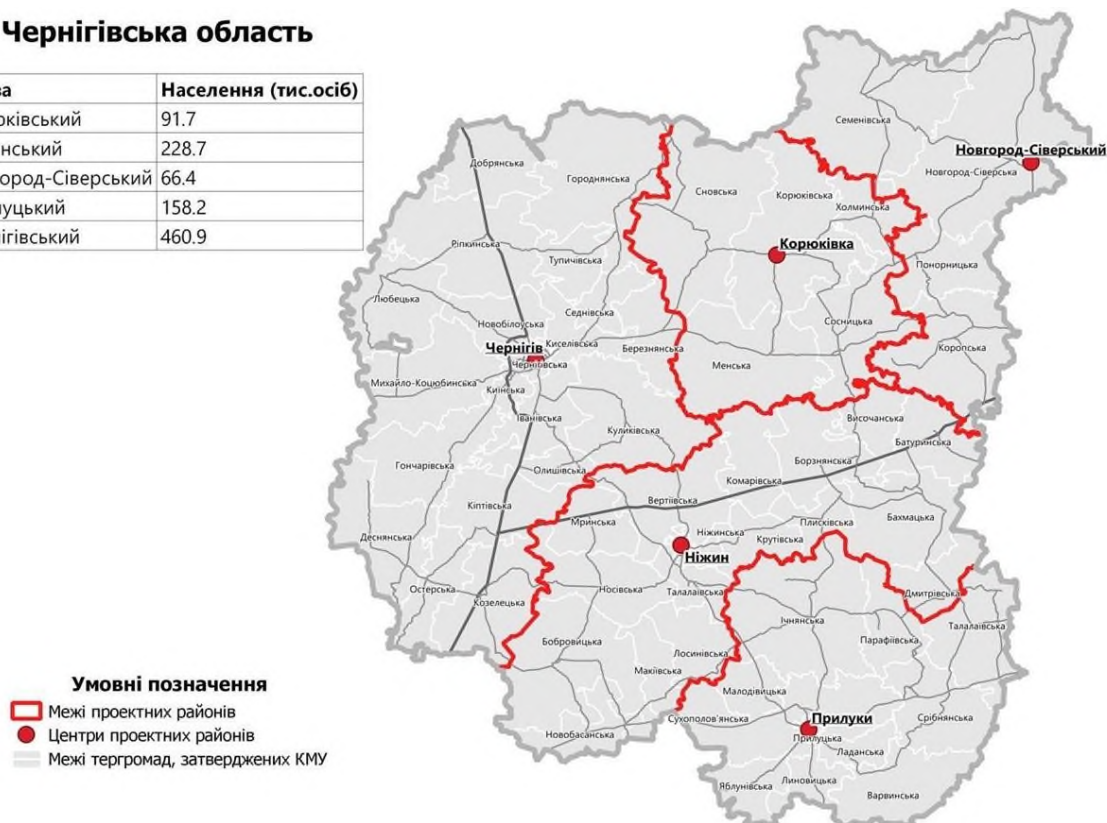

Рисунок 1.2.4. Ніжинський район на карті Чернігівської області

Через район проходить умовний розподіл природно-кліматичних зон: Лісостеп – південь району, Полісся – північніше м.Ніжина. Клімат помірно-теплий, м'який з достатньою вологістю. В південній зоні розміщені чорноземи лугові і чорноземи опідзолені з балом родючості 66-72, в

північній зоні переважають дерново-середньопідзолисті ґрунти з балом родючості 41-56 балів. Площа лісів - 14605 га, основні породи - сосна, береза, дуб, осика. Площа водяного дзеркала річок, озер, ставків – 1527,7 га. На території району є поклади нерудних корисних копалин - цегельно-черепичної сировини, будівельного піску.

Адміністративним центром Ніжинського району є історичне місто Ніжин, яке можна вважати музеєм просто неба. В Ніжині зберіглося багато архітектурних пам'яток: Миколаївський собор у стилі українського бароко, Всіхсвятська та Михайлівська грецькі церкви, Благовіщенський монастир, Церква Іоанна Богослова, комплекс адміністративних та житлових будівель Грецького кварталу. Музей «Ніжинська поштова станція» міститься в історичній будівлі пошти XVIII сторіччя. Нещодавно відкрито Меморіальний будинок-музей мореплавця Юрія Лисянського. Цілий комплекс музеїв з картинною галереєю має Ніжинський державний університет - колишня Ніжинська гімназія вищих наук князя Безбородька, де навчався Микола Гоголь. Гастрономічним брендом Ніжина є ніжинський огірок, збережений дослідною станцією «Маяк» у Крутах і відновлений у виробництві Ніжинським консервним заводом.

Важливим туристичним центром є також Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця» в Батурині, де відреставровано палац гетьмана Кирила Розумовського та Воскресенську церкву-усипальницю, реконструйовано цитадель Батуринської фортеці. Подіям 1918 року присвячено Меморіальний комплекс «Пам'яті Героїв Крут» з музеєм у старовинних вагонах. туристичний маршрут «Мистецькі садиби Чернігівщини» включає Заньківський меморіальний музей Марії Заньковецької, Історико-меморіальний музей-заповідник Пантелеймона Куліша «Ганнина Пустинь», Борзнянський художньо-меморіальний музей «Садиба народного художника України Олександра Саєнка».

Таблиця 1.2.2. Порівняння громади, району, області

Адміністративна одиниця	Площа, км ²	Площа громади як частка площі району/області, %	Кількість населення, осіб	Кількість населення громади як частка кількості населення району/області, %	Густота населення, ос./км ²
Носівська МТГ	580,94	х	20436 на 01.01.2025	х	35,18
Ніжинський район	7227,0	8,04	215 908 на 01.01.2022	9,46	29,87
Чернігівська область	31 865,0	1,82	958 490 на 01.01.2022	2,13	30,08

Порівняльна характеристика Носівської міської територіальної громади та подібних громад

У Ніжинському районі утворено ще 17 територіальних громад, серед них 6 міських. З них найближчими конкурентами щодо трудових та матеріально-технічних, фінансових та інших аспектів розвитку можна вважати деякі міські територіальні громади району, а також громаду-сусіда з Чернігівського району.

Для порівняння основних показників розвитку Носівської міської територіальної громади обрано дві міські та 1 селищну територіальні громади Ніжинського району Чернігівської області:

- Борзнянську міську територіальну громаду (537,37 кв.км, 16352 осіб, 22 населені пункти),
- Бобровицьку міську територіальну громаду (1054,8 кв.км, 23989 осіб, 41 населений пункт),

- Козелецьку селищну територіальну громаду Чернігівського району (698,9 кв.км, 16148 осіб, 54 населені пункти).

Всі ці громади,окрім Козелецької селищної ТГ, є міськими, співставними або за площею, або за кількістю населення. Вони розташовані в південній частині Чернігівської області в одній природно-кліматичній зоні і мають доступ до природних ресурсів, властивих цій території.

Основні порівняльні характеристики вище вказаних громад надано у таблиці 1. 2.3.

Найбільшою серед всіх зазначених громад-конкурентів за всіма показниками є Бобровицька територіальна громада За розмірами середньої зарплати Бобровицька децю випереджає Носівську, але незначно, тобто трудова міграція до неї для жителів Носівської ТГ сенсу не має. Носівська та Козелецька громади майже однакові за своїми показниками населення та площі, але з деякою перевагою на сторону Носівської.

Таблиця 1.2.3. Порівняльна характеристика Носівської міської територіальної громади та подібних громад

Показник	Носівська МТГ	Бобровицька ТГ	Козелецька ТГ	Борзнянська ТГ
Демографія				
Населення на 1.01.2024 р., осіб	20 535	23 989	16 148	16 352
Приріст 2022-2001р., %	-35	-32	-56,2	-40,6
Густота населення, 2024 р., осіб/км	35,3	22,7	23,1	30,43
Частка осіб молодше працездатного віку, 2022р., %	17,81	16,02	14,45	14,09
Частка осіб старше працездатного віку, 2022р.,%	27,26	28,59	31,14	30,76
Частка осіб працездатного віку, 2022 р., %	54,93	55,39	54,41	55,15
Кількість учнів, що навчається в навчальних закладах тергромад, осіб (2023-2024)	2 338	2 753	2 013	1 480
Кількість дошкільнят, що відвідують ЗДО тергромади, осіб (2023-2024)	443	621	383	275
Територія, км. кв.				
Площа, кв. км	580,94	1054,8	698,9	537,37
Кількість населених пунктів	21	41	54	22
Кількість старостинських округів	4	18	19	6
Економіка				
Кількість активних юридичних осіб	275	302	411	330
Кількість активних ФОП	777	782	766	537
Фінанси				
Надходження загального фонду на 1 мешканця, 2023р., грн	6 370	8 260	7 685	6 093
Дохідність земель (співвідношення плати за землю до території громади), 2023р., тис. грн	32 159	21 508	14 700	14 851
Частка місцевих податків і зборів в доходах загального фонду, 2023р., %	34,841	26,14	26,8	32,65
Фіскальна віддача території (співвідношення надходжень заг. фонду до території громади)	222 574	183 951	172 242	169 816

Показник	Носівська МТГ	Бобровицька ТГ	Козелецька ТГ	Борзнянська ТГ
2023р., тис. грн/км ²				
Видатки загального фонду на 1-го мешканця, 2023р., тис. грн	10 261	10 489	11 396	8 463
Капітальні видатки на 1-го мешканця, 2023 р., грн	967	857	1 524	435
Видатки на утримання апарату управління на 1 мешканця у 2023р.	1 137	1 532	2 008	895
Індекс податкоспроможності, 2023р.	0,45	0,8	0,7	0,54
Об'єкти соціальної інфраструктури				
Кількість ДНЗ, 2023 р.	6	15	11	8
Заклади середньої освіти, 2023 р.	9	16	12	8
Кількість закладів, що надають первинну медичну допомогу, 2024 р.	4	6	7	11

В усіх громадах добре розвинуте крупнотоварне сучасне сільське господарство. Найбільші господарства працюють відразу на території кількох громад: ТОВ «Наташа–Агро» – Носівської та Козелецької, ТОВ «Земля і Воля» – Носівська та Бобровицька ОТГ. Разом із тим у Бобровицькій та Макіївській громадах є сільгоспідприємство-монополіст, тоді як в Носівській та Козелецькій – кілька крупних сільгоспідприємств-конкурентів, що створює кращі умови для розвитку території. Діяльність не одного, а відразу кількох значних сільськогосподарських підприємств – конкурентна перевага зазначених громад (вш т.ч. – Носівської) перед найбільшою громадою субрегіону – Бобровицькою.

Потужні промислові підприємства на території всіх зазначених територіальних громад відсутні, але працюють невеликі сучасні підприємства (ТОВ «Адам Компані» – Носівська ОТГ, ТОВ «Крок-УКРЗАЛІЗБУД», ТОВ «Прилуки-Гарантбуд», ТОВ «РЕСУРС-АГРО» – Козелецька ОТГ). Перевагою Бобровиці в цьому сенсі є збереження інфраструктури райцентру з усіма підприємствами сфери сервісу та сільгосппереробки.

Крім великих сільськогосподарських товариств в усіх громадах розвинуті також приватні сільськогосподарські підприємства, селянсько-фермерські господарства.

Серед наведених громад-конкурентів лише Бобровицька має пряме залізничне сполучення з Києвом. Залізнична станція, розташована на її території, це свого роду логістичний хаб для перевезень сільськогосподарських та інших вантажів, що створює додаткові можливості для розвитку її інфраструктури.

Всі громади-конкуренти мають схожі природні ресурси – родючі ґрунти, приблизно однаковий відсоток лісистості, малі річки, озера. Перевага Носівської територіальної громади – розташування вздовж автошляху «Київ – Чернігів», що робить її привабливою для інвестора, до того ж створює кращі умови для розвитку сфери сервісу (за рахунок попиту що зростає від численних транзитних пасажирів та водіїв).

Крім того на розвиток всіх зазначених територіальних громад суттєво впливає (як позитивно, так і негативно) близькість Києва та зручність сполучення з ним. Це створює додаткове дуже потужне навантаження на ринок праці – вимагає від працедавців значно більших зарплат для залучення та втримання робочої сили і призводить до відчутного зростання платоспроможності мешканців громади, відповідно – збільшення та урізноманітнення їхніх потреб.

Висновки

1. Територія громади розташована у південній частині Чернігівської області. Площа громади становить 580,94 км², що складає 8,04 % від території Ніжинського району та 1,82 % від території Чернігівської області. Населення громади становить 20436 осіб (станом на 01.01.2025 р.). Щільність населення громади складає 35,18 осіб/км², що є трохи вищим за середнє значення Чернігівської області (30,08 осіб на км²), але меншим, ніж щільність населення України в цілому (72 осіб на км²).

2. Більшість населених пунктів громади – сільські. Найбільші населені пункти – місто Носівка та Володькова Дівиця. Станом на 1.01.2025 р. в м. Носівка проживає 13978 осіб, що становить 68% населення Носівської ТГ. Відстань від Носівки до обласного центру м. Чернігів становить 110 км, до столиці м. Київ – 91 км, до найближчого районного центру Чернігівської області м. Ніжин – 32 км.

III. ПРИРОДНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГРОМАДИ

Ландшафтні особливості рельєфу, характеристика ґрунтів та гідрологія, корисні копалини, кліматичні умови

Ландшафтні особливості рельєфу

Територія Носівської громади розташована у південній частині Чернігівської області в межах Бобровицько-Лосиновського фізико-географічного району Північної лісостепової області Дніпровської терасової рівнини. В геоструктурному відношенні м. Носівка приурочена до південно-західної гілки Дніпрово-Донецької западини. В геоморфологічному відношенні територія представляє собою низинно – рівнинне міжріччя, що розчленовано р. Носівочка басейну р. Остер. Переважний ухил поверхні складають 1-3%. Мінімальні 1-2%, приурочені до рівнинних ділянок. Максимальний ухил складає 6%, займаючи височинні території, що розташовані в межах правобережжя, що примикає до залізничної станції.

Клімат помірно-континентальний з достатньою кількістю опадів, теплим літом і порівняно м'якою зимою. Переважають західні і північно-західні вітри з Атлантики.

Літо достатньо тепле і тривале, але трапляються характерні спекотні періоди. Середньорічна температура повітря +6,1°C. Середня температура повітря липня становить +19,2°C, січня – 6,9°C. Максимальна температура влітку досягає +37°C, мінімальна взимку -35°C. Період із температурою понад +10°C становить 155 днів. Водночас на рік припадає приблизно 128 днів, коли температура опускається нижче 0°C.

Середньорічна відносна вологість повітря становить 84-88%. Найменша вона в травні (67%), найбільша - в грудні (88%). Упродовж року в середньому опади у вигляді дощу випадають 127 - 153 днів, у вигляді снігу – 50-76 днів. Висота снігового покриву коливається від 7 до 42 см (середня-19 см). Найбільша висота снігового покриву спостерігається в лютому. Глибина промерзання ґрунту від 24 до 141 см. Середня швидкість вітру становить 4-5 м/с. Кількість днів з грозами в середньому за рік складає 14, з градом-3, снігом-64.

Найбільше опадів буває у червні-липні. Середньорічна кількість опадів – 614 мм на рік, у т. ч. в теплий період – 439 мм. Такі обсяги сприятливі для розвитку сільського господарства. Спостерігається тенденція до збільшення кількості опадів протягом року та підвищення температури. Це дозволяє розширити перелік вирощуваних сільськогосподарських культур за рахунок притаманних більш південним регіонам України.

Великі території громади зайняті лісами, де переважають соснові, але є також і мішані ліси. Зустрічаються в них часто дуб, береза, ясен, вільха, хвойні (сосна, ялина). Є також липа, осика, горобина. У підліску представлені малина, ліщина, калина, шипшина.

Вразливість громади з т.з. ризиків, які пов'язані із засухою та дефіцитом води, а також із бурями, відсутні. Загальна динаміка зсувних процесів на території Носівської громади, є без змін. Вразливість громади з т.з. ризиків, які пов'язані із зсувами відсутні.

Характеристика ґрунтів

Основними типами ґрунтів в Носівській громаді є дерново-підзолисті та сірі лісові: чорноземи опідзолені супіщані, дерново-підзолисті зв'язно-піщані, темно-сірі опідзолені легкосуглинкові, темно-сірі опідзолені, торфово-болотні, лучно-болотні.

Рівні ґрунтових вод коливаються від 2 до 5 метрів від денної поверхні.

Наявні види деградації ґрунтів не мають відчутного негативного впливу на стан та якість земельних ресурсів громади (табл. 1.3.1).

Таблиця 1.3.1. Аналіз основних типів ґрунтів громади

Основні типи ґрунту	Особливо цінні ґрунти	Домінантні види деградації ґрунтів	Субдомінантні види деградації ґрунтів
Чорноземи опідзолені супіщані	-	Затоплення і підтоплення ґрунтів подів і западин серед полів	-
Дерново-підзолисті зв'язно-піщані ґрунти	-	-	-
Темно-сірі опідзолені легкосуглинкові ґрунти	-	-	-
Темно-сірі опідзолені ґрунти	-	-	-
Торфово-болотні, лучно-болотні ґрунти	-	-	-

Ґрунтовий покрив характеризується відносною однорідністю, що обумовлено обмеженими розмірами проекрованої території та її геоморфологічними особливостями. Північна та північно-східна частина території (10%) зайнята сірими опідзоленими ґрунтами. Вони сформувалися під листяними лісами. Характеризуються темно-бурим кольором ілювіального ґрунтового горизонту з підвищеним вмістом гумусу (1,4 %) слабко-кислою реакцією ґрунтового розчину, низькою родючістю з бідним вмістом азоту, фосфору, калію. За бонітетним показником вказані ґрунти віднесені до земель середньої якості.

Заплавна частина р. Носівочка зайнята лучними ґрунтами поверхневослабкосолонцюватими (10 %). Сформувалися вони, в основному, на лесовидних породах та мають легкосуглинний механічний склад. Лучні ґрунти сформувалися в умовах постійного капілярного зв'язку з неглибоко залягаючими підґрунтовими водами при особливому режимі поверхневих вод (сезонного затоплення). Характеризується оглеєністю, слабкою засоленістю. На поживні речовини вони значно бідніші чорноземів. Забезпеченістю азотом, фосфором, калієм середня. Реакція ґрунтового розчину близька до нейтральної, у солонцюватих різновидів – слабколужна. За бальною оцінкою якістю ґрунту вони віднесені до земель середньої якості.

Західна частина території громади зайнята чорноземами глибокими малогумусними (25%). Вони сформувалися на лесових породах та мають легкосуглинковий механічний склад. Більша частина з них слабколужна. Гідролітична кислотність їх низька, але у лугових різновидів дещо вища, що вказує на їх вапнування. За умовами родючості ці ґрунти віднесені до земель кращої якості.

У східній частині території громади переважають чорноземи опідзолені у комплексі з лугово-чорноземними, вони займають більше 30% території. Для них характерні властивості

чорноземних та опідзолених ґрунтів. Вони добре ґумусовані, у них глибокий гумусний горизонт 35-40 см; перехідний горизонт до 100 см. Реакція ґрунтового розчину нейтральна або слабкокисла. Опідзоленість ґрунту виражається у їх безкарбонатності до ґрунтоподібних порід. Як і вище охарактеризовані ґрунти вони віднесені до ґрунтів доброї якості.

Південна частина території (25 %) зайнята лугово-чорноземними ґрунтами у комплексі з чорноземно-луговими опідзоленими. Приурочені до пласких знижень. Характеризуються пилувато-легкосуглинистим складом. Від чорноземів відрізняються тільки ознаками оглеєння у ґрунтоутворюючій породі, мають добрий водний режим. За своїми агрофізичними даними – це найкращі ґрунти громади.

Основними культурами, які вирощуються на посівних площах, є зернові, бобові та олійні культури. Крім того, склалися сприятливі умови для вирощування городи, технічних культур, також садів, кущів. ґрунти та природні умови дозволяють вирощувати городину або без поливу, або з обмеженням його застосуванням, що здешевлює продукцію.

Склад і якість ґрунтів в поєднанні зі сприятливим кліматом створюють в громаді умови для розвитку диверсифікованого, стійкого до погодних змін сільського господарства. За умови поширення тепличного господарства є можливість збирати два врожаї на рік.

У громаді відсутні великі промислові підприємства, масштабний видобуток корисних копалин.

Природні копалини загальнонаціонального значення на території громади відсутні. Копалини місцевого значення представлені нерудними корисними копалинами. За своїм походженням вони поділяються на уламкові нецементовані (пісок), уламкові землістої будови (глини, суглинки, леси), органогенні (торф). Розробка цих родовищ наразі майже не проводиться. У заплаві р. Носівочка розвинуті сучасні піщано-глинисті алювіальні відклади. Серед корисних копалин в районі м. Носівка наявні будівельні суглинки та торф (табл. 1. 3.2.).

Таблиця 1.3.2. Відомості щодо корисних копалин

Назва родовища	Надрокористувач	Вид корисних копалин
<i>Родовища, які розробляються</i>		
Носівське-2	ТОВ «Чернігівська будівельна кераміка»	Суглинки

Структура земельного фонду

Площа території Носівської громади становить 58,094 тис.га, з них площа населених пунктів 6,992 тис.га. Стосовно земельного фонду актуальна інформація відсутня, так як інвентаризація землі не проводилась, роботи заплановані на 2025 рік.

За наявними доступними даними за попередні роки:

Земельний фонд громади складався з земель державної власності - 225,017 кв.км, земель комунальної власності - 148,3943 кв.км, земель приватної власності - 207,5287 кв.км.. Сільськогосподарські угіддя становили 57,95% від загальної площі, в тому числі рілля 49% (табл. 3.3). Ліси становили 15% земель громади, що менше середнього показника по області (21%), але значно більше, ніж по Україні в цілому (4%). Рілля – 49%, що співпадає з середнім показником по Україні.

Таблиця щодо нормативної грошової оцінки земель населених пунктів Носівської МТГ представлена у Додатку Б. Інформація щодо нормативної грошової оцінки земель м.Носівка надана станом на 2023 рік, інформація щодо нормативної грошової оцінки земель інших населених пунктів громади надана станом на 2019-19 роки.

На території функціонують 75 сільськогосподарських підприємств, які займаються вирощуванням сільськогосподарських культур.

У громаді діє Програма розвитку земельних відносин та охорони земель Носівської міської ради на 2021-2025 роки, прийнята рішенням Носівської міської ради від 16.10.2020 № 34/73/VII, зі змінами від 19.11.2021 №13/16/ VIII
<https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=32832&tp=7>

Станом на 01 січня 2025 року по Носівській міській раді зареєстровано 1198 договорів оренди землі, з них з фізичними особами 100 договорів та 1098 договорів з юридичними особами, в тому числі 948 договорів оренди землі на нерозподілені (не витребувані) земельні ділянки (частки паї) та 55 договорів оренди землі польові дороги.

В громаді наявні інвестиційно привабливі земельні ділянки площею 86 га, право яких може бути продано на аукціоні.

Проблемні питання

Недостатній рівень виділення коштів з державного та місцевих бюджетів для виконання робіт із землеустрою та охорони земель.

Не до кінця проведено інвентаризацію земель населених пунктів та аудит земель сільськогосподарського призначення за межами населених пунктів. Використання значної частини земель сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва ведеться з порушенням затверджених схем землеустрою, що не дозволяє забезпечити еколого-економічне дотримання сівозмін та впорядкування угідь.

Також, для часткового вирішення питання обліку земель громади не вистачає необхідних інноваційних засобів обліку та вимірювання.

Природно-заповідний фонд

Природно-заповідний фонд Носівської МТГ представлений 12-ма об'єктами загальною площею 1 337,4 га, що складає 2,3 % її території. Всі об'єкти місцевого значення.

Таблиця 1.3.3. Об'єкти природно-заповідного фонду Носівської МТГ

	Категорія	Об'єкт ПЗФ	Площа громади	Площа об'єкта ПЗФ, га	% території громади, що займає об'єкт ПЗФ
1	гідрологічний заказник	Гравівщина	58094,0	38,00	0,07
2	ботанічний заказник	Козарська дача *	58094,0	387,0	0,67
3	ботанічний заказник	Горішне	58094,0	500,00	0,86
4	ботанічний заказник	Іржавська дача	58094,0	296,0	0,51
5	лісовий заказник	Модринник	58094,0	6,9	0,01
6	гідрологічний заказник	Загірне	58094,0	14,00	0,02
7	гідрологічний заказник	Камінське*	58094,0	32,00	0,06
8	гідрологічний заказник	Кам`яне	58094,0	36,00	0,06
9	гідрологічний заказник	Козаче	58094,0	19,00	0,03
10	лісовий заказник	Пізній дуб	58094,0	3,90	0,01

11	лісовий заказник	Чорний ліс	58094,0	1,60	0,00
12	ботанічна пам'ятка природи	Козарська дача	58094,0	3,00	0,01

Лісові заказники

1) «Модринник» - оголошений рішенням Чернігівської обласної ради від 04.05.1999 року, площа – 6,9 га.

Насадження модрина європейської, що входили до володінь графа О. Мусіна-Пушкіна, який займався інтродукцією і розведенням перспективних деревних порід. Ці насадження мають високі біологічні та лісотаксаційні показники і використовуються як лісонасінневі виділи.

2) «Пізній дуб» - оголошений рішенням Чернігівської обласної ради від 04.05.1999 року, площа – 3,9 га.

Насадження «пізньої форми» дуба звичайного, закладені в 70-х роках 19 століття. Масив використовується для отримання елітного насінневого матеріалу з дерева, які витримують приморозки. Зимової форми дуба вважається аборигеном Західної Європи, зокрема Німеччини, де його культували здавна.

3) «Чорний ліс» - оголошений рішенням Чернігівської обласної ради від 04.05.1999 року, площа – 1,6 га.

Ділянки сосни Веймутова, північноамериканського інтродуцента, 90-річного. Ця ділянка може використовуватися як показова, еталонна, лісонасіннева.

Ботанічні заказники:

1) «Горішне» - оголошений рішенням Чернігівської обласної ради від 04.12.1978 року № 529, площа – 500,0 га.

Ділянки сосни Веймутова, північноамериканського інтродуцента, 90-річного. Ця ділянка може використовуватися як показова, еталонна, лісонасіннева.

Високопродуктивні ділянки листяного лісу, переважно липово-дубового, місцями з додаванням берези бородавчатої віком понад 60 років, в підліску – ліщина звичайна, крушина ламка, в трав'яному покриві – види неморальної групи (яглиця звичайна, медунка темна, купина багатоквіткова, копитняк європейський, конвалія звичайна), зустрічаються гніздівка звичайна, зозулинні сльози яйцевидні, види з родини орхідних, занесені до Червоної книги.

2) «Іржавська дача» - оголошений рішенням Чернігівської обласної ради від 11.04.2000 року № 529, площа – 500,0 га.

Ділянки високопродуктивного соснового та дубово-соснового лісу з рядом видів супутників сосни і дуба. В трав'яному ярусі зустрічаються такі види як суниця лісова, яглиця звичайна, зірочник ланцетолистий, копитняк європейський, кузоніжка лісова, розхідник шорсткий, медунка темна, просянка розлога, є ряд лікарських рослин. З представників фауни зустрічаються козулі, дикі кабани, досить представницьким є лісовий орнітокомплекс (зяблики, зозулі, піночки, мухоловки)

3) «Козарська дача» - оголошений рішенням Чернігівської обласної ради від 11.04.2000 року, площа – 387,0 га.

Високопродуктивні ділянки переважно соснового лісу віком 60-80 років, з окремим деревами віком до 100 років. Місцями з участю ряду супутніх видів (дуб звичайний, береза бородавчата, осика, клен гостролистий, ясен звичайний). В підліску – малина, ліщина звичайна, крушина ламка). В трав'яному покриві – група бореальних видів (плаун булавовидний, плевроцій шребера, дикран зморшкуватий, суниця лісова, звіробій звичайний, конвалія звичайна). З представників фауни водяться лосі, козулі, дикі кабани, досить представницьким є лісовий орнітокомплекс.

Гідрологічні заказники

1) «Грабівщина» - оголошений рішенням Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року, площа – 38,0 га.

Евтрофний -злаковий-осоковий болотний масив в заплаві річки Остер з видами лучно-болотного різнотрав'я (лепешняк великий, лепешняк плаваючий, лепеха звичайна, жовтець язиколістий, плакун верболистий, вербозілля звичайне, живокіст лікарський, очерет звичайний), який має важливе значення в регулюванні її водного режиму і рівня ґрунтових вод прилеглих територій.

2) «Загірне» - оголошений рішенням Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року, площа – 14,0 га. Низинне осокове болото (з ценозами осоки омської, осоки гострої) з типовими видами лучно-болотного різнотрав'я в заплаві р. Остер, має важливе значення в регулюванні водного режиму та рівня ґрунтових вод прилеглих територій.

3) «Камінське» - оголошений рішенням Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року, площа – 14,0 га. Низинне осокове болото в заплаві р. Остер, має важливе значення в регулюванні водного режиму та рівня ґрунтових вод прилеглих територій.

4) «Кам'яне» - оголошений рішенням Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року, площа – 36,0 га. Низинне евтрофне осокове болото з типовими видами болотного різнотрав'я в заплаві р. Остер, має важливе значення в регулюванні водного режиму та рівня ґрунтових вод прилеглих територій.

5) «Козаче» - оголошений рішенням Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року, площа – 19,0 га. Низинне евтрофне осокове болото з типовими видами болотного різнотрав'я, має важливе значення в регулюванні водного режиму та рівня ґрунтових вод прилеглих територій.

Ботанічна пам'ятка природи

1) «Козарська дача»- оголошений рішенням Чернігівського облвиконкому від 10.06.1972 року, площа – 3,0 га.

Декоративні насадження ялини європейської віком понад 90 років.

У громаді діє Програма охорони навколишнього природного середовища Носівської міської ради на 2021-2025 рр., затверджена рішеннями Носівської міської ради від 16.10.2020 № 35/73/VII, зі змінами від 14.05.2021р №2/10/VIII, від 19.11.2021 № 12/16/VIII, від 19.05.2023 № 8/35/VIII, від 15.12.2023р. №3/42/VIII, від 14.06.2024р. №3/48/ VIII, зі змінами від 20.12.2024р. № 48/56/VIII

<https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=40596&tp=7#>

Також у складі Носівської міської ради діє постійна комісія з питань земельних відносин та охорони навколишнього природного середовища.

Екологічна мережа

На території громади знаходиться об'єкт, запропонований до включення до Смарагдової мережі:

UA0000469 «Частини долини річки Остер» загальною площею 37531,51 га

https://uncq.org.ua/wp-content/uploads/2020/08/Emerald_3_2020.pdf

Об'єкт частково розташований на території Носівської МТГ, долина річки Остер також пролягає територією сусідніх громад – Бобровицької, Ніжинської, Козелецької. На його території знаходяться 8 оселищ та 16 видів тварин, птахів та рослин. Об'єкт належить до континентального біогеографічного регіону.

Передбачено розробку заходів щодо створення нових та збереження існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також територій Смарагдової мережі, формування екомережі.

Створення та розвиток об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення має відбуватися в межах екологічної мережі Чернігівської області, враховуючи потреби та можливості громади.

Водні ресурси

Територією громади протікають річки Остер, Носівочка, Новий Потік. У живленні річок найбільша роль належить дощовим водам, меншу частку становлять снігові та підземні води.

На території Носівської громади протікає річка Носівочка загальною довжиною 33 км, в м. Носівка довжина річки складає 14 км, на ній в межах міста побудовано ставки. Річка відноситься є лівою притокою р. Остер та відноситься до басейну р. Десна. Долина річки сильно виположена з дуже пологими берегами. Заплава дуже добре розвинена, ширина складає 50-80 метрів, місцями підтоплена. Русло річки звивисте, ширина 5-7 метрів, глибина до 1 метру, швидкість течії 0,1 м/добу. Дно річки слабко-мулисте, піщане. Основні гідрологічні характеристики: середній ухил 0,2 %, площа водозбору 240 км², озерність менше 1% заболоченість 13 %, залісненість 12 %. Прилягаюча територія міста під час водопілля не затоплюється. Над річкою розташована частина гідрологічного заказника «Грабівщина».

На території Носівської громади розташовано 21 ставок загальною площею 28,76 га.

Площа підтоплених земель складає 267,1 га., в основному, даний процес відбувається у заплаві річки Носівочки, для якої характерний природний високий рівень залягання підземних вод. Площа заболочених ділянок по м. Носівка складає 5,05 га., вони розташовані дисперсно по всій території міста.

Таблиця 1.3.4. Характеристики водойм Носівської МТГ (відповідно до проведеної інвентаризації водних об'єктів у грудні 2021р.)

Водний об'єкт	Територія розташування	Тип та площа водного плеса	Оренда/ власність станом на 01.07.2023р.
Ставок	с. Коробчино	5,2	-
Ставок	м. Носівка	1,3	-
Ставок	м. Носівка	3,9	-
Ставок	м. Носівка	2,0213	-
Ставок	м. Носівка	1,8	-
Ставок	с. Лісові хутори	2,0	-
Ставок	с. Лісові хутори	1,0	-
Ставок	м. Носівка	0,9	-
Ставок	м. Носівка	1,8	-
Ставок	м. Носівка	19,0	-
Ставок	м. Носівка	0,57	-
Ставок	с.Держанівка	7,2	-
Ставок	с.Держанівка	0,7	-
Ставок	с.Адамівка	1,9	-
Ставок	с.Адамівка	0,5	-
Ставок	с. Іржавець	1,3374	Оренда Опанасенко П.В.
Ставок	с.Козари	2,4	-
Ставок	с.Козари	0,5	-
Ставок	с. Яблунівка	1,6	-
Ставок	с. Ставок	0,8	-
Ставок	м. Носівка	30,0	-

Екологічна ситуація

Заходи у сфері охорони навколишнього природного середовища Носівської міської ради направлені на забезпечення екологічно безпечного навколишнього середовища для життя та здоров'я населення, зменшення рівня техногенного навантаження на довкілля.

На території громади великі забруднювачі довкілля відсутні. У громаді є кілька підприємств, які мають відносно незначний вплив на природне середовище. Найбільший негативний вплив на навколишнє середовище справляють агрохолдинги – через мало контрольоване використання добрив та отрутохімікатів. Особливо це небезпечно для різноманіття навколишньої фауни, в довгостроковій перспективі здатне відобразитися на рівні захворюваності місцевих мешканців.

З метою зниження впливу забруднення навколишнього середовища на здоров'я людей, ліквідації загрози забруднення ґрунтів та підземних водоносних горизонтів в 2023 році було вивезено та утилізовано 2,5 тони та в 2024 році 7,5 тон непридатних до використання, неупізнаних хімічних засобів захисту рослин, які виявлені в результаті проведення комплексної інвентаризації.

Однією з основних екологічних проблем Носівської громади є навантаження на природне середовище від транспорту, оскільки територією громади проходять декілька автотранспортних шляхів державного та місцевого значення.

Одним із видів забруднення є також стихійні сміттєзвалища. Крім того, на території громади відбувається традиційне для України весняне та осіннє спалювання листя, трави, соломи та інших органічних решток. Це не тільки значно забруднює повітря, а й знищує важливе різноманіття комах у верхніх шарах ґрунту та унеможлиблює використання органіки для підвищення родючості землі.

З метою запобігання паводків звертається увага в першу чергу на наступне:

- системи відведення паводкових вод (дренажів, каптажів, канав, водовідвідні каналів тощо), а також інженерні системи та обладнання для відкачування паводкових вод мають бути в працездатному стані;
- обвалування, відкоси, косогори, виїмки мають бути справними та відповідати проектним рішенням;
- здійснювати оперативне реагування по усуненню аварійних ситуацій. Після проходження паводку необхідно провести огляди обладнання зібрати та проаналізувати всі дані для їх врахування у підготовці до наступного повеневого періоду.

Однак, навіть за наявності зазначених негараздів, Носівська територіальна громада належить до відносно благополучних громад України в сенсі чистоти навколишнього середовища.

Поточний стан атмосферного повітря

Згідно досліджень проб атмосферного повітря на території громад Чернігівської області діоксид сірки єдиний з пріоритетних забруднювачів атмосферного повітря, антропогенна емісія якого значно перевищує обсяги природних джерел (речовина третього класу небезпеки). Основними джерелами надходження діоксиду сірки в атмосферу: підприємства хімічної, нафтопереробної, енергетичної, металургійної галузей промисловості.

Також забруднювачами атмосферного повітря є оксид вуглецю та діоксид азоту.

Джерелами надходження оксидів азоту в атмосферу є підприємства хімічної промисловості, виробництво мінеральних добрив та автомобільний транспорт.

Згідно моніторингових досліджень атмосферного повітря у 2020 році у визначених точках на вулицях з інтенсивним рухом автотранспорту, в зоні впливу найбільш потужних промислових

підприємств, а також підприємств, у яких не витримана нормативна санітарно-захисна зона: м Чернігову - 16 точок, м. Ніжин - 1 точка, м. Прилуки - 2 точки. Перевищення гранично-допустимих концентрацій забруднюючих речовин виявлено тільки на території м. Чернігова: 18 –пил неорганічний, 12 – азот діоксиду, 3 – оксид вуглецю, 3 – ангідрид сірчистий.

Носівська громада не потрапила до списку зон з найбільшим забрудненням атмосферного повітря. Комплексний індекс забруднення атмосфери (КІЗА) у м. Носівка (дані за 2015-2018 рік) – 2,51.

Таблиця 1.3.5. Обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності

Види економічної діяльності	Обсяги викидів за регіоном	
	тис.т	відсотків до загального підсумку
Усі види економічної діяльності	20,889	100
у тому числі:		
Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	3,922	18,77
Розведення великої рогатої худоби молочних порід	2,934	14,05
Виробництво продуктів нафтоперероблення	1,253	6,0
Виробництво електроенергії	5,278	25,27
Забір очищення та постачання води	1,255	6,01
Виробництво олії та тваринних жирів	0,146	0,7
Постачання пари, гарячої води та кондиціонованого повітря	0,677	3,24
Виробництво шпалер	0,303	1,45
Виробництво залізничних локомотивів і рухомого складу	0,261	1,25
Складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорту	0,733	3,51
Інші	4,127	19,75

Динаміка та обсяги викидів в атмосферне повітря, як в цілому по області, районах, містах, Носівській територіальній громаді (колишній Носівський район) надана нижче:

Таблиця 1.3.6. Динаміка викидів забруднювальних речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у регіоні по окремих населених пунктах, тис. т

Найменування міст, районів	2000	2015	2016	2017	2018	2019
Всього	20,164	33,910	37,102	31,574	29,661	27,437
м. Чернігів	8,001	15,096	18,541	12,992	13,230	11,460
м. Ніжин	1,198	1,115	1,147	0,999	0,837	1,067
м. Новгород-Сіверський*	-	0,123	0,171	0,209	0,147	0,219
м. Прилуки	0,470	0,707	0,719	0,712	0,650	0,607
Бахмацький	0,563	1,615	1,300	1,521	1,355	1,784
Бобровицький	0,398	0,380	0,357	0,341	0,391	0,382
Борзнянський	0,410	0,952	0,774	0,828	0,764	0,949
Варвинський	2,957	2,595	2,583	2,411	2,046	1,619
Городнянський	0,097	0,712	0,627	0,704	0,747	0,702
Ічнянський	0,238	1,121	1,168	1,184	1,100	1,173
Козелецький	0,120	0,646	0,495	0,541	0,490	0,390
Коропський	0,088	0,490	0,435	0,423	0,446	0,533
Корюківський	0,040	1,265	1,616	1,743	1,027	0,688
Куликівський	0,640	0,819	0,790	0,655	0,448	0,412
Менський	0,322	0,676	0,714	0,717	0,680	0,609
Ніжинський	0,123	0,406	0,176	0,163	0,183	0,161
Н-Сіверський*	0,177	0,356	0,331	0,310	0,171	0,128

Найменування міст, районів	2000	2015	2016	2017	2018	2019
Носівський	1,838	1,108	1,670	0,849	0,938	1,103
Прилуцький	0,094	0,921	0,882	0,930	0,890	0,759
Ріпкинський	0,252	0,468	0,395	0,378	0,342	0,311
Семенівський	0,232	0,543	0,516	0,552	0,601	0,432
Сновський	0,118	0,070	0,071	0,215	0,209	0,164
Сосницький	0,031	0,160	0,175	0,197	0,192	0,159
Срібнянський	0,020	0,544	0,413	0,459	0,316	0,659
Талалаївський	0,076	0,280	0,397	0,440	0,397	0,344
Чернігівський	1,661	0,741	0,639	1,101	1,064	0,623

**до 2014 року дані по м. Н.-Сіверському включено до показників Н.-Сіверського району, оскільки м. Н.-Сіверський віднесений до категорії міст обласного призначення відповідно до постанови Верховної Ради України від 11 березня 2014 року № 865-VII «Про віднесення міста Новгород-Сіверський Новгород-Сіверського району Чернігівської області до категорії міст обласного значення»*

Стан ґрунтів

Основними чинниками антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти Носівської громади є наслідки діяльності сільського господарства, промисловості, енергетики, транспорту та оборонної діяльності.

Загрозу забруднення природних об'єктів небезпечними речовинами, у першу чергу ґрунтів, підземних водоносних горизонтів та поверхневих водойм, продовжують створювати накопичені непридатні й заборонені до використання хімічні засоби захисту рослин (ХЗЗР). Надмірне використання добрив та засобів захисту рослин створює негативний вплив на ґрунти, водні ресурси, біорізноманіття.

Відповідно до проведеної уточненої інвентаризації місць накопичення ХЗЗР станом на 01.01.2025р. вивезено та утилізовано 7,5 т непридатних до використання ХЗЗР. Крім того, на території громади відбувається традиційне для України весняне та осіннє спалювання листя, трави, соломи та інших органічних решток. Це не тільки значно забруднює повітря, а й знищує важливе різноманіття комах у верхніх шарах ґрунту та унеможливорює використання органіки для підвищення родючості землі.

Для забезпечення покращення стану ґрунтів Носівська громада прийняла Програма розвитку земельних відносин та охорони земель Носівської міської ради на 2021-2025 роки (Рішення Носівської міської ради від 16.10.2020 № 34/73/VII, зі змінами від 19.11.2021 №13/16/ VIII <https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=32832&tp=7>)

Стан водних ресурсів

Однією з основних проблем на території громади – стан водних ресурсів та забезпечення населення якісною питною водою.

Основними джерелами забруднення водних об'єктів є скиди забруднюючих речовин із зворотними водами промислових підприємств, підприємств житлово-комунального господарства, які в цілому по області скидають недостатньо очищені стічні води (99 % скидів від загального обсягу забруднених стічних вод), а саме (тис.т.): азот амонійний -0,0872; БСК 5 - 0,2045; завислі речовини - 0,2577; сульфати- 1,188; хлориди-2,7740; залізо- 0,0077; фосфати - 0,1067.

Сучасний стан поверхневих водойм характеризується антропогенним тиском суб'єктів господарювання. Значна частина недостатньо очищених стоків щорічно потрапляє у водні об'єкти та завдає їм незворотної шкоди. Серед причин незадовільної роботи каналізаційних очисних споруд – їх перевантаженість або недовантаженість, зношеність обладнання та відсутність коштів на проведення поточних ремонтних робіт чи реконструкції в цілому. Існуючі технологічні регламенти роботи очисних споруд наразі не можуть забезпечити ефективну очистку зворотних вод, і, як наслідок, фіксується скид недостатньо очищених стічних вод до

поверхневих водних об'єктів із перевищенням гранично допустимих показників вмісту фосфатів.

Джерелом питного водопостачання в Носівській МТГ є підземні водні горизонти. Після ліквідації, реорганізації сільськогосподарських підприємств значна кількість артезіанських свердловин залишилися безхазяйними. Після припинення експлуатації свердловина починає становити загрозу зараження водоносних шарів. Станом на даний час, враховуючи роботу по тампонуванню безхазяйних свердловин в попередні роки, по Носівській територіальній громаді безхазяйні свердловини відсутні.

Невирішеною проблемою залишається порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону. На території Чернігівської області протікає 1560 малих річок (загальна протяжність 7017 км). Більшість із них маловодні, деякі влітку пересихають. Русла ряду річок виражені нечітко, тому часто зливаються з прилеглими болотами. Частина малих річок повністю або частково є магістральними каналами меліоративних систем і зарегульовані шлюзами-регуляторами.

Практично не проводяться заходи зі встановлення прибережних захисних смуг водних об'єктів та винесення їх в природу. Зазначена ситуація створює передумови для погіршення сприятливого режиму водних об'єктів.

Скид недостатньо очищених стічних вод та зливових (талих) вод без очистки у водні об'єкти, захащення берегів та водного дзеркала річки сміттям та господарсько-побутовими відходами, розташування об'єктів господарської діяльності, житлової забудови, розорювання земельних ділянок у межах водоохоронних зон та прибережних захисних смуг негативно впливає на гідрохімічний стан останніх.

На території Носівської територіальної громади протікає річки - Носівочка, ліва притока річки Остер, річка Новий Потік. В межах міста Носівка розташовано 20 ставків загальною площею 28,76 га. Проведення робіт по реалізації проекту «Реконструкція руслового ставка на річці Носівочка в адміністративних межах міста Носівка Чернігівської області з метою покращення його санітарно-екологічного та технічного стану», покращило його гідрологічний та гідрохімічний режим.

Покращення стану водних ресурсів можливе за рахунок зменшення обсягів скидів у водойми шляхом реконструкції та будівництва очисних споруд, реалізації проектів по відновленню і підтриманню сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок. Здійснення таких заходів закладено в Програмі економічного і соціального розвитку Носівської міської територіальної громади на період 2024-2027 роки (Рішення Носівської міської ради від 15.12.2023р. №9/42/VIII <https://nosgromada.cq.gov.ua/index.php?page=1&id=39647&tp=7>) та у Програмі охорони навколишнього природного середовища Носівської міської ради на 2021 - 2025 рр. (Рішення Носівської міської ради від 16.10.2020 № 35/73/VII, зі змінами від 14.05.2021р №2/10/VIII, від 19.11.2021 № 12/16/VIII, від 19.05.2023 № 8/35/VIII, від 15.12.2023р. №3/42/VIII, від 14.06.2024р. №3/48/ VIII <https://nosgromada.cq.gov.ua/index.php?id=40596&tp=7#>).

Для покращення стану водних об'єктів в рамках програм заплановані наступні заходи:

- будівництво свердловин питного водопостачання;
- розроблення схеми оптимізації водопостачання населених пунктів;
- проведення постійного моніторингу якості води.

Виконання програм буде мати наступні очікувані результати:

- підвищення рівня забезпеченості споживачів комунальними послугами належної якості, поліпшення якості питної води;
- забезпечення населення якісною питною водою;
- поліпшення технічного стану водопровідно-каналізаційних мереж та споруд;

- не допущено забруднення довкілля неочищеними стічними водами;
- покращення показників санітарного, екологічного та технологічного стану водойм на території Носівської громади.

Поводження з відходами

В громаді певним чином налагоджена система поводження з відходами.

Стан із твердими побутовими відходами на теренах громади (тобто IV – V класу) – традиційний для України. По селах переважають стихійні сміттєзвалища. Є офіційний полігон твердих побутових відходів (ТПВ), територія якого – 3,93 га., його стан задовільний.

Збиранням, транспортуванням твердих побутових відходів займається КП «Носівка-Комунальник», втім, утилізації та переробки немає, є лише розміщення на полігонах. Водночас роздільного збирання сміття з наступним відповідним вивозом та утилізацією нема, що негативно впливає на навколишнє середовище. Це одна з нагальних проблем для розв'язання.

Проблемою, що потребує вирішення, залишається стан накопичення стихійного сміття та рослинних відходів в невідновлених для цього місцях. Тому, існує необхідність у збільшенні обсягів роздільно зібраних побутових відходів та повторного використання. На території Носівської громади непаспортизованих місць видалення відходів категорії В -1 шт., паспортизованих – 12 шт.

Відсутнє системне вирішення проблеми поводження з небезпечними відходами, відсутня практика виокремлення небезпечних відходів зі складу побутових. Поглиблює існуючі проблеми неналежне поводження з відходами, низький рівень роздільного збирання сміття та екологічної обізнаності населення.

Для вирішення вищезазначеної проблеми в рамках декількох місцевих програм громади заплановані наступні заходи:

- будівництво полігону для складування твердих побутових відходів у Носівській громаді;
- оптимізація графіків вивезення сміття, розширення мережі абонентів, надання транспортних послуг за заявками громадян для зменшення рівня забруднення території громади;
- проведення освітньо-інформаційної кампанії серед населення щодо екологічної необхідності постійного та правильного поводження з побутовими відходами та важливості впровадження роздільного збирання твердих побутових відходів;
- запровадження в закладах освіти громади навчального курсу екологічної освіти;
- створення умов, що сприятимуть забезпеченню повного перевезення, утилізації, знешкодження та захоронення відходів. Обмеження їх шкідливого впливу на навколишнє природне середовище та здоров'я людини;
- зменшення кількості стихійних сміттєзвалищ;
- розширення сфер використання твердих побутових відходів як вторинної сировини.

Забруднення довкілля

На території громади немає великих забруднювачів довкілля. Відповідно не зафіксовано небезпечних відходів I – III класів. Обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря наведено в табл.1.3.7.

Таблиця 1.3.7.Обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, т

Регіони	2016	2017	2018
Стационарні джерела			

Громада	715,3	848,5	937,6
---------	-------	-------	-------

У громаді є кілька стаціонарних підприємств, які мають відносно незначний вплив на природне середовище. Та поживлення виробництва призводить до його збільшення.

Найбільший негативний вплив на навколишнє середовище справляють агрохолдинги – через мало контрольоване використання добрив та отрутохімікатів. Особливо це небезпечно для різноманіття навколишньої фауни, в довгостроковій перспективі здатне відобразитися на рівні захворюваності місцевих мешканців.

Таблиця 1.3.8. Метеорологічні характеристики і коефіцієнти, які визначають умови розсіювання забруднюючих речовин в атмосферному повітрі Носівської МТГ

Найменування характеристики	Величина
Коефіцієнт А, який залежить від стратифікації атмосфери	180
Коефіцієнт рельєфу місцевості	1
Середня максимальна температура повітря найтеплішого місяця року, °С	26,2
Середня мінімальна температура повітря найхолоднішого місяця року, °С	-9,0
Середня за рік повторюваність напрямків вітру, %	
Північ	9
Північний схід	13
Схід	9
Південний схід	13
Південь	13
Південний захід	19
Захід	12
Північний захід	12
Швидкість вітру з повторюваністю 5 % і більше, м/с	4-5

Однак, навіть за наявності зазначених показників, Носівська територіальна громада належить до відносно благополучних громад України в сенсі чистоти навколишнього середовища.

Висновки

1. Носівська громада розташована в зоні помірно-континентального клімату у південній частині Чернігівської області в межах Бобровицько-Лосиновського фізико-географічного району Північної лісостепової області Дніпровської терасової рівнини. Великі території громади зайняті лісами, де переважають соснові та мішані ліси.

Кількість опадів є сприятливою для розвитку сільського господарства. Спостерігається тенденція до збільшення кількості опадів протягом року та підвищення температури. Це дозволяє розширяти перелік вирощуваних сільськогосподарських культур за рахунок притаманних більш південним регіонам України.

2. Основними типами ґрунтів в Носівській громаді є дерново-підзолисті та сірі лісові. Наявні види деградації ґрунтів не мають відчутного негативного впливу на стан та якість земельних ресурсів громади. Західна частина території громади зайнята чорноземами глибокими малогумусними ґрунтами, які за умовами родючості віднесені до земель кращої якості.

Актуальна інформація про структуру земельного фонду відсутня, так як роботи з інвентаризації земель заплановані на 2025 рік. За інформацією попередніх років сільськогосподарські землі складають 57,95% території громади, рілля – 49%, що співпадає з середнім показником по Україні.

3. Природно-заповідний фонд Носівської МТГ представлений 12-ма об'єктами загальною

площею 1 337,4 га, що складає 2,3% її території. Серед об'єктів: три лісові заказники, три ботанічні заказники, п'ять гідрологічних заказників та одна ботанічна пам'ятка природи «Козарська дача». Всі вони є об'єктами місцевого значення.

На території громади знаходиться об'єкт, запропонований до включення до Смарагдової мережі: UA0000469 «Частини долини річки Остер».

4. Гідрографічна мережа представлена річками Остер, Носівочка, Новий Потік, а також 21 ставками загальною площею 28,76 га. Проведення робіт в рамках проєкту «Реконструкція руслового ставка на річці Носівочка в адміністративних межах міста Носівка Чернігівської області з метою покращення його санітарно-екологічного та технічного стану», покращило гідрологічний та гідрохімічний режим річки Носівочка, довжина якої в межах міста складає 14 км.

5. У громаді відсутні великі промислові підприємства, масштабний видобуток корисних копалин. Копалини місцевого значення представлені нерудними корисними копалинами. Розробка цих родовищ наразі майже не проводиться.

IV. ХАРАКТЕРИСТИКА НАСЕЛЕННЯ ТА ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ

Населення Чернігівської області

Носівська міська ТГ розташована в Ніжинському районі Чернігівської області. До зміни адміністративно-територіального поділу України м. Носівка була районним центром, а межі утвореної Носівської МТГ не співпадають з межами колишнього району. Тому з'ясування історичних тенденцій демографічної ситуації доцільно проаналізувати на рівні Чернігівської області, оскільки сучасний районний поділ України та адміністративні межі громад неспівставні з попереднім історичним періодом.

Таблиця 1.4.1. Статеві-вікова структура постійного населення Чернігівської області на 1 січня відповідного року¹

Показники	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Постійне населення, осіб	1 024 870	1 011 536	997 203	982 752	968 159	950 773
Чоловіки	465 529	459 621	453 567	447 037	440 284	432 326
Жінки	559 341	551 915	543 636	535 715	527 875	518 447
Співвідношення ж/ч	1.202	1.201	1.199	1.198	1.199	1.199
Природний приріст/скорочення населення на 1000 ос. наявного населення ²	-11 283	-12 450	-12 455	-13 594	-15 937	н/д
Середній вік, років	43,3	43,5	43,7	43,9	44,1	44,2

Загалом динаміка піраміди населення Чернігівської області зображена на рисунку 1.4.1.

¹ <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/dem/piramid/all.php>

² Демографічний паспорт Чернігівської області: http://db.ukrcensus.gov.ua/Mult/Dialog/statfile1_c_files/pasport1.htm?74

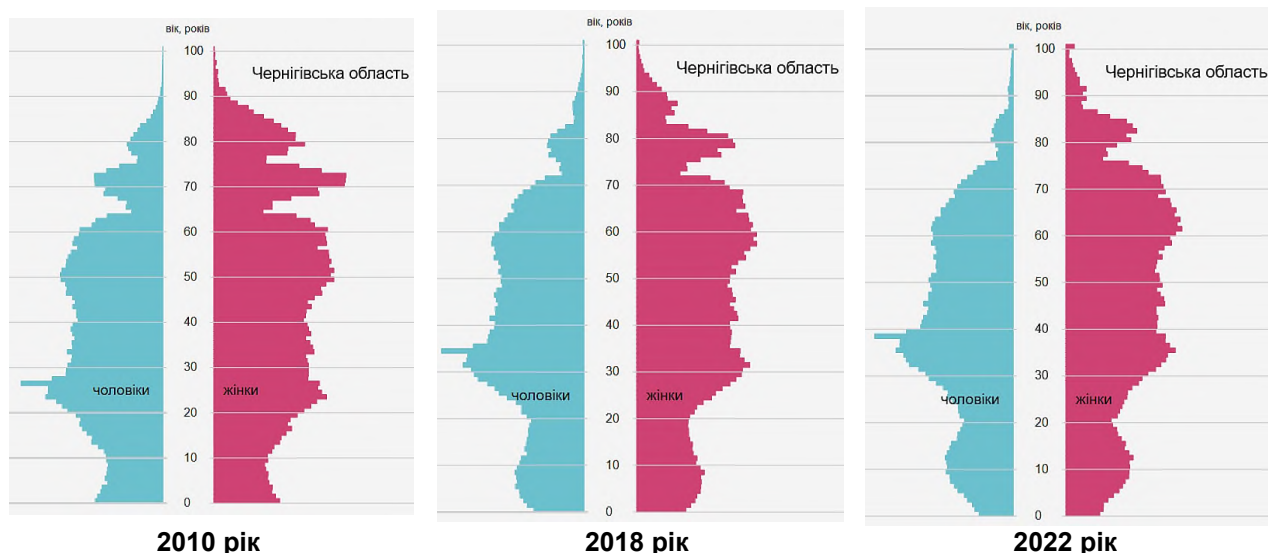

Рисунок 1.4.1. Статеві-вікова піраміда населення Чернігівської області, 2010-2022 роки ³

У Чернігівській області спостерігається тенденція погіршення демографічних показників: кількість наявного населення постійно скорочується, що є загальною характеристикою демографічних процесів в Україні. Ситуація погіршилась у зв'язку з міграційними процесами внаслідок збройної агресії, яка розпочалась у 2022 році.

Населення Носівської міської територіальної громади

У Носівській міській ТГ⁴ станом на 1.01.2025 р. проживало 20 436 осіб, було зареєстровано через ПК «Соціальна громада» ВПО 1 632 особи, з них перебувало на обліку в комунальному закладі – 206 осіб. Загальні показники чисельності населення демонструють (див. табл.4.2), що мешканці громади розподілені по її території нерівномірно і найбільше сконцентровані в 2-х населених пунктах: в адміністративному центрі громади – Носівці – проживає близько 68% від загальної кількості мешканців, а в с.Володькова Дівиця – майже 15%.

Таблиця 1.4.2. Населення Носівської МТГ у розрізі населених пунктів (на 1 січня року)

Населений пункт	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
м. Носівка	13 313	13 133	13 032	12 728	12 657	13 780	14 011	13 978
с. Володькова Дівиця	3572	3536	3389	3326	3272	2875	3067	3 041
с. Дослідне	476	484	468	464	459	365	413	417
с. Козари	472	473	459	452	444	356	385	388
с. Сулак	452	449	425	410	402	341	391	383
с. Держанівка	-	-	-	327	323	361	365	355
с. Іржавець	432	427	415	408	405	332	345	343
с. Яблунівка	347	341	325	314	312	308	287	278
с. Ясна Зірка	243	240	240	240	213	217	202	204
с. Адамівка	-	-	-	216	200	211	204	196
с. Ставок	244	247	223	218	209	176	187	186
с. Криниця	138	139	119	117	114	96	97	98

³ <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/dem/piramid/all.php>

⁴ Дані щодо чисельності населення в громаді надані Носівською міською радою.

с. Лісові Хутори	102	99	95	100	95	91	90	90
с. Коробчине	106	100	96	91	91	76	84	82
с. Підгайне	76	74	71	68	66	83	74	72
с. Дебреве	71	67	65	63	62	76	70	68
с. Тертишники	86	87	84	79	74	66	69	68
с. Лукашівка	52	49	47	49	45	72	67	67
с. Кобилецьина	77	79	67	65	61	47	53	53
с. Андріївка	43	47	45	47	47	35	47	46
с. Ведмедівка	-	-	-	29	28	32	27	23
РАЗОМ	20 302	20 070	19 665	19 811	19 579	19 996	20 535	20 436

с. Адамівка, с. Ведмедівка та с. Держанівка приєдналися до громади в 2020р.

За даними міської ради природний рух населення у Носівській громаді є негативним (див.табл.4.3). Водночас спостерігається міграційний приріст населення, починаючи з 2022 року. При цьому варто пам'ятати, що офіційні показники не враховують «човникової» міграції місцевих працівників на заробітки та приплив сезонної робочої сили, що є характерним для цієї громади.

Таблиця 1.4.3. Природний і міграційний рух населення (сумарно за всіма населеними пунктами ТГ), осіб

Показники	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Народжені	147	140	144	129	126	н/д
Померлі	440	390	497	421	354	н/д
Природний приріст	-293	-250	-353	-292	-228	н/д
Прибулі	н/д	174	248	234	88	167
Вибулі	н/д	168	338	140	71	118
Сальдо міграції	н/д	6	-90	-94	17	49
Загальне збільшення/ зменшення населення	х	-244	-443	-386	211	х

За даними реєстру територіальної громади (Центр надання адміністративних послуг) структура населення за статтю протягом 2023-2024 років у громаді фактично залишалась сталою: частка чоловіків становила 38%, частка жінок – 46%, частка дітей віком до 18 років – 16% від загальної чисельності населення. Коефіцієнт співвідношення жінки/ чоловіки дорівнює 1,19. На 01.01.осіб 60+ у громаді становила 27%.

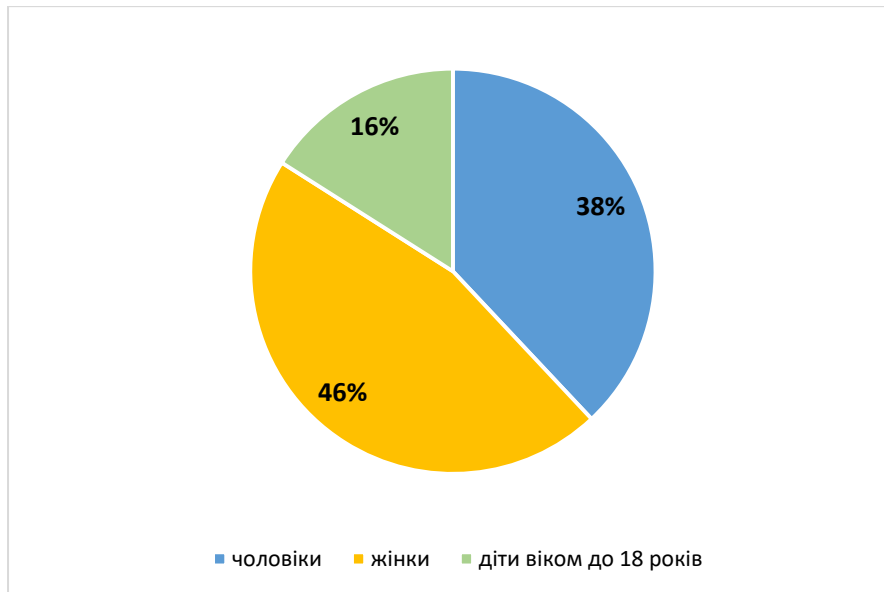

Рисунок 1.4.2. Структура населення Носівської громади за статтю, станом на 01.01.2025р.

В адміністративному центрі громади сконцентровано майже 70% населення (див. табл.4.4.).

Аналіз розподілу населення за старостинськими округами без урахування Носівки показує, що 69% мешканців громади проживає у Володьководівському старостинському окрузі, тоді як на інші три округи припадає близько 31% населення.

Найменше мешканців громади – в Тертишницькому старостинському окрузі (на 1.01.2025 р. – 550 осіб або 2,69% від загальної кількості мешканців старостинських округів).

Таблиця 1.4.4. Розподіл населення за старостинськими округами Носівської МТГ

Старостинські округи	на 1.01.2023р., осіб	%	на 1.01.2024р., осіб	%	на 1.01.2025р., осіб	%
м.Носівка, (с. Дебреве, с. Лісові Хутори, с. Лукашівка, с. Підгайне входять до адміністративно- територіальної одиниці м. Носівка)	12806	66,12	14312	69,70	14275	69,85
Володьководівський старостинський округ (с.Володькова Дівиця, с.Дослідне, с.Ставок, с.Сулак, с.Коробчине, с.Криниця, с.Кобилещина)	4539	23,44	4292	20,9	4260	20,85
Держанівський старостинський округ (с.Держанівка, с.Адамівка, с.Ведмедівка)	538	2,78	596	2,9	574	2,81
Козарський старостинський округ (с.Козари, с.Андріївка, с.Іржавець)	901	4,65	777	3,78	777	3,8
Тертишницький старостинський округ (с.Тертишники, с.Яблунівка, с.Ясна Зірка)	584	3,02	558	2,72	550	2,69
РАЗОМ	19368	100	20535	100	20436	100

Географія розподілу населення за старостинськими округами представлена на рис.4.3.

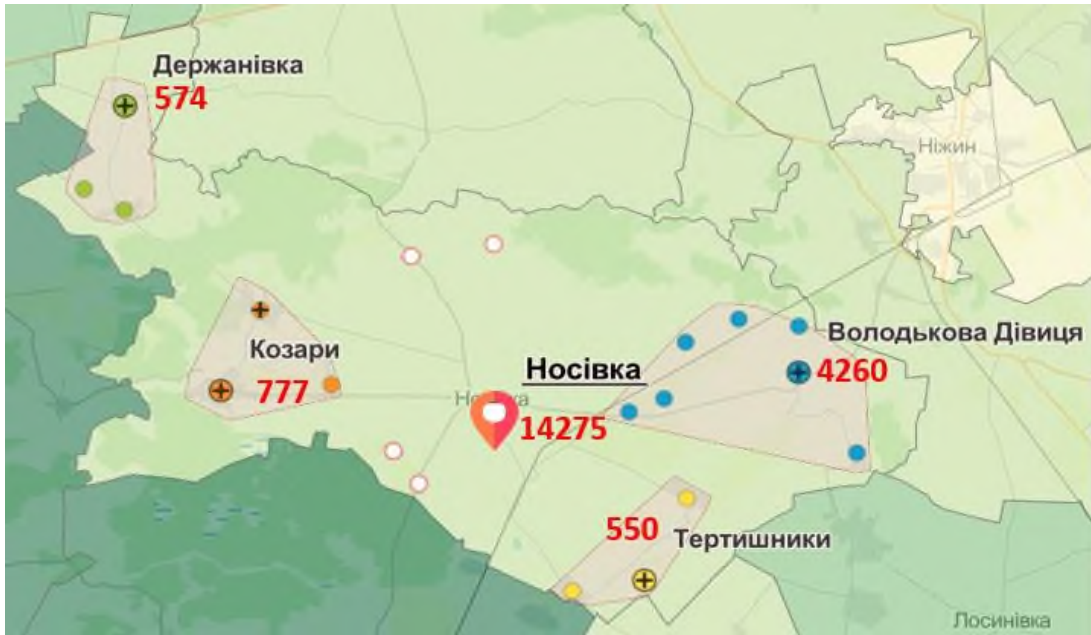

Рисунок 1.4.3. Розподіл населення Носівської громади між адміністративним центром та старостинськими округами станом на 1.01.2025 р.

Наявність у громаді населених пунктів з малою чисельністю мешканців створює ризики спустошення територій внаслідок несприятливої демографічної ситуації.

Зайнятість та доходи населення

Станом на 1.07.2024 р. в Чернігівській області було зареєстровано 4,9 тис. осіб безробітних, з них 77,6% - жінки. При цьому середня заробітна плата в Чернігівській області становила 17 000 грн., тоді як цей показник на ринку України загалом склав 21 000 грн. Найбільш затребуваними були вакансії водіїв, підсобних робітників та продавців. Середній розмір допомоги з безробіття в червні 2024 року складав понад 3 800 гривень⁵.

У Носівській МТГ кількість зареєстрованих безробітних налічувала в 2022 році – 782 особи, в 2023 році – 228 осіб, в 2024 році – 98 осіб.

Таблиця 1.4.5. Показники безробіття в Носівській МТГ за 2022-2024 р.р.⁶

Показники	2022	2023	2024
Кількість зареєстрованих безробітних, осіб	782	228	98
Рівень зареєстрованого безробіття, (у відсотках до економічно активного населення працездатного віку)	7	2	0,7
Кількість безробітних на одну вакансію (чисельність зареєстрованих безробітних, поділена на кількість вакантних робочих місць)	15	12	8

Варто взяти до уваги, що в громаді є сезонний характер роботи, наявне неофіційне працевлаштування, також не всі безробітні стають на облік у Службі зайнятості.

⁵ <https://suspilne.media/chernihiv/798203-na-zarplatu-v-40-tis-grn-nemae-kandidativ-popularni-profesii-ta-ci-e-pidtrimka-derzavi-pidsumki-so-vidbuvaetsa/>

⁶ За даними Носівського сектору Ніжинської філії Чернігівського обласного центру зайнятості

За даними Єдиного порталу вакансій Державної служби зайнятості <https://www.dcz.gov.ua/job> на 7.01.2025 р. на території Носівської міської ради пропонувалось 38 вакансій з варіацією заробітної плати залежно від вакансії від 8 000 грн до 30 000 грн:

найвища з/п:

- Торговий представник з авто – 30 000 грн
- продавець-консультант мобільних телефонів та аксесуарів – 20 000 грн
- директор (керівник) малого підприємства (транспортного, складського) – 20 000 грн
- продавець ювелірних прикрас – 15 000 грн
- контролер газового господарства – 14 260 грн
- оператор поштового зв'язку 14 000 грн
- продавець продовольчих товарів – 14 000 грн

найнижча з/п:

- робітник з комплексного обслуговування та ремонту будинків – 8 000 грн
- робітник з благоустрою – 8 000 грн
- соціальний робітник – 8 000 грн
- прибиральник службових приміщень – 8000 грн

На Єдиному порталі вакансій на сторінці Носівської громади для жителів громади також пропонується робота в м. Києві.

Проте не всі потреби на ринку праці висвітлено на Єдиному порталі вакансій: зокрема, громада має потребу у фахівцях у галузі охорони здоров'я, проте жодної вакансії в цій галузі на сторінці Носівської громади не пропонується.

Наразі найбільші роботодавці у Носівській МТГ:

- Відділ освіти, сім'ї, молоді та спорту Носівської міської ради
- КНП «Носівська міська лікарня ім.Ф.Я.Примака» Носівської міської ради
- ТОВ Агропідприємство «Маяк»
- ТОВ КФ «Десна»
- ПрАТ ТОВ «Астра Люкс»
- КНП «Центр первинної медико-санітарної допомоги» Носівської міської ради
- КП «Носівка-Комунальник» Носівської міської ради
- КП «Носівські теплові мережі» Носівської міської ради
- ТОВ «Агрікор Холдинг».

У сфері зайнятості в Носівській МТГ наявні гострі проблеми, які загалом характерні для України: значний відплив працездатного населення з ринку праці, зокрема, до Сил оборони України та за кордон; посилення необхідності швидкої адаптації працездатного населення до змін на ринку праці; загострення потреби в максимально раціональному використанні наявної робочої сили; проблеми працевлаштування молоді; низький рівень заробітної плати і розрив в рівні оплати праці порівняно з м. Київ.

За результатами соціологічного опитування мешканців, яке проводилось у ході розробки Стратегії розвитку Носівської громади, 37,1% респондентів визначили безробіття як один із ключових факторів (на 2-му місці), що перешкоджає розвитку громади, а 50,4% опитаних віднесли подолання безробіття до першочергових завдань громади (на 2-му місці після ремонту доріг).

Висновки

1. Демографічні тенденції в Носівській міській територіальній громаді відповідають процесам, які відбуваються загалом у регіоні. Вони пов'язані зі скороченням населення під впливом природних факторів, а також воєнних дій, погіршенням вікової та гендерної структури. Водночас, міграція має певний позитивний вплив на динаміку чисельності населення в громаді.

2. В адміністративному центрі громади – м. Носівка – сконцентровано 70% загальної чисельності населення громади, відповідно на 4 старостинські округи припадає 30 % жителів. При цьому в громаді є ризик виникнення спустошених територій внаслідок негативної демографічної динаміки. Розподіл населення громади за старостинськими округами є нерівномірним.

3. Проблема безробіття – одна з найбільш гострих для мешканців Носівської ТГ, також є потреба підвищення ефективності роботи місцевого самоврядування щодо сприяння зайнятості, у тому числі у сфері розвитку підприємництва та легалізації праці.

V. РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ

Соціальна інфраструктура

Соціальна інфраструктура забезпечує розвиток людського капіталу, формує можливості для самореалізації жителів громади, створює передумови для комфортного проживання і впливає на впевненість людей у майбутньому. Оскільки соціальна інфраструктура функціонує переважно поза ринком, вона вимагає належної підтримки та забезпечення високої якості управління з боку органів місцевого самоврядування, соціальної відповідальності бізнесу, волонтерської підтримки самих жителів.

Освіта

Носівська міська рада планує та забезпечує розвиток мережі дошкільної, початкової та базової середньої освіти на території громади, веде облік дітей шкільного та дошкільного віку, розвиває позашкільну освіту, відповідає за матеріально-технічне забезпечення освітньої галузі в громаді. Мережа закладів освіти в Носівській МТГ відображена в табл.1.5.1.

Основним джерелом фінансування закладів освіти є кошти бюджету громади, який, зокрема, отримує цільове фінансування з державного бюджету – освітню субвенцію, обсяг якої в 2022 році становив 57,1 млн.грн., в 2023 році – 52,3 млн.грн, а в 2024 році – 59 млн.грн. У структурі бюджету громади видатки на освіту в 2022 році становили 66%, 2023 році – 55,7%, в 2024 році – 61,4%.

Таблиця 1.5.1. Мережа закладів освіти Носівської МТГ, що утримуються за рахунок бюджету громади, одиниць

Заклади	Кількість
Заклади загальної середньої освіти II –III ступенів	1
Заклади загальної середньої освіти I-III ступенів	2
Заклади загальної середньої освіти I-II ступенів	4
Загальноосвітні навчальні заклади I ступеня	1
Дошкільні навчальні заклади	3
Дошкільні підрозділи в ЗЗСО	3
Заклади позашкільної освіти	2
Позашкільний підрозділ	1
Комунальна установа «Інклюзивно-ресурсний центр»	1

Паспорт Носівської міської територіальної громади станом на 1.01.2025 р.

Носівська міська рада ухвалила низку місцевих цільових програм у сфері освіти, серед яких:

- Програма організації харчування в закладах освіти Носівської міської ради на 2025 рік
- Програма «Шкільний автобус» на 2024-2026 роки

- Програма підтримки обдарованих дітей та молоді Носівської міської територіальної громади на 2025 рік
- Програма «Мистецька освіта Носівської територіальної громади на 2021-2025 роки»
- Програма національно-патріотичного виховання на 2024-2027 роки
- Програма «Молодь Носівщини» на 2024-2027 роки
- Програма компенсації педагогічним працівникам вартості проїзду до закладів освіти та у зворотному напрямку на 2025 рік

Основні кількісні показники закладів освіти Носівської МТГ представлені в табл.1.5.2.

Таблиця 1.5.2. Динаміка основних показників закладів освіти в Носівській МТГ

Показники	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Кількість загальноосвітніх навчальних закладів, одиниць	10	10	9	9	9	8
Кількість учнів у загальноосвітніх навчальних закладах, осіб	2473	2476	2500	2448	2338	2218
Кількість вчителів у загальноосвітніх навчальних закладах, осіб	278	277	336	269	239	296
Кількість дошкільних закладів та підрозділів, одиниць	7	6	7	6	6	6
Кількість дітей в дошкільних закладах та підрозділах, осіб	507	481	498	451	443	394
Завантаженість дошкільних закладів (дітей на 100 місць)	135	130	129	129	120	120

За даними Носівської міської ради

Загальна середня освіта

За даними Інформаційної системи управління освітою Чернігівської області⁷ в Носівській громаді функціонує 8 закладів загальної середньої освіти комунальної форми власності, серед яких – 2 ліцеї, 5 гімназії, 1 початкова школа. Функціонує Інтегровано-ресурсний центр. Загальна кількість учнів у закладах загальної середньої освіти в 2024-2025 навчальному році становить – 2 218 дітей, в 2023-2024 навчальному році – 2 338.⁸

Таблиця 1.5.3. Заклади загальної середньої освіти Носівської громади у 2024-2025 навчальному році

№	Навчальний заклад	К-ть учнів	з них: в інклюзивних класах	К-ть класів	з них: інклюзивних класів	К-ть педагогічного персоналу, осіб	К-ть іншого персоналу, осіб	Витрати на 1 учня в 2024 р., грн
1	Носівська початкова школа	333	7	13	5	33	21	43 987,82
2	Носівський ліцей №1	660	5	26	4	58	24	42 002,13
3	Носівська гімназія №2	168	1	9	1	23	17	49 189,59
4	Носівська гімназія №3	127	3	9	3	22	23	74 743,20
5	Носівський ліцей №5	532	8	22	4	48	29	41 850,86
6	Володьководівська гімназія	289	1	14	1	30	24	50 054,88
7	Досліднянська гімназія	63	0	8	0	14	12	102 537,71
8	Сулацька гімназія	46	1	7	1	11	4	85 148,96

⁷ <https://cg.isuo.org/authorities/view/id/4064>

⁸ <https://2024-ias.tdukr.com/>

РАЗОМ	2218	26	108	19	239	154	x
--------------	-------------	-----------	------------	-----------	------------	------------	----------

За даними Носівської міської ради

Усього у 8 закладах загальної середньої освіти в 2024-2025 навчальному році функціонує 108 класів, в яких навчається 2218 здобувачів освіти. Також сформовано 19 інклюзивних класів, де навчається 26 учнів (див.табл. 5.3.).

Оптимізація ЗЗСО

Для забезпечення ефективного функціонування мережі закладів освіти в громаді проводились заходи з її оптимізації та модернізації. У додатку В представлений Перспективний план модернізації мережі закладів освіти Носівської міської територіальної громади на 2018 - 2028 роки. За цей період передбачено ліквідацію 8 закладів, 3 з яких – це заклади позашкільної освіти. Серед інших заходів заплановано подальше формування опорних закладів, відкриття, пониження ступеня й зміну назви закладів, створення філій та утворення структурних підрозділів у складі інших закладів освіти.

Матеріально-технічна база ЗЗСО в Носівській міській територіальній громаді

У Носівській МТГ є заклади освіти, які працюють з перевищенням проектної потужності, а також ті, які мають навантаження нижче проектного (див.табл.1.5.4).

Таблиця 1.5.4. Проектна потужність і наповненість закладів загальної середньої освіти в Носівській МТГ

№	Назва та місце розміщення	Рік побудови / капремонту	Проектна потужність	Наповненість	Коеф. наповн./ проєкт. потуж.	Основна проблема
1.	Носівський ліцей №1 Носівської міської ради Чернігівської області вул.Центральна,25, м. Носівка, Ніжинський район, Чернігівської області	1996	550	660	1,2	Облаштування укриття Встановлення огорожі Облаштування внутрішнього дворика Встановлення енергозберігаючих вікон Ремонт ганку та заміна асфальтового покриття
2.	Носівська початкова школа Носівської міської ради Чернігівської області, вул. Центральна,25, м. Носівка, Ніжинський район, Чернігівська область	1968	450	333	0,74	Ремонт даху Ремонт харчоблоку Заміна вікон на енергозберігаючі Заміна світильників Забезпечення сучасною комп'ютерною технікою
3.	Носівська гімназія №2 Носівської міської ради Чернігівської області, вул. Привітна, 1-а, м. Носівка, Ніжинський район, Чернігівська область	1964	320	168	0,53	Капітальний ремонт спортивної зали Заміна вікон на енергозберігаючі Ремонт стелі актові зали
4.	Носівська гімназія №3 Носівської міської ради Чернігівської області, вул. Козацька,41, м. Носівка, Ніжинський район, Чернігівська область	1895-корпус1,2 1920-корпус 4 1945-корпус 3	320	127	0,4	Побудова укриття
5.	Носівський ліцей №5 Носівської міської ради	2020	520	534	1,03	Облаштування ігрових та навчальних зон у

	Чернігівської області, вул. Вокзальна, 115, м. Носівка, Ніжинський район, Чернігівська область					тимчасовому укритті
6.	Володьководівська гімназія Носівської міської ради Чернігівської області, вул. Центральна, 77, С. Володькова Дівиця, Ніжинський район, Чернігівська область	1984	400	289	0,72	Заміна вікон на енергозберігаючі Ремонт фойє та фасаду Облаштування пандусів та туалетів для дітей з ООП
7.	Досліднянська гімназія Носівської міської ради Чернігівської області, вул. Миру, 6, С. Дослідне, Ніжинський район, Чернігівська область	1965	350	63	0,18	Капітальний ремонт спортивної зали
8.	Сулацька гімназія Носівської міської ради Чернігівської області, вул. Миколаївська, 71, м. Носівка, Ніжинський район, Чернігівська область	1988	100	46	0,46	Будівництво укриття

За даними Носівської міської ради

З перевищенням проектної потужності працюють Носівський ліцей №1 і Носівський ліцей №5. Інші заклади не забезпечують повне використання наявної потужності, при цьому найгірша ситуація в Досліднянській гімназії, де коефіцієнт наповнюваності становить 0,18.

Для забезпечення сприятливих умов для доступу школярів до якісної освіти та збереження здоров'я Носівська міська рада організувала підвезення учнів до закладів освіти та в зворотному напрямі. З цією метою в громаді діє місцева цільова програма «Шкільний автобус».

Безперебійний та безкоштовний підвіз здобувачів освіти здійснюють 8 одиниць шкільного автотранспорту. Всього такими послугами охоплено 940 учнів. Супровід дітей під час організованого підвезення здійснюють вихователі в шкільних автобусах.

Серед найважливіших завдань сьогодення – облаштування споруд цивільного захисту (найпростішого укриття) у закладах освіти. Міська рада докладає зусиль, щоб належним чином вирішити його.

В Носівській громаді функціонує **КУ «Інклюзивно-ресурсний центр»**. Його завданнями є:

- проводити комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини;
- надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги;
- забезпечувати системний та кваліфікований супровід дитини з особливими освітніми потребами.

Дошкільна освіта

На території Носівської громади функціонує 3 заклади дошкільної освіти та 3 дошкільні структурні підрозділи закладів загальної середньої освіти. Основні показники діяльності представлені в табл.1.5.5.

На даний час у Носівській громаді проживають 897 дітей дошкільного віку. Рівень дітей охоплених дошкільною освітою становить 76%.

Таблиця 1.5.5. Проектна потужність і наповненість закладів дошкільної освіти в Носівській МТГ

№	Назва та місце розміщення	Рік побудови / капремонту	Проектна потужність	Наповненість	Коеф. наповн.	Основна проблема
1.	Носівський дошкільний навчальний заклад №1 «Барвінок» комбінованого типу Носівської міської ради Чернігівської області вул. Воскресенська, 11, м.Носівка, Ніжинський район, Чернігівська обл.	1981	195	243	1,25	Капітальний ремонт системи водопостачання
2.	Носівський дошкільний навчальний заклад «Ромашка» загального типу Носівської міської ради Чернігівської області вул. Цукрозаводська, 8, м.Носівка, Ніжинський район, Чернігівська обл.	1939	38	41	1,08	Встановлення витяжної вентиляції на харчоблоці; Заміна входних та внутрішніх дверей у приміщеннях закладу
3.	Володьководівський дошкільний навчальний заклад «Дзвіночок» Носівської міської ради Ніжинський район, Чернігівської області вул. Освіти, 15, с. Володькова Дівиця, Ніжинський район, Чернігівська область	1973	29	36	1,24	Будівництво укриття
4.	Дошкільний підрозділ «Струмочок» Носівської гімназії №3 Носівської міської ради Чернігівської області вул.Козацька, 41, м.Носівка, Ніжинський район, Чернігівська обл.	1914	18	30	1,67	Будівництво укриття
5..	Дошкільний підрозділ «Росинка» Досліднянської гімназії Носівської міської ради Чернігівської області вул.Миру, 6, с.Дослідне, Ніжинський район, Чернігівської області	1973	13	11	0,85	Облаштування водовідведення даху приміщення
6.	Дошкільний підрозділ «Равлик» Володьководівського ліцею Носівської міської ради Чернігівської області вул.Центральна, 77, с.Володькова Дівиця, Ніжинський район, Чернігівської області	2021	32	37	1,16	Ремонт укриття

Всі заклади дошкільної освіти, окрім дошкільного підрозділу «Росинка», функціонують понад проектну потужність. Найбільше навантаження має дошкільний підрозділ «Струмочок», де коефіцієнт наповнюваності становить 1,67.

Позашкільна освіта

Позашкільна освіта забезпечується завдяки діяльності 2 закладів:

1. Комунальний позашкільний навчальний заклад «Дитячо-юнацька спортивна школа» Носівської міської ради, яка була введена в експлуатацію з 1.09.1989 року. В ДЮСШ є майданчик з вуличними тренажерами, футбольне поле з штучним покриттям, хокейний майданчик, також обладнані сучасні тренажерні кімнати, збудовані сектори – для метання спису, диску, штовхання ядра, сектор для стрибків у довжину. В грудні 2021 року було завершено капітальний ремонт 400-м легкоатлетичного стадіону, що дало можливість провести сертифікацію цього об'єкта, а також зробили його придатним для змагань не тільки місцевого, але й обласного рівня.

У ДЮОШ функціонує 4 відділення: футбол, легка атлетика, вільно боротьба, бокс, а також діють групи загальної фізичної підготовки з елементами вивчення настільного тенісу та кіокушин-кай карате.

У структурі ДЮОШ утворено відділення в ЗЗСО с. Володькова Дівиця.

На базі ДЮОШ тренери-викладачі щороку організують та проводять традиційні змагання з профільних видів спорту.

2. Комунальний заклад «Центр дитячої та юнацької творчості» Носівської міської ради Чернігівської області. Напрями роботи закладу: науково-технічний, еколого-натуралістичний, художньо-естетичний, дослідницько-експериментальний, соціально-реабілітаційний, оздоровчий. У ЦДЮТ діє мережа гуртків: за художньо-естетичним напрямом – 14 гуртків (серед них – хореографічний гурток «Ексклюзив», гурток художньої вишивки «Чарівна голочка», гурток прикладних мистецтв «Мозаїка», гурток ліплення «Юний скульптор» та ін.), за соціально-реабілітаційним напрямом – 8 гуртків, за дослідницько-експериментальним напрямом – фольклорна студія «Поліське джерельце», за оздоровчим – гурток оздоровчої гімнастики, за еколого-натуралістичним – студія фітодизайну «Природа і фантазія», за науково-технічним – 7 гуртків. Робота гуртків забезпечена розробленими навчальними програмами.

Усього роботою в гуртках та секціях позашкілля охоплено 1025 вихованців (534 – ЦДЮТ, 341 – ДЮОШ, 150 – в позашкільному підрозділі Носівського ліцею №1). Рівень охоплення дітей позашкільною освітою становить 46%.

Охорона здоров'я

У сфері охорони здоров'я Носівська міська рада ухвалила такі місцеві програми:

- Комплексна програма розвитку та фінансової підтримки закладів охорони здоров'я – комунальних некомерційних підприємств Носівської міської ради на 2025-2027 роки
- Програма «місцевих стимулів» для медичних працівників закладів охорони здоров'я – комунальних некомерційних підприємств Носівської міської ради на 2024 – 2026 роки
- Програма інфекційного контролю та дотримання заходів із запобігання інфекціям, пов'язаним з наданням первинної медичної допомоги на 2023-2025 роки

На території Носівської МТГ функціонує мережа закладів охорони здоров'я, яку формують:

1. Комунальне некомерційне підприємство «Носівська міська лікарня ім. Ф.Я. Примака»
2. Комунальне некомерційне підприємство «Носівський центр первинної медико-санітарної допомоги». До його складу входять:

- Носівська міська лікарська амбулаторія.
- Володьководівницька сільська лікарська амбулаторія загальної практики сімейної медицини.

За даними Національної служби здоров'я України (див.рис.1.5.1), на 7.01.2025 року в Носівській МТГ нараховується 16 633 активних декларацій з лікарями первинної медичної допомоги. Із загальної кількості декларацій, 45,6% припадає на чоловіків і 54,4% - на жінок, при цьому 35,4% - на вікову групу 40-64 років. Загалом, 56% укладених декларацій належить населенню громади віком від 40 років і старше.

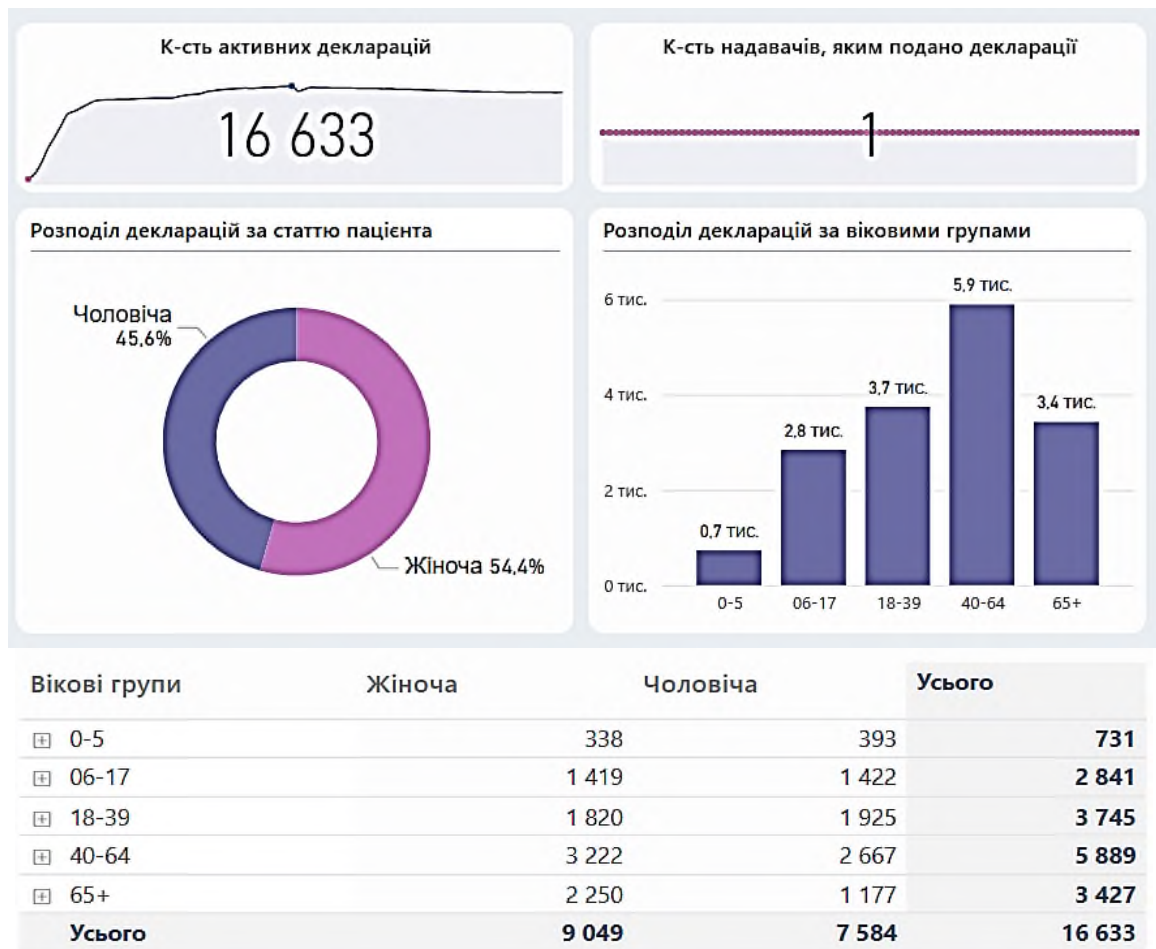

Рисунок 1.5.1. Розподіл декларацій про вибір лікаря первинної медичної допомоги в Носівській громаді за віком і статтю мешканців⁹

Статтєво-віковий розподіл мешканців відповідно до укладених декларацій у вигляді піраміди також візуалізує структуру населення громади (див. рисунок 1.5.2).

Джерелом фінансування закладів охорони здоров'я є оплата за Договорами про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій з Національною службою здоров'я України, кошти міського бюджету в межах, передбачених Бюджетним кодексом України (надання фінансової підтримки). У реалізації заходів програм фінансової підтримки закладів громади приймають участь бюджети Макіївської та Мринської сільських ТГ у вигляді передачі офіційного трансферту до бюджету Носівської міської територіальної громади. Також одним із джерел надходження коштів КНП «Носівська міська лікарня імені Ф. Я. Примака» є надання платних медичних послуг.

⁹ <https://edata.e-health.gov.ua/e-data/dashboard/declar-stats>

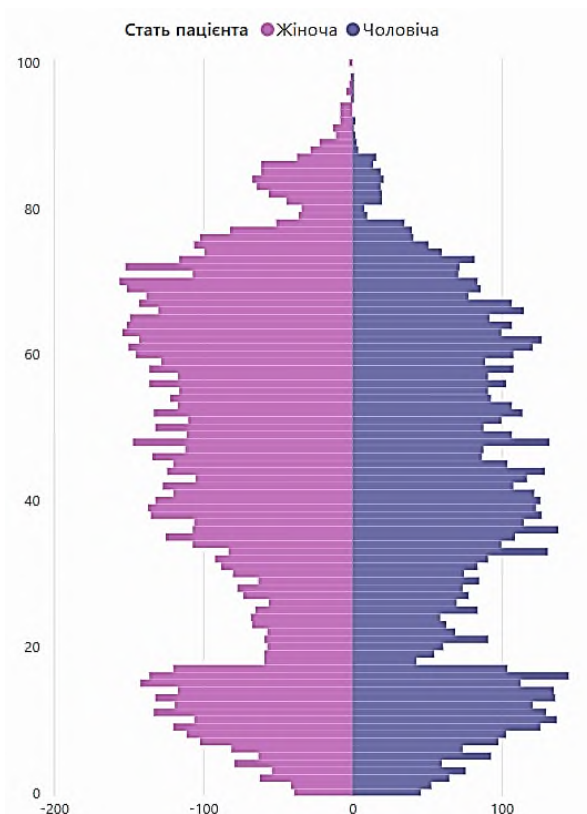

Рисунок 1.5.2. Статеві-вікова піраміда населення відповідно до розподілу укладених декларацій про вибір лікаря у Носівській громаді

КНП «Носівська міська лікарня ім. Ф.Я. Примака» забезпечує населення Носівської міської ТГ та сусідніх Макіївської та Мринської сільських ТГ спеціалізованою стаціонарною та консультативною поліклінічною медичною допомогою. Заклад обслуговує 27 098 осіб зареєстрованого населення та має стаціонар на 113 ліжок. В стаціонарі функціонують:

- терапевтичне відділення з неврологічними та паліативними ліжками на 55 ліжок,
- хірургічне відділення з урологічними, травматологічними, отоларингологічними, гінекологічними та паліативними ліжками на 43 ліжка,
- дитяче відділення на 15 ліжок,
- відділення анестезіології з ліжками для інтенсивної терапії на 6 ліжок,
- допоміжні підрозділи: приймально-діагностичне відділення, клініко-діагностичну лабораторію, рентгенодіагностичний та фізіотерапевтичний кабінети, кабінет функціональної діагностики.

За 2024 рік у лікарні проліковано стаціонарно 3 950 пацієнтів; кількість амбулаторних відвідувань лікарів за 2024 рік склала 64 761 відвідувань.

У громади є потреба в лікарях-фахівцях таких спеціальностей: ендоскопіст, лікар з функціональної діагностики, рентгенолог, терапевт, педіатр, хірург, фізичний терапевт. На даний час більшість лікарів – це особи пенсійного віку.

Приміщення лікарні потребують капітального ремонту. Також необхідно провести капітальний ремонт найпростішого укриття. Розвиток медицини вимагає швидкого реагування на зміни, закупівлі нового обладнання та освоєння нових методик лікування. Тому потреба у закупівлі нового сучасного обладнання завжди актуальна для громади.

Оскільки КНП «Носівська міська лікарня ім. Ф.Я. Примака» не увійшла до спроможної мережі, тому залишається невизначеність з приводу її майбутнього функціонування.

Облік показників захворюваності населення відображався у статистичній формі № 18 до 2019 року. Наказом МОЗ № 1802 від 04.10.2018 року форму № 18 відмінена, натомість, інші облікові форми захворюваності населення введені не були і не відображаються в електронних медичних інформаційних системах. Для внутрішнього користування та з метою вивчення стану здоров'я населення, облік показників захворюваності населення громади здійснювався до 2024 року.

Відповідно, за 2023 рік неінфекційна захворюваність населення Носівської громади складала 14018 випадків захворювання або 73094 на 100 тис. населення, а інфекційна захворюваність по Носівській громаді за 2023 рік – 727 випадків інфекційних захворювань або 3790 на 100 тис. населення. За 2024 рік – 80 випадків інфекційних захворювань або 417 на 100 тис. населення. Велика кількість випадків інфекційних захворювань у 2023 році у порівнянні з 2024 роком пояснюється більшою кількістю хворих у 2023 році на COVID-19.

Адміністративні послуги

У громаді створено всі умови для надання адміністративних послуг. З метою створення належних умов для виконання положень Закону України «Про адміністративні послуги», забезпечення доступності та покращення якості надання адміністративних послуг та реєстраційних процедур в громаді створено та функціонує Центр надання адміністративних послуг (ЦНАП) Носівської міської ради, де надається 164 адміністративні послуги, в тому числі послуга «Мобільний адміністратор». В ЦНАПі знаходяться робочі місця працівників управління соціального захисту населення та ПФУ.

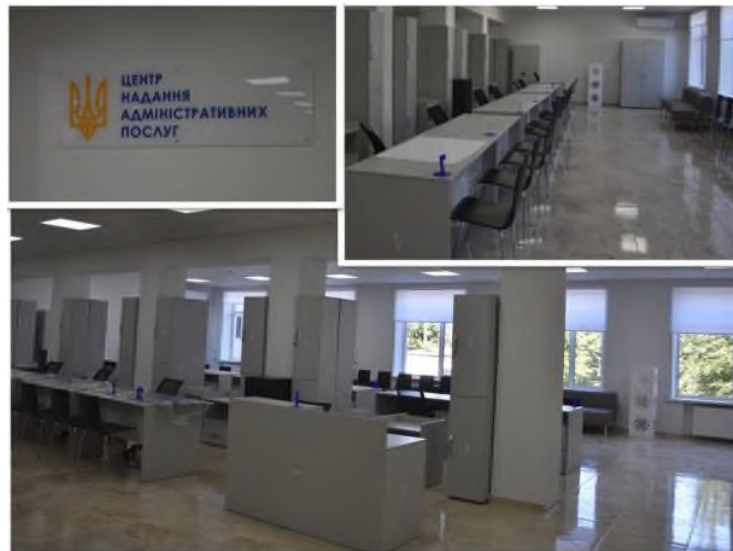

Рисунок 1.5.3. Центр надання адміністративних послуг у Носівській міській ради

За 2024 рік надано 14235 адміністративних послуг, в тому числі сектором «Територіальний підрозділ відділу з питань організації надання адміністративних послуг» в с. Володькова Дівця Носівської міської ради надано 3292 адміністративних послуг на загальну суму 170,6 тис.грн.

Постійно вживаються заходи щодо розширення кількості послуг. Від партнерів - Програми Європейського Союзу спільно з Німецьким товариством міжнародного співробітництва (GIZ «EU4ResilientRegions – Special Assistance Programme Ukraine») громада отримала паспортну станцію для оформлення та видачі паспортів громадянина України для виїзду за кордон з електронним носієм та паспорта громадянина України у формі ID- картки та для реєстрації/зняття з реєстрації місць проживання, перебування осіб.

Перелік послуг ЦНАП Носівської сільської ради наведено в інформаційних картках на сайті громади за посиланням: <https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=40250&tp=1>

Соціальний захист населення

У сфері соціального захисту населення Носівської міською радою прийнято низку місцевих цільових програм, серед яких:

- Цільова програма «Турбота» Носівської міської територіальної громади на 2025-2027 роки
- Програма соціальної підтримки жителів Носівської територіальної громади на 2023 – 2025 роки
- Програма підтримки жителів Носівської міської територіальної громади на 2025–2027 роки
- Програма виплати компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду на непрофесійній основі, на 2025-2027 роки
- Комплексна програма соціальної підтримки Захисників та Захисниць України і членів їх сімей Носівської міської територіальної громади на 2023-2025 роки
- Комплексна програма підтримки ветеранів війни та військовослужбовців, членів їх сімей, та деяких інших категорій осіб в Носівській міській територіальній громаді на 2025-2027 роки
- Програма «Поховання військовослужбовців, які загинули (померли) під час проходження військової служби, осіб, які померли внаслідок воєнних дій, внутрішньо переміщених осіб, невідомих та безрідних осіб, на 2025 рік»
- Програма надання підтримки евакуйованим особам у 2025 році на період дії воєнного стану в Україні
- Програма компенсації витрат на надання послуг зв'язку пільговим категоріям громадян на 2024-2026 роки
- Програма компенсації вартості перевезень окремих пільгових категорій громадян автомобільним транспортом на автобусних маршрутах загального користування на 2025 рік
- Комплексна програма підтримки сім'ї, запобігання домашньому насильству, забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків, та попередження торгівлі людьми на 2024 – 2026 роки
- Програма попередження дитячої безпритульності та бездоглядності, розвитку сімейних форм виховання дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, в Носівській міській територіальній громаді на 2024-2026 роки
- Програма для кривдників на території Носівської міської територіальної громади на 2024 - 2026 роки

Центр надання соціальних послуг

Надавачем соціальних послуг в громаді є Комунальний заклад «Центр надання соціальних послуг» Носівської міської ради. Приватні надавачі соціальних послуг на території Носівської міської територіальної громади відсутні.

Основними завданнями Центру надання соціальних послуг є:

- проведення соціально-профілактичної роботи, спрямованої на запобігання потраплянню в складні життєві обставини осіб/сімей, які належать до вразливих груп населення;
- надання особам/ сім'ям комплексу соціальних послуг, яких вони потребують, відповідно до переліку послуг, затвердженого Мінсоцполітики, з метою мінімізації або подолання таких обставин.

Центр надання соціальних послуг проводить таку діяльність:

- виявляє осіб/ сім'ї у складних життєвих обставинах і веде їх облік;
- проводить оцінювання потреб осіб/сімей у соціальних послугах;
- надає соціальні послуги відповідно до державних стандартів соціальних послуг;
- надає допомогу особам/ сім'ям у розв'язанні їх соціально-побутових проблем;
- забезпечує соціальне супроводження прийомних сімей і дитячих будинків сімейного типу;

- забезпечує соціальний патронаж осіб, які відбули покарання у виді обмеження або позбавлення волі на певний строк, а також звільнених від подальшого відбування таких покарань на підставах, передбачених законом;
- складає план реабілітації особи, яка постраждала від торгівлі людьми;
- вносить відомості до реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг;
- проводить моніторинг та оцінювання якості наданих ним соціальних послуг;
- створює умови для навчання та підвищення кваліфікації працівників, які надають соціальні послуги;
- взаємодіє з іншими суб'єктами системи надання соціальних послуг, а також з органами, установами, закладами, фізичними особами — підприємцями, які в межах компетенції у територіальній громаді надають допомогу особам/ сім'ям та/ або здійснюють їх захист;
- інформує населення територіальної громади та осіб/ сім'ї індивідуально про перелік, обсяг і зміст соціальних послуг, які він надає, умови та порядок їх отримання. Інформація на паперових та інших носіях повинна викладатися мовою, доступною для розуміння та читання особами з інвалідністю внаслідок інтелектуальних порушень. Відповідні матеріали розміщуються в засобах масової інформації, на веб-сайтах, інших інформаційних ресурсах;
- інформує населення про сімейні форми виховання дітей та проводить первинний відбір кандидатів у прийомні батьки, батьки-вихователі, патронатні вихователі;
- бере участь у визначенні потреб населення територіальної громади у соціальних послугах, а також у підготовці та виконанні програм надання соціальних послуг, розроблених за результатами визначення потреб населення територіальної громади у соціальних послугах;
- готує статистичні та інформаційно-аналітичні матеріали стосовно наданих соціальних послуг і проведеної соціальної роботи, які подає відповідному структурному підрозділу з питань соціального захисту населення;
- забезпечує захист персональних даних отримувачів соціальних послуг відповідно до Закону України «Про захист персональних даних»;
- представляє у встановленому законом порядку, інтереси Центру надання соціальних послуг у правоохоронних органах, контролюючих органах, судах при розгляді правових питань і спорів, в органах державної виконавчої служби, підприємствах, установах, організаціях.

У складі Центру надання соціальних послуг функціонує 3 відділення: відділення соціальної роботи, відділення соціальної допомоги вдома, відділення натуральної та грошової допомоги

Центр надання соціальних послуг з урахуванням потреб у соціальних послугах, визначених у територіальній громаді, надає такі соціальні послуги: догляд вдома, соціальна адаптація; соціальна інтеграція та реінтеграція; екстрене (кризове) втручання; консультування; соціальний супровід; представництво інтересів; посередництво; соціальна профілактика; натуральна допомога; фізичний супровід осіб з інвалідністю, які мають порушення опорно-рухового апарату та пересуваються на кріслах колісних, порушення зору; супровід під час інклюзивного навчання; інформування; медіація, транспортні та інші послуги.

Станом на 01.11.2025 року на обліку в Центрі надання соціальних послуг перебувають 1675 осіб, що опинились у складних життєвих обставинах, з них у відділенні:

- догляд вдома – 430 осіб (особи пенсійного віку, в тому числі особи з інвалідністю, одинокі, та ін.)
- натуральної, грошової допомоги – 586 осіб (внутрішньо-переміщені особи, особи з порушенням опорно-рухового апарату, особи пенсійного віку в тому числі особи з інвалідністю, діти з інвалідністю, та ін.;
- соціальної підтримки 659 осіб (багатодітні родини, одинокі матері, сім'ї, в яких виховуються діти з інвалідністю, та ін.).

Люди, що опинилися в складних життєвих обставинах, зокрема, люди з інвалідністю, самотні пенсіонери, внутрішньо переміщені особи, малозабезпечені, люди з проблемами зі здоров'ям, багатодітні сім'ї стикаються з проблемою дуже дорогих ліків, необхідності оплачувати різні

медичні обстеження, високої вартості комунальних послуг, а також мають потребу в продуктах харчування, засобах гігієни, дровах тощо.

Служба у справах дітей Носівської міської ради

Основні завдання Служби у справах дітей:

- реалізація в громаді державної політики з питань соціального захисту дітей і запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності, вчиненню дітьми правопорушень;
- забезпечення додержання вимог законодавства щодо встановлення опіки та піклування над дітьми, їх усиновлення, влаштування в дитячі будинки сімейного типу, прийомні сім'ї;
- ведення обліку дітей, які опинилися в складних життєвих обставинах, дітей – сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, усиновлених, влаштованих до прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу та соціально – реабілітаційних центрів;
- здійснення обстеження житлово - побутових умов проживання дітей та опис їх майна;
- захист особистих, житлових та майнових прав дітей;
- участь у розгляді судами справ щодо дітей і захисту їх прав та інтересів в якості третьої особи;
- вирішення питань щодо позбавлення батьківських прав осіб, які не забезпечують виконання Конституційних вимог щодо утримання, виховання та навчання дітей.

Напрямами роботи Служби у справах дітей є: соціальний захист та профілактична робота розвиток сімейних форм виховання; усиновлення; захист житлових та майнових прав дітей.

Служба у справах дітей Носівської міської ради постійно здійснює контроль над сім'ями опікунів/ піклувальників та прийомними сім'ями, в яких проживають діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування.

У 2024 році на первинному обліку в службі у справах дітей перебувало 50 дітей, в тому числі 18 дітей-сиріт та 32 дитини, позбавлена батьківського піклування. З них:

- 29 дітей перебувають під опікою/ піклуванням;
- 9 дітей перебувають у прийомних сім'ях;
- 6 дітей перебувають в дитячих будинках сімейного типу;
- 6 дітей на повному державному утриманні.

Також на території Носівської ТГ проживають діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, які прибули з інших територій – 12 дітей.

Служба у справах дітей проводить рейди та відвідує родини з метою обстеження умов проживання сімей, де батьки ухиляються від виконання своїх батьківських обов'язків, за повідомленнями від громадян, установ та закладів стосовно дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, та з метою здійснення контролю за умовами виховання, навчання та догляду дітей, які перебувають під опікою (піклуванням), в прийомних сім'ях, усиновлених дітей.

Крім того, ведеться систематична робота із сім'ями, де батьки ухиляються від виконання своїх батьківських обов'язків, та сім'ями, в яких проживають діти, які опинилися в складних життєвих обставинах. Проводяться рейди, з метою обстеження умов проживання таких сімей, із залученням фахівців центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді міської ради. Станом на 31.12.2024 на обліку перебувало 50 дітей, які опинилися в складних життєвих обставинах.

Для запобігання виникнення насильства в сім'ї, школі, на вулиці Служба у справах дітей постійно проводить профілактичну роботу.

Культура

Мережа закладів культури Носівської об'єднаної територіальної громади складає 13 закладів:

- Клубні заклади – 9,
- Народні історико-краєзнавчі музеї – 2,
- Міська школа мистецтв – 1,
- Публічна бібліотека – 1 (бібліотека-філія 1).

Всього забезпечує культурну діяльність громади – 74 працюючих.

За останній рік організовано та проведено 55 заходів різного напрямку.

Війна внесла свої корективи у кожен мить життя як громадян всієї країни, так і в роботу закладів культури. Тому майже всі заходи, що відбуваються в будинку культури, є благодійними, всі кошти, зібрані під час концертів, передаються на підтримку ЗСУ. Цього року було проведено 22 благодійні концерти.

Загальний бібліотечний фонд Публічної бібліотеки Носівської міської ради становить 127628 примірників. До складу бібліотеки входять сектор для дітей, Володьководивицька б/філія та 4 бібліотечні пункти – с. Сулак, с. Козари, с. Держанівка, с. Ясна Зірка.

Відповідно до Рекомендацій Міністерства культури та інформаційної політики України щодо актуалізації бібліотечних фондів у зв'язку зі збройною агресією російської федерації проти України з фонду ПБ вилучено 51573 примірники літератури.

Контингент учнів КПНЗ «Носівська школа мистецтв Носівської міської ради» становить 249 учнів:

- Відділ фортепіано – 49 учнів, клас скрипки – 7
- Відділ народних інструментів – 42, клас духових інструментів – 5
- Відділ музично-теоретичних дисциплін (клас сольного співу – 4)
- Відділ хореографії – 149 учнів.

Учні школи мистецтв приймають активну участь у фестивалях та конкурсах обласного рівня, всеукраїнського та міжнародного.

У Носівській громаді в закладах культури та освіти працює 9 мистецьких колективів зі званням «зразковий» та «народний аматорський». Проводяться конкурси, численні культурно-мистецькі заходи, в тому числі виїзні концерти артистів Носівського міського будинку культури.

Приміщення закладів культури потребують проведення поточного та капітального ремонту, оснащення звуковою апаратурою, ноутбуками, меблями, сценічними костюмами та професійною сценою. Публічна бібліотека потребує поповнення фондів новими зразками художньої, спеціалізованої та іншої літератури.

Для підтримки сфери культури у громаді діють наступні місцеві програми:

- Програма «Мистецька освіта Носівської територіальної громади на 2021-2025 роки», затверджена рішенням Носівської міської ради від 19.03.2021р. № 207/7/VIII <https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=9&id=33987&tp=7#>
- Програма «Розвиток культури Носівської територіальної громади на 2021-2024рр.», затверджена рішенням Носівської міської ради від 13.08.2021р. № 7/13/VIII <https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=35645&tp=7>
- Програма «Охорона культурної спадщини Носівської територіальної громади на 2022-2024 роки», прийнята рішенням Носівської міської ради від 13.08.2021р. № 8/13/VIII, зі змінами від 18.08.2023р. № 7/38/VIII <https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=39032&tp=7>

Таблиця 1.5.6. Місткість споруд культурно-спортивного призначення

Споруда	Скільки відвідувачів вміщує	Події чи заходи, що викликають найбільший приплив гостей
Носівський міський будинок культури	322	Концерти, циркові вистави,

Носівської міської ради		збори
Козарський будинок культури Носівської міської ради	320	Концерти
Іржавецький будинок культури Носівської міської ради	100	Концерти
Держанівський будинок культури Носівської міської ради	Заклад не працює аварійний	
Яблунівський будинок культури Носівської міської ради	Заклад не працює аварійний	
Володьководівський будинок культури Носівської міської ради	Заклад не працює аварійний	
Тертишницький клуб Носівської міської ради	Заклад не працює	
Адамівський клуб Носівської міської ради	183	Концерти
Яснозірківський будинок культури	130	Концерти

Пам'ятки історії та культури

Носівська МТГ - громада з територією, багатою на історичні події та знахідки, що становлять історичні та культурну цінність.

До надбань територіальної громади належать 113 пам'яток культурної спадщини, а саме:

- 68 пам'яток археології місцевого значення;
- 1 пам'ятка археології національного значення праслов'янське городище в м. Носівці;
- 42 пам'ятки історії місцевого значення
- 2 пам'ятки архітектури місцевого значення.

Пам'ятки архітектури представлені Троїцькою (1765р.) та Миколаївською (1834 р.) церквами в Носівці, будівлею наукового корпусу Носівської сільськогосподарської дослідної станції (поч. ХХ ст.) в с. Дослідне, пам'ятні знаки «Остання Тарасова дорога» в Носівці та в с. Володькова Дівиця, обеліск Слави в урочищі «Орішне» та інші.

Фізична культура та спорт

У Носівській громаді створена Федерація футболу Носівської громади, діяльність якої підтримується громадською організацією з відповідною назвою, а також місцевою Програмою фінансової підтримки діяльності Громадської організації «Федерація футболу Носівської громади» на 2025-2027 роки, рішення Носівської міської ради від 18.10.2024р. № 8/53/VIII, прийнятої рішенням Носівської міської ради від 18.10.2024р. № 8/53/VIII <https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=40994&tp=7>

Також сфера фізичної культури та спорту підтримується у громаді Програмою фінансової підтримки діяльності Громадської організації «Носівська районна організація фізкультурно-спортивного товариства «Колос» агропромислового комплексу України» на 2025 рік, рішення Носівської міської ради від 18.10.2024р. № 7/53/VIII <https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=40994&tp=7>,

З метою реалізації Закону України «Про фізичну культуру та спорт», рішенням Носівської міської ради від 18.08.2023р. № 18/38/VIII затверджено Програму розвитку фізичної культури та спорту на 2024-2027 роки, рішення Носівської міської ради від 18.08.2023р. № 18/38/VIII <https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=39032&tp=7#>

Програма прийнята з метою підвищення ефективності реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту, сприянню фізичного і духовного розвитку молоді, формування свідомості, основ здорового способу життя.

Розроблено план-заходів щодо реалізації в закладах освіти Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація».

У закладах загальної середньої освіти створено умови для забезпечення виконання здобувачами освіти обсягу рухової активності, розвитку фізичної активності: це уроки фізичної культури (3 години на тиждень), фізкультурні хвилинки, «години фізичної активності» в групах подовженого дня.

Кадрове забезпечення освітньої галузі залишається одним з пріоритетних напрямів у системі організації фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи. Освітній процес у закладах загальної середньої освіти здійснюють 13 учителів, які викладають фізичну культуру, з яких лише 6 мають спеціальну вищу освіту з фізичної культури і спорту. В установленому порядку вчителі фізичної культури проходять атестацію та курси підвищення кваліфікації при Чернігівському ОІППО ім. Ушинського.

Основну фізкультурно-спортивну і фізкультурно-оздоровчу роботу серед дітей та молоді в громаді здійснює комунальний позашкільний навчальний заклад «Дитячо-юнацька спортивна школа» Носівської міської ради (КПНЗ «ДЮСШ»). КПНЗ «ДЮСШ» має власну споруду зі спортивним залом, 2 тренажерні кімнати, 400-м легкоатлетичний стадіон (бігові доріжки з поліуретановим покриттям з додавання гумової крихти, з секторами для штовхання ядра, метання диску, метання спису, для стрибків у довжину, трибуни на 365 місць (у 2023 році закінчена реконструкція), футбольне поле (104x80), хокейний майданчик (28м x 56м), спортивний майданчик для міні- футболу зі штучним покриттям(42м x22 м), гімнастичне містечко, майданчик з вуличними тренажерами. На базі КПНЗ «ДЮСШ» функціонує 26 навчально-тренувальних груп на трьох відділеннях: легка атлетика, футбол, вільна боротьба.

Активну діяльність у сфері фізичної культури та спорту проводять **громадські організації**: «Футбольний клуб «Маяк плюс», громадська організація «Носівська спілка ветеранів АТО», Носівська районна організація фізкультурно-спортивного товариства «Колос» агропромислового комплексу України, громадська організація «Носівська районна федерація хортингу», громадська організація «Федерація футболу Носівської громади», Носівська районна рада ветеранів, Українське об'єднання учасників АТО та волонтерів «Захист нації «Сокіл», громадська організація «Бійцівський клуб «Альфа».

В громаді проводяться спортивні змагання, турніри з міні-футболу. Більш детальна інформація про спортивні заходи представлена у Додатку Г.

Таблиця 1.5.7. Інформація про об'єкти сфери спорту

№ з/п	Назва спортивної споруди	Адреса спортивної споруди	Тип споруди
1	Спортивна зала КПНЗ «ДЮСШ» м. Носівка	м. Носівка, вул. Шевченка, 16	окрема
2	Хокейний майданчик КПНЗ «ДЮСШ»	м. Носівка, вул. Шевченка, 16	окрема
3	Спортивна інфраструктура КПНЗ «ДЮСШ»	м. Носівка, вул. Шевченка, 16	комплексна
4	Спортивна зала Носівського ліцею №1 Носівської міської ради	м. Носівка, вул. Центральна, 25	окрема
5	Спортивний майданчик Носівського ліцею №1 Носівської міської ради	м. Носівка, вул. Центральна, 25	окрема
6	Спортивна зала Носівської гімназії №2	м. Носівка, вул. Автоколонна, 13а	окрема
7	Тир Носівської гімназії №2	м. Носівка, вул. Привітна, 1а	окрема
8	Спортивний майданчик Носівської гімназії №2	м. Носівка, вул. Привітна, 1а	окрема

9	Спортивний майданчик Носівської гімназії №3	м. Носівка, вул. Козацька, 41	окрема
10	Спортивна зала Носівської гімназії №3	м. Носівка, вул. Козацька, 41	окрема
11	Спортивна зала Носівського ліцею №5 Носівської міської ради	м. Носівка, вул. Вокзальна, 115	окрема
12	Футбольне поле із синтетичним покриттям Носівського ліцею №5	м. Носівка, вул. Вокзальна, 115	окрема
13	Спортивний майданчик з тренажерним обладнанням Носівського ліцею №5	м. Носівка, вул. Вокзальна, 115	окрема
14	Спортивна зала Володьководівської гімназії Носівської міської ради	с. Володькова Дівця, вул. Центральна, 77	окрема
15	Футбольне поле із синтетичним покриттям Володьководівської гімназії Носівської міської ради	с. Володькова Дівця, вул. Центральна, 77	окрема
16	Спортивна зала початкової школи Володьководівської гімназії Носівської міської ради	с. Володькова Дівця, вул. Центральна, 77	окрема
17	Спортивна зала Досліднянської гімназії Носівської міської ради	с. Дослідне, вул. Миру, 6	окрема
18	Спортивний майданчик Досліднянської гімназії Носівської міської ради	с. Дослідне, вул. Миру, 6	окрема
19	Спортивний майданчик Сулацької гімназії Носівської міської ради	с. Сулак, вул. Миколаївська, 71	окрема

Громада має потребу в модернізації будівництві нових об'єктів: спортивних майданчиків, стадіонів, футбольних полів, спортивного легкоатлетичного комплексу, облаштування зелених зон та зон активного відпочинку.

На території Носівської міської ради проводяться всі необхідні заходи щодо недопущення закриття або перепрофілювання споруд фізичної культури і спорту. Адже, фізична культура – це частина загальної культури суспільства, сукупність духовних та матеріальних цінностей, способів їх набуття та використання з метою оздоровлення людей та розвитку їх фізичних якостей засобами рухової активності.

Житлово-комунальна інфраструктура

Житловий фонд

Основу житлової забудови в Носівській громаді складають індивідуальні житлові будівлі.

У населених пунктах громади розташовано 12305 будинків, зокрема, 34 багатоквартирних (0,3% від загальної кількості) та 12 271 індивідуальних житлових будівель (99,7%). Загальна площа житлової забудови – 637,5 тис.м², в т.ч. 32,747 тис.м² багатоквартирне житло, площа індивідуальних житлових будівель – 604,7 тис.м². Житлова забезпеченість в середньому по місту становить 29,3 м²/ос загальної площі.

Біля 80% житлових будинків зосереджені у двох населених пунктах громади: адміністративному центрі м.Носівка та с. Володькова Дівця.

Інформація про характер житлової забудови та інфраструктури громади представлена у табл.1.5.8.

Таблиця 1.5.8. Забезпеченість житлом мешканців Носівської МТГ

Тип забудови	Загальна площа	Кількість будинків	Населення	Житлова забезпеченість
--------------	----------------	--------------------	-----------	------------------------

	тис. м ²	од.	тис. осіб	м ² / на особу
Багатоквартирна	32,747	34		20,6
Садибна	604,715	12 271		30,1
Разом	637,5	12305	20436	51,8

На теперішній час на квартирному обліку при міськвиконкомі на отримання державного житла перебуває 124 особи.

За останні роки в місті було введено в експлуатацію один багатоквартирний будинок на 25 квартир загальною площею 1,75 тис. м².

Таблиця 1.5.9. Стан житлового фонду громади

Показники	2022	2023
Заселені будинки разом	12305	12305
у тому числі:- індивідуальні будинки	12271	12271
Житловий фонд, тис. кв. м загальної площі	637,5	637,5
% помешкань, підключених до комунального водопостачання (5959 аб)	48,1	48,1
% помешкань, підключених до комунального газопостачання	0	0
% помешкань, підключених до комунальної системи каналізації (378 аб)	3,1	3,1
% помешкань, підключених до центрального опалення	0	0

Помешкання – квартира або індивідуальний будинок.

Таблиця 1.5.10. Введення нового житла (сумарно по всіх населених пунктах, що увійшли до складу МТГ)

Показники	2019	2020	2021	2022	2023
Новозбудовані житлові будинки разом			1 багатопверхівка		
у тому числі індивідуальні будинки					
Середній розмір нового помешкання, м ²			1750		
Середня ринкова ціна 1 м ² площі нового помешкання, грн.:					
- в індивідуальних будинках					
- в багатоквартирних будинках					

Таблиця 1.5.11. Забезпеченість житлом (сумарно по всіх населених пунктах, що увійшли до складу МТГ)

Показники	2019	2020	2021	2022	2023
Загальна площа житла в громаді (м.Носівка), 1000 м ²	635,7	635,7	637,5	637,5	637,5
Забезпеченість житлом 1 кв. м на особу по громаді	31.7	32.3	32.2	32.6	32.9
Забезпеченість житлом 1 кв. м на особу по області					
Забезпеченість житлом 1 кв. м на особу по Україні					

У громаді діє відповідна програми у сфері житлового будівництва:

Програма підтримки індивідуального житлового будівництва «Власний дім» на території Носівської територіальної громади на 2025-2027 роки, прийнята рішенням Носівської міської ради від 12.07.2024р. №25/50/VIII <https://nosgromada.cq.gov.ua/index.php?id=40671&tp=7#>

Комунальна інфраструктура та інженерні мережі

На території Носівської територіальної громади переважає індивідуальний тип забудови. Це впливає на стан підключення до основних різновидів комунальної інфраструктури. В Носівській громаді відсутнє централізоване тепlopостачання. Водночас відсутність підключення до комунальної системи каналізації, створює додаткові проблеми для забезпечення належного санітарного стану на теренах громади. Показник доступності жителів до мережі газопостачання є високим (87%), при цьому відсутні помешкання, підключені до комунального газопостачання. Показник доступності жителів до мережі водопостачання/ водовідведення є задовільним.

Таблиця 1.5.12. Підключення до комунальних мереж

Показники	2018
Заселені будинки разом	3532
у тому числі:- індивідуальні будинки	3532
Житловий фонд, тис. кв. м загальної площі	270
% помешкань, підключених до комунального водопостачання	130
% помешкань, підключених до комунального газопостачання	-
% помешкань, підключених до комунальної системи каналізації	-
% помешкань, підключених до центрального опалення	-

Таблиця 1.5.13. Відсоток мешканців громади, які отримують відповідні послуги

№	Доступність послуг	Показник	Технічний стан
1	Доступність жителів до газової мережі, %	87	задовільний
2	Доступність жителів до мережі тепlopостачання, %	-	відсутнє
3	Доступність жителів до мережі водопостачання, %	3.7	задовільний
3-а	<i>протяжність мережі водопостачання, км</i>	168	задовільний
4	Доступність жителів до мережі водовідведення, %	3.7	задовільний
4-а	<i>протяжність мережі водовідведення, км</i>	5,4	задовільний

Послуги енергопостачання споживачам Носівської МТГ надає ТОВ «ЕНЕРА ЧЕРНІГІВ» (постачання електроенергії електромережами) та АТ «Чернігівобленерго» (послуга розподілу електроенергії). Послуги газопостачання надає ТОВ ГК «Нафтогаз України» (постачання природного газу) та ТОВ «Газорозподільні мережі України» (розподіл природного газу споживачам). На території громади газифіковано усі 21 населених пунктів (м. Носівка та 20 сіл).

Для забезпечення розвитку та ефективного функціонування енергетичної сфери громада у 2024 році розробила та затвердила Місцевий (муніципальний) енергетичний план Носівської міської територіальної громади (Рішення Носівської міської ради від 16.08.2024 р. №3/51/VIII <https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=1&id=40744&tp=7>). На виконання заходів Місцевого (муніципального) енергетичного плану розробляється Програма енергозбереження та енергоефективності Носівської міської територіальної громади.

Послуги водопостачання та водовідведення в Носівській територіальній громаді надає КП «Носівка-Комунальник». Загальна протяжність водопровідних мереж становить 168 км. Довжина каналізаційних мереж становить 5,4 км.

В Носівській громаді існує система централізованого водопостачання в м. Носівка та с. Дослідне, абонентами якої є 6082 споживачі, та централізованого водовідведення в м. Носівка абонентами якої є 427 споживачів. В інших населених пунктах громади відсутнє централізоване водопостачання. В програмі «Питна вода» Чернігівської області на 2022-2026 роки включено будівництво свердловини в с. Ясна зірка. В с. Дослідне планується реконструкція водопровідної мережі.

Під водонапірною вежою та свердловиною, що розташована в с. Яблунівка проведена

інвентаризація земельної ділянки площею 0,10 га, відомості внесено до Державного земельного кадастру та присвоєно кадастровий номер 7423886500:03:001:0229. Водонапірна вежа та свердловина в подальшому планується до передачі на баланс КП «Носівка - Комунальник», яке є спеціалізованим підприємством по наданню послуг населенню з водопостачання.

КП «Носівка-Комунальник» Носівської міської ради здійснює централізоване водопостачання і водовідведення на території громади. Відповідно до вимог державних санітарних норм і правил щомісячно на підприємстві по свердловинах проводиться забір води для лабораторних досліджень води, щодо якості питної води, вартість послуги лабораторних досліджень включається в тариф. Всі свердловини обладнані засобами обліку, також на підприємстві діє програма обліку абонентів.

Комунальним підприємством оплачені роботи з виготовлення ПКД по об'єктах реконструкції водопровідної мережі вул. Робоча, Сагайдачного, Короленка та Затишна. На реалізацію проектів надана субвенція з державного бюджету.

Таблиця 1.5.14. Водопостачання та водовідведення (на рік)

Показники	2021	2022	2023	2024
Протяжність мереж водопостачання, км	168	168	168	168
Протяжність мереж водовідведення, км	5,4	5,4	5,4	5,4
Споживання питної води, тис. м ³ – всього, у т.ч.:	351,9	359,6	369,8	357,9
- населення	323,9	336,9	340,3	330,6
- підприємства	28	22,7	29,5	27,3

Носівська громада розташована вздовж осьової частини Дніпровсько-Донецької западини. Практичне значення для водозабезпечення має водоносний комплекс четвертинних відкладів, приурочений до пісків, середня потужність яких 25-30 м. На цей водоносний комплекс обладнані усі свердловини міста Носівка. Їх дебіт коливається від 1,1 до 8,3 л/с при зниженні рівня на 1-10 метрів. Глибина свердловин від 48 до 75 м, водовідбір з них складає 1,2 тис. м³/доба. За хімічним складом експлуатаційні води гідрокарбонатно-кальцієві, прісні, лужні, за ступенем агресивної дії водного середовища на бетонні конструкції не агресивні. Мінералізація до 0,8 г/л. В бактеріологічному відношенні води мають сприятливий профіль.

Після проведення та завершення робіт по реалізації проекту «Реконструкція руслового ставка на річці Носівочка в адміністративних межах міста Носівка Чернігівської області з метою покращення його санітарно-екологічного та технічного стану», були взяті аналізи та проведено виміри річки Носівочка Козелецьким МВ ДУ «Чернігівський ОЛЦ МОЗ України».

У поверхневих водах річки Носівочка вміст хлоридних іонів коливається в межах 25,0 - 30,0 мг/дм³, сульфатних іонів – 60,0-75,0 мг/дм³, вміст амонійного азоту коливається в межах 0,51-1,00 мг/дм³, азоту нітратного – 0,30 мг/дм³, заліза загального – 0,11-0,50 мг/дм³.

Мінералізація поверхневих вод в районі міста Носівка коливається від 250-500 мг/дм³.

Загальна кількість об'єктів водопостачання та водовідведення:

- насосно-фільтрувальна станція - од., *відсутні*
- водопровідних насосних станцій - 6 од., з них 1 од. не функціонує
- протяжність водопровідних мереж – 168 км,
- з них потребують заміни 8 км,
- каналізаційних насосних станцій - 1 од.,
- каналізаційних очисних споруд – од., *відсутні, є 1 поле фільтрації*

Протяжність каналізаційних мереж - 5,4км.

Таблиця 1.5.15. Використання води в Носівській громаді у 2023-2024 році

Показник	2023	2024
Кількість водокористувачів, які звітують (одиниць)		

Забрано із природних водних об'єктів, всього у т. ч.		
із підземних водних об'єктів	507,7	495
Використано свіжої води, всього у т. ч.		
на питні і санітарно-гігієнічні потреби	369,8	357,9
на виробничі потреби		
на потреби зрошення		
на інші потреби		
Загальне водовідведення	31,6	30,9
Скинуто в поверхневі водні об'єкти зворотних (стічних) вод, всього у т. ч.		
забруднених		
нормативно чистих без очистки		
нормативно-очищених на спорудах		
Скинуто транзитної води		
Оборотне, повторне та послідовне використання		

На території міста Носівка централізованою системою відведення побутових стічних вод забезпечено тільки населення багатоповерхових будинків, школи, центральна районна лікарня, теплові мережі.

Відведення та очищення побутових стічних вод міста здійснюється комунальним підприємством «Носівка-Комунальник». Стічні води по самопливних колекторах надходять до каналізаційної насосної станції та далі перекачуються на очисні споруди механіко-біологічного принципу очищення (2 горизонтальних відстійника та поля фільтрації на 12 карт).

В місті Носівка мережа дощової каналізації відсутня. На території населеного пункту в даний час функціонують сухі канали довжиною 0,83 км. Всі вони знаходяться на різних локальних ділянках, не утворюючи між собою взаємопов'язаної системи, деякі з них вимагають ремонту та прочищення. Значна кількість зважених речовин може надходити в водотік з поверхневим стоком з міської забудови територій до річки Носівка. В результаті скупчення руслових відкладень зменшується здатність розмивання річковим потоком і процес акумуляції відкладень в річковому руслі стає прогресуючим.

Даний процес призводить до того, що транспортна здатність річкового потоку виявляється недостатньою для перенесення суспензій, що надходять в потік.

Таблиця 1.5.16. Теплопостачання (на рік)

Показники	2019	2020	2021	2022	2023
Протяжність мереж, км	1,38	1,38	1,38	1,38	1,38
Опалення, Гкал - всього, у тому числі:	3917	3430	4377	3373	3834
- населення					
- підприємства	3917	3430	4377	3373	3834
Проектна потужність	4,669	4,669	4,669	4,669	4,669

Теплопостачання для бюджетних установ та інших споживачів (крім населення) в Носівській МТГ здійснює комунальне підприємство «Носівські теплові мережі» Носівської міської ради.

Для підтримки населення громади та належного надання послуг з водовідведення рішенням Носівської міської ради від 15.12.2023р. №8/42/VIII, зі змінами від 15.11.2024р. №46/55/VIII, була прийнята Програма відшкодування різниці в тарифах на послуги з централізованого водовідведення для населення по Носівській територіальній громаді на 2024 рік; <https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=39647&tp=7>

Енергоспоживання та енергозбереження

У зв'язку з військовою агресією рф та бойовими діями на території України та цілеспрямованими атаками на інфраструктуру країни, особливо енергетичну, існують ризики

постачання енергоресурсів до громади. Основною проблемою стає відновлення та збереження інфраструктури громади, стабільне забезпечення енергоресурсами (електричною, тепловою, паливом) в необхідній кількості та заходи з енергозбереження.

Одним з основних завдань є можливість постачання енергії з альтернативних та з відновлювальних джерел. На даний час всі котельні закладів освіти, сільських амбулаторій, адміністративних приміщень сільської ради облаштовані твердопаливними котлами, забезпечені генераторами.

Загальна протяжність мереж зовнішнього освітлення населених пунктів громади – 113,6 км. Кількість енергозберігаючих світлоточок – 1,7 тис. шт. КП «Носівка – Комунальник» використовує для освітлення вулиць громади енергозберігаючі лампи.

Одним з ключових завдань є розширення постачання енергії з альтернативних та відновлювальних джерел. В громаді розроблено План дій сталого енергетичного розвитку та клімату Носівської міської територіальної громади, затверджений рішенням Носівської міської ради від 15.11.2024 р. №6/55/VIII <https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=41105&tp=7> , що вказує на сучасні підходи громади до вирішення проблем екології та клімату, скорочення викидів парникових газів завдяки впровадженню передових зелених технологій та альтернативних джерел енергії.

Послуги у сфері відходів

Послуги по вивезенню твердих та рідких побутових відходів в громаді надає КП «Носівка-Комунальник» . Спеціально відведеним місцем видалення відходів в територіальній громаді є полігон твердих побутових відходів, який розташований поблизу с. Лісові Хутори - МВВ реєстраційний №348 від 27.02.2012р. площею 3,93 га. В перспективі запровадження роздільного збору сміття та будівництво полігону ТПВ.

КП «Носівка – Комунальник» на конкурсній основі надає послуги із збирання та перевезення ТПВ в Носівській громаді у населених пунктах: м. Носівка, с.Володькова Дівиця, с.Дослідне, с.Підгайне, с. Лукашівка, с. Ясна Зірка, с. Лісові Хутори, с. Ставок, с.Сулак, С.Криниця, с.Коробчино, с. Кобилещина. Підприємство обслуговує 145 контейнерів для збору твердих побутових відходів від населення, в тому числі і 6 майданчиків розміщення на території багатоквартирних будинків та 98 контейнерних майданчиків розміщення по приватному сектору, також проводить збирання безконтейнерним способом. Побутові відходи вивозяться на полігон твердих побутових відходів.

Діяльність КП «Носівка-Комунальник» підтримується Програмою підвищення ефективності роботи КП «Носівка-Комунальник» Носівської міської ради на 2023-2025 роки (Рішення Носівської міської ради від 18.11.2022р. № 5/28/VIII, зі змінами від 17.05.2024р. №24/47/ VIII, від 13.09.2024р. №18/52/ VIII <https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=40837&tp=7#>; зі змінами від 15.11.2024р. №50/55/ VIII <https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=41105&tp=7#>).

На виконання заходів в рамках програми у 2024 році були виділені кошти у розмірі 493000 грн. на придбання КП «Носівка-Комунальник» спецтехніки та обладнання.

Транспортна інфраструктура та зв'язок

Автомобільний транспорт займає одну з провідних ролей у внутрішніх та зовнішніх зв'язках громади. На території громади розроблені транспортні маршрути обласного і районного значення. Територією громади пролягає залізниця, функціонує залізничний вокзал. Транспортне сполучення між адміністративним центром громади (м. Носівка) та обласним центром (м.Чернігів) забезпечується автомагістраллю (довжиною 116 км) та залізницею (106 км).

Рисунок 1.5.4. Схема автомобільних доріг на території громади

У межах громади пролягають 8 доріг державного та місцевого значення з асфальтобетонним покриттям, що поєднують практично всі населені пункти.

Адміністративний центр громади місто Носівка розташований на перетині державних територіальних автодоріг Т-2513 (Козелець – Носівка), Т-2525 (М-02 – Носівка) та Т-2526 (Ніжин – Носівка – Кобижча – Бобровиця). З автодоріг місцевого значення через територію громади проходять обласні автодороги О251401 (Носівка – Держанівка – а/д М-02), О251406 (Носівка – Лосинівка – Велика Дорога), О251410 (Носівка – Яблунівка – Ясна Зірка) та районна автодорога С251414 (Носівка – Цукровий Завод). Державна автомобільна дорога міжнародного значення М-02 сполученням Кіпті – Глухів – Бачівськ (на Брянськ), на яку має вихід дорога Т-2525, знаходиться за 30 км північніше Носівки.

Загальна протяжність доріг на території громади становить 280,3 км., з них: з твердим покриттям – 132,3 км., в тому числі з асфальто-бетонним покриттям 112,0 км., чорне шосе – 12,0 км., з білим щебеним гравійним покриттям – 6,1 км., бруківкою – 2,2 км., та з ґрунтовим покриттям – 148,0 км.

Таблиця 1.5.17. Дороги державного, обласного значення, що проходять територією Носівської МТГ

№	Номер дороги	Найменування	Значення	Протяжність, км
1	М02	Кіпті — Глухів — Бачівськ	Автомобільний шлях міжнародного значення	6,48
2	Т-2525	Носівка-М02	Державні автомобільні шляхи територіального значення	10,7
3	Т-2526	Ніжин - Бобровиця - Нова Басань		25
4	Т-2513	Козелець - Козари - Носівка		16,3
5	О250229	Ніжин-Мрин-Держанівка	Обласні дороги загального користування місцевого значення	2,7
6	О250248	Носівка - Яблунівка - Ясна		18

		Зірка		
7	O250247	Носівка - Лосинівка - Велика Дорога з під'їздом до ст. Лосинівка		14,3
8	O250246	Т-2526 -Данина		8,17
9	O250244	Носівка - Держанівка - М-02 з під'їздом до с.Козари		32,8
10	C250288	Носівка – Цукровий завод	Районні дороги загального користування місцевого значення	0,8
11	C250276	O250248-Ставок		2,8
12	C250287	Коробчине - Сулак - Т-25-26		8,5
13	C250292	Підгайне - Лукашівка		2,3
14	C250286	Т-25-26 - Кобилещина		2,8
15	C250280	Т-25-25 – Дебреве		3,5
16	C250281	/O250244/ – Ведмедівка		1,6
17	C250292	Т-2526-ст.Дослідне		1,5

Таблиця 1.5.18. Основні характеристики доріг громади

Найменування доріг	Технічна категорія	Кількість смуг руху	Ширина проїзної частини, м	Тип покриття	Протяжність, км	Інтенсивність руху, авто/добу
Державні автодороги						
(Т-25-13) Козелець – Козари – Носівка	IV	2	6	асфальтобетон	0,5	1590
(Т-25-25) М-02 – Носівка	IV	2	7	асфальтобетон	4,8	1411
(Т-25-26) Ніжин – Бобровиця – Н.Басань	III	2	9	асфальтобетон	3,7	1032
	IV	2	6	чорне шосе	2,0	
Обласні автодороги						
(О 251401) Носівка – Держанівка – а/д М-02	IV	2	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.
(О 251406) Носівка – Лосинівка – Велика Дорога	IV	2	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.
(О 251410) Носівка – Яблунівка – Ясна Зірка	IV	2	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.
Районні автодороги						
(С 251414) Носівка – цукровий завод	IV	2	н.д.	н.д.	н.д.	н.д.

Зовнішні пасажироперевезення виконуються автобусами. Автобусними маршрутами Носівська громада зв'язана з Києвом та Черніговом, районними центрами та селами Чернігівської області. Автостанція в місті відсутня, відправлення автобусів здійснюється із залізничної станції.

Залізничні зв'язки громади забезпечує двоколійна електрифікована залізнична лінія Київ-Ніжин-Бахмач-Конотоп, яка є ділянкою міжнародного транспортного коридору № 9, що визначений Критською конференцією у рамках Європейського співтовариства.

Станція Носівка – проміжна станція 4 класу Південно-Західної залізниці, розміщується в північній частині міста на залізничній лінії Дарниця – Ніжин між зупиночними пунктами Космічна та Дослідна.

Вокзал має 2 основні та 4 допоміжні колії. На самій станції знаходяться вантажні пакгаузи та розвантажувальна рампа. На станції зупиняються електропоїзди, зокрема підвищеного комфорту, поїзди далекого сполучення на станції не зупиняються.

У межах міста Носівка на перетині залізничних колій з вуличною мережею функціонує переїзд на перегоні Носівка – Ніжин (741 км + 559 м) – регульований, без чергового. Космічна – зупинний пункт Ніжинського напрямку Південно-Західної залізниці, розміщений між станціями Кобижчі (4 км) та Носівка (5 км), розташований поблизу села Наумівка Бобровицького району Чернігівської області. Дослідна – зупинний пункт Ніжинського напрямку Південно-Західної залізниці, розташований між станцією Носівка (8 км) та зупинним пунктом Володькова Дівиця (6 км), розташований поблизу села Дослідне.

Таблиця 1.5.19. Обсяги пасажирських перевезень на рік

Станція/зупиночний пункт	Відправлено, тис. пасажирів		
	Усього	У тому числі сполучення	
		міськове	приміське
Носівка	205,01	66,93	138,08
Дослідна	1,8	0	1,8
Володькова Дівиця	16,79	0	16,79

Транспортне сполучення між населеними пунктами громади та районним / обласним центром

У громаді налагоджені внутрішні пасажирські перевезення між населеними пунктами громади та селами громад-сусідів Макіївської ТГ, Мринської ТГ. Проте частина населених пунктів не забезпечена рейсовим транспортним сполученням. Дану функцію виконує приватне таксі.

Усі населені пункти забезпечені під'їздами з твердим покриттям. По території громади проходять автомобільні дороги територіального значення, які забезпечують пасажирські перевезення між населеними пунктами громади: Т-2526 Ніжин-Носівка- Бобровиця; Т-2523 Козелець-Носівка.

Таблиця 1.5.20. Протяжність доріг Носівської МТГ

Дороги відповідно до покриття	км
Загальна протяжність доріг	263,6
з твердим покриттям	126,3
асфальтобетонним покриттям	106,2
чорне шосе	12,0
з білим щебеним гравійним покриттям	6,1
бруківкою	2,0
з ґрунтовим покриттям	137,3

Через багаторічне недофінансування на проведення капітальних і поточних ремонтних робіт експлуатаційний стан більшості доріг місцевого значення є незадовільним. Практично сімдесят відсотків з них уражено ямковістю, а окремі ділянки доріг є аварійно небезпечними та потребують термінового капітального й поточного середнього ремонтів. Такий стан автомобільних доріг гальмує соціально-економічний розвиток регіону, негативно впливає на розвиток галузей, створює соціальну напругу та небезпеку при здійсненні перевезень.

Таблиця 1.5.21 Відстань та час руху транспорту між центром та населеними пунктами громади

Населений пункт	Відстань, км	Час, хв
Ставок	6,6	9
Дослідне	8,7	11
Володькова Дівиця	15	19
Кобилещина	21,5	31
Криниця	19,1	29
Сулак	16,4	26
Коробчине	23,6	33
Яблунівка	16,7	21
Тертишники	15,7	20
Ясна Зірка	11,3	14
Підгайне	5,9	7
Лікашівка	8	12
Андріївка	7,9	9
Козари	12,5	13
Іржавець	17	17
Адамівка	25	25
Ведмедівка	27,8	30
Держанівка	31	31
Лісові хутори	8,9	10
Деброве	9,8	16

Пасажи́рський транспорт у громаді працює стабільно, здійснюються пільгові перевезення пасажирів згідно укладених договорів. У зв'язку із значним зменшенням пасажиропотоку та різким підвищенням ціни на паливо-мастильні матеріали на сьогодні в громаді перевезення здійснює 1 перевізник. З перевізником укладений договір на перевезення пасажирів, що передбачує бездотаційне та безкоштовне перевезення пільгових категорій. Розклад руху автобусних маршрутів у громаді представлений у Додатку Д.

В громаді діє Програма з будівництва, утримання та ремонту автомобільних доріг загального користування, у тому числі місцевого значення та вулиць і доріг комунальної власності Носівської територіальної громади на 2023-2025 роки, затверджена рішенням Носівської міської ради від 18.11.2022р. № 6/28/VIII, зі змінами від 17.05.2024р. №25/47/VIII <https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=40471&tp=7>

а також Програма компенсації вартості перевезень окремих пільгових категорій громадян автомобільним транспортом на автобусних маршрутах загального користування на 2025 рік. (Рішення Носівської міської ради від 12.07.2024р. №29/50/VIII <https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=39032&tp=7#>).

Поштовий зв'язок

В Носівській громаді працюють відділення ДП «Укрпошта» та Нової пошти.

Таблиця 1.5.22. Поштовий зв'язок у Носівській МТГ

Поштове відділення	Пересувне відділення	Поштомат
Укрпошта 17100 Міське відділення м.Носівка, вул.Центральна,18	Укрпошта 17101 Пересувне відділення, м.Носівка	Нова пошта 41376 (до 20 кг) Поштомат м.Носівка, вул. Вокзальна, 10д, біля відділення №1

Нова пошта 1 Вантажне м.Носівка, вул. Вокзальна, 10д	Укрпошта 17102 Пересувне відділення, м.Носівка	
Нова пошта 2 (до 30 кг) Поштове м.Носівка, вул. Мринський шлях,181	Укрпошта 17109 Пересувне відділення, с.Лукашівка	
Нова пошта 1 (до 30 кг) Поштове с. Дослідне, вул. Миру, 22а	Укрпошта 17106 Пересувне відділення, с.Підгайне	
	Укрпошта 17135 Пересувне відділення, с.Ставок	
	Укрпошта 17107 Пересувне відділення, с. Дебреве	
	Укрпошта 17124 Пересувне відділення, с.Андріївка	
	Укрпошта 17108 Пересувне відділення, с.Лісові Хутори	
	Укрпошта 17447 Пересувне відділення, с.Наумівка	
	Укрпошта 17140 Пересувне відділення, с. Тертишники	
	Укрпошта 17123 Пересувне відділення, с.Іржавець	
	Укрпошта 17139 Пересувне відділення, с.Яблунівка	
	Укрпошта 17138 Пересувне відділення, с.Ясна Зірка	
	Укрпошта 17104 Пересувне відділення, с.Коробчине	
	Укрпошта 17131 Пересувне відділення, с.Дослідне	

Мобільний зв'язок та інтернет

Послуги Інтернету в Носівській міській територіальній громаді надають ПАТ «Укртелеком» (швидкісний від 30 Мбіт/с і більше) , Uacity, Баришівка.Нет ТОВ «Гранат-Україна» . Якість зв'язку для більшості мешканців громади добра, є покриття основних операторів мобільного зв'язку («Київстар», «Лайфсел» « Водафон»). Якість передачі даних по мобільному зв'язку – до 4G.

В цілому, 95% території громади охоплено Інтернетом. Відсутній інтернет в 3-х населених пунктах: с. Дебреве, с. Підгайне та с.Лукашівка.

Інфраструктура торгівлі та сфери послуг

Мережа закладів торгівлі, громадського харчування та побутового обслуговування

В умовах воєнного стану збережена мережа закладів торгівлі та громадського харчування, а також аптек, що сприяє якнайширшому та повнішому забезпеченню потреб жителів Носівської громади.

Таблиця 1.5.23. Мережа закладів торгівлі та громадського харчування

Заклади	Разом
Магазинів, у т.ч.:	147
продовольчі	49

непродовольчі	78
змішані	37
Ринки	2
Заклади громадського харчування	15
Всього	181

На території громади функціонує 147 закладів торгівлі, серед них 138 магазинів (продовольчі, непродовольчі та змішані) та 9 аптек, 3 АЗС, 3 СТО, 15 закладів громадського харчування.

Таблиця 1.5.24. Мережа закладів побутового обслуговування

За типом діяльності	Кількість
Забезпечення паливом/скрапленим газом	2
Ритуальні послуги	3
Шиття та ремонт одягу	7
Ремонт взуття	1
Ремонт побутової техніки	1
Ремонт радіоапаратури	1
Фотопослуги	3
Перукарня	11
Всього	30

Фінансова інфраструктура та мережа підтримки

В адміністративному центрі громади Носівка діють два відділення банків та точка видачі Monobank:

1. ПАТ «Ощадбанк» відділення нового типу №10024/0260 адреса: Носівка, вул. Вокзальна, 10а.
Послуги: Банкомат 24/7, касове обслуговування, обслуговування юридичних осіб
2. АТ КБ «ПриватБанк» адреса: Носівка, вул. Вокзальна, 15
Послуги: Банкомат 3 шт., касове обслуговування, обслуговування юридичних осіб
3. Точка видачі Monobank.
КредитМаркет адреса: м. Носівка, вул. Вокзальна, 1

Туристична інфраструктура

Носівська територіальна громада має достатній туристичний та рекреаційний потенціал: об'єкти історичної та культурної спадщини, привабливі природні зони та цікаві туристичні локації. Географічне розташування громади (швидкість та зручність сполучення з Києвом та Черніговом), багатий природно-заповідний фонд, народні традиції дають можливість для розвитку туризму, однак поки що це залишається лише перспективним напрямом. Інфраструктура, що може бути задіяна в сфері туризму та рекреації, представлена, головним чином, об'єктами культури, зокрема, двома музеями, закладами харчування та деякими іншими.

Нинішні місця відпочинку облаштованими можна вважати умовно. Крім того, існуючі місця відпочинку біля водойм, приваблюють своїми краєвидами, але не рівнем сервісу. Як наслідок, ними користуються переважно місцеві мешканці. Однак за умови облаштування та впорядкування, створення умов для відпочинку ці громадські місця здатні привернути увагу відвідувачів громади, насамперед, для літнього відпочинку.

Для активізації туризму в громаді були передбачені такі заходи:

- створення туристичного субсайту Носівської громади (з наголосом на відпочинкових можливостях);

- розробку та встановлення туристичних вказівників на теренах громади, оснащених QR-кодами (об'єкти історико-культурної спадщини та рекреаційні);
- розробку та поширення туристичного довідника (туристичні об'єкти та місця відпочинку);
- заснування при публічній бібліотеці туристичного інформаційного центру;
- розробку та поширення листівок, буклетів, флаєрів (в тому числі електронних) про туристичні принади Носівської громади (відомі та не дуже);
- підготовку та поширення інформації про нові туристичні маршрути;
- створення промо-роликів про туристичні та рекреаційні можливості громади;
- організацію та проведення прес-турів.

Таблиця 1.5.25. Перелік існуючих та потенційних туристичних об'єктів

Об'єкт	Опис
<p>Панський ліс</p> <p>Місцезнаходження (Адреса): с.Володькова Дівиця</p>	<p>Перша письмова згадка про село датується 1627 роком. З 1666 року село стало ранговим помістям Ніжинського полку. Тут налічувалось 155 козацьких і 88 селянських дворів. У Володьковій Дівиці знаходився сторожовий пункт Ніжинського козацького полку на кургані «Лашиха», яку за легендою, козаки насипали шапками. Подальші дослідження дають привід відносити Лашиху до скіфського періоду.</p> <p>В 1770 р. Катерина II пожалувала село генерал-губернатору Румянцеву-Задунайському за військові заслуги у війні з Туреччиною. Вважаючи себе підданими полкової сотні, селяни не хотіли визнавати владу поміщика і виявляли наполегливий опір: не виходили на панщину, самовільно рубали ліс. Силою зброї поміщик змусив селян підкоритися. Коли цариця призначила графа Румянцева-Задунайського генерал-губернатором над Україною, він став жити в Києві, а село в 1810 році подарував князеві Павлу Михайловичу Голіцину.</p> <p>Маєток князів Голіциних був розташований біля так званого «Панського лісу» в районі сучасної локації – вул. Сергія Рекуна 170. Дружина князя Голіцина, Олександра Василівна, була рідною донькою Гната Галагана. Тож маєток, хоч і побудований із дерева, був точною копією панського палацу в Сокиринцях. Біля будинку знаходились велика конюшня та псарня. У самому лісі було викопане і обкладене блакитним мармуром панське озеро.</p> <p>У кінці XVIII століття в поміщицькому маєтку став до ладу горілчаний завод та працювала сукновальня.</p> <p>У 1922-1924 рр. у маєтку розташовувався дитячий будинок. Опісля будівлю поступово розібрали місцеві жителі на власні потреби.</p> <p>У першій половині XIX століття у Володькодівській економії нараховувалось 10533 десятини землі і 2400 кріпаків, які в основному займалися землеробством. Князь Голіцин деякий час жив у Парижі. По смерті князя і княгині Голіциних, їх власність успадкувала двоюрідна племінниця, княжна Ольга Павлівна Голіцина. Вона одружилася з графом Миколою Долгоруким і в Володьковій Дівиці знову з'явився новий господар — Долгорукий.</p>
<p>Озеро Круглик</p> <p>Місцезнаходження (Адреса): с.Сулак</p>	<p>Таку цікаву легенду переповідають місцеві дослідники та поціновувачі історії села Сулак (Носівщина, нині – Ніжинський район). Сама територія нинішнього села, за даними археологічних досліджень, була заселена ще з давніх-давен, бо тут знайшли залишки колишніх поселень раннього залізного віку та городище 1,5 тис. р. до н.е. У домонгольські часи, за переказами, у селі була церква, присвячена Животворящій Трійці. У страшні часи XIII ст., а саме під час монголо-татарської навали на Київську Русь, тут, поруч з церквою була ставка хана, куди звозили все награване. І коли цього краму стало забагато – виникло питання його зберігання. Для цього завойовники зняли з церкви дзвін та накрили ним всі багатства, що назбирали. А коли повернулися, щоб все забрати та вивезти, - то ні церкви, ні дзвону, ні, відповідно всього, що там було, вони не знайшли. Перед ними розкинулось озеро округлої форми, яке нині називається Круглик. Місцеві переповідають про те, що їх прабабусі були</p>

	впевнені: коли знайдуть дзвін, тоді знову з'явиться стародавня церква. Нині раз на рік, на Трійцю, можна почути дзвін, який лунає, начебто, від озера.
Будівля сільськогосподарської дослідної станції	Носівська селекційно-дослідна станція, яка нині підпорядковується Миронівському інституту пшениці імені Ремесла Національної академії аграрних наук – це одна з найстаріших науково-дослідних установ України.
Місцезнаходження (Адреса): с.Дослідне	Заснована у червні 1911 року. Історія створення станції – це також і історія створення села Дослідне, де базується установа, адже ще при царі Чернігівська губернія виділила родючі чорноземи задля того, щоб тут займались аграрною наукою. Ділянка посеред поля поступово почала обростати господарськими будівлями, через трохи з'явилися головний (науковий корпус) та лабораторії, будинки для працівників станції. Автором комплексу будівель Носівської селекційно-дослідної станції (1911 - 1913 рр.) є архітектор-модерніст Євген Наумович Сердюк (1876-1921). Комплекс включав науково-дослідні, господарські споруди й житлові будинки. Будівля головного (наукового) корпусу є пам'яткою архітектури місцевого значення.

Висновки

Соціальна інфраструктура

1. Мережа закладів освіти Носівської МТГ є достатньо розвиненою і включає 8 ЗЗСО, 6 закладів дошкільної освіти, Інклюзивно-ресурсний центр, а також Дитячо-юнацьку спортивну школу та Центр дитячої та юнацької творчості. Основним джерелом фінансування освітньої мережі виступає бюджет громади, в тому числі освітня субвенція. Спостерігається нерівномірне використання проєктної потужності закладів – частина з них має недовикористання потужностей, тоді як інші – функціонують з перевантаженням. Фактично всі заклади дошкільної освіти працюють на рівні більше ніж проєктна спроможність. Заклади позашкільної освіти активно створюють можливості для всебічного розвитку, проте цей вид освіти доступний нерівномірно для всіх населених пунктів громади.

2. За даними НСЗУ, на початок 2025 року в Носівській МТГ нараховується 16 633 активних декларацій з лікарями первинної медичної допомоги. Надання послуг у сфері охорони здоров'я для населення Носівської МТГ забезпечують 1 лікарня і 2 амбулаторії. Носівська міська лікарня ім. Ф.Я.Примака та Носівський міський центр ПМСД обслуговують мешканців як Носівської МТГ, так і двох сусідніх громад. Проте міська лікарня не увійшла до спроможної мережі, а тому майбутнє її функціонування невизначене. Крім того, громада відчуває брак лікарів різних спеціальностей в потребує покращення матеріально-технічного забезпечення медичних закладів.

3. Для надання соціальних послуг у громаді створено Комунальний заклад «Центр надання соціальних послуг Носівської міської ради», у структурі якого функціонує 3 відділення. Заклад надає послуги як у відділенні денного перебування, так і вдома. Крім того, як відокремлений підрозділ з правом юридичної особи в громаді працює Служба у справах дітей Носівської міської ради, яка опікується захистом прав дітей і сімей з дітьми, опікою і піклуванням про дітей, надає допомогу і підтримку сім'ям, що потрапили у складні життєві обставини, веде облік та проводить контрольні заходи, які мають у тому числі профілактичну мету, здійснює інформаційно-просвітницьку роботу серед населення.

4. В громаді створено та функціонує Центр надання адміністративних послуг Носівської міської ради. Наразі надається 164 адміністративні послуги, в тому числі оформлення та видача паспорта громадянина України для виїзду за кордон з електронним носієм та паспорта громадянина України у формі ID-картки, послуга «Мобільний адміністратор». У ЦНАПі знаходяться робочі місця працівників управління соціального захисту населення та ПФУ. За 2024 рік надано 14 235 адміністративних послуг.

5. Сфера культури Носівської громади представлена 13 закладами, з них - 9 клубних закладів (4 знаходяться в аварійному стані), 1 публічна бібліотека, 2 народні історико-краєзнавчі музеї, Міська школа мистецтв. Кількість відвідувачів, на яку розраховані клубні заклади становить 1055 осіб. Загальний бібліотечний фонд Публічної бібліотеки Носівської міської ради становить 127 628 примірників, до складу бібліотеки входять сектор для дітей, Володьководівцицька філія та 4 бібліотечні пункти. У Носівській громаді працює 9 мистецьких колективів зі званням «зразковий» та «народний аматорський». У громаді налічується 113 пам'яток культурної спадщини, а саме: 68 пам'яток археології місцевого значення; 1 пам'ятка археології національного значення праслов'янське городище в м.Носівці; 42 пам'ятки історії місцевого значення; 2 пам'ятки архітектури місцевого значення.

6. Носівська громада сприяє розвитку фізкультури і спорту, створюючи умови та розбудовуючи об'єкти інфраструктури спорту. В громаді проводяться змагання, чемпіонати та кубки з різних видів спорту; діє Програма розвитку фізичної культури та спорту; створена Федерація футболу Носівської громади, діяльність якої підтримується громадською організацією з аналогічною назвою, а також місцевою Програмою фінансової підтримки діяльності Громадської організації «Федерація футболу Носівської громади» на 2025-2027 роки. Основну фізкультурно-спортивну і фізкультурно-оздоровчу роботу серед дітей та молоді в громаді здійснює комунальний позашкільний навчальний заклад «Дитячо-юнацька спортивна школа» Носівської міської ради (КПНЗ «ДЮСШ»). КПНЗ «ДЮСШ» має власну споруду зі спортивним залом, 2 тренажерні кімнати, 400-м легкоатлетичний стадіон, трибуни на 365 місць (у 2023 році закінчена реконструкція), футбольне поле, хокейний майданчик, спортивний майданчик для міні- футболу зі штучним покриттям, гімнастичне містечко, майданчик з вуличними тренажерами. На базі КПНЗ «ДЮСШ» функціонує 26 навчально-тренувальних груп на трьох відділеннях: легка атлетика, футбол, вільна боротьба.

Житлово-комунальна та енергетична інфраструктура

1. Житловий фонд Носівської громади налічує 12305 будинків, зокрема, 34 багатоквартирних (0,3% від загальної кількості) та 12 271 індивідуальних житлових будівель (99,7%). Загальна площа житлової забудови – 637,5 тис.кв.м, в т.ч. 32,747 тис.кв.м багатоквартирне житло, площа індивідуальних житлових будівель – 604,7 тис.кв.м. Житлова забезпеченість в середньому по місту становить 29,3 кв.м на особу. Біля 80% житлових будинків зосереджені у двох населених пунктах громади: адміністративному центрі м.Носівка та с. Володькова Дівиця.

2. Оскільки у Носівській громаді переважає індивідуальний тип забудови, це впливає на стан підключення до основних різновидів комунальної інфраструктури. Показник доступності жителів до мережі газопостачання є високим (87%). При цьому відсутнє централізоване теплопостачання. Теплопостачання для бюджетних установ здійснює комунальне підприємство «Носівські теплові мережі» Носівської міської ради. Показник доступності жителів до мережі водопостачання/ водовідведення є задовільним.

4. Комунальні послуги у Носівській громаді надає КП «Носівка-Комунальник». Діяльність КП «Носівка-Комунальник» підтримується Програмою підвищення ефективності роботи КП «Носівка-Комунальник» Носівської міської ради на 2023-2025 роки. Підприємство обслуговує 5 923 абонентів з водопостачання та 387 абонентів з водовідведення. Загальна протяжність водопровідних мереж становить 168 км, довжина каналізаційних мереж становить 5,4 км.

5. Спеціально відведеним місцем видалення відходів в територіальній громаді є полігон твердих побутових відходів площею 3,93 га.

6. Загальна протяжність мереж зовнішнього освітлення населених пунктів громади – 113,6 км. Кількість енергозберігаючих світлоточок – 1,7 тис. шт. КП «Носівка – Комунальник» використовує для освітлення вулиць громади енергозберігаючі лампи.

7. В громаді розроблено План дій зі сталого енергетичного розвитку та клімату Носівської міської територіальної громади.

Транспортна інфраструктура та зв'язок

1. Через територію громади проходять автошляхи Т-2513 (Козелець – Носівка), Т-2525 (М-02 – Носівка) та Т-2526 (Ніжин – Носівка – Кобижча – Бобровиця). З автодоріг місцевого значення через територію громади проходять обласні автодороги О251401 (Носівка – Держанівка – а/д М-02), О251406 (Носівка – Лосинівка – Велика Дорога), О251410 (Носівка – Яблунівка – Ясна Зірка) та районна автодорога С251414 (Носівка – Цукровий Завод). Державна автомобільна дорога міжнародного значення М-02 сполученням Кіпті – Глухів – Бачівськ, на яку має вихід дорога Т-2525, знаходиться за 30 км північніше Носівки. Загальна довжина автомобільних доріг громади – 280,3 км.

2. Транспортне сполучення між адміністративним центром громади (м. Носівка) та обласним центром (м. Чернігів) забезпечується автомагістраллю (довжиною 110 км) та залізницею (101 км). У межах громади пролягають 8 доріг державного та місцевого значення з асфальтобетонним покриттям, що поєднують практично всі населені пункти, розроблені транспортні маршрути обласного і районного значення. У громаді налагоджені внутрішні пасажирські перевезення між населеними пунктами громади та селами громад-сусідів Макіївської ТГ, Мринської ТГ.

4. У Носівській громаді працюють відділення ДП «Укрпошта», з них - 1 стаціонарне, 15 пересувних відділень, та 3 відділення Нової пошти і один поштомат.

5. Громада покрита мережею стаціонарного та мобільного зв'язку, є покриття основних операторів мобільного зв'язку («Київстар», «Лайфсел» «Водафон»). Якість передачі даних по мобільному зв'язку – до 4G.

95% території громади охоплено інтернетом, відсутній інтернет в 3-х населених пунктах: с. Дєбреве, с. Підгайне та с. Лукашівка.

Інфраструктура торгівлі та сфери послуг

1. У Носівській громаді функціонує 147 закладів торгівлі, серед них 138 магазинів (продовольчі, непродовольчі та змішані) та 9 аптек, 3 АЗС, 3 СТО, 15 закладів громадського харчування.

2. В адміністративному центрі громади Носівка діють два відділення банків та точка видачі Monobank

Туристична інфраструктура

1. Носівська територіальна громада має достатній туристичний та рекреаційний потенціал: об'єкти історичної та культурної спадщини, привабливі природні зони та цікаві туристичні локації. Однак розвиток туризму поки що залишається перспективним напрямом. На даний час в громаді відсутній туристично-інформаційний центр та туристичні маршрути.

2. Серед існуючих та потенційних туристичних об'єктів можна зазначити Панський ліс у с. Володькова Дівиця, озеро Круглик у с. Сулак, історичну будівля сільськогосподарської дослідної станції у с. Дослідне, поселення та стоянки періоду Черняхівської культури та часів Древньої Русі, залишки фортеці у м. Носівка, погруддя Тараса Шевченка у м. Носівка.

3. Цікавим для туристів може бути потенційний туристичний маршрут, що висвітлює життєопис видатних історичних постатей Носівщини, імена яких зібрані у книзі «Славні імена Носівщини» авторства носівчанина Валерія Фурси.

VI. МІСТОБУДІВНА ДОКУМЕНТАЦІЯ

Станом на 01.01.2025 рік забезпечення містобудівною документацією населених пунктів Носівської МТГ не відповідає сучасним вимогам. З 21 населеного пункту Носівської МТГ нові генеральні плани розроблено лише для двох – м. Носівка та с. Сулак. Містобудівна документація на інші населені пункти потребує оновлення та розроблення.

Перелік наявної містобудівної документації населених пунктів викладений в Таблиці 1.6.1.

Таблиця 1.6.1. Перелік наявної містобудівної документації населених пунктів, які входять до Носівської міської ради

№	Назва населеного пункту	Проектна організація	Рік розроблення
1	с. Андріївка	«ДІПРОЦИВІЛЬПРОМБУД»	1975
2	с. Володькова Дівиця	«ДІПРОЦИВІЛЬПРОМБУД»	1975
3	с. Дебреве	«УКРНДІПЦИВІЛЬСІЛЬБУД»	1978
4	с. Дослідне	«УРНДІДІПРОСІЛЬГОСП»	1971
5	с. Іржавець	«ДІПРОЦИВІЛЬПРОМБУД»	1968
6	с. Кобилещина	-	-
7	с. Козари	«ДІПРОЦИВІЛЬПРОМБУД»	1969
8	с. Коробчине	-	-
9	с. Криниця	«ДІПРОЦИВІЛЬПРОМБУД»	1973
10	с. Лісові Хутори	«УКРЗЕМПРОЕКТ»	1972
11	с. Лукашівка	«УКРНДІПЦИВІЛЬСІЛЬБУД»	1989
12	м. Носівка	ДП «НДІ Містобудування»	2020
13	с. Підгайне	«УКРНДІПЦИВІЛЬСІЛЬБУД»	1989
14	с. Ставок	«УКРНДІПЦИВІЛЬСІЛЬБУД»	1989
15	с. Сулак	ТОВ «Інгер-Град»	2018
16	с. Тертишники	«УКРКОЛГОСППРОЕКТ»	1973
17	с. Яблунівка	«УРНДІДІПРОСІЛЬГОСП»	1967
18	с. Ясна Зірка	«УКРЗЕМПРОЕКТ»	1971
19	с. Держанівка	-	-
20	с. Адамівка	-	-
21	с. Ведмедівка	-	-

Наведені в таблиці 1.6.1. дані дають підставу для висновку про невідповідність містобудівної документації 19 населених пунктів на території міської ради сучасним вимогам, крім м. Носівка і с. Сулак.

При нормативному розрахунку термін дії містобудівної документації (15-20 років) більшість розроблена понад 30-40 років тому, потребує нового розроблення.

Для вирішення цієї задачі прийнято Рішення Носівської міської ради від 16.07.2021р № 6/12/VIII, зі змінами від 16.06.2023 №44/36/VIII прийнято Програму розроблення містобудівної документації Носівської міської ради на 2022-2026 роки

<https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=7&id=35502&tp=7>;
<https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=38857&tp=7>

Реалізація Програми буде здійснюватися шляхом розроблення містобудівної документації місцевого рівня з залученням коштів місцевих бюджетів та інших джерел фінансування відповідно до вимог чинного законодавства.

Це дозволить планувати розміщення нової житлової та громадської забудови з чітким розподілом території на зони: житлову, відпочинку, промислово-складську, комунальну із забезпеченням між ними санітарно-захисних розривів та максимальним використанням освоєних під забудову територій, створенням єдиної мережі вулиць та доріг.

Таблиця 1.6.2. Інформація про розроблені генеральні плани населених пунктів Носівської ТГ

Назва населеного пункту	Наявність генерального плану (дата розроблення та затвердження)	Розробник	Дата та № рішення ради щодо актуалізації генплану	Пропозиції щодо використання містобудівної документації
м. Носівка	Розроблення 2019 рік, затвердження 14.02.2020 року № 12/63/VII	Державне підприємство Науково-дослідний і проектний інститут містобудування ДП «НДПІ МІСТОБУДУВАННЯ»	-	-
с. Сулак	Розроблення 2018 рік, затвердження 16.11.2018 року № 13/46/VII	ТОВ «Інгер – Град»	-	-

Генеральний план м. Носівка Чернігівської області розроблений Державним НДІП інститутом містобудування м. Київ у 2019 році.

Генплан м.Носівка з планом зонування (зонінг) затверджено на сесії 14.02.2020 року рішенням №12/63/VIII.

Встановлені межі м. Носівка та прийнято рішення № 33/53/VIII від 18.10.2024р. «Про розроблення проекту землеустрою щодо встановлення меж території Носівської територіальної громади Чернігівської області».

Генплан с.Сулак поєднаний з детальним планом територій окремих частин та планом зонування, його затверджено на сесії 16.11.2018 року №13/46/VII.

Інвентаризація земель не проводилась.

Висновки

1. Генеральні плани територій населених пунктів Носівської громади мають тільки два населені пункти – м.Носівка та с.Сулак. Містобудівна документація інших 19 населених пунктів громади не відповідає сучасним вимогам, вона була розроблена у 1970-80 роках і потребує оновлення.
2. Для вирішення цієї задачі прийнято Програму розроблення містобудівної документації Носівської міської ради на 2022-2026 роки, рішення Носівської міської ради від 16.07.2021р. №6/12/VIII, зі змінами від 16.06.2023 №44/36/VIII.
3. Генеральний план м. Носівка Чернігівської області розроблений Державним НДІП інститутом містобудування м. Київ у 2019 році, затверджений на сесії 14.02.2020 року рішенням №12/63/VIII. Межі м. Носівка встановлено рішенням № 33/53/VIII від 18.10.2024р.

VII. ІНФОРМАЦІЯ ЩОДО ВІДПОВІДНОСТІ ПРОСТОРОВОМУ ПЛАНУВАННЮ РЕГІОНУ ТА ПЛАНУВАННЮ ЗА ГАЛУЗЕВОЮ ОЗНАКОЮ

У грудні 2019 року відповідними змінами до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» повноваження щодо формування перспективного плану були повністю передані обласним державним адміністраціям.

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 24.01.2020 № 34 «Про внесення змін до Методики формування спроможних територіальних громад» Чернігівською ОДА було проведено роботу з приведення перспективного плану відповідно до визначених критеріїв спроможності, а саме: чисельність населення, чисельність дітей шкільного віку, площа громади, індекс податкоспроможності бюджету громади, частка місцевих податків та зборів у доходах бюджету громади.

Чернігівська ОДА провела 25 консультацій з представниками органів місцевого самоврядування та ініціативними групами громад, суб'єктами господарювання за участі депутатів обласної ради та районних, селищних, сільських рад.

Таким чином, при формуванні проекту плану було максимально враховано критерії добровільності та спроможності. Перспективний план формування територій громад Чернігівської області було затверджено Розпорядженням КМУ від 13 травня 2020 р. № 564-р.

Місце Носівської міської територіальної громади на перспективному плані відображено на рис.1. 7.1.

Рисунок 1.7.1. Місце Носівської міської територіальної громади на перспективному плані Чернігівської області

Водночас наявна схема планування територій Чернігівської області було розроблена в 2011 році¹⁰, і на даний час вона не відповідає сучасному адміністративному поділу області. Станом на початок 2024 року жодна з 57 територіальних громад області не мала розроблених та затверджених комплексних планів просторового розвитку територій, а рішення про розроблення таких планів за підтримки донорів прийняли у 6 ТГ. Отже, на рівні області фактично немає чіткого розуміння наявного ресурсу та можливостей його використання, що зумовлено багато в чому руйнуваннями, які зазнала Чернігівська область внаслідок збройної агресії¹¹

Галузеве планування розвитку громади

У Носівській міській ТГ діє низка місцевих програм, які мають галузевий характер. Деякі програми ухвалюється на один рік, проте більшість програм прийнято на період до 2027 року, що відповідає терміну дії Стратегії регіонального розвитку України і Стратегії сталого розвитку Чернігівської області.

Чинні місцеві програми Носівської МТГ станом на 01.01.2025 року представлені в табл.1.7.1¹²:

Таблиця 1.7.1 Перелік цільових програм, які реалізуються в Носівській МТГ у 2025 – 2027 роках за рахунок бюджету громади

№ п/п	Назва програм	Дата та номер документа, яким затверджено місцеву програму	Термін реалізації, роки
1	Програма розвитку земельних відносин та охорони земель Носівської міської ради на 2021-2025 роки	Рішення Носівської міської ради від 16.10.2020 № 34/73/VII, зі змінами від 19.11.2021 №13/16/VIII, 17.01.2025 №27/57/VIII, 18.07.2025р. № 39/65/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=32832&tp=7 https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=6&id=36699&tp=7 https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=41512&tp=7# https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44049&tp=7	2021-2025
2	Програма охорони навколишнього природного середовища Носівської міської ради на 2021-2025 рр.	Рішення Носівської міської ради від 16.10.2020 № 35/73/VII, зі змінами від: 14.05.2021р №2/10/VIII, 19.11.2021 № 12/16/VIII, 19.05.2023 № 8/35/VIII, 15.12.2023р. №3/42/VIII, 14.06.2024р. №3/48/ VIII, https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=40596&tp=7# 18.07.2025р.№38/65/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44049&tp=7# 14.11.2025р.№9/70/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44508&tp=7#	2021-2025
3	Програма збереження архівних фондів та розвитку архівної справи комунальної установи «Трудовий архів» Носівської міської ради на	Рішення Носівської міської ради від 19.03.2021р №3/7/VIII, https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=9&id=33987&tp=7	2021-2025

¹⁰ <https://umba.cg.gov.ua/index.php?id=28654&tp=1&pg=>

¹¹ <https://cg.gov.ua/index.php?id=490884&tp=page>

¹² За даними Носівської міської ради

	2021-2025 роки	зі змінами від: 21.01.2022 №4/19/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=8&id=37078&tp=7 14.02.2025 №7/58/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=41615&tp=7 14.11.2025 №7/70/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44508&tp=7#	
4	Програма «Мистецька освіта Носівської територіальної громади на 2021-2025 роки»	Рішення Носівської міської ради від 19.03.2021р. № 207/7/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=9&id=33987&tp=7#	2021-2025
5	Програма розроблення містобудівної документації Носівської міської ради на 2022-2026 роки	Рішення Носівської міської ради від 16.07.2021р № 6/12/VIII, зі змінами від 16.06.2023 №44/36/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=7&id=35502&tp=7 https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=38857&tp=7	2022-2026
6	Програма підвищення ефективності роботи КП «Носівка-Комунальник» Носівської міської ради на 2023-2025 роки	Рішення Носівської міської ради від 18.11.2022р. № 5/28/VIII, зі змінами від 17.05.2024р. №24/47/ VIII, від 13.09.2024р. №18/52/ VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=40837&tp=7# зі змінами від 15.11.2024р. №50/55/ VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=41105&tp=7# від 24.06.2025р. №6/64/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44028&tp=7 18.07.2025р. № 26/65/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44049&tp=7# 14.11.2025р. № 48/70/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=44508&tp=7	2023-2025
7	Програма з будівництва, утримання та ремонту автомобільних доріг загального користування, у тому числі місцевого значення та вулиць і доріг комунальної власності Носівської територіальної громади на 2023-2025 роки	Рішення Носівської міської ради від 18.11.2022р. № 6/28/VIII, зі змінами від 17.05.2024р. №25/47/ VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=40471&tp=7 18.07.2025р. №21/65/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44049&tp=7#	2023-2025
8	Програма інфекційного контролю та дотримання заходів із запобігання інфекціям, пов'язаним з наданням первинної медичної допомоги на 2023-2025 роки	Рішення Носівської міської ради від 20.01.2023р. № 13/31/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=38241&tp=7 зі змінами від 14.11.2025 р. № 5/70/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44508&tp=7	2023-2025
9	Програма соціальної підтримки жителів Носівської територіальної громади на 2023 – 2025 роки	Рішення Носівської міської ради від 17.02.2023р. № 7/32/VIII, зі змінами від 18.08.2023 №8/38/VIII, від 16.02.2024 №9/44/VIII, від 12.04.2024р. №6/46/VIII, від 16..09.2024р. №6/46/VIII, https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php	2023-2025

		id=40837&tp=7# 12.09.2025р. № 8/68/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44301&tp=7#	
10	Комплексна програма соціальної підтримки Захисників та Захисниць України і членів їх сімей Носівської міської територіальної громади на 2023-2025 роки	Рішення Носівської міської ради від 16.06.2023р. №5/36/VIII, зі змінами від 16.02.2024 №9/44/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=39891&tp=7#	2023-2025
11	Програма забезпечення пожежної безпеки на території Носівської територіальної громади на 2024-2026 роки	Рішення Носівської міської ради від 18.08.2023р. № 14/38/VIII, зі змінами від : 13.09.2024р. № 62/52/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=40837&tp=7# 16.05.2025р. № 39/62/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=42272&tp=7#	2024-2026
12	Програма національно-патріотичного виховання на 2024-2027 роки	Рішення Носівської міської ради від 18.08.2023р. № 16/38/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=39032&tp=7#	2024-2027
13	Програма «Молодь Носівщини» на 2024-2027 роки	Рішення міської ради від 18.08.2023р. № 18/38/VIII, зі змінами від 17.05.2024р. №17/47/ VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=40471&tp=7#	2024-2027
14	Програма розвитку фізичної культури та спорту на 2024-2027 роки	Рішення Носівської міської ради від 18.08.2023р. № 18/38/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=39032&tp=7#	2024-2027
15	Програма компенсації витрат на надання послуг зв'язку пільговим категоріям громадян на 2024-2026 роки	Рішення Носівської міської ради від 15.09.2023р. № 5/39/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=39151&tp=7#	2024-2026
16	Програма попередження дитячої безпритульності та бездоглядності, розвитку сімейних форм виховання дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, в Носівській міській територіальній громаді на 2024-2026 роки	Рішення Носівської міської ради від 15.09.2023р. № 12/39/VIII,зі змінами від 12.04.2024р. №7/46/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=40313&tp=7# 17.10.2025р. № 6/69/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44376&tp=7#	2024-2026
17	Програма «Шкільний автобус» на 2024-2026 роки	Рішення Носівської міської ради від 15.09.2023р. № 14/39/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=39151&tp=7#	2024-2026
18	Програма «місцевих стимулів» для медичних працівників закладів охорони здоров'я – комунальних некомерційних підприємств Носівської міської ради на 2024 – 2026 роки	Рішення Носівської міської ради від 15.09.2023р. № 37/39/VIII, https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=39151&tp=7# зі змінами від: 15.03.2024р. № 4/45/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=39953&tp=7# № 8/58/VIII 14.02.2025р https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=41615&tp=7#	2024-2026
19	Програма регулювання чисельності безпритульних тварин гуманними	Рішення Носівської міської ради від 15.12.2023р. №7/42/VIII	2024-2026

	методами на території Носівської територіальної громади на 2024-2026 роки	https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=39647&tp=7# 18.07.2025р № 20/65/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44049&tp=7#	
20	Програма економічного і соціального розвитку Носівської міської територіальної громади на період 2024-2027 роки	Рішення Носівської міської ради від 15.12.2023р. №9/42/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=1&id=39647&tp=7	2024-2027
21	Комплексна програма підтримки сім'ї, запобігання домашньому насильству, забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків, та попередження торгівлі людьми на 2024-2026 роки	Рішення Носівської міської ради від 15.03.2024 р. № 7/45/ VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=39953&tp=7	2024-2026
22	Програма для кривдників на території Носівської міської територіальної громади на 2024-2026 роки	Рішення Носівської міської ради від 15.03.2024 р. №8/45/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=39953&tp=7	2024-2026
23	Програма розвитку міжнародного співробітництва Носівської міської територіальної громади на 2024-2027 роки	Рішення Носівської міської ради від 17.05.2024р. №19/47/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=40471&tp=7# зі змінами від 16.05.2025р. №11/62/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=42272&tp=7#	2024-2027
24	Програма організації харчування в закладах освіти Носівської міської ради на 2025 рік	Рішення Носівської міської ради від 12.07.2024р. №23/50/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=40671&tp=7 зі змінами від 15.11.2024р. № 16/55/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=41105&tp=7#	2025
25	Програма компенсації педагогічним працівникам вартості проїзду до закладів освіти та у зворотному напрямку на 2025 рік	Рішення Носівської міської ради від 12.07.2024р. №24/50/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=40671&tp=7# зі змінами від 17.10.2025р. № 42/69/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44376&tp=7#	2025
26	Програма підтримки індивідуального житлового будівництва «Власний дім» на території Носівської територіальної громади на 2025-2027 роки	Рішення Носівської міської ради від 12.07.2024р. №25/50/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=40671&tp=7#	2025-2027
27	Програма цивільного захисту на території Носівської територіальної громади на 2025-2027 роки	Рішення Носівської міської ради від 12.07.2024 р. №26/50/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=40671&tp=7# зі змінами від 17.10.2025р. № 39/69/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44376&tp=7#	2025-2027
28	Програма надання підтримки евакуйованим особам у 2025 році на період дії воєнного стану в Україні	Рішення Носівської міської ради від 12.07.2024 р. №28/50/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=40671&tp=7#	2025
29	Програма компенсації вартості перевезень окремих пільгових категорій громадян автомобільним	Рішення Носівської міської ради від 12.07.2024р. №29/50/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?	2025

	транспорт на автобусних маршрутах загального користування на 2025 рік.	id=40671&tp=7#	
30	Місцевий (муніципальний) енергетичний план Носівської міської територіальної громади	Рішення Носівської міської ради від 16.08.2024 р. №3/51/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=1&id=40744&tp=7	2024-2030
31	Програма підтримки обдарованих дітей та молоді Носівської міської територіальної громади на 2025 рік	Рішення Носівської міської ради від 16.08.2024 р. №6/51/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=40744&tp=7# зі змінами від: 14.03.2025р.№ 12/60/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=41952&tp=7#	2025
32	Програма забезпечення проведення мобілізаційних заходів, приписки до строкової військової служби на 2025-2027 роки	Рішення Носівської міської ради від 13.09.2024 р. №8/52/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=40837&tp=7 зі змінами від: 18.07.2025р.№19/65/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44049&tp=7# 17.10.2025р.№38/69/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44376&tp=7	2025-2027
33	Програма висвітлення діяльності Носівської міської ради у медіа (засобах масової інформації) на 2025-2027 роки	Рішення Носівської міської ради від 13.09.2024 р. №9/52/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=40837&tp=7#	2025-2027
34	Програма фінансового забезпечення представницьких витрат та інших видатків, пов'язаних з діяльністю Носівської міської ради на 2025-2027 роки	Рішення Носівської міської ради від 13.09.2024р. №10/52/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=40837&tp=7#	2025-2027
35	Програма підтримки Збройних Сил України на 2025 рік	Рішення Носівської міської ради від 13.09.2024р. №11/52/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=40837&tp=7# зі змінами від: 17.01.2025р. №4/57/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=41512&tp=7 14.03.2025р.№ 11/60/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=41952&tp=7# 11.04.2025р.№ 9/61/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=42176&tp=7# 16.05.2025р.№ 40/62/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=42272&tp=7# 13.06.2025р.№ 3/63/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=43960&tp=7# 15.08.2025 № 10/66/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=44242&tp=7 12.09.2025р. № 53/68/VIII	2025

		https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=3&id=44301&tp=7	
36	Комплексна програма підтримки ветеранів війни та військовослужбовців, членів їх сімей, та деяких інших категорій осіб в Носівській міській територіальній громаді на 2025-2027 роки	Рішення Носівської міської ради від 13.09.2024р. №13/52/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=40837&tp=7# зі змінами від 18.07.2025 №15/65/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=3&id=44049&tp=7 17.10.2025 №4/69/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44376&tp=7#	2025-2027
37	Програма підтримки жителів Носівської міської територіальної громади на 2025–2027 роки	Рішення Носівської міської ради від 13.09.2024р. №14/52/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=40837&tp=7# зі змінами від 14.02.2025р. № 32/59/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=41615&tp=7#	2025-2027
38	Програма виплати компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду на непрофесійній основі, на 2025-2027 роки	Рішення Носівської міської ради від 13.09.2024р. №15/52/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=40837&tp=7# зі змінами від 14.03.2025р. № 10/60/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=41952&tp=7	2025-2027
39	Програма управління майном комунальної власності Носівської міської територіальної громади на 2025-2027 роки	Рішення Носівської міської ради від 13.09.2024р. №19/52/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=40837&tp=7# зі змінами від: 16.05.2025р. № 38/62/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=42272&tp=7 18.07.2025р. № 24/65/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44049&tp=7# 14.11.2025р. № 11/70/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44508&tp=7#	2025-2027
40	Програма благоустрою території населених пунктів Носівської територіальної громади на 2025-2027 роки	Рішення Носівської міської ради від 13.09.2024р. №20/52/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=40837&tp=7# зі змінами від: 11.04.2025р. № 12/61/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=42176&tp=7 16.05.2025р. № 20/62/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=42272&tp=7# 18.07.2025р. № 23/65/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44049&tp=7 17.10.2025р. № 10/69/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44376&tp=7# 14.11.2025р. № 10/70/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44508&tp=7#	2025-2027

41	Програма «Забезпечення державної безпеки на території Носівської міської територіальної громади та матеріально-технічного забезпечення Управління Служби безпеки України в Чернігівській області (Ніжинського міжрайонного відділу) на 2024-2025 роки»	Рішення Носівської міської ради від 13.09.2024р. № 65/52/VIII, зі змінами від 15.11.2024р.№ 11/55/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=41105&tp=7#	2024-2025
42	Комплексна програма розвитку та фінансової підтримки закладів охорони здоров'я – комунальних некомерційних підприємств Носівської міської ради на 2025-2027 роки	Рішення Носівської міської ради від 13.09.2024р. № 6/52/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=40837&tp=7# зі змінами від: 15.11.2024р.№ 44/55/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=41105&tp=7# 17.01.2025р.№5/57/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=41512&tp=7# 14.02.2025р.№9/58/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=41615&tp=7# 16.05.2025р.№6/62/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=42272&tp=7# 13.06.2025р.№11/63/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=43960&tp=7 18.07.2025р.№57/65/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=44049&tp=7# 12.09.2025р.№7/68/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44301&tp=7 17.10.2025р.№3/69/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44376&tp=7# 14.11.2025р. № 6/70/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44508&tp=7#	2025-2027
43	Цільова програма «Турбота» Носівської міської територіальної громади на 2025-2027 роки	Рішення Носівської міської ради від 18.10.2024р. № 10/53/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=40994&tp=7	2025-2027
44	Програма фінансової підтримки діяльності Громадської організації «Федерація футболу Носівської громади» на 2025-2027 роки	Рішення Носівської міської ради від 18.10.2024р. № 8/53/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=40994&tp=7	2025-2027
45	Програма фінансової підтримки діяльності Громадської організації «Носівська районна організація фізкультурно-спортивного товариства «Колос» агропромислового комплексу України» на 2025 рік	Рішення Носівської міської ради від 18.10.2024р. № 7/53/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=40994&tp=7	2025
46	План дій сталого енергетичного розвитку та клімату Носівської міської територіальної громади	Рішення Носівської міської ради від 15.11.2024 р. №6/55 /VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?	2025-2030

		id=41105&tp=7	
47	Комплексну програму діяльності Організації ветеранів Носівської територіальної громади на 2025 рік	Рішення Носівської міської ради від 15.11.2024р. № 14/55/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=41105&tp=7#	2025
48	Програма «Поховання військовослужбовців, які загинули (померли) під час проходження військової служби, осіб, які померли внаслідок воєнних дій, внутрішньо переміщених осіб, невідомих та безрідних осіб, на 2025 рік»	Рішення Носівської міської ради від 15.11.2024р. № 19/55/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=41105&tp=7# зі змінами від: 18.07.2025р. № 29/66/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44242&tp=7 14.11.2025р. № 8/70/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44508&tp=7#	2025
49	Програма відшкодування різниці в тарифах на послуги з централізованого водовідведення для населення по Носівській територіальній громаді на 2025 рік	Рішення Носівської міської ради від 20.12.2024р. №11/56/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=41248&tp=7# зі змінами від 18.07.2025р. № 36/65/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44049&tp=7#	2025
50	Програма організації робіт для осіб, на яких судом накладено адміністративне стягнення у вигляді виконання суспільно корисних робіт, на 2025-2027 роки	Рішення Носівської міської ради від 20.12.2024р № 18/56/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=41248&tp=7 зі змінами від 18.07.2025р. № 25/65/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44049&tp=7#	2025-2027
51	Комплексна програма взаємодії Носівської міської ради з відділенням поліції № 4 (м. Носівка) Ніжинського районного управління поліції ГУНП в Чернігівській області по впровадженню системи «CUSTODY RECORDS» на 2024-2025 роки	Рішення Носівської міської ради від 20.12.2024р № 15/56/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=41248&tp=7	2024-2025
52	Програма «Поліцейський офіцер громади» Носівської міської територіальної громади на 2025-2027 роки	Рішення Носівської міської ради від 20.12.2024р № 14/56/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=41248&tp=7# зі змінами від 14.02.2025р № 11/58/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=41615&tp=7#	2025-2027
53	Програма сприяння функціонуванню української мови як державної в Носівській міській територіальній громаді на 2025-2028 роки	Рішення Носівської міської ради від 20.12.2024р № 13/56/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=41248&tp=7#	2025-2028
54	Програма «Безпечна громада на 2025-2027 роки»	Рішення Носівської міської ради від 17.01.2025р № 3/57/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=41512&tp=7	2025-2027
55	Програма для постраждалих осіб від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі на 2025-2027 роки	Рішення Носівської міської ради від 17.01.2025р № 6/57/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=41512&tp=7#	2025-2027
56	Програма організації громадських робіт на території Носівської міської	Рішення Носівської міської ради від 17.01.2025р № 10/57/VIII	2025

	територіальної громади у 2025 році	https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=41512&tp=7# 18.07.2025р № 22/65/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44049&tp=7#	
57	Програма «Профілактика правопорушень на 2025 рік»	Рішення Носівської міської ради від 14.02.2025р № 12/58/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=41615&tp=7	2025
58	Програма покращення матеріально-технічного забезпечення 22 ДПРЧ (м.Носівка) 4 державного пожежно-рятувального загону Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Чернігівській області на 2025 рік	Рішення Носівської міської ради від 14.03.2025р № 13/60/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=41952&tp=7#	2025
59	Програма надання підтримки евакуйованим особам у 2026 році на період дії воєнного стану в Україні	Рішення Носівської міської ради від 16.05.2025р № 7/62/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=42272&tp=7	2026
60	Програма компенсації вартості перевезень окремих пільгових категорій громадян автомобільним транспортом на автобусних маршрутах загального користування на 2026 рік	Рішення Носівської міської ради від 16.05.2025р № 8/62/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=42272&tp=7#	2026
61	Програма компенсації вартості пільгових перевезень окремих категорій громадян на залізничному транспорті приміського сполучення на 2026 рік	Рішення Носівської міської ради від 16.05.2025р № 9/62/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=42272&tp=7#	2026
62	Програма інфекційного контролю та дотримання заходів із запобігання інфекціям, пов'язаним з наданням первинної медичної допомоги на 2026-2028 роки	Рішення Носівської міської ради від 16.05.2025р № 10/62/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=42272&tp=7#	2026-2028
63	Програма організації харчування в закладах освіти Носівської міської ради на 2026 рік	Рішення Носівської міської ради від 13.06.2025р № 7/63/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=43960&tp=7#	2026
64	Програма компенсації педагогічним працівникам вартості проїзду до закладів загальної середньої освіти Носівської міської ради, які розташовані в сільській місцевості, та у зворотному напрямку на 2026 рік	Рішення Носівської міської ради від 13.06.2025р № 8/63/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=43960&tp=7# зі змінами від 17.10.2025р. № 43/69/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44376&tp=7#	2026
65	Програма матеріально-технічної та фінансової підтримки базової підготовки мешканців Носівської міської територіальної громади до національного спротиву на 2025-2026 роки	Рішення Носівської міської ради від 13.06.2025р № 36/63/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=43960&tp=7#	2025-2026
66	Програма енергозбереження та енергоефективності Носівської міської територіальної громади на період 2025 - 2027 років	Рішення Носівської міської ради від 18.07.2025р № 18/65/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=44049&tp=7#	2025-2027
67	Програма розвитку земельних відносин та охорони земель Носівської міської ради на 2026-2030	Рішення Носівської міської ради від 18.07.2025р № 55/65/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?	2026-2030

	роки	page=2&id=44049&tp=7	
68	Програма охорони навколишнього природного середовища Носівської міської ради на 2026-2030 роки	Рішення Носівської міської ради від 18.07.2025р № 56/65/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=44049&tp=7#	2026-2030
69	Комплексна програма діяльності Організації ветеранів Носівської територіальної громади на 2026 рік	Рішення Носівської міської ради від 18.07.2025р № 58/65/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=44049&tp=7#	2026
70	Програма «Поховання військовослужбовців, які загинули (померли) під час проходження військової служби, осіб, які померли внаслідок воєнних дій, внутрішньо переміщених осіб, невідомих та безрідних осіб, на 2026 рік»	Рішення Носівської міської ради від 18.07.2025р № 59/65/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=44049&tp=7#	2026
71	Програма підтримки обдарованих дітей та молоді Носівської міської територіальної громади на 2026 рік	Рішення Носівської міської ради від 18.07.2025р № 60/65/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=44049&tp=7#	2026
72	Програма з будівництва, утримання та ремонту автомобільних доріг загального користування, у тому числі місцевого значення та вулиць і доріг комунальної власності Носівської територіальної громади на 2026-2028 роки	Рішення Носівської міської ради від 18.07.2025р № 61/65/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=44049&tp=7#	2026-2028
73	Програма фінансової підтримки діяльності Громадської організації «Носівська районна організація фізкультурно-спортивного товариства «Колос» агропромислового комплексу України» на 2026 рік	Рішення Носівської міської ради від 18.07.2025р № 62/65/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=44049&tp=7#	2026
74	Програма збереження архівних фондів та розвитку архівної справи Комунальної установи «Трудовий архів» Носівської міської ради на 2026-2028 роки	Рішення Носівської міської ради від 18.07.2025р № 63/65/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=44049&tp=7#	2026-2028
75	Програма фінансової підтримки на покращення матеріально-технічного стану офіцерів-рятувальників, які дислокуються на території Носівської міської територіальної громади Ніжинського району на 2025 рік	Рішення Носівської міської ради від 17.10.2025р № 7/69/VIII https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?page=2&id=44376&tp=7#	2025

Місцеві галузеві програми охоплюють різні сфери життєдіяльності територіальної громади – місцеве самоврядування, освіта, охорона здоров'я, фізичний і духовний розвиток, соціальний захист, розвиток громадських активностей, міжнародне співробітництво та ін. Водночас у громади немає програми поводження з ТПВ, а також сприяння зайнятості та економічної активності в громаді, які названі серед ключових проблем, визначених мешканцями Носівської громади під час опитування

Висновки

1. Комплексний план просторового розвитку Чернігівської області потребує оновлення. Схема планування території Носівської громади на даний час не розроблена.
2. Носівська міська рада розробила та схвалила широкий спектр місцевих цільових програм, які охоплюють переважну більшість сфер життєдіяльності громади. Проте доцільно сформулювати програми спрямовані на сприяння зайнятості та економічної активності, а також поведження з ТПВ.

VIII. ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

Станом на 01.01.2024 в Носівській громаді було зареєстровано 1039 суб'єктів ЄДРПОУ, з них 276 юридичних осіб - суб'єктів господарювання¹³ та 763 фізичних осіб-підприємців (ФОП). Загальна кількість юридичних осіб включає 172 некомерційних (неприбуткових) організацій (з них 44 ГО) та 105 юридичну особу, що здійснюють підприємницьку діяльність із метою отримання прибутку. Кількість суб'єктів господарювання залишається незмінною протягом воєнного часу.

Таблиця 1.8.1 Динаміка зареєстрованих юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців у Носівській МТГ, 2021-2024 рр.

	01.01.2021р.	01.01.2022р.	01.01.2023р.	01.01.2024р.
Усі суб'єкти ЄДРПОУ, од.:	987	985	1044	1039
Юридичні особи, в т.ч.	277	277	279	276
юридичні особи – підприємницькі структури (комерційні)	105	106	108	107
Фізичні особи-підприємці	712	708	765	763

Реєстрація та закриття бізнесу:

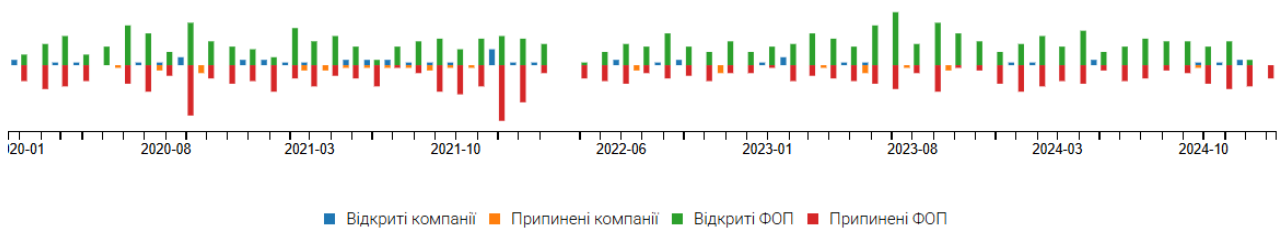

Рисунок 1.8.1 Динаміка реєстрації та закриття бізнесу у Носівській громаді за 2020 - 2024 роки.

У таблиці 1.8.1 та на рис. 1.8.1 представлена динаміка реєстрації та закриття бізнесу у Носівській громаді за 2020-2024 роки. З початку повномасштабного вторгнення припинення діяльності юр. осіб майже не спостерігалось, але не було й активності в реєстрації нових. Кількість ФОПів за цей період динамічно змінювалося – реєструвалися досить активно нові ФОПи, також досить активно припиняли діяльність.

¹³ <https://opendatabot.ua/c/UA74040270000069132?offset=0>

За видами діяльності юридичної особи:

За видами діяльності ФОП:

Рисунок 1.8.2 Галузева структура зареєстрованих у Носівській громаді юридичних та фізичних осіб-підприємців станом на 01.01.2025 в розрізі видів діяльності¹⁴

Серед юридичних осіб найбільша частка займається сільським, рибним та лісовим господарством (21,5%), далі за ними слідує надання інших видів послуг – 16%, також досить поширеними видами діяльності є операції з нерухомим майном (8,7%) та освіта (6,9%). В громаді також представлена переробна промисловість – 5,1%. На кожен з решти видів діяльності припадає до 0,3 до 4% Домінуючою галуззю можна вважати сільське господарство – за кількістю працюючих та загальними доходами підприємств. Серед ФОПів різноманіття представлених видів діяльності таке ж широке, найбільше їх працює в торгівлі – 41,2% від усіх зареєстрованих і діючих.

Другим видом діяльності за кількістю суб'єктів для ФОПів є транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 19% від усіх зареєстрованих, а сільським, рибним та лісовим господарством займається тільки 6,7% ФОПів. Докладніше – на рис. 8.2.

Для Носівської, як і для переважної більшості інших громад, притаманна концентрація бізнесу в адміністративному центрі – тут діє значна частка від всіх зареєстрованих юридичних та фізичних осіб-підприємств¹⁵.

На теренах громади діють суб'єкти господарювання, які зареєстровані в інших громадах

Структура економіки за видами економічної діяльності

Для аналізу галузевого розподілу економіки Носівської громади здійснено структурування суб'єктів господарської діяльності за видами економічної діяльності в розрізі надходжень до бюджету у 2022 - 2023 р. (табл. 1.8.2) – ті, що продукують найбільше податків. Як видно з

¹⁴ <https://clarity-project.info/hromada-UA74040290000072674/business>

¹⁵ <https://opendatabot.ua/c/UA74040290000072674>

таблиці, найбільше податків сплачують бюджетні організації, АТ «Укрзалізниця» та агропідприємства.

Таблиця 1.8.2. Основні суб'єкти господарювання Носівської громади за податковими надходженнями до місцевого бюджету у 2023 та 2024 рр., тис. грн.

Назва підприємства	Рік	ПДФО	Земельний податок з юридичних осіб	Орендна плата з юридичних осіб	Єдиний податок з юридичних осіб	Усього надійшло до бюджету ТГ
Відділ освіти, сім'ї, молоді та спорту	2023	7888,7	0,01	0	0	7902,0
	2024	9338,4	0,01	0	0	9338,4
АТ «УКРЗАЛІЗНИЦЯ»	2023	244,9	3704,5	0	0	3989,1
	2024	198,4	8072,2	0	0	8534,7
ТОВ «АГРІКОР ХОЛДИНГ»	2023	5588,9	0	777,5	1425,9	8036,3
	2024	4337,8	0	1421,2	1456,4	7276,7
ПП «Агропрогрес»	2023	2067,5	0	3545,2	274,4	6139,6
	2024	2119,4	0	2433,9	284,4	5099,7
ТОВ Агропідприємство «Маяк»	2023	2585,6	0	767,1	914,1	4315,4
	2024	3022,0	0	786,2	953,2	4962,7
АТ «Носівське ХПП»	2023	1701,3	1,5	1151	0	3498,3
	2024	1997,7	12,5	1985,1	0	4840,9
ТОВ «НОСІВКА АГРО»	2023	2008,0	0	482,0	142,8	2645,1
	2024	2874,5	0	361,8	202,6	3448,8
КНП НОСІВСЬКА МЛ ім. Ф.Я.ПРИМАКА	2023	2949,2	0,7	0	0	2950,2
	2024	3021,9	0,4	0	0	3022,9
Загалом	2023	25034,1	3706,7	6722,8	2757,2	39476,0
	2024	26910,1	8085,11	6988,2	2896,6	46524,8

Найбільший платник до бюджету міської ради - Відділ освіти, сім'ї, молоді та спорту Носівської міської ради, який сплатив більше 9 млн грн податків за 2024 рік. Надходження від АТ «Укрзалізниця» у 2024 зросли більше ніж вдвічі у порівнянні із 2023 роком – за рахунок збільшення сплати земельного податку, загальна сума податкових надходжень від цієї організації - 8534,7 тис. грн за 2024 р., і вона є другою за обсягом сплачених до бюджету платежів. ТОВ «АГРІКОР ХОЛДИНГ», найбільший платник серед агропідприємств, сплатив до місцевого бюджету 7,3 млн грн, тоді як інші великі компанії агробізнесу - від 3,5 до 5 млн грн. Загалом надходження від найбільших платників податків до місцевого бюджету збільшилися на 17,9 % у 2024 році у порівнянні з 2023р. Найбільші платники сплатили до місцевого бюджету 33% від загальних податкових надходжень в бюджет громади у 2023 році.

Найбільшими роботодавцями в громаді є Відділ освіти, сім'ї, молоді та спорту Носівської міської ради та КНП НОСІВСЬКА МЛ ім. Ф.Я.ПРИМАКА з чисельністю працівників 566 та 170 осіб відповідно (у 2022році). Трохи меншими за кількістю найманих працівників є підприємства агрохарчового сектору: ТОВ «Агропідприємство «Маяк» та ТОВ «КФ «ДЕСНА». Ще кілька найбільших роботодавців громади займаються загальною медичною практикою, оптовою торгівлею, виробництвом одягу та комунальними послугами (див. таблицю 8.3.). ТОВ Агропідприємство «Маяк» є як найбільшим роботодавцем в громаді, так і найбільшим платником податків та зборів до місцевого бюджету.

Таблиця 1.8.3 Найбільші роботодавці Носівської громади

Підприємство, організація, установа	Вид діяльності (основний)	Чисельність працівників у 2021 р.	Чисельність працівників у 2022 р.	Чисельність працівників у 2023 р.
Відділ освіти, сім'ї, молоді та спорту	75.11.4 Управління на рівні районів, міст,	574	566	551

	районів у містах			
КНП НОСІВСЬКА МЛ ім. Ф.Я.ПРИМАКА	86.10 Діяльність лікарняних закладів	185	170	154
ТОВ Агропідприємство «Маяк»	01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	127	127	127
ТОВ «КФ «ДЕСНА»	10.72 Виробництво сухарів і сухого печива; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок тривалого зберігання	123	120	117
КНП НОСІВСЬКИЙ РАЙОННИЙ ЦЕНТР ПМСД	86.21 Загальна медична практика	100	91	89
ПРАТ «Астра Люкс»	14.13 Виробництво іншого верхнього одягу	80	83	95
АТ «Носівське ХПП»	46.21 Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин	75	82	82
КП «Носівка Комунальник»	36.00 Забір, очищення та постачання води	70	78	78

У таблиці 1. 8.4 наведені показники сплати єдиного податку підприємницькими організаціями та фізичними особами-підприємцями.

Таблиця 1.8.4. Динаміка сплати єдиного податку за 2022-2024 рр., грн

Вид податку	2022	2023	2024
Єдиний податок з юридичних осіб	902,8	1436,8	1536,6
Єдиний податок з фізичних осіб	11047,0	13739,5	21985,3
Єдиний податок з сільськогосподарських виробників, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків	5388,8	6929,8	6755,6

Виходячи з аналізу суб'єктів господарської діяльності, пріоритетними в громаді є сільське господарство та промислове виробництво. В громаді розвинені торгівля та громадське харчування – є 49 продовольчих та 78 непродовольчих магазинів, 37 змішаних торгових підприємств. Також 15 закладів громадського харчування та 2 ринки. Але більшість цих закладів знаходяться в м. Носівка - ринки, 11 закладів громадського харчування та 135 магазинів.

Сільське господарство та пов'язані галузі

Носівська громада має великий потенціал для розвитку сільського господарства. Аграрна галузь громади налічує 75 юридичних осіб, з них ___ – фермерські господарства. Основні види діяльності Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур. Найбільші субекти займаються саме цим частина суб'єктів зосереджена в вирощуванні зернових культур. Галузь тваринництва слабо розвинена. Галузь ягідництва теж слабо розвинена.

Серед найбільших сільськогосподарських підприємств, які ведуть діяльність у Носівській громаді, такі:

- ТОВ «АГРИКОР ХОЛДИНГ», основний вид діяльності – 01.50 Змішане сільське господарство
- ПП «Агропрогрес», основний вид діяльності – 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур;
- ТОВ Агропідприємство «Маяк», основний вид діяльності – 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур;
- ТОВ «НОСІВКА АГРО», основний вид діяльності – 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур;
- ТОВ «АФ «Іржавецька» основний вид діяльності – 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур;
- ПрАТ агрофірма «Іржавецька», основний вид діяльності – 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур;
- ТОВ «Агро- Ойл Носівка», основний вид діяльності – 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур;
- ПрАТ «Носівкасервіс», основний вид діяльності – 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур;
- ТОВ «Носівка Агролідер», основний вид діяльності – 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур;
- ТОВ «Земля і воля», основний вид діяльності – 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур;
- ТОВ «Наташа-Агро», основний вид діяльності – 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур;
- ПП «Земля і воля Агро», основний вид діяльності – 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур;
- НСД МІП ім. В.М. Ремесла, основний вид діяльності – 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур;
- ТОВ «Нива 2008», основний вид діяльності – 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур.

Тобто домінує рослинництво, є змішане сільське господарство. Жодне з нині діючих великих сільгосппідприємств не розглядає інші напрями як пріоритетні. Хоча серед інших видів діяльності є також тваринництво, овочівництво, ягідництво, садівництво. Тобто за сприятливих обставин вони також можуть отримати розвиток.

Також в громаді є підприємства, які працюють в спільному з сільськогосподарськими виробниками ланцюгу створення цінності – зокрема, компанії з оптової торгівлі та виробництва хлібобулочних виробів:

- АТ «Носівське ХПП», основний вид діяльності – 46.21 Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин
- ТОВ «КФ «ДЕСНА», основний вид діяльності – 10.72 Виробництво сухарів і сухого печива; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок тривалого зберігання.

За інформацією щодо внеску у наповнення бюджету найбільших аграрних виробників на теренах громади (зазначена у таблиці 8.5), загальний внесок найбільших агровиробників у бюджет громади за 2023 рік – 23432,8 тис. грн, а за 2024 - 24248,7 тис. грн і це складає 83,5% усіх податкових надходжень у бюджет громади (60566,6 тис. грн) та 50-60% від сплати найбільших платників податків, представлених у таблиці 8.5. Аналіз сплачених податків дозволяє констатувати, що концентрація місцевих агровиробників є помірною – про це свідчить і аналіз сум єдиного податку з с/г виробників.

Промисловий потенціал громади

Найбільші промислові підприємства громади:

- ТОВ «КФ «ДЕСНА», основний вид діяльності – 10.72 Виробництво сухарів і сухого печива; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок тривалого зберігання. В асортименті: вівсяне та здобне печиво, гріссіні (італійська випічка), традиційні пряники, мафіни та сушка. Продукцію експортують в Німеччину та Молдову.
- ТОВ НВКЦ «Прес», основний вид діяльності – 28.92 Виробництво машин і устаткування для добувної промисловості та будівництва. Спеціалізується на металообробці, та виробництві роликів для шахт.

Підприємницьке середовище

Носівська громада – це переважно аграрна територія, і більшість своїх податкових надходжень вона отримує з цих галузей, насамперед – від вирощування зернових культур

Розподіл суб'єктів підприємництва за старостинськими округами - нерівномірний – домінує Носівка. Це означає, що за послугами їхнім мешканцям та мешканкам доводиться їздити переважно до адміністративного центру громади. Існує потреба стимулювання економічної активності населення сільської місцевості громади – в старостинських округах явно не вистачає такого роду діяльності. Географічний розподіл ФОПів в громаді представлено в діаграмі.

Частково підприємницька активність на теренах громади залежить від податкового навантаження, а також розв'язання земельних питань та власності (оренда або продаж комунальних об'єктів для ведення бізнесу). Міська рада може регулювати ці питання – з урахуванням кон'юнктури ринку та реального стану економіки. Йдеться про податок на нерухоме майно, земельний податок, транспортний податок, туристичний збір, встановлення розмірів орендної плати. Під цим кутом зору варто аналізувати місцеві податки та збори, що встановлені в Носівській громаді (див. табл.1.8.5).

Таблиця 1.8.5 Податкове середовище Носівської громади у 2025 р¹⁶.

Вид податку	Об'єкт оподаткування	Ставки оподаткування у Носівській громаді	Граничні ставки оподаткування згідно чинного законодавства
Єдиний податок	I група	10 відсотків від прожиткового мінімуму	10 % від прожиткового мінімуму
	II група	16 відсотків розміру мінімальної заробітної плати	20 % від мінімальної заробітної плати
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	Житлова нерухомість	для юридичних осіб – 0,5% розміру мінімальної заробітної плати за 1 кв.метр - за кодами класифікації будівель та споруд- 1130, 1,0% - за іншими кодами	1,5 % від мінімальної заробітної плати за 1 м.кв. з фізичної / юридичної особи
		для фізичних осіб – 0,5% розміру мінімальної заробітної плати за 1 кв.метр - за кодами класифікації будівель та споруд- 1130, 0,3% - за іншими кодами	1,5 % від мінімальної заробітної плати за 1 м.кв. з фізичної / юридичної особи
	Нежитлова нерухомість	для юридичних осіб – 0,5% розміру мінімальної заробітної плати за 1 кв.метр - за кодами класифікації будівель та споруд- 1212; 1241;1242;1252,1261;1262;1263;1264; 1265;1271;1273;1274	1,5 % від мінімальної заробітної плати за 1 м.кв. з фізичної / юридичної особи

¹⁶ <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatki-ta-zbori/stavki-mistsevih-podatkov-ta-zboriv/chernigivska-oblast/zvedena-informatsiya-2025/>

Вид податку	Об'єкт оподаткування	Ставки оподаткування у Носівській громаді	Граничні ставки оподаткування згідно чинного законодавства
		1% розміру мін.заробітної плати -за кодами класифікації будівель та споруд-1211;1220;1230;1251;1272	
		для фізичних осіб – 0,5% розміру мінімальної заробітної плати за 1 кв.метр - за кодами класифікації будівель та споруд-1130;1212;1241;1242;1252,1261;1262;1263;1264;1265;1271;1273; 1274. 1% розміру мін.заробітної плати - за кодами класифікації будівель та споруд-1211;1220;1230;1251;1272	1,5 % від мінімальної заробітної плати за 1 м.кв. з фізичної / юридичної особи
Земельний податок	Землі сільсько-господарського призначення	для юридичних осіб-0,3-1,0 відсоток нормативної грошової оцінки (де проведена грошова оцінка), 3,0 відсотки (де не проведена грошова оцінка землі)	0,3- 5 %
		для фізичних осіб-0,3-1 відсотки нормативної грошової оцінки (де проведена грошова оцінка), 3 відсотки (де не проведена грошова оцінка землі)	До 5 %
	Землі житлової забудови	для юридичних осіб-0,08-1,0 відсотка нормативної грошової оцінки (де проведена грошова оцінка), 3,0 відсотки (де не проведена грошова оцінка землі), 5,0 – землі природно-заповідного фонду та для торгово-розважальної інфраструктури	До 5 %
		для фізичних осіб - 0,08-1,0 відсоток нормативної грошової оцінки (де проведена грошова оцінка), 3,0 відсотки (де не проведена грошова оцінка землі)	До 5 %
	Землі громадської забудови	для юридичних осіб-1,0-3,0 відсотки нормативної грошової оцінки (де проведена грошова оцінка), 3,0 (де не проведена грошова оцінка землі)	До 5 %
		для фізичних осіб-1,0-3,0 відсотки нормативної грошової оцінки (де проведена грошова оцінка), 3,0 (де не проведена грошова оцінка землі)	До 5 %
	Землі природно-заповідного фонду	для юридичних осіб-1,0 відсоток нормативної грошової оцінки (де проведена грошова оцінка), 3,0 (де не проведена грошова оцінка землі)	1–5 %
		для фізичних осіб-1,0 відсоток нормативної грошової оцінки (де проведена грошова оцінка), 3,0 (де не проведена грошова оцінка землі)	До 5 %
	Землі іншого природоохоронного призначення	для юридичних осіб-1,0 відсоток нормативної грошової оцінки (де проведена грошова оцінка), 3,0 (де не проведена грошова оцінка землі)	До 5 %
		для фізичних осіб-1,0 відсоток нормативної грошової оцінки (де проведена грошова оцінка), 3,0 (де не	До 5 %

Вид податку	Об'єкт оподаткування	Ставки оподаткування у Носівській громаді	Граничні ставки оподаткування згідно чинного законодавства
		проведена грошова оцінка землі)	
	Землі оздоровчого призначення	для юридичних осіб-1,0 відсоток нормативної грошової оцінки (де проведена грошова оцінка), 3,0 (де не проведена грошова оцінка землі)	До 5 %
		для фізичних осіб-1,0 відсоток нормативної грошової оцінки (де проведена грошова оцінка),3,0 (де не проведена грошова оцінка землі)	До 5 %
	Землі рекреаційного призначення	для юридичних осіб-1,0 відсоток нормативної грошової оцінки (де проведена грошова оцінка), 3,0 (де не проведена грошова оцінка землі)	До 5 %
		для фізичних осіб-1,0 відсоток нормативної грошової оцінки (де проведена грошова оцінка),3,0 (де не проведена грошова оцінка землі)	До 5 %
	Землі історико-культурного призначення	для юридичних осіб-1,0 відсоток нормативної грошової оцінки (де проведена грошова оцінка), 3,0 (де не проведена грошова оцінка землі)	до 5%
		для фізичних осіб-1,0 відсоток нормативної грошової оцінки (де проведена грошова оцінка), 3,0 (де не проведена грошова оцінка землі)	до 5%
	Землі лісогосподарського призначення	для юридичних осіб - 0,1-1,0 відсоток нормативної грошової оцінки (де проведена грошова оцінка), 0,1-3,0 (де не проведена грошова оцінка землі)	до 5%
		для фізичних осіб - 0,1-1,0 відсотки нормативної грошової оцінки (де проведена грошова оцінка), 0,1-3,0 (де не проведена грошова оцінка землі)	до 5%
	Землі водного фонду	для юридичних осіб-1,0 відсоток нормативної грошової оцінки (де проведена грошова оцінка), 3,0 (де не проведена грошова оцінка землі)	до 5%
		для фізичних осіб - 0,3-1,0 відсоток нормативної грошової оцінки (де проведена грошова оцінка), 3,0 (де не проведена грошова оцінка землі)	0,3–5 %
	Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики	для юридичних осіб – 1,0- 3,0 відсотки нормативної грошової оцінки (де проведена грошова оцінка), 3,0-5,0 (де не проведена грошова оцінка землі)	1- 5 %
		для фізичних осіб- 1,0- 3,0 відсотки нормативної грошової оцінки (де проведена грошова оцінка), 3,0- 5,0 (де не проведена грошова оцінка землі)	До 5 %

Вид податку	Об'єкт оподаткування	Ставки оподаткування у Носівській громаді	Граничні ставки оподаткування згідно чинного законодавства
Туристичний збір	Загальна кількість діб тимчасового розміщення у місцях проживання (ночівлі)	Ставки не приймалися	внутрішній туризм (громадяни України) – до 0,5 відсотків (до 30 грн); в'їзний туризм (іноземці) – до 5% (до 300 грн).
Транспортний податок	Легкові автомобілі, з року випуску яких минуло не більше п'яти років (включно) та середньо ринкова вартість яких становить понад 375 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року	Ставка податку визначена пунктом 267.4 статті 267 Податкового кодексу України.	25 000 гривень за кожен легковий автомобіль Ставка податку визначена пунктом 267.4 статті 267 Податкового кодексу України.

Ставки земельного податку в громаді є нижчими за верхні межі, встановлені законом. Також трохи нижчим законодавчого мінімуму є єдиний податок для II групи. Підприємницьке середовище можна в цілому вважати сприятливим для розвитку нових бізнесів та напрямів діяльності.

Інвестиційний потенціал громади

Носівська громада має значний інвестиційний потенціал, що обумовлений, насамперед, її природними та людськими ресурсами.

Громада має приміщення та земельні ділянки для реалізації інвестиційних пропозицій (таблиця 1.8.6 та таблиця 1. 8.7)

Таблиця 1.8.6. Приміщення, які можуть бути надані в оренду або продані через аукціонну систему

№	Назва об'єкту	Адреса	Оформлення комунальної власності	Площа	Земельна ділянка
1	Приміщення основне	Чернігівська обл. , м.Носівка, вул. Автоколонна,1	так	1034,8	1,9845
2	Будинок	Чернігівська обл., с.Іржавець, вул.Центральна,42	так	72,1	-
3	Будівля	Чернігівська обл. м.Носівка, вул. Автоколонна,2-Б	так	118,4	-

Таблиця 1.8.7. Наявні земельні ділянки, які можуть бути надані в оренду або продані через аукціон

№	Населений пункт	Право власності	Площа	Кадастровий номер	Розташування
1	м. Носівка	Комунальна	54.8848	7423810100:01:037:0004	м. Носівка, вулиця Заводська, 2 «Золота ділянка»
2	м. Носівка	Комунальна	2,3086	7423810100:01:038:0031	м. Носівка, вулиця Заводська, 2
3	м. Носівка	Комунальна	8.3203	7423810100:01:035:0013	м. Носівка, вулиця Заводська, 2
4	м. Носівка	Комунальна	14,1651	7423810100:01:035:0014	«Мала Носівка»
5	м. Носівка	Комунальна	14,6947	7423810000:02:006:0186	«Мала Носівка»
6	м. Носівка	Комунальна	0,279	7423810100:01:001:0272	м. Носівка, вул. Центральна, 20-а
7	м. Носівка	Комунальна	0,25	7423810100:01:001:0271	м. Носівка, вул. Центральна, 20-а
8	м. Носівка	Комунальна	0,8632	7423810100:01:033:0407	м. Носівка, вул. Коцюбинського
9	м. Носівка	Комунальна	0,3028	7423810100:01:033:0409	м. Носівка, вул. Коцюбинського
10	м. Носівка	Комунальна	2,7237	7423810100:01:033:0410	м. Носівка, вул. Коцюбинського, 3-Д
11	м. Носівка	Комунальна	0,05	7423810100:01:034:0560	м. Носівка
12	м. Носівка	Комунальна	0,05	7423810100:01:034:0561	м. Носівка
13	м. Носівка	Комунальна	0,05	7423810100:01:033:0006	м. Носівка, вул. Коцюбинського, 3-Л
14	м. Носівка	Комунальна	0,1	7423810100:01:026:0029	м. Носівка (вул. Вокзальна, 284-В)
15	м. Носівка	Комунальна	0,136	7423810100:01:010:0019	м. Носівка, вул. Буняківська, 2-а
16	м. Носівка	Комунальна	0,2098	7423810100:01:010:0021	м. Носівка, вул. Буняківська, 2-а
17	м. Носівка	Комунальна	0,2548	7423810100:01:010:0022	м. Носівка, вул. Буняківська, 2-а

Громаді необхідно оновити інвестиційний паспорт й оприлюднити його на сайті міської ради.

Висновки

- 1. В Носівській громаді домінують агропідприємства.*
- 2. Співвідношення юридичних осіб, що ведуть комерційну діяльність на теренах громади, типове для подібних спільнот – їхня відносна більшість пов'язана з сільським господарством, задіяні переважно юридичні особи, монополізація помірна.*
- 3. Структура ФОПів традиційна – переважають задіяні в роздрібній торгівлі.*
- 4. Значна частка юридичних та фізичних осіб підприємств сконцентрована в Носівці. Значної їх концентрації в старостинських округах немає.*
- 5. Основні надходження до бюджету Носівської міської ради йдуть від сільського господарства, від АТ «Укрзалізниця» та від органів місцевої влади.*
- 6. Громада має приміщення та земельні ділянки для інвестування, але інвестиційний паспорт потребує оновлення та розміщення на сайті, також необхідно для залучення інвесторів розробити та провести інформаційну кампанію.*

IX. ФІНАНСОВИЙ СТАН ТА БЮДЖЕТ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Фінансову базу функціонування місцевого самоврядування в Носівській міській ТГ створює бюджет громади. Його розробку й виконання забезпечує виконавчий апарат, а рішення про схвалення бюджету приймає Носівська міська рада.

Відповідно до Рішення Носівської міської ради про бюджет на 2025 рік зі змінами визначено:

- доходи міського бюджету у сумі 199 725,4 тис.грн, у тому числі доходи загального фонду бюджету 196 386,8 тис.грн (або 98,3%), доходи спеціального фонду бюджету 3 338,6 тис.грн (1,7%);
- видатки міського бюджету – в сумі 201798,1 тис.грн,
- дефіцит бюджету – 2072,7 тис.грн.

У 2024 році порівняно з 2023 роком доходи збільшено на 23 217,8 тис.грн., а в 2025 році – планується менше на 56072,7 тис.грн. ніж у 2024 р. У структурі бюджету переважає загальний фонд: зокрема, його частка в 2024 році становила 85,9% у дохідній частині та 81,5% - у видатковій. Бюджет громади в 2023 і 2024 роках виконувався з профіцитом.

Таблиця 1.9.1. Загальний обсяг доходів і видатків бюджету Носівської міської ТГ, тис.грн¹⁷

Показники	2023	2024
Доходи	232580,2	255798,1
Видатки	220828	261404
Дефіцит(-)/Профіцит	11201,8	28384,4

Доходи

У складі бюджетних доходів виділяють податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом та отримані офіційні трансферти. Основну роль у формуванні бюджету Носівської МТГ відіграють два джерела – податкові надходження та офіційні трансферти від органів влади, загальна сума яких становила 92% бюджетних доходів у 2023 році та 88,5% у 2024 році.

Таблиця 1.9.2. Доходи бюджету Носівської міської ТГ у 2023 і 2024 роках

Показники	2023		2024	
	тис.грн	%	тис.грн	%
Доходи, у тому числі	232580,2	100	255798,1	100
Податкові надходження	119723,5	51,48	130579,3	51,05
Неподаткові надходження	17623,1	7,58	29246,3	11,43
Доходи від операцій з капіталом	623,6	0,26	57,8	0,02
Офіційні трансферти	94610	40,68	95914,7	37,5

Податкові надходження забезпечили близько 51 % бюджетних доходів у 2023 і 2024 роках. Основними бюджетоутворюючими суб'єктами в 2024 р. у Носівській громаді були:

- Відділ освіти, сім'ї, молоді та спорту Носівської міської ради (9650,6 тис.грн),
- АТ «Укрзалізниця» (8461,2 тис.грн),
- ТОВ «Агрікор Холдинг» (7341,1 тис.грн.),

¹⁷ Аналіз бюджету за 2023 рік виконано на основі даних порталу Open Budget - - <https://openbudget.gov.ua/local-budget/2550800000/info/profile> ; за 2024 рік – за даними Носівської міської ради.

- ТОВ Агropідприємство «Маяк» (6502,0 тис.грн.),
- ТОВ «Агропрогрес» (5139,0 тис.грн.),
- ТОВ «Носівське ХПП» (4881,6 тис.грн.).

Офіційні трансферти сформували 40,68% доходів у 2023 році та 37,5% - в 2024 році, хоча їх обсяг в 2024 році зріс на 1304,7 тис.грн. Висока частка офіційних трансфертів у доходах бюджету визначається, насамперед, освітньою субвенцією, яку отримує Носівська громада з державного бюджету.

Податкові надходження

Податкові надходження виступають основним джерелом доходів бюджету громади, найбільші обсяги яких забезпечують ПДФО, а також місцеві податки і збори.

Динаміка податкових надходжень загалом є позитивною, хоча спостерігається певне зниження надходжень від ПДФО. У 2024 році порівняно з 2023 роком вони скоротились на 7697,5 тис.грн. Основна причина цього – вилучення державою «силового» ПДФО з доходів місцевих бюджетів. Так відповідно Закону України від 08.11.2023 №3428-IX «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо підтримки обороноздатності держави та розвитку оборонно-промислового комплексу України» цей податок зараховується до державного бюджету. Найбільшими платниками ПДФО в 2024 р. у Носівській громаді були: Відділ освіти, сім'ї, молоді та спорту Носівської міської ради (9360,0 тис.грн.), ТОВ «Агрікор Холдинг» (4402,1 тис.грн), КНП Носівська міська лікарня ім. Ф.Я.Примака (3012,2 тис.грн), ТОВ «Носівка агро» (2877,0 грн), ТОВ «Маяк»-(2585,6 тис.грн).

Таблиця 1.9.3. Податкові надходження Носівської міської ТГ у 2023 і 2024 роках

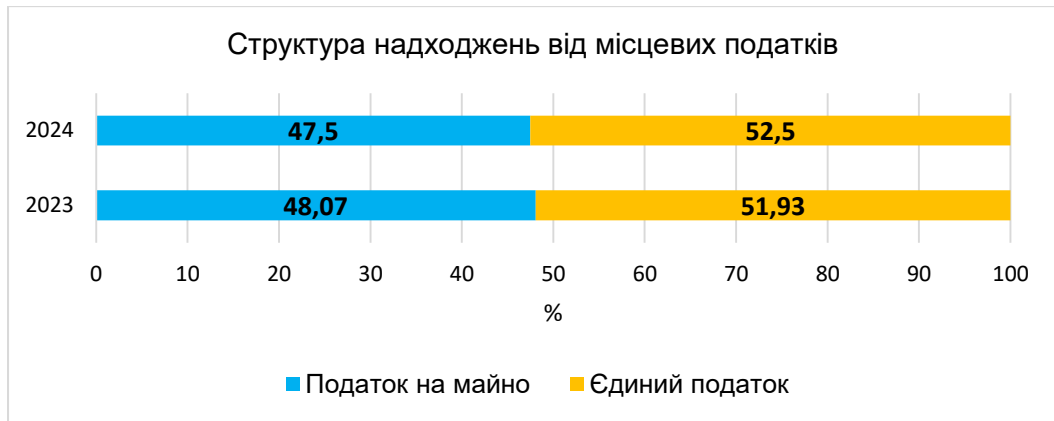
Показники	2023		2024	
	тис.грн	%	тис.грн	%
Податкові надходження, у тому числі	119723,5	100	130579,3	100
Податок та збір на доходи фізичних осіб	71976,2	60,22	64278,7	49,23
Податок на прибуток підприємств	119,5	0	128,5	0,09
Рентна плата за використання інших природних ресурсів	403	0,34	663,7	0,51
Акцизний податок	4559,7	3,81	7365,8	5,64
Місцеві податки і збори	42565	35,55	57973,3	44,4
Інші податки та збори	100,1	0,08	169,2	0,13

Водночас, відбулось істотне збільшення податкових надходжень завдяки місцевим податкам і зборам – на 15 408,3 тис.грн, а також акцизному податку – на 2 806,1 тис.грн.

Для платників I групи єдиний податок становить – 302,8 грн на місяць (не більше 10% прожиткового мінімуму для працездатних осіб станом на 01 січня 2024 року); для II групи, єдиний податок – 1136,0 грн. на місяць (16% мінімальної заробітної плати станом на 01 січня 2024 року), та 1420 грн. (20% платникам, що здійснюють господарську діяльність за межами Носівської територіальної громади).

Найбільшими платниками єдиного податку у громаді є фізичні-особи-підприємці, а серед найкрупніших платників податку на майно – ПП «Агропрогрес», АТ «Українська залізниця», ТОВ «Носівське хлібоприймальне підприємство» ТОВ «Агрікор Холдинг».

Фактичні надходження єдиного податку за 2024 рік склали – 30 414,1 тис.грн., планові показники перевиконані на 1 272,8 тис.грн., приріст надходжень у порівнянні з відповідним періодом минулого року становить 37,6%, або більше на 8 308,0 тис.грн.

Показники, тис.грн	2023	2024
Місцеві податки і збори, у тому числі	42565	57973,3
Податок на майно	20458,9	27559,2
Єдиний податок	22106,1	30414,1

Рисунок 1.9.1. Динаміка надходжень від місцевих податків і зборів до бюджету Носівської міської ТГ у 2023 і 2024 роках

Збільшення надходжень єдиного податку у 2024 році пов'язано, насамперед, зі сплатою позитивного значення мінімального податкового зобов'язання у сумі 1381,3 тис.грн., який сплатили платники єдиного податку II-IV груп, за земельні ділянки віднесені до сільськогосподарських угідь, а також застосування реєстраторів розрахункових операцій (РРО), що призвело до декларування реальних обсягів виручки від реалізації товарів та послуг платниками єдиного податку III групи, та появою нових платників єдиного податку.

За оперативними даними Державної податкової служби у Чернігівській області кількість осіб – платників єдиного податку станом на 09.10.2024 року становить 783 осіб, у тому числі:

- 69 юридичних осіб, з них обліковуються на III групі- 30 суб'єктів господарювання та на IV групі – 39 осіб;
- 714 фізичних осіб, з яких: I група -74 ФОП, II група -311 ФОП, III група -328 ФОП, IV група - 1 ФОП.

Офіційні трансферти

Офіційні трансферти, отримані з державного та місцевих бюджетів, виступають другим за своїм значенням джерелом доходів бюджету Носівської МТГ. У 2024 році їх частка у бюджетних доходах становить- 37,5%, що на 1 304,7 тис.грн більше, ніж у 2023 році. Це відбулось, насамперед, завдяки збільшенню субвенцій, що виділяються з державного бюджету місцевим бюджетам.

Таблиця 1.9.4. Структура і динаміка офіційних трансфертів, отриманих бюджетом Носівської міської ТГ у 2023 і 2024 роках

Показники	2023		2024 (план зі змінами)		Приріст 2024 р. до 2023 р.,
	тис.грн	%	тис.грн	%	
Офіційні трансферти, у тому числі	94610	100	95914,7	100	10304,7
Дотації з державного бюджету місцевим бюджетам	35012,3	37,01	16067,2	16,75	-18945,1
Субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам	52321	55,3	61986,6	64,63	9665,6
Субвенції з місцевих бюджетів іншим місцевим бюджетам	7276,7	7,69	17860,9	18,62	10584,2

У 2024 році бюджет Носівської МТГ отримував наступні види офіційних трансфертів:

З державного бюджету України (загальний обсяг – 78053,8 тис.грн):

- Базова дотація (12671,0 тис.грн)
- Додаткова дотація з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення повноважень органів місцевого самоврядування на деокупованих, тимчасово окупованих та інших територіях України, що зазнали негативного впливу у зв'язку з повномасштабною збройною агресією російської федерації (3396,2 тис.грн)
- Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення харчуванням учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти (2485,1 тис.грн)
- Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на придбання обладнання, створення та модернізацію (проведення реконструкції та капітального ремонту) їдалень (харчоблоків) закладів загальної середньої освіти (75,9 тис.грн)
- Освітня субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам (59075,3 тис.грн)
- Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на покращення якості гарячого харчування учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти (350,4 тис.грн)

З місцевих бюджетів (загальний обсяг – 17 860,9 тис.грн):

- Субвенція з місцевого бюджету на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для сімей осіб, визначених пунктами 2 - 5 частини першої статті 10-1 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», для осіб з інвалідністю I - II групи, яка настала внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації у Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, визначених пунктами 11 - 14 частини другої статті 7 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», та які потребують поліпшення житлових умов за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету (6469,0 тис.грн)
- Субвенція з місцевого бюджету на здійснення переданих видатків у сфері освіти за рахунок коштів освітньої субвенції (801,8 тис.грн)
- Субвенція з місцевого бюджету за рахунок залишку коштів освітньої субвенції, що утворився на початок бюджетного періоду (4839,6 тис.грн)
- Субвенція з місцевого бюджету на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету (184,3 тис.грн)
- Субвенція з місцевого бюджету на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа» за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету (950,4 тис.грн)
- Субвенція з місцевого бюджету на здійснення природоохоронних заходів (338,2 тис.грн)
- Інші субвенції з місцевого бюджету (4277,6 тис.грн)

У структурі отриманих офіційних трансфертів три з них сумарно дають 81,5% від їх загального обсягу:

1. Освітня субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам – 61,6% (59 075,3 тис.грн)
2. Базова дотація – 13,2% (12671 тис.грн)
3. Субвенція з місцевого бюджету на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для сімей осіб, визначених пунктами 2 - 5 частини першої статті 10-1 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», для осіб з інвалідністю I - II групи, яка настала внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, здійсненні заходів із забезпечення національної

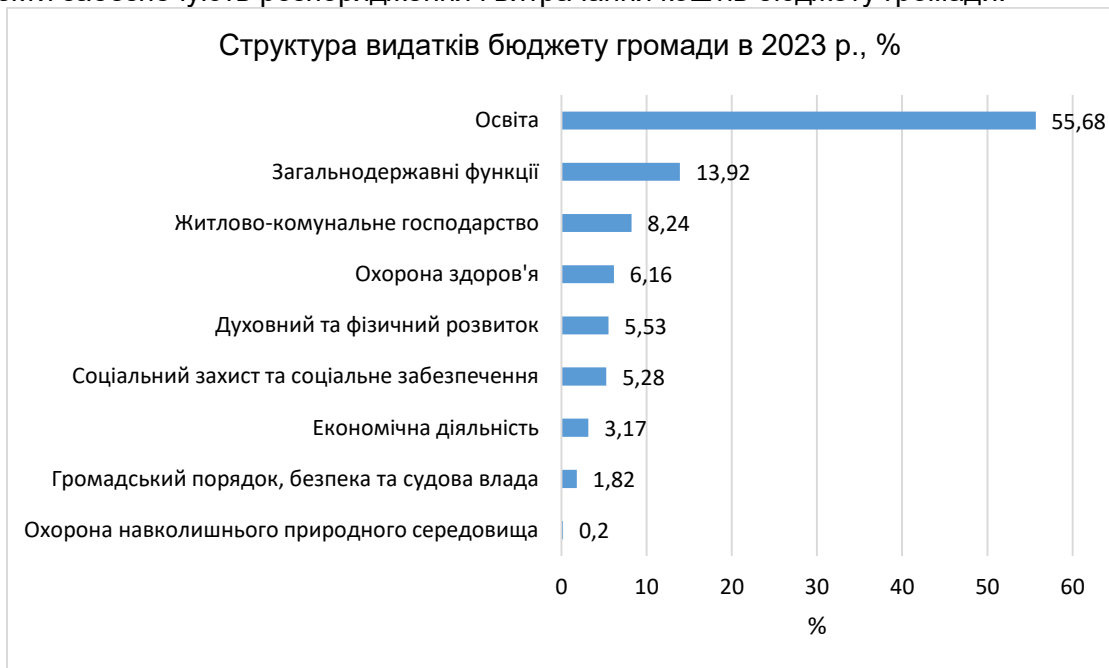
безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації у Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, визначених пунктами 11 - 14 частини другої статті 7 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», та які потребують поліпшення житлових умов за рахунок відповідної субвенції з державного бюджету- -6,7% (6469,0 тис.грн.).

Видатки

Головними розпорядниками бюджетних коштів Носівської міської ради визначено:

- Носівську міську раду;
- Відділ освіти, молоді та спорту Носівської міської ради;
- Відділ соціального захисту населення Носівської міської ради;
- Службу у справах дітей Носівської міської ради;
- Відділ культури і туризму Носівської міської ради;
- Фінансове управління Носівської міської ради.

Ці суб'єкти забезпечують розпорядження і витрачання коштів бюджету громади.

Рисунки 1.9.2. Структура видатків бюджету Носівської міської ТГ у 2023 році, %

Структура бюджетних видатків за функціональною класифікацією представлена на рис.1.9.2. Провідну роль у видатках відіграє фінансування освіти, яке становило 55,68%. Серед інших видатків найбільша частка припадає на фінансове забезпечення функціонування міської ради – 13,92%. Така структура видатків показує диспропорції у матеріальному забезпеченні різних галузей, за діяльність яких відповідає місцеве самоврядування.

Фінансова спроможність громади у порівнянні з іншими громадами Чернігівської області

За Методикою формування спроможних громад (Постанова КМУ від 08.04.2015 № 214) пропонується вважати громади з чисельністю населення до 3 тисяч малоспроможними, 3 - 7 тисяч – із середнім рівнем спроможності, та від 7 тисяч – високим. Чисельність учнів, що здобувають освіту в закладах загальної середньої освіти, розташованих на території

спроможної територіальної громади до 300 осіб – мала, 300-500 – середня, від 500 – висока. Площа до 200 км² - мала, 200-400 км² - середня, від 400 км² - висока. Це пов'язано, зокрема із надходженням земельного податку. Індекс податкоспроможності – співвідношення середньоукраїнського ПДФО на людину до обсягу ПДФО на людину в громаді: 0,3 – низький, 0 - 3- 0,9 – середній, від 0,9 – високий. Аналогічно – з надходженнями до місцевого бюджету: частка власних надходжень у місцевому бюджеті до 20% – низька, 20-40% – середня, від 40% – висока. Для великих громад ці коефіцієнти можуть бути понижені, натомість для малих – підвищені.

Таблиця 1.9.5. Місце Носівської міської територіальної громади в регіоні за показниками фінансової спроможності, 2023-2024 роки ¹⁸

Показник	Носівська громада		У середньому громади Чернігівської області		Місце громади в рейтингу громад регіону	
	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Надходження загального фонду на 1 мешканця, грн	6 370	6 875	9 693	8 278	43	35
Дохідність земель (співвідношення плати за землю до території громади), грн	32 159	42 665	78 490	103 632	5	6
Частка місцевих податків і зборів в доходах загального фонду, %	34,841	43,97	29,14	33,74	15	7
Фіскальна віддача території (співвідношення надходжень заг. фонду до території громади), тис. грн/км ²	222 574	240 215	1 175 207	1 179 118	11	10
Видатки загального фонду на 1-го мешканця, грн	10 261	11 091	11 236	11 904	25	31
Капітальні видатки на 1-го мешканця, грн	967	1 853	2 868	2 503	43	29
Видатки на утримання апарату управління на 1 мешканця, грн	1 137	1 434	1 929	2 356	44	48
Індекс податкоспроможності ¹⁹	0,45	0,69	0,8	1	н/д	н/д

- За кількістю населення Носівська МТГ належить до громад із високим рівнем спроможності (на 1.01.2025 р. – 20,4 тис. мешканців).
- Кількість учнів у 2024-2025 навчальному році становить 2 218 осіб, що теж свідчить про високу спроможність громади.
- Площа Носівської МТГ 580,94 км², що дозволяє говорити про високий рівень спроможності.
- Частка місцевих податків і зборів знаходиться на рівні 35-45%, що перевищує середній показник для Чернігівської області і свідчить про високий рівень спроможності.

Позитивним фактором є низький рівень витрат на апарат управління на 1 мешканця громади, високий рівень дохідності земель, висока фіскальна спроможність місцевого оподаткування.

Висновки

1. Бюджет Носівської міської ТГ є основою матеріального забезпечення діяльності місцевого самоврядування. На 2025 рік ухвалено збалансований за доходами і видатками

¹⁸ <https://decentralization.gov.ua/news/14281>

¹⁹ <https://2024-ias.tdukr.com/>

бюджет громади, тоді як в попередні роки в ньому спостерігався профіцит. Майже весь обсяг бюджету припадає на загальний фонд: у попередні роки він перевищував 90 % у структурі доходів, а на 2025 р. він передбачений у розмірі 98,3% від загального обсягу доходів.

2. Основну роль у формуванні бюджету відіграють два джерела – податкові надходження та офіційні трансферти. Особливість Носівської громади полягає в тому, що ПДФО та місцеві податки є співставні за своєю фіскальною спроможністю: 48% податкових надходжень формується завдяки ПДФО, а 45% забезпечують місцеві податки.

3. Офіційні трансферти, отримані з державного та місцевих бюджетів, - це друге за своїм значенням джерело доходів бюджету Носівської ТГ. Загалом у складі офіційних трансфертів 55% займає освітня субвенція. Специфікою громади є те, що вона виступає отримувачем базової дотації з державного бюджету.

4. Структура бюджетних видатків демонструє наявність ключового пріоритету бюджету громади – фінансування освіти.

5. Аналіз спроможності бюджету Носівської міської ТГ показав, що громада фактично за всіма параметрами належить до групи громад із високим рівнем спроможності.

X. СИСТЕМА ОРГАНІВ ВЛАДИ

Структура органу місцевого самоврядування та виконавчого комітету

Місцеве самоврядування

Місцеве самоврядування у Носівській міській ТГ представлене міською радою і виконавчим апаратом, у тому числі старостами чотирьох старостинських округів, а також шістьма відокремленими підрозділами міської ради, що мають статус юридичної особи.

До складу міської ради було обрано 26 депутатів, серед яких представлені політичні партії «Наш край» (10 осіб), «Європейська солідарність» (3 особи), «Слуга Народу» (3 особи), «Рідний Дім» (5 осіб).

У Носівській міській раді утворені постійні депутатські комісії, які діють у відповідності до Регламенту роботи Носівської міської ради VIII скликання:

1. з питань соціально - економічного розвитку, бюджету, фінансів та підприємництва;
2. з питань депутатської діяльності й етики, законності й правопорядку, охорони прав і законних інтересів громадян;
3. з питань житлово - комунального господарства, комунального майна, благоустрою, архітектури, будівництва, транспорту, зв'язку та сфери послуг;
4. з питань земельних відносин та охорони навколишнього природного середовища;
5. з питань освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культури, туризму, молоді та спорту

Інформація про діяльність місцевого самоврядування оприлюднюється на офіційному веб-сайті Носівської міської ради: <https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?tp=main>

До складу виконавчого апарату Носівської міської ради входить 56 штатних одиниць (див. табл.1.10.1)

Таблиця 1.10.1. Структура і штатна чисельність виконавчого апарату Носівської міської ради

№ п/п	Апарат та структурні підрозділи	Штатні посади
1	Апарат	9
1.1	Міський голова	1
1.2	Секретар міської ради	1
1.3	Перший заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів	1
1.4	Заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів	1
1.5	Керуючий справами виконавчого комітету	1
1.6	Старости	4
2	Відділ бухгалтерського обліку та звітності	4
2.1	Начальник відділу – головний бухгалтер	1
2.2	Заступник начальника відділу	1
2.3	Головний спеціаліст	1
2.4	Головний спеціаліст з договірної роботи та тендерних закупівель	1
3	Відділ економічного розвитку та регуляторної діяльності	2
3.1	Начальник відділу	1
3.2	Головний спеціаліст з економічних питань	1
4	Відділ міжнародних зв'язків та інвестиційної діяльності	3
4.1	Начальник відділу	1
4.2	Головний спеціаліст	2
5	Відділ організаційної роботи, діловодства та контролю	6
5.1	Начальник відділу	1
5.2	Головний спеціаліст по розгляду звернень громадян	1
5.3	Діловод	4
6	Відділ правового забезпечення та кадрової роботи	2
6.1	Начальник відділу	1
6.2	Заступник начальника відділу з кадрової роботи	1
7	Відділ взаємодії з правоохоронними органами, оборонної та мобілізаційної роботи, надзвичайних ситуацій та цивільного захисту	3
7.1	Начальник відділу	1
7.2	Головний спеціаліст	2
8	Відділ інформаційно-технічного забезпечення	2
8.1	Начальник відділу	1
8.2	Головний спеціаліст з інформаційної діяльності	1
9	Центр надання адміністративних послуг	12
9.1	Начальник відділу	1
9.2	Адміністратор	6
9.3	Державний реєстратор	2
9.4	Державний реєстратор юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців	1
	Сектор «Територіальний підрозділ відділу з питань організації надання адміністративних послуг	
9.5	Завідувач сектору	1
9.6	Адміністратор	1
10	Господарська група	13
10.1	Завідувач господарством	1
10.2	Водій легкового автомобіля	2
10.3	Прибиральник службових приміщень	4
10.4	Охоронник	3
10.5	Опалювач	3
ВСЬОГО		56

До відокремлених підрозділів Носівської міської ради, які мають статус юридичної особи належать:

1. Відділ освіти, сім'ї, молоді та спорту Носівської міської ради
2. Відділ соціального захисту населення та охорони здоров'я Носівської міської ради
3. Служба у справах дітей Носівської міської ради
4. Відділ культури і туризму Носівської міської ради
5. Фінансове управління Носівської міської ради

6.Управління житлово-комунального господарства, благоустрою, містобудування, архітектури, земельних відносин та екології

Комунальні заклади та підприємства

У Носівській міській ТГ функціонують 9 комунальних установ та підприємств, які надають послуги з водопостачання та водовідведення, вивозу ТПВ, теплопостачання, надання інших комунальних послуг, технічної інвентаризації нерухомості, надання медичних послуг на первинному і вторинному рівнях, соціальні послуги, здійснюють підтримку дітей з особливими освітніми потребами, проводять заходи із запобігання виникненню пожеж та інших подій, що становлять загрозу життю та здоров'ю населення, а також надають послуги архіву (див. табл. 1.10.2).

Таблиця 1.10.2. Комунальні установи та підприємства Носівської громади

№	Назва	Послуги	Адреса
1	КП «Носівка-Комунальник»	Водопостачання, водовідведення, вивіз ТПВ та інші комунальні послуги	м.Носівка вул..Комунальна,53
2	КП «Носівські теплові мережі»	Теплопостачання для бюджетних установ та інших споживачів (крім населення)	м. Носівка вул. Вокзальна, 4
3	КП «Носівське бюро технічної інвентаризації»	Послуги пов'язані з технічною інвентаризацією нерухомості	м. Носівка вул. Центральна, 20
4	КНП Носівський центр надання медико-санітарної допомоги	Надання медичних послуг на первинному рівні	м.Носівка, вул. Центральна, 53
5	КНП «Носівська міська лікарня імені Ф. Я. Примака»	Надання медичних послуг на вторинному рівні	м.Носівка, вул. Центральна, 53
6	Комунальна установа «Трудовий архів» Носівської міської ради	Послуги архіву	м. Носівка вул. Центральна, 6
7	Комунальний заклад «Центр надання соціальних послуг» Носівської міської ради	Соціальні послуги	м. Носівка вул. Центральна, 20
8	Комунальна установа «Інклюзивно-ресурсний центр»	Надання консультативної та психологічної допомоги, корекційно-розвивальних послуг дітям з особливими освітніми потребами, проведення комплексної оцінки з метою визначення особливих освітніх потреб дитини, розроблення рекомендацій щодо освітньої програми з урахуванням нозології дитини	м. Носівка вул. Центральна, 25
9	Комунальний заклад «Місцева пожежна охорона»	запобігання виникненню пожеж гасіння пожеж, ліквідації наслідків аварій, катастроф, стихійного лиха та інших видів небезпечних подій, що становлять загрозу життю або здоров'ю населення	С. Володькова Дівиця, вул.. Центральна, 79

З метою сприяння діяльності комунальних підприємств в громаді ухвалено **місцеві програми**:

- Програма підвищення ефективності роботи КП «Носівка-Комунальник» Носівської міської ради на 2023-2025 роки
- Програма управління майном комунальної власності Носівської міської територіальної громади на 2025-2027 роки

- Програма відшкодування різниці в тарифах на послуги з централізованого водовідведення для населення по Носівській територіальній громаді на 2025 рік

Молодіжна рада

У Носівській міській територіальній громаді є активна молодь, яка бере участь у благодійних, освітніх та інших проєктах та ініціативах. У громаді створена Молодіжна громадська організація «Носівська активна молодь». Проте наразі Молодіжна рада не створена.

Проєктна діяльність. Участь у програмах співробітництва

Носівська міська ТГ має досвід участі в проєктах і програмах міжнародного співробітництва. У громаді реалізована низка проєктів з різними обсягами фінансування та видами виконаних робіт: від надання консультацій, розробки планів, обмінів та навчань в різних секторах економіки до зміцнення матеріально-технічної бази установ комунальної форми власності. Громада здійснювала проєкти у партнерстві та за підтримки U-LEAD з Європою, USAID («ГОВЕРЛА»), Finn Church Aid Fund, Fund Terre des Hommes, дитячого фонду ООН ЮНІСЕФ, Швейцарсько-українського проєкту DECIDE, проєкту STARTER.

Найбільші проєкти, в яких брала участь громада:

- Програма U-LEAD з Європою: результатом співпраці стало відкриття ЦНАП (2021р.).
- DAI Global LLC Проєкт USAID («ГОВЕРЛА»): громада підвищила свою економічну спроможність через зміцнення матеріально-технічної бази комунальних установ громади спецтехнікою та обладнанням (з 2023 р.).
- Програма підтримки України – «Міцні регіони» / Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH: було встановлено сонячні панелі на території Носівської міської лікарні, оновлено медичного обладнання та забезпечено транспортом соціальну сферу (з 2021 р.).
- Finn Church Aid Fund/ Філія Фонду Фінська церковна допомога в Україні: завдяки підтримці Фонду було оснащено та відкрито Цифровий освітній центр (з 2023 р.).
- Громадська організація «Розвиток громадянських компетентностей в Україні» у реалізації Швейцарсько-українського проєкту DECIDE – «Децентралізація для розвитку демократичної освіти»: в громаді облаштовано укриття в Носівському ліцеї №5 та створено освітній хаб (2023-2024 р.р.).
- Проєкт «Стратегічна технічна допомога у проведенні реформ у сфері енергоефективності та відновлюваних джерел енергії (СТАРТЕР)»: результатом стало розроблення та затвердження МЕР (2024 р.).
- Міжнародна неурядова організація «АКТЕД» - ремонт укриття Володьководівницького ліцею та Носівської гімназії №2 (з 2024 р.)

З метою розвитку міжнародного співробітництва Носівська міська рада ухвалила Програму розвитку міжнародного співробітництва Носівської міської територіальної громади на 2024-2027 роки (Рішення Носівської міської ради від 17.05.2024р. №19/47/VIII <https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=40471&tp=7#>), де окреслено основні проблеми, з якими громада стикається в цій сфері, визначено напрями міжнародного співробітництва, розроблено план заходів та визначено його фінансове забезпечення.

Носівська ТГ також здійснювала проєкти на території громади за рахунок коштів, отриманих від держави, у тому числі на засадах співфінансування. За результатами їх реалізації було забезпечено розвиток спортивної інфраструктури громади, проведені капітальні ремонти окремих об'єктів, покращено енергозабезпечення закладів освіти, оновлено медичне обладнання, покращено матеріально-технічне забезпечення комунальних підприємств.

Таблиця 1.10.3. Проекти, реалізовані в Носівській ТГ за кошти державної субвенції на соціально-економічний розвиток регіонів чи Державного фонду регіонального розвитку²⁰

Назва	Рік	Сума, тис.грн	Коментар (що досягнуто завдяки проекту)
Капітальний ремонт 400 – метрового легко-атлетичного стадіону КПНЗ «ДЮСШ» Носівської міської ради	2021	8562,8 (у тому числі 5702,347 – держава, 2860,49 - місцевий бюджет)	Спортивна інфраструктура та місця для тренувань стали сучасними та комфортними. Облаштовано стандартну кругову бігову 400-метрову доріжку. Для якісних тренувань є яма для стрибків у довжину, сектор метання спису, сектор штовхання ядра, сектор метання диску чи молота, сектор стрибків у висоту, сектор стрибків з жердиною, яма з водою для бігу «стипль-чез» (особливий вид бігу з перешкодами). Функціонують нові дренажні лотки з підключенням до дощової каналізації стадіону.
Капітальний ремонт глядацьких трибун стадіону Комунальний позашкільний навчальний заклад “Дитячо-юнацька спортивна школа” Носівської міської ради за адресою: вул. Шевченка, 1-Б, м. Носівка Чернігівської обл.	2021	1525,895	Проведено капітальний ремонт трибун
Капітальний ремонт огорожі Комунального позашкільного навчального закладу «Дитячо-юнацька спортивна школа» Носівської міської ради»	2021	408,245	Проведено капітальний ремонт огорожі
Придбання твердопаливного котла в котельню позашкільного навчального закладу “Дитячо-юнацька спортивна школа” Носівської міської ради за адресою: вул. Шевченка, 1Б, м. Носівка Чернігівської обл.”	2021	91,755	Забезпечено належний температурний режим у закладі
Придбання та монтаж обладнання дитячого ігрового майданчика для Володьководівського закладу загальної середньої освіти I-III ступенів Носівської міської ради Чернігівської області	2021	58,0	Діти отримали простір для здорового, активного відпочинку.
Придбання медичного обладнання для КНП «Носівська міська лікарня ім. Ф.Я.Примака» Носівської міської ради	2022	975,3	Задоволення нагальних питань життєдіяльності громади в сфері охорони здоров'я, оновлення застарілого обладнання.
Придбання обладнання (косарки роторні, насос занурювальний) для КП «Носівка-Комунальник» Носівської міської ради	2022	121,5	Зміцнення матеріально-технічної бази комунального підприємства.
Придбання бензинових генераторів (2 од.) для КП «Носівські теплові мережі» Носівської міської ради	2022	40,0	Забезпечено безперебійне постачання тепла під час відключень електроенергії.

Міжмуніципальне співробітництво

²⁰ За даними Носівської міської ради

Носівська міська ТГ 28 лютого 2024 року підписала Меморандум про міжмуніципальне співробітництво Носівської та Менської територіальних громад. Метою співробітництва з Менською міською територіальною громадою Чернігівської області є об'єднання зусиль щодо розробки та реалізації спільних проєктів та програм соціально-економічного розвитку, налагодження взаємодії та співпраці між громадами заради їх розвитку на основі обміну досвідом. Основні напрями співробітництва передбачені у сфері інвестиційної та міжнародної роботи, освіти культури, соціальної сфери, безпеки, ІТ, а також молодіжної політики.

Водночас Носівська громада підтримує тісні дружні стосунки з іншими громадами Чернігівської області, зокрема, з Макіївською СТГ, Мринською СТГ, Бобровицькою ТГ, Кіптівською ТГ та іншими. Крім того, місцеве самоврядування бере активну участь у дружніх візитах до інших громад з метою налагодження контактів, обміну досвідом та кращими практиками. Так, в 2024 році представники Носівської громади брали участь у гостьовому візиті до територіальних громад Житомирської області.

Висновки

1. *Міське самоврядування в Носівській міській територіальній громаді реалізується міською радою, яку очолює міський голова, та її виконавчим апаратом, у тому числі старостами чотирьох старостинських округів. У складі місцевої ради працюють 26 депутатів. У структурі місцевого самоврядування функціонують п'ять відокремлених підрозділів Носівської міської ради, які мають статус юридичної особи.*

2. *Для задоволення потреб громади на її території діє мережа комунальних підприємств/установ, які надають комунальні послуги (водопостачання та водовідведення, тепlopостачання, вивіз ТПВ та інші), послуги з технічної інвентаризації нерухомості, медичні послуги на первинному і вторинному рівнях та деякі інші. В громаді діє Центр надання соціальних послуг та Інклюзивно-ресурсний центр, Трудовий архів та Місцева пожежна охорона.*

3. *Носівська територіальна громада має досить широкий досвід участі в проєктній діяльності, яка фінансується як державою, так і міжнародними донорами, і за підтримки яких успішно реалізовано низку проєктів. Так, громаді вдалося покращити матеріально-технічну базу функціонування соціальної сфери, спортивної інфраструктури, освіти та охорони здоров'я, комунального сектору. Для підвищення спроможності місцевого самоврядування брати участь в міжнародному співробітництві міська рада схвалила Програму розвитку міжнародного співробітництва Носівської міської територіальної громади на 2024-2027 роки.*

4. *Громада має певний досвід міжмуніципального співробітництва. У цій сфері підписано меморандум з Менською міською територіальною громадою Чернігівської області. На даний час місцева влада проявляє активну зацікавленість і здійснює кроки для налагодження міжнародного муніципального співробітництва. З метою кращого використання можливостей у проєктній діяльності громаді доцільно також розвивати міжмуніципальне співробітництво на внутрішньоукраїнському рівні.*

ХІ. ОРГАНИ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ ТА ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ

Громадські організації

Спроможність громади ефективно розвиватись значною мірою залежить від здатності жителів діяти самостійно, проявляти лідерські якості, взаємодіяти з місцевим самоврядуванням, не очікуючи при цьому патерналізму з боку органів влади. Громадські організації, об'єднання та інші органи самоорганізації населення здатні виявляти і задовольняти широке коло потреб людей, серед яких економічні, освітні, культурні, спортивні, благодійні, екологічні, безпекові та

інші, а також генерувати та реалізовувати ініціативи в різних сферах суспільного життя. Громадські організації та об'єднання можуть не тільки підтримувати діалог з органами влади, а й співпрацювати з іншими організаціями, брати участь у міжрегіональних та міжнародних зв'язках. Розвинене та активне громадянське суспільство виступає одним із важливих елементів успішного розвитку та якісного життя громади.

На території Носівської громади зареєстровані громадські організації, профспілкові організації, релігійні організації та організації політичних партій²¹.

Громадські організації:

- Молодіжна громадська організація «Носівська активна молодь»
- Носівська районна громадська організація «Громадянська єдність»
- ГО «Захист селян»
- ГО «Час трансформацій»
- ГО «Носівська спілка ветеранів АТО»
- Організація ветеранів Носівської територіальної громади
- ГО «Носівська районна спілка ветеранів Афганістану»
- ГО «Бійцівський клуб Альфа»
- Громадське формування з охорони громадського порядку «Захисник»
- Громадська організація «Носівська районна організація фізкультурно-спортивного товариства «Колос» агропромислового комплексу України»
- ГО «Федерація футболу Носівської громади»
- ГО «Носівська районна федерація хортингу»
- Філія громадської організації «Українська федерація кіокушин» у Чернігівській області
- ГО «Сулацьке об'єднання рибалок»
- ГО «Сила матері»
- ГО «СЕМА-Україна»
- ГО «ПРОСТОТА»
- Відокремлений підрозділ Чернігівської обласної організації Товариства Червоного Хреста України в Носівському районі
- Чернігівський обласний відокремлений підрозділ громадської організації «Всеукраїнське об'єднання «Ветерани за Україну»
- Відокремлений підрозділ громадської організації «Конституційно-правовий конгрес» в місті Носівка Чернігівській області
- Представництво громадської організації «Всеукраїнська організація «Авто Євро Сила» № 94

Профспілкові організації:

- Носівська районна профспілкова організація працівників соціальної сфери
- Носівська районна профспілкова організація працівників культури
- Носівський районний комітет Профспілки працівників агропромислового комплексу
- Первинна профспілкова організація комунального некомерційного підприємства «Носівський районний Центр первинної медико-санітарної допомоги Носівської районної ради» Професійної спілки працівників охорони здоров'я України
- Первинна профспілкова організація Носівського відділення Ніжинської об'єднаної Державної податкової інспекції Всеукраїнської професійної спілки працівників органів Державної податкової служби
- Первинна профспілкова організація Носівського відділення поліції Чернігівської обласної організації ПАП ОВС України
- Первинна профспілкова організація Носівської територіальної громади Профспілки працівників освіти і науки України
- Первинна профспілкова організація працівників культури Носівської міської ради Професійної спілки працівників культури України

²¹ За інформацією, наданою Носівською міською радою

- Профспілка Носівська районна рада голів профспілкових комітетів працівників охорони здоров'я всеукраїнської громадської організації Професійної спілки працівників охорони здоров'я України
- Профспілка первинна профспілкова організація Носівського райавтодору Професійної спілки працівників автомобільного транспорту та шляхового господарства України
- Районна профспілкова організація працівників споживчої кооперації Носівської райспоживспілки
- Районна профспілкова організація працівників споживчої кооперації Носівської райспоживспілки Професійної спілки працівників споживчої кооперації України

Релігійні організації:

- Харизматична релігійна громада повного Євангелія «Відродження» м. Носівка Чернігівської області
- Релігійна громада Української православної церкви Ніжинської єпархії Свято-Миколаївської парафії м. Носівка Чернігівської області
- Релігійна громада Української православної церкви Свято-Покровської парафії с. Козари Носівського р-ну Чернігівської обл.
- Релігійна організація «Релігійна громада Свято-Троїцька парафія Чернігівської єпархії Української православної церкви (Православної церкви України) міста Носівка Ніжинського району Чернігівської області»
- Релігійна організація «Релігійна громада української православної церкви Ніжинської єпархії парафії св. Великомученика Пантелеймона»
- Релігійна організація «Українська православна церква Київського патріархату Чернігівської єпархії Свято-Преображенської парафії»
- Релігійна організація «Українська православна церква парафії на честь Свято-Богоявлення»

Політичні організації:

- Носівська районна організація Народного руху України
- Носівська районна організація Народної партії
- Носівська районна організація Соціал-демократичної партії України (об'єднаної)
- Носівська районна організація Української народної партії
- Чернігівська обласна організація політичної партії «Наш край»

Носівська міська рада підтримує розвиток окремих громадських організацій. Зокрема, в громаді ухвалені та діють такі місцеві програми, як Комплексна програму діяльності Організації ветеранів Носівської територіальної громади на 2025 рік, Програма фінансової підтримки діяльності Громадської організації «Носівська районна організація фізкультурно-спортивного товариства «Колос» агропромислового комплексу України» на 2025 рік, Програма фінансової підтримки діяльності Громадської організації «Федерація футболу Носівської громади» на 2025-2027 роки.

Інформаційний простір громади

Для належного інформаційного забезпечення діяльності місцевого самоврядування в громаді схвалена та діє місцева Програма висвітлення діяльності Носівської міської ради у медіа (засобах масової інформації) на 2025-2027 роки (Рішення Носівської міської ради від 13.09.2024 р. №9/52/VIII <https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?id=40837&tp=7#>)

Інформаційний простір громади формує, насамперед, офіційний веб-сайт Носівської міської ради: <https://nosgromada.cg.gov.ua/index.php?tp=main>, де оприлюднюються новини життя громади, нормативні документи місцевого самоврядування, діяльність окремих підрозділів міської ради, корисна інформація.

У громади є сторінка в соціальній мережі Facebook.

<https://www.facebook.com/groups/1115239838678801/>, яка замінила друковане видання – Інформаційний бюлетень Носівської міської ради «Життя громади», яке припинило виходити після повномасштабного вторгнення.

Носівка як колишній районний центр наразі виступає важливим інформаційним ресурсом для громад, які утворились на його території. Він представлений **«Енциклопедією Носівщини»**: https://wikinosivka.info/wiki/%D0%95%D0%BD%D1%86%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D1%96%D1%8F_%D0%9D%D0%BE%D1%81%D1%96%2D0%B2%D1%89%D0%B8%D0%BD%D0%B8. Це онлайн-енциклопедія, як є свого роду «віртуальним музеєм» і своєрідним довідником Носівської міської, Макіївської та Мринської сільських громад Ніжинського району Чернігівської області, які входили до Носівського району до початку адміністративно-територіальної реформи.

Єдиним друкованим представником засобів масової інформації Носівської міської ТГ є **газета «Носівські вісті»**.

Крім того, поширення інформації для мешканців територіальної громади здійснюється через такі засоби масової інформації, як чернігівська обласна газета «Деснянська правда», газета «Чернігівщина», чернігівський всеукраїнський щотижневик «Гарт».

Місцевого радіо та телебачення немає.

Висновки

1. У Носівській міській територіальній громаді зареєстроване широке коло організацій громадянського суспільства. Водночас дана сфера самоорганізації мешканців громади потребує подальшого розвитку для підвищення її ролі в житті громади, а також налагодження ефективної співпраці та постійного діалогу з місцевим самоврядуванням.

2. Наявність офіційного веб-сайту Носівської міської ради, сторінки громади в соціальній мережі Facebook, Енциклопедії Носівщини, газети «Носівські вісті» та інших друкованих ЗМІ забезпечують висвітлення сучасних новин громади, її історії, поширюють офіційну інформацію, дають мешканцям можливість розуміти, як розвивається громада, а також у разі необхідності звертатись до місцевої влади.

ХІІ. РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ЗАЦІКАВЛЕНИХ СТОРІН

Опитування мешканців громади

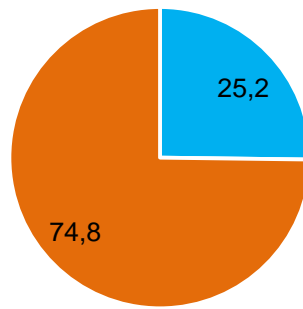
З метою отримання від мешканців оцінки якості життя та бачення пріоритетів громади в рамках розробки Стратегії розвитку Носівської міської територіальної громади на період до 2027 року проводилось опитування на основі спеціально розробленої анкети (через заповнення Google-форми). Загалом було отримано 377 анкет. На більшість запитань анкети був запропонований множинний вибір.

Загальні відомості про респондентів

Серед респондентів, які давали відповіді на питання анкети, переважають:

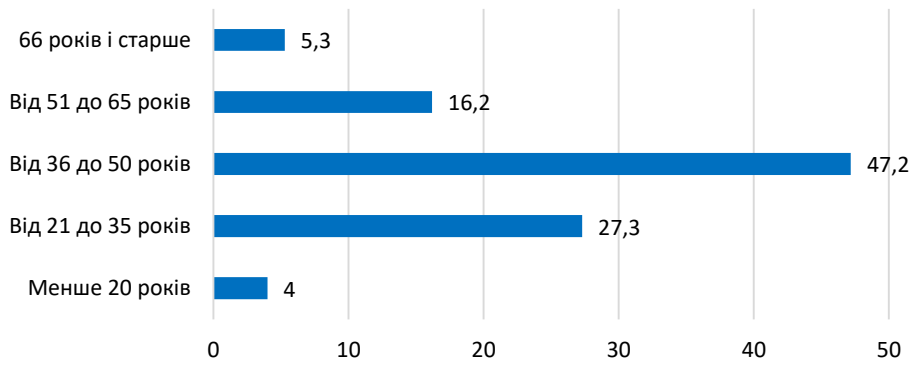
- жінки – 74,8%
- люди віком від 36 до 50 років – 47,2%
- за родом занять – робітники – 37,4%
- ті, хто проживає, або проживає і працює в Носівській громаді – 82%

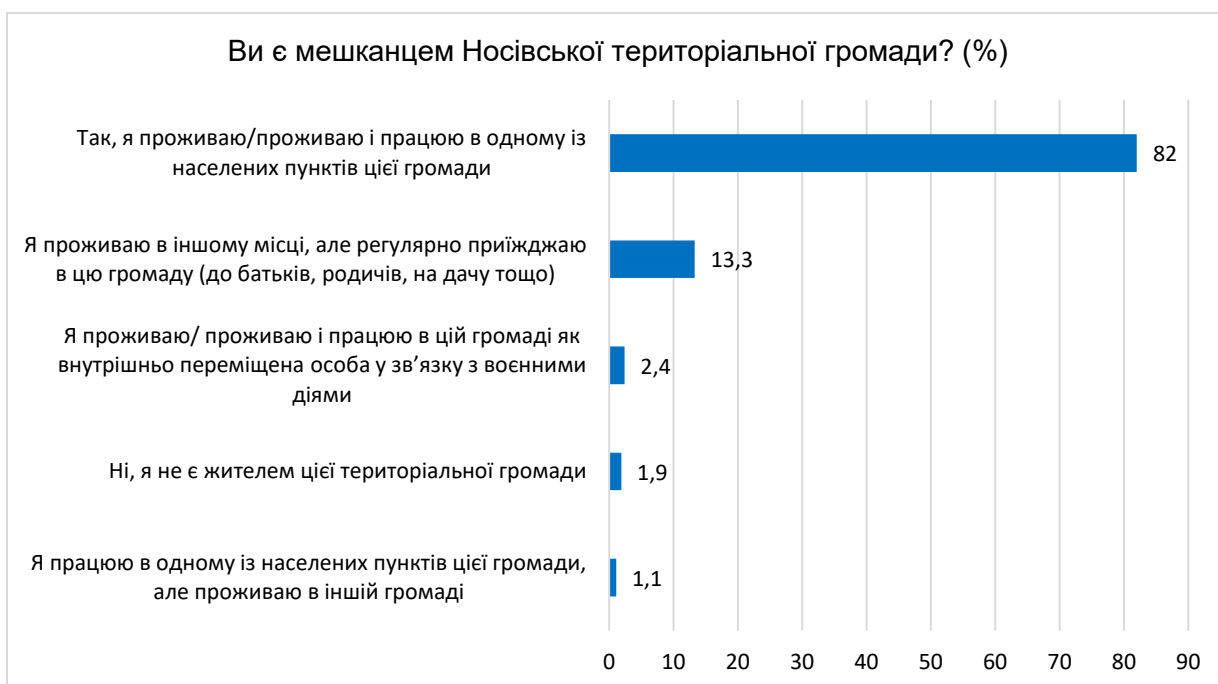
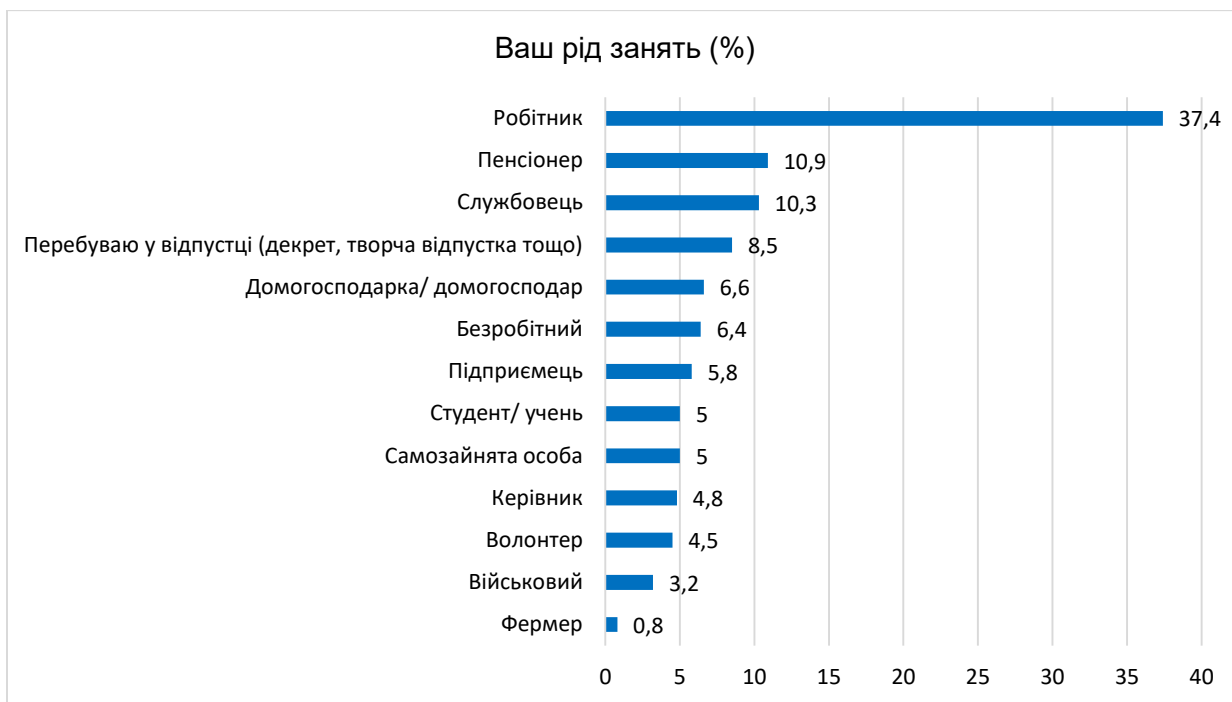
Вкажіть Вашу стать (%)

■ Чоловік ■ Жінка

Ваш вік (%)

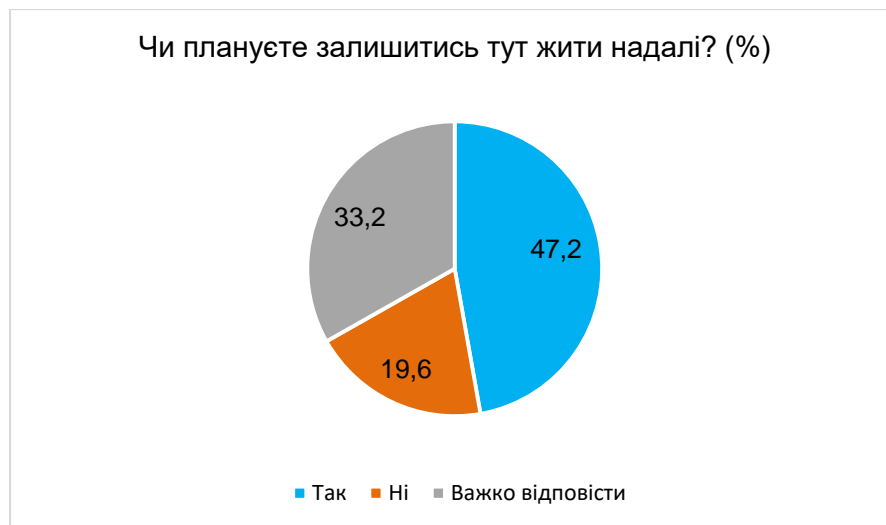
1. Яким із запропонованих нижче тверджень Ви б охарактеризували Вашу громаду? Чи плануєте залишитись тут жити надалі?

Найбільшу кількість відповідей щодо **характеристики громади** отримав варіант «Тут немає перспектив для розвитку»– 41,4%.

Загалом **позитивні відповіді** («мені тут комфортно жити», «мені подобається тут працювати», «я хочу, щоб тут жили мої діти», «громада, с яку приємно час від часу приїжджати», «тут є можливості, щоб реалізувати себе») надали 32% респондентів, проти 68% відповідей, де

обрано негативні характеристики («тут немає перспектив для розвитку», «я просто змушений тут жити», «мені тут важко реалізувати себе»).

Водночас, частка тих, хто **планує залишитись жити в громаді надалі**, становить 47,2%, а залишити громаду мають намір 19,6 % респондентів.

2. Як би Ви оцінили нинішні показники розвитку громади?

Найбільшу кількість оцінок «відмінно» і «добре» отримали такі сфери:

1. Рівень надання освітніх послуг
2. Робота дошкільних установ
3. Екологічний стан
4. Якість комунальних послуг

Найбільшу кількість оцінок «задовільно» отримали такі сфери:

1. Благоустрій населених пунктів

2. Медичне забезпечення

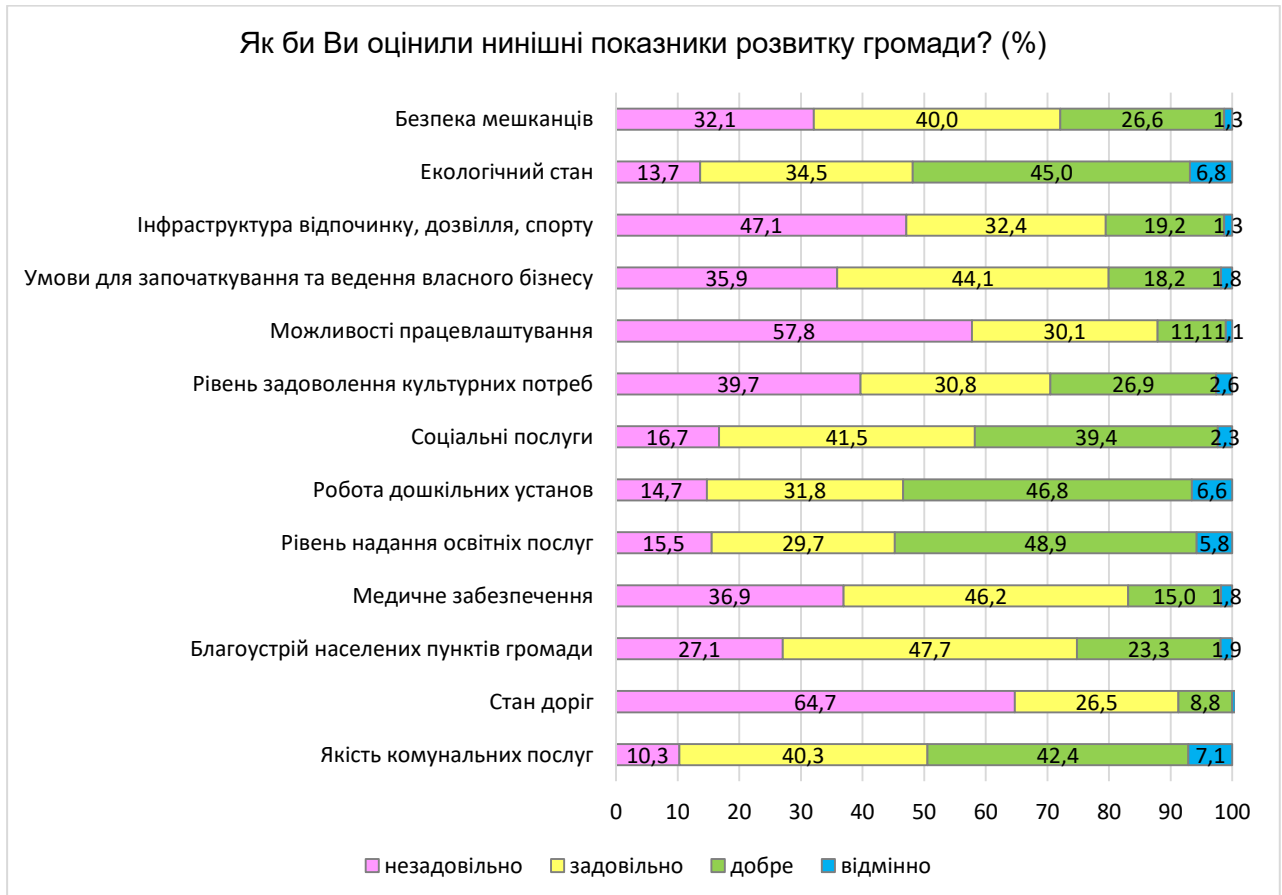
3. Умови для започаткування та ведення власного бізнесу

Лідери серед оцінок «незадовільно»:

1. Стан доріг

2. Можливості працевлаштування

3. Інфраструктура відпочинку, дозвілля, спорту.

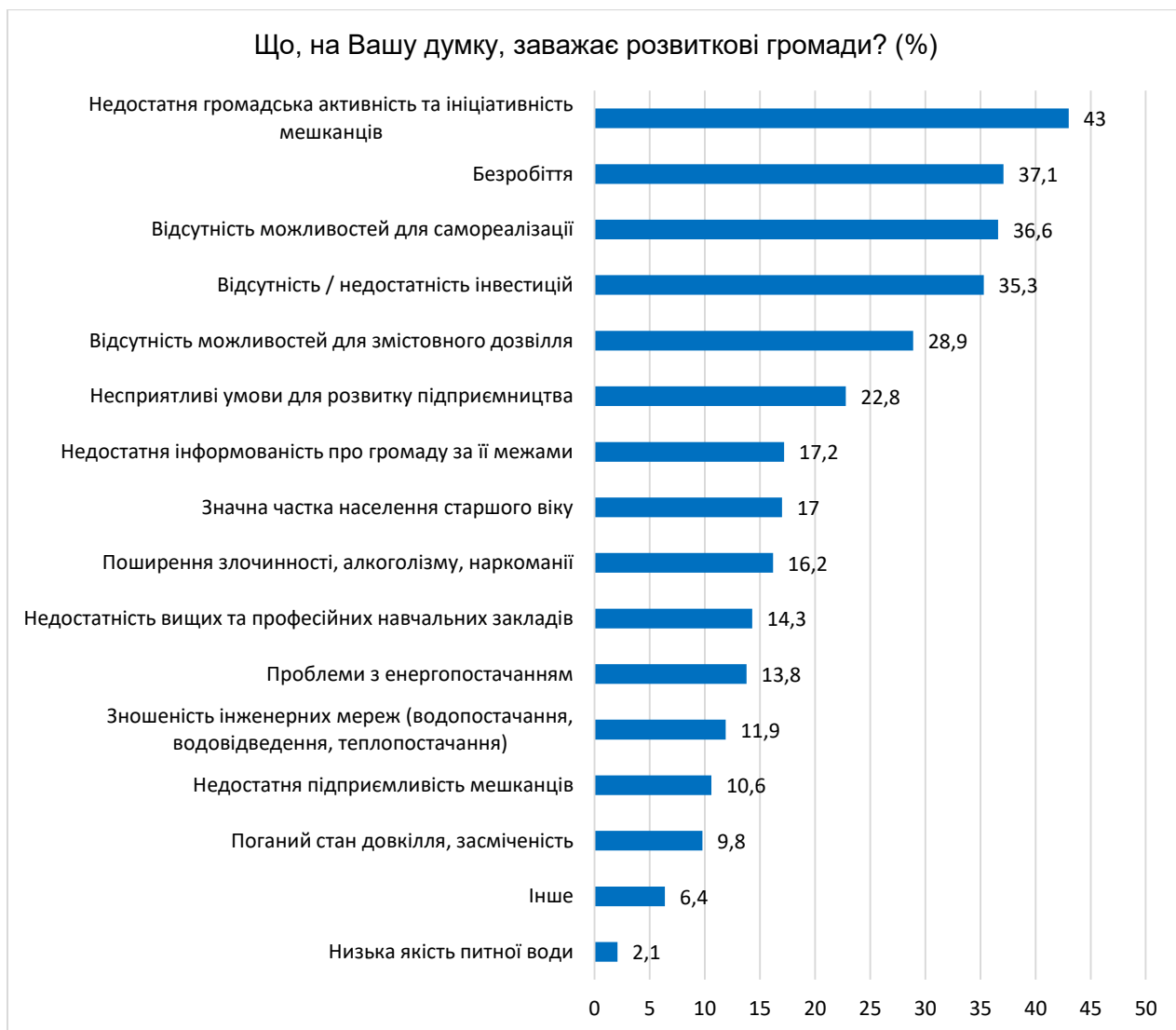

3. Що, на Вашу думку, заважає розвитку громади?

На думку мешканців, які брали участь в опитуванні, **найбільше заважає** розвитку громади:

1. Недостатня громадська активність та ініціативність мешканців – 43%
2. Безробіття – 37,1%
3. Відсутність можливостей для самореалізації – 36,6%
4. Відсутність/ недостатність інвестицій – 35,3%
5. Відсутність можливостей для змістовного дозвілля – 28,9%.

Така оцінка впливу громадської активності свідчить про високий рівень усвідомлення власної відповідальності жителів громади за її розвиток та недостатній рівень саме власних зусиль, що може стати потенційним ресурсом для вирішення завдань, які постають перед громадою.

4. Чи бажаєте Ви долучитися до Робочої групи з розробки Стратегії розвитку громади?

Підтвердженням низької громадської активності та браку лідерства мешканців у громаді є відповідь на питання про бажання долучитися до Робочої групи з розробки Стратегії розвитку громади. Ствердну відповідь на це питання дали лише 19,4% респондентів.

5. Виберіть основні завдання, які необхідно здійснити для розвитку громади.

Ключовими завданнями для розвитку громади, на думку респондентів, є:

1. Ремонт доріг – 77,2%
2. Вирішення проблеми безробіття – 50,4%.
3. Покращення безпеки в громаді, стану укриттів тощо – 45,4%
4. Розвиток малого та середнього бізнесу – 42,2%

Також 30-40% опитаних назвали важливими завданнями, які має вирішити громада:

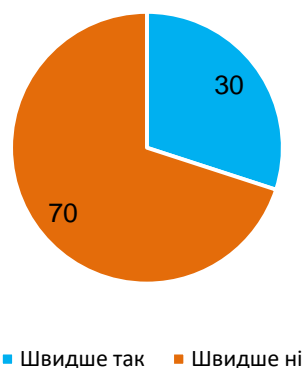
- розвиток сфери дозвілля (відпочинку, спорту),
- реалізація проєктів відновлення в громаді,
- гарне сполучення між населеними пунктами громади,
- розвиток освіти,
- благоустрій населених пунктів громади
- утилізація сміття.

6. Чи вірите Ви у реалізацію завдань розвитку громади?

Певні песимістичні настрої в громаді підтверджуються відповідями на питання про те, чи вірять мешканці у реалізацію основних завдань, які має вирішити громада (див. відповіді на попереднє питання анкети). Серед опитаних вірять у те, що названі ними актуальні завдання будуть вирішені, – 30% респондентів. Така ситуація свідчить про необхідність підвищення ефективності діяльності місцевої влади, а також про потребу кращого налагодження діалогу між місцевим самоврядуванням та мешканцями громади.

Чи вірите Ви у реалізацію завдань розвитку громади? (%)

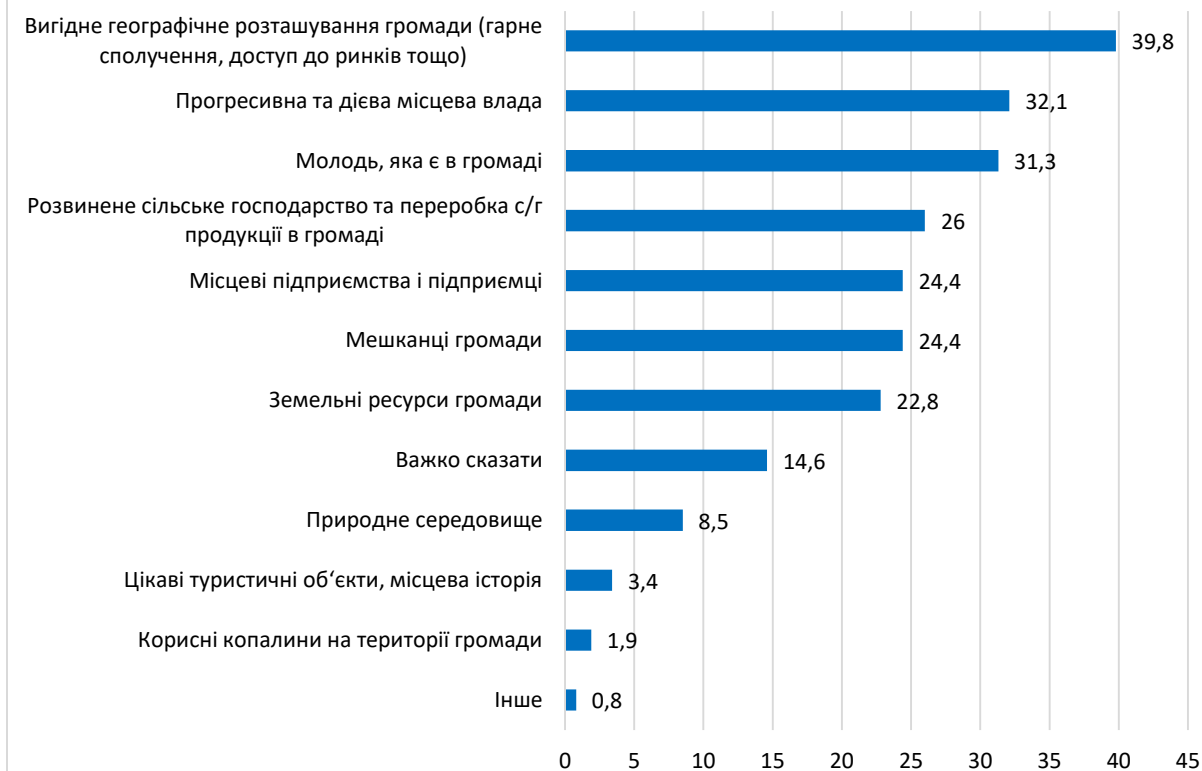
7. Що, на Вашу думку, є основним ресурсом громади для її подальшого розвитку?

Основним ресурсом громади опитані мешканці вважають її **вигідне географічне розташування** – 39,8%

Другим ресурсом мешканці назвали **прогресивну та дієву місцеву владу** – 32,1% та **молодь** – 31,3%.

На прогресивну та дієву місцеву владу сподівається більше респондентів (32,1%), ніж на самих мешканців громади (24,4%) та на місцевий бізнес (24,4%). Це ще раз підкреслює пасивну позицію місцевих мешканців, про усвідомлення чого вони самі вказували в опитуванні.

Що, на Вашу думку, є основним ресурсом громади для її подальшого розвитку? (%)

Основний економічний потенціал розвитку громади опитані жителі вбачають у **розвиненому сільському господарстві та переробці с/г продукції (26%)**

При цьому респонденти не бачать потенціалу розвитку громади в таких ресурсах, як природне середовище, цікаві туристичні об'єкти та місцева історія.

8. Як вплинула на життя в громаді війна в Україні?

Найбільший вплив війни на громаду, на думку її мешканців, проявився в наступному:

- багато мешканців пішли до сил оборони – 59,7%
- у громаді розвинулось волонтерство – 49,1%

Також респонденти відмітили такі вагомні зміни, які відбулись у громаді внаслідок війни:

- зросла потреба в соціальних послугах і допомозі – 32,1%
- з громади виїхало багато мешканців – 29,7%
- втрата роботи – 23,6%.

Висновки

1. У проведеному опитуванні мешканців Носівської громади взяли участь 377 респондентів, серед яких 74,8% становили жінки. Основною характеристикою громади 41,4% респондентів визначили брак перспектив для розвитку. Якщо узагальнити відповіді на всі позитивні та негативні характеристики громади, які були запропоновані у відповідному питанні, то отримуємо баланс позитивного та негативного сприйняття громади опитаними мешканцями, який становить 32% на 68% на користь негативного сприйняття.

Водночас 47,2% планують залишитись жити в громаді й надалі, третина – не визначились, а про плани залишити громаду заявили 19,6% респондентів.

2. Респонденти надали оцінку поточного стану розвитку громади за окремими галузями. Найбільшу кількість позитивних оцінок отримали: рівень надання освітніх послуг, у тому числі дошкільними установами, екологічний стан громади, якість комунальних послуг. Лідерами, які отримали задовільну оцінку, стали благоустрій населених пунктів, медичне забезпечення та умови для започаткування і ведення бізнесу. Найбільше негативних оцінок отримали – стан доріг (64,7% опитаних мешканців обрали оцінку «незадовільно»), можливості працевлаштування («незадовільно» в 57,8% анкетах) та інфраструктура відпочинку, дозвілля, спорту (47,1%).

3. Основними чинниками, які заважають розвитку громади, респонденти назвали недостатню громадську активність та ініціативність мешканців (43%), безробіття (37,1%), відсутність можливостей для самореалізації (36,6%), а також відсутність/недостатність інвестицій (35,3%). Усвідомлення та визнання самими мешканцями недостатнього рівня власних зусиль як перешкоди розвитку громади є передумовою перетворення цієї проблеми на потужний фактор позитивних змін у громаді.

Загалом, як показали результати опитування, найбільш проблемними для громади є питання розвитку людського капіталу – низька громадська активність, безробіття, брак можливостей для самореалізації, відсутність можливостей для змістовного дозвілля та несприятливі умови для розвитку підприємництва.

4. Ключовими завданнями для розвитку громади респонденти обрали ремонт доріг (безумовний лідер відповідей) – 77,2%, вирішення проблем безробіття, покращення безпеки в громаді, розвиток малого і середнього бізнесу. Серед найбільш важливих завдань також були названі розвиток сфери дозвілля, реалізація проєктів відновлення в громаді, гарне сполучення між населеними пунктами громади, розвиток освіти, благоустрій населених пунктів та утилізація сміття. Проте вірять у те, що названі завдання розвитку громади будуть реалізовані, лише 30% респондентів.

5. Основним ресурсом, на який може спиратись громада, опитані мешканці вважають вигідне географічне розташування громади (39,8%), а також прогресивну і дієву місцеву владу (32,1%) та молодь (31,3%). Важливо, що серед ключових стейкхолдерів громади – мешканців, бізнесу і місцевої влади – респонденти найбільше покладаються саме на місцеву владу як ресурс розвитку громади.

6. Економічним потенціалом для розвитку громади респонденти назвали розвинене сільське господарство та переробку сільськогосподарської продукції. Важливо, що опитані мешканці не бачать потенціалу розвитку громади в таких ресурсах, як природне середовище, цікаві туристичні об'єкти та місцева історія.

7. Вплив війни на громаду найбільше проявився в тому, що багато мешканців пішли до сил оборони, а також в громаді розвинулось волонтерство. Внаслідок війни відбулись важливі зміни (зокрема, зросла потреба в соціальних послугах і допомозі, з громади виїхало багато мешканців, люди втратили роботу), які ставлять додаткові завдання перед громадою.

Опитування представників бізнесу громади

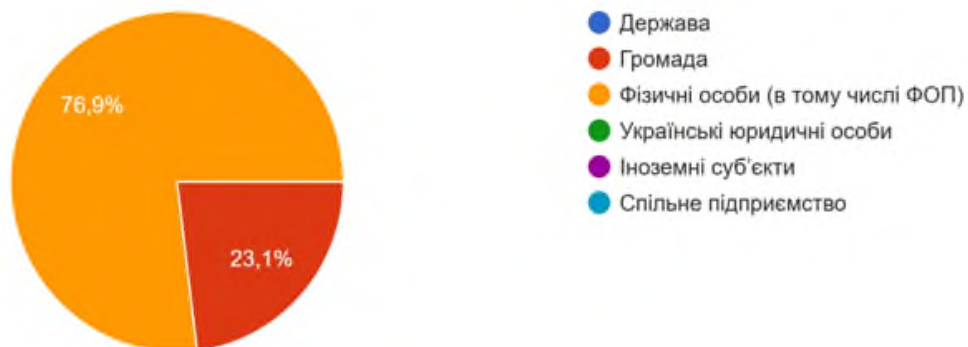
З метою отримання від представників бізнесу оцінки умов ведення господарської діяльності та бачення пріоритетів громади в рамках розробки Стратегії розвитку Носівської міської територіальної громади на період до 2027 року проводилось опитування на основі спеціально

розробленої анкети (через заповнення Google-форми). Загалом було отримано 26 анкет. На більшість запитань анкети був запропонований множинний вибір.

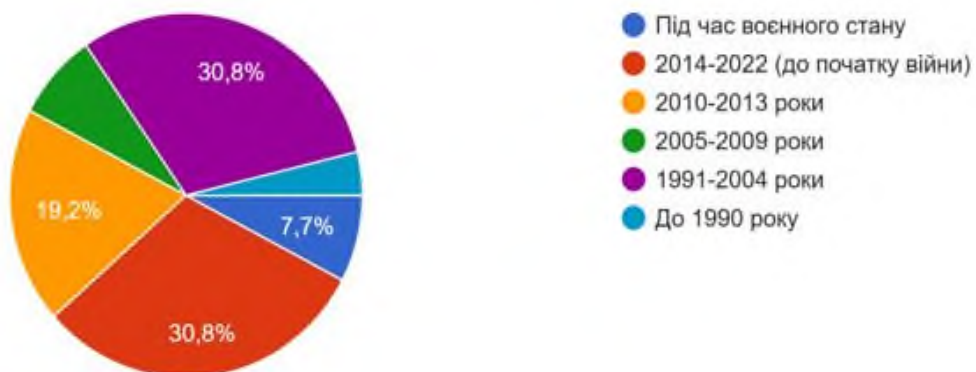
Загальні відомості про респондентів

Серед респондентів, які давали відповіді на питання анкети представниками ФОП є 20 респондентів (76,9%), інші 6 є представниками підприємств, власниками яких є громада (23,1%) Серед респондентів 11 працюють в сфері роздрібної торгівлі, 13 засновані після 2010 року. З опитуваних суб'єктів ніхто не займається експортом.

Основний власник підприємства

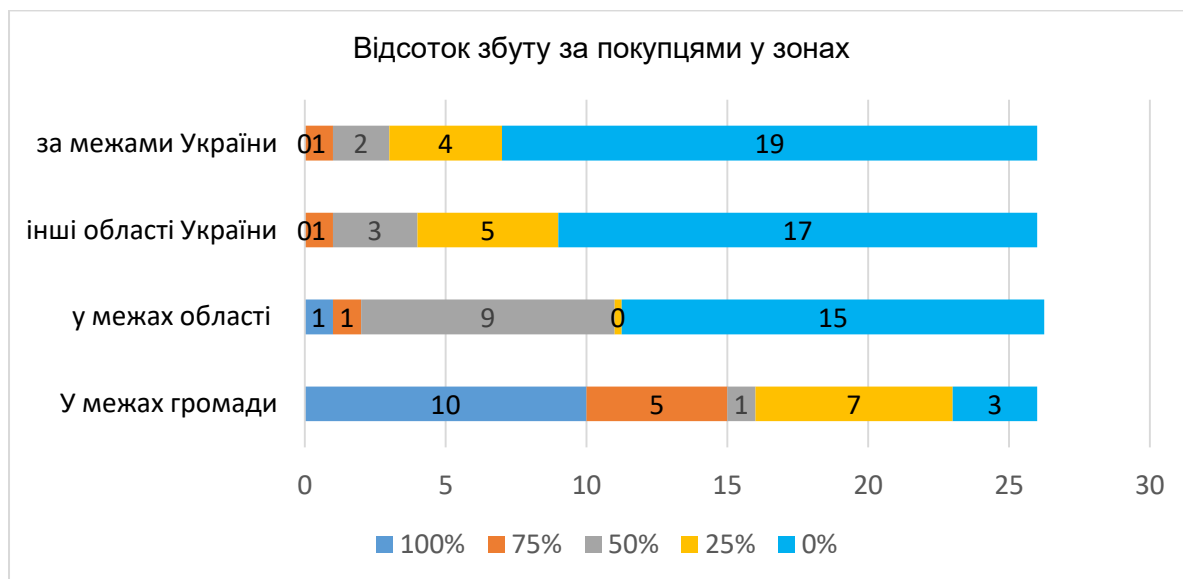
Коли було створено підприємство

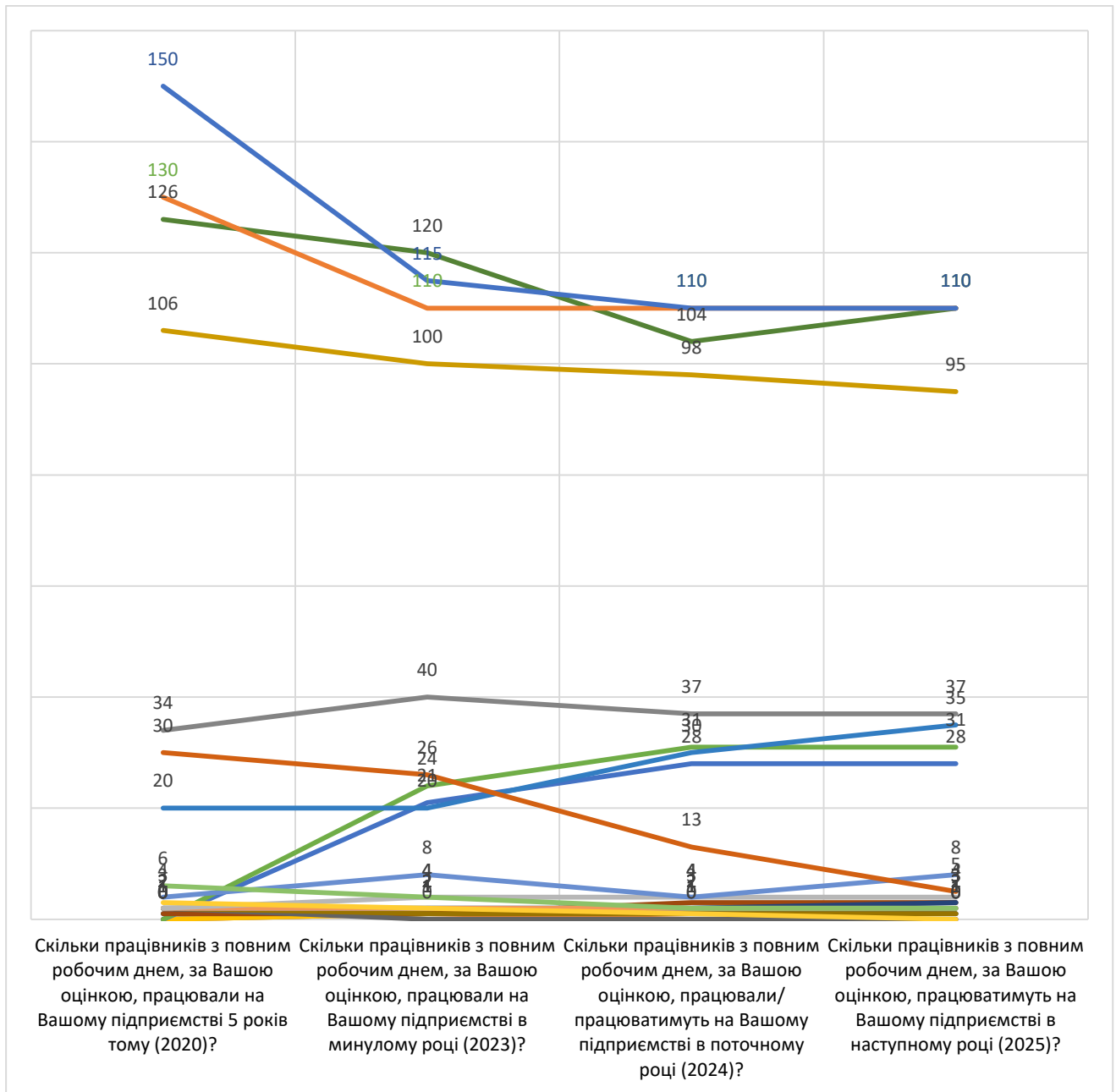
Основні сфери діяльності

Відсоток збуту за покупцями у зонах

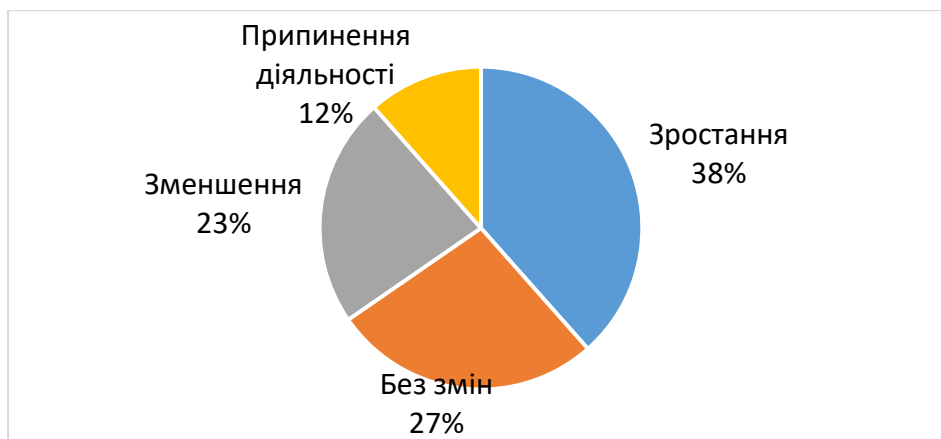

Кількість працівників на підприємстві за роками

Які зміни у збуті Ви очікуєте в 2025-2026 роках?

Серед опитаних представників бізнесу 38% очікують у 2025-2026 роках зростання збуту, 23% - зменшення, 12% (3 бізнеси) припинять діяльність, ще 27% вважає, що жодних змін збуту в наступному році не відбудеться.

Чи є у Вашому регіоні зазначені умови для ведення бізнесу?

42,3% опитаних представників бізнесу зазначили, що в регіоні наявна необхідна їм робоча сила, а також 38,4% відмітили, що в регіоні наявні підприємства чи їх групи, споріднені за профілем виробництва. П'ята частина представників бізнесу (23%) має в регіоні основний ринок, а от постачальники сировини та комплектуючих та інвестори є в громаді тільки у 11,5% опитуваних.

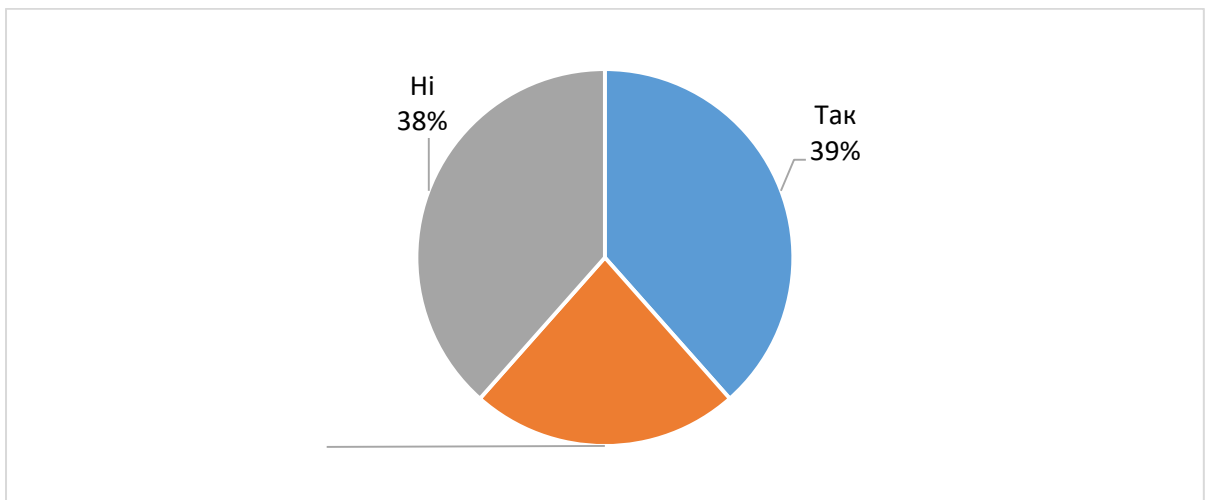
Чи є у Вас досвід співпраці з організаціями, що підтримують бізнес (бізнес-асоціації, кластери, індустріальні парки, бізнес-інкубатори тощо)?

Майже дві третини опитуваних (65,4%) вказали на відсутність досвіду співпраці з організаціями підтримки бізнесу. Ті, що мають такий досвід, вказують на співпрацю з організаціями як в Носівській громаді, так і з організаціями інших громад регіону, а також з всеукраїнськими організаціями, і це підприємства з різних сфер діяльності. Переважна більшість тих підприємств, які мають досвід співпраці, знають і про програми підтримки бізнесу під час війни.

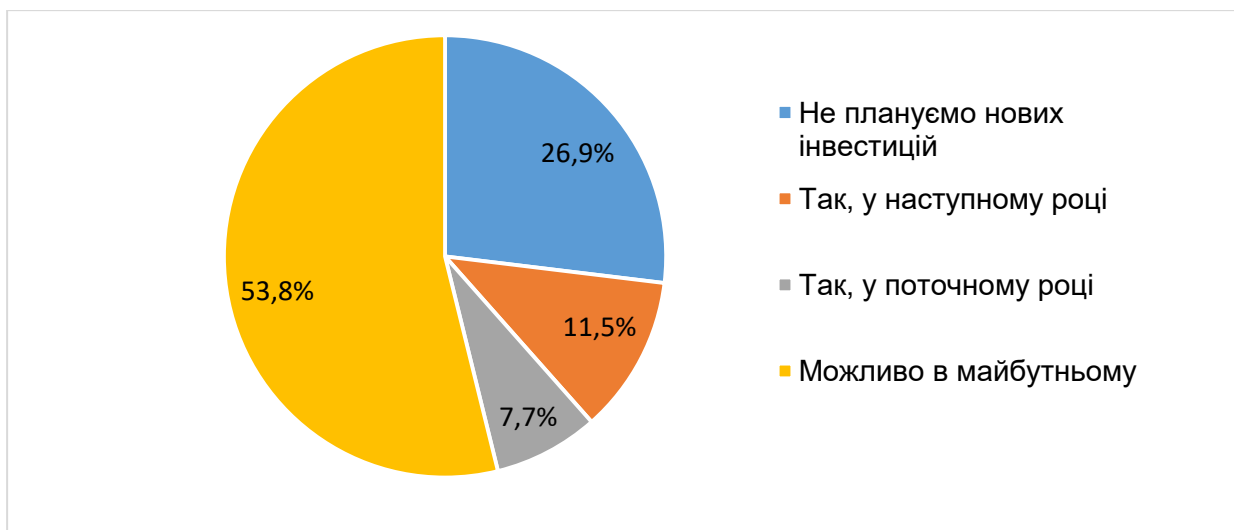
Ви відчуваєте нестачу фахівців з певних професій, а також навичок персоналу, які є важливими для розвитку Вашого підприємства?

В цілому 39% опитаних бізнесів вказують на дефіцит спеціалістів вже зараз, і ще 23% опитаних очікують на нього у найближчому майбутньому. Відповідаючи на питання «Нестачу яких саме професій Ви відчуваєте чи потребуватимете найближчим часом?», респонденти вказували такі професії як механізатор, продавець, водії різних категорій, електрик, вантажник, лікар, педагог, фахівці теплової галузі тощо. Більше третини респондентів (38%) зазначали, що не відчувають складнощів у забезпеченні кваліфікованими кадрами.

Ви плануєте інвестувати у збільшення виробництва продукції/ надання послуг у громаді?

Близько 19% респондентів планують інвестувати у збільшення виробництва продукції (послуг) у громаді у поточному чи наступному, 2025 році, це підприємства роздрібної торгівлі, електро-водо-теплостачання та інші. Більшість опитаних (53,8%) мають такі плани на майбутнє. Не планують жодних капіталовкладень у розвиток бізнесу в громаді 26,9% опитаних представників бізнесу.

Чи плануєте Ви розширення виробництва зі створенням додаткових потужностей?

Створювати додаткові потужності в населених пунктах Носівської громади наразі планують троє підприємств з тих, хто збирається інвестувати в поточному чи наступному році. Більшість опитаних (53,8%) мають такі плани на майбутнє. Більше третини респондентів зазначили, що поки утримуються від розширення виробництва.

Як вплинула на Вашу діяльність війна в Україні?

Представники бізнесу Носівської міської територіальної громади найбільший вплив війни відчувають через порушену логістику (65,4%) та перебої з енергопостачанням (57,7%). Також більше 40% респондентів від бізнесу зазначили нестачу фахівців через мобілізацію й від'їзд жителів з громади та порушену логістику як наслідок воєнних дій.

Досвід співпраці та підтримки з боку органів влади та донорів, який з'явився під час війни, визначає четверта частина представників бізнесу.

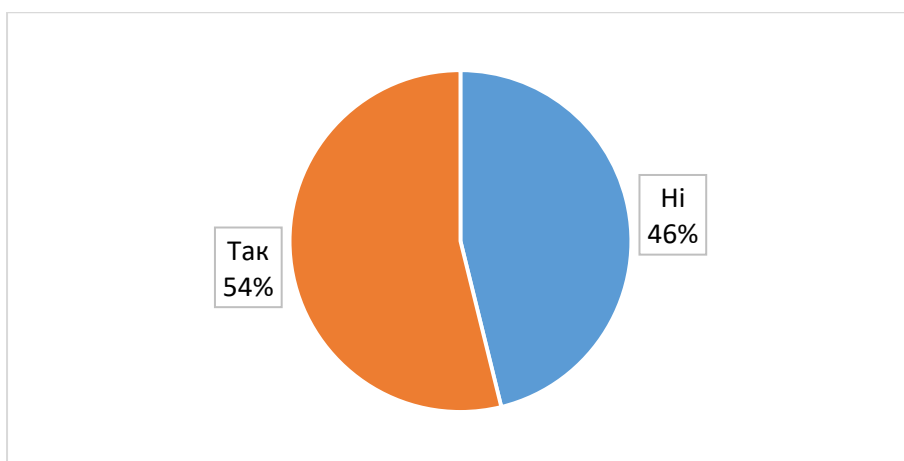

Чи перенесли Ви свій бізнес у зв'язку з воєнним станом?

Жоден бізнес з опитуваних не переносив діяльність у зв'язку з воєнним станом. При цьому, якщо б респонденти переносили свій бізнес, то причинами є як наслідки війни, так і відсутність землі для розширення та відсутність підтримки бізнесу.

Чи знаєте Ви про програми підтримки бізнесу під час війни?

Про програми підтримки бізнесу знає половина опитаних. При цьому, ті, що знають, вказували на наявність програм від уряду України, міжнародних донорів та органів влади.

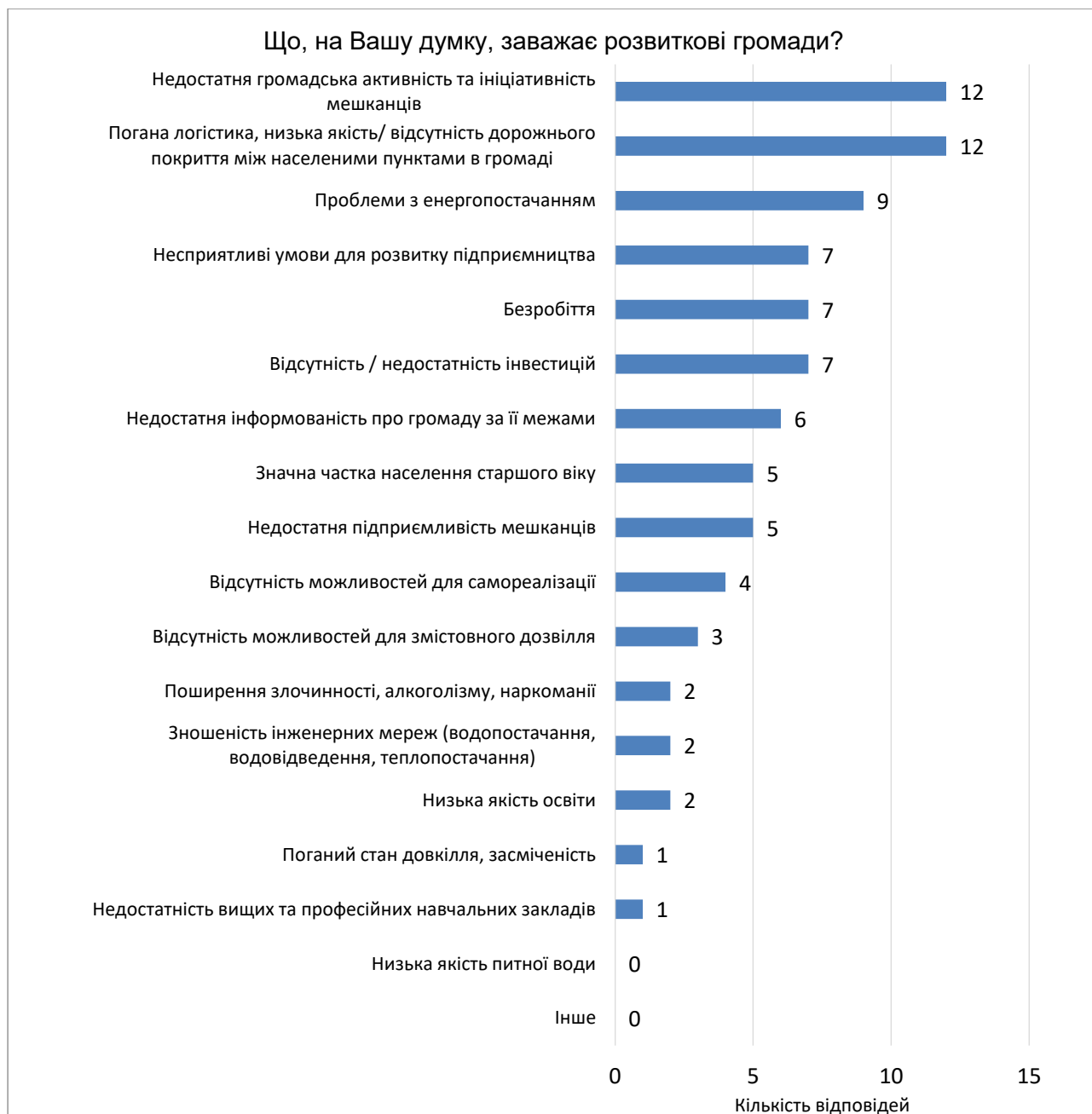

Що, на Вашу думку, заважає розвитку громади?

На думку представників бізнесу, найбільше заважають розвитку громади:

- недостатня громадська активність та ініціативність мешканців - 46,2% респондентів це зазначили);
- погана логістика, низька якість/ відсутність дорожнього покриття між населеними пунктами в громаді – це відмітили також 46,2% респондентів;
- проблеми з енергопостачанням (34,6% відповідей);
- несприятливі умови для розвитку підприємництва, безробіття, недостатність та відсутність інвестицій – на такі перепони розвитку громади вказують по 26,9 % опитуваних.

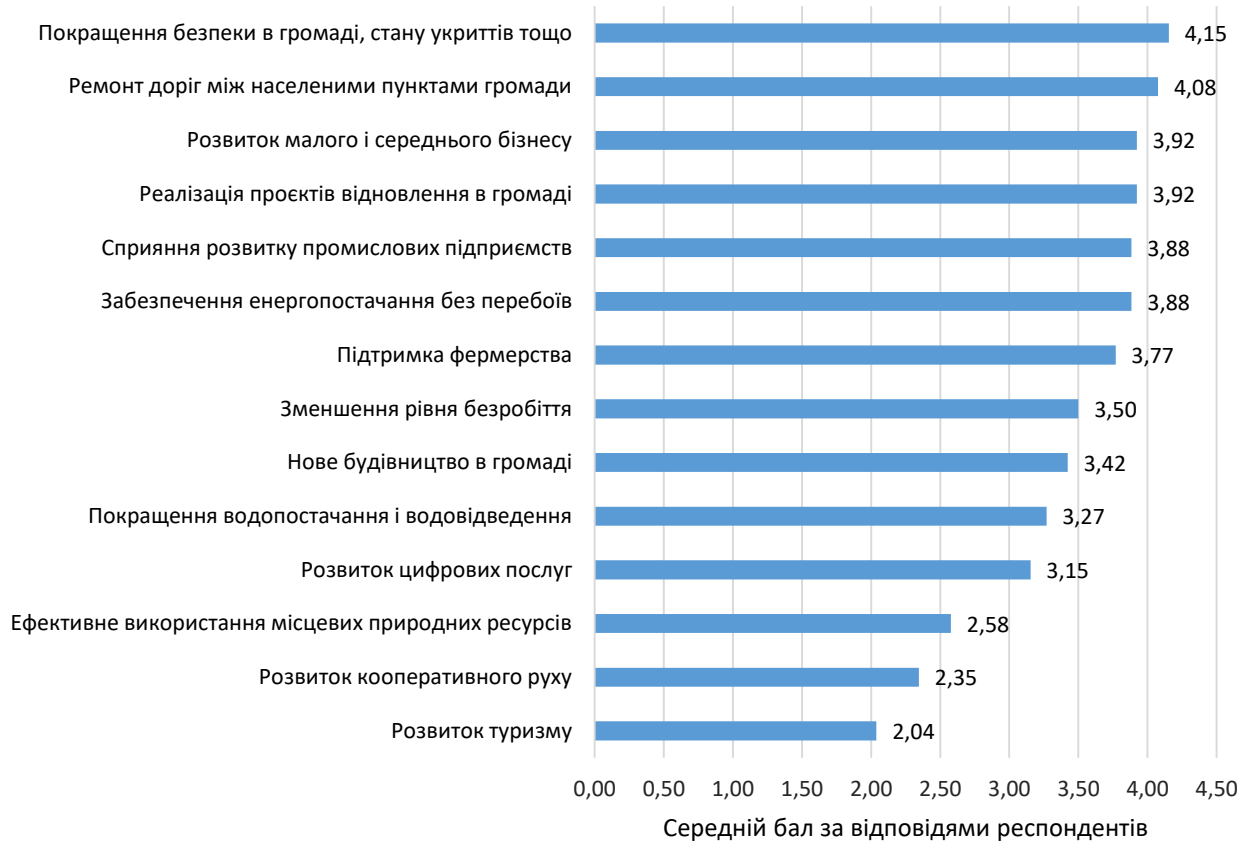
Респонденти відмітили й інші перешкоди розвитку, від 1 до 6 відповідей респондентів припало на інші причини. Перешкодою ніхто не вважає низьку якість питної води.

Оцініть за ступенем важливості завдання розвитку громади?

Оцінюючи завдання розвитку громади за ступенем важливості за бальною шкалою від 1 (найменш важливе) до 5 (найбільш важливе), найбільший середній бал (4,15) отримало завдання покращення безпеки в громаді. За ним йде ремонт доріг між населеними пунктами громади (4,08 бали). 3,5 та більше балів за важливістю отримали також такі завдання як розвиток малого та середнього бізнесу, реалізація проєктів відновлення в громаді, сприяння розвитку промислових підприємств, забезпечення енергопостачання без перебоїв та зменшення рівня безробіття. Найменш важливими представники бізнесу визначили розвиток туризму в громад (2,04 бали) та розвиток кооперативного руху (2,35 балів).

Оцініть за ступенем важливості за шкалою від 1 до 5 (1- найменш важливе, 5- найбільш важливе) завдання розвитку громади?

Чи вірите Ви у реалізацію завдань, вказаних у попередньому пункті?

Більше двох третин (69%) респондентів з бізнесу не вірять в те, що названі ними першочергові завдання розвитку громади будуть виконані місцевою владою, і тільки 31% налаштовано оптимістично.

Які види економічної діяльності, на Вашу думку, є пріоритетними для розвитку громади?

Оберіть не більше 3-х варіантів

Опитані представники бізнесу вважають, що пріоритетними для майбутнього розвитку громади є рослинництво (84,6%), тваринництво (65,38%) та переробка сільськогосподарської продукції (46,2%). Жоден респондент не підтримав як пріоритет розвиток в громаді туристичних та консультаційних послуг.

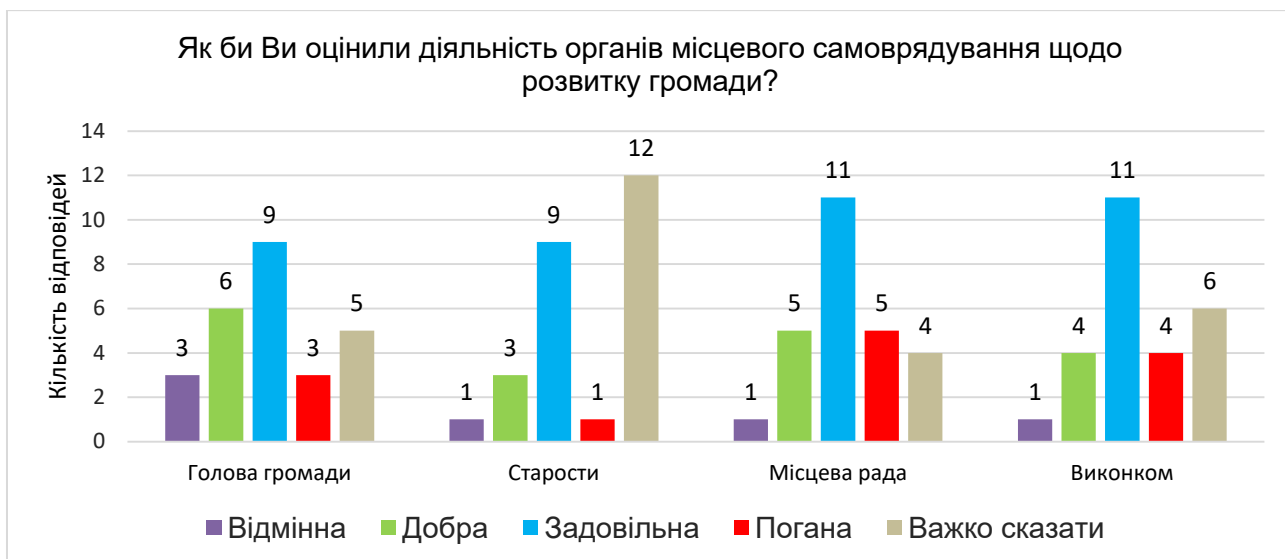
Оцініть рівень співпраці Вашого підприємства із зазначеними нижче організаціями

Найбільшу кількість відповідей «задовільна співпраця» отримали голова громади, державна податкова служба та орган реєстрації бізнесу – за оцінками тих, хто відповідав та мав потребу в співпраці. При цьому всі органи, крім державної податкової служби, також отримали й оцінку «незадовільна співпраця (до 3-х респондентів вказували на це). Найменше потреби в контактах у респондентів було з митницею та обласними органами влади

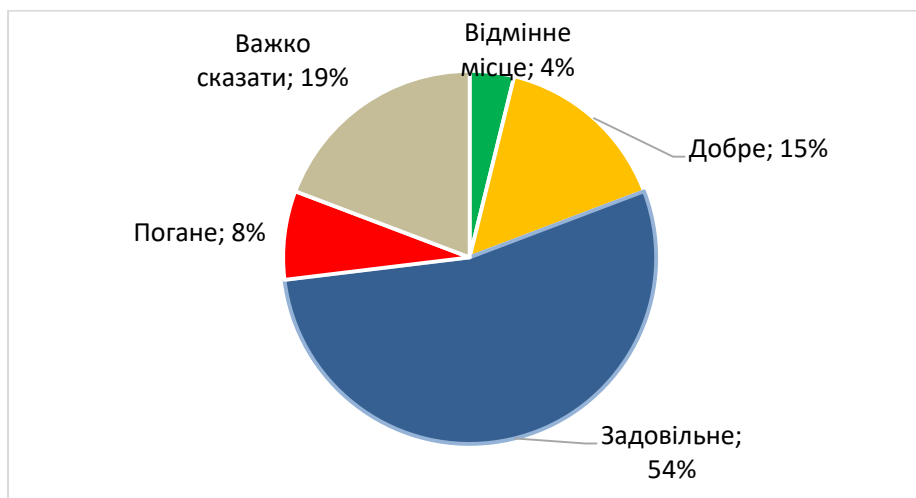
Як би Ви оцінили діяльність органів місцевого самоврядування щодо розвитку громади?

Представників бізнесу, оцінюючи діяльність органів місцевого самоврядування, поставили найбільше оцінок «задовільна». Найбільше оцінок «відмінна» та «добра» отримав голова громади, але були 3 респонденти, які вважають діяльність голови громади незадовільною. Майже половина представників бізнесу не змогли оцінити діяльність старост, і старостам поставили тільки одну оцінку «відмінна». Найбільше поганих та задовільних оцінок отримали місцева рада та виконком (більше половини респондентів).

Яка Ваша загальна думка про Вашу громаду як місце для ведення бізнесу?

Тільки один представник бізнесу (підприємство створене більше 20 років тому і належить громаді) вважає громаду відмінним місцем ведення бізнесу, 15% представників бізнесу визначили її добрим, а 54% вказали, що громада є задовільним місцем ведення бізнесу. Два респонденти вважають, що громада є поганим місцем для ведення бізнесу – це ФОПи, представники сфери оптової та роздрібної торгівлі.

Яка, на Ваш погляд, величина тіньового бізнесу в громаді (у відсотках - %)?

Серед респондентів відсутня єдина думка щодо ступеня тінізації бізнесу в громаді. Тільки 3 з 26 представників бізнесу вважають, вважає, що в громаді відсутній тіньовий бізнес. Інші відповіді варіюються від 10 до 50 відсотків. Середнє значення відсотку тіньового бізнесу в громаді за відповідями респондентів складає близько 30%.

Висновки

1. З причини військового стану, бізнес відмічає перебої з енергопостачанням, порушену логістику та нестача фахівців через мобілізацію та від'їзд жителів з громади як негативний вплив на власну діяльність. Три з опитаних підприємств планують припинити діяльність у найближчі роки, а інвестувати у збільшення виробництва в той же період

збираються 19% опитаних. Про скорочення збуту заявила п'ята частина респондентів, 38% планує зростання, а 27% не очікують змін рівнів продажів. Плани щодо інвестування на більш віддалене майбутнє має більше половини опитаних підприємств, три підприємства розширюватимуть виробництво вже в поточному році та наступному і робитимуть це в межах громади.

2. 42,3% опитаних представників бізнесу зазначили, що в регіоні наявна необхідна їм робоча сила, а також 38,4% відмітили, що в регіоні наявні підприємства чи їх групи, споріднені за профілем виробництва. П'ята частина представників бізнесу (23%) має в регіоні основний ринок, а от постачальники сировини та комплектуючих та інвестори є в громаді тільки у 11,5% опитуваних. Більше 60% підприємств за відповідями респондентів вказують на нестачу спеціалістів зараз або очікують її в майбутньому. Передусім це ті, хто планує розширення діяльності в найближчій перспективі. Тобто, наявність в громаді достатньої кількості кваліфікованих кадрів є вагомою передумовою розвитку і бізнесу, і самої громади.

3. Основними чинниками, що на думку опитаних представників бізнесу заважають розвитку громади, по мірі зниження значущості на думку представників бізнесу є: недостатня громадська активність та ініціативність мешканців, погана логістика, низька якість/відсутність дорожнього покриття між населеними пунктами в громаді, проблеми з енергопостачанням несприятливі умови для розвитку підприємництва, безробіття, недостатність та відсутність інвестицій. Ці фактори назвали від 26% до 46% опитаних. Респонденти відмітили й інші причини (крім якості питної води, на яку ніхто з опитуваних не вказав) – на них припадає від 4% до 23% відповідей.

4. Завдання покращення безпеки в громаді отримало найбільший середній бал (4,15 з 5 можливих) за ступенем важливості. За ним йде ремонт доріг між населеними пунктами громади (4,08 бали); 3,5 та більше балів за важливістю отримали також такі завдання як розвиток малого та середнього бізнесу, реалізація проєктів відновлення в громаді, сприяння розвитку промислових підприємств, забезпечення енергопостачання без перебоїв та зменшення рівня безробіття. Найменш важливими представники бізнесу визначили розвиток туризму в громаді (2,04 бали) та розвиток кооперативного руху (2,35 балів). Але тільки 31% представників бізнесу налаштовані позитивно щодо виконання цих завдань місцевою владою, більше двох третин не вірять, що вони можуть бути реалізовані.

5. Опитані представники бізнесу вважають, що пріоритетними для майбутнього розвитку громади є рослинництво (84,6%), тваринництво (65,38%) та переробка сільськогосподарської продукції (46,2%). Жоден респондент не підтримав як пріоритет розвиток в громаді туристичних та консультаційних послуг.

6. Діяльність голови громади місцевий бізнес оцінює по різному: дехто як відмінну та добру (так її оцінили 34,6% респондентів), але поганою назвало стільки ж, як і відмінною – по 3 респонденти. Також респонденти ставили оцінки «погана» і усім іншим органам місцевого самоврядування, майже п'ята частина бізнесу так оцінила діяльність місцевої ради, а діяльність старост отримало майже половину відповідей «важко сказати». Щодо співпраці з різними органами, найбільшу кількість відповідей «задовільна співпраця» отримали голова громади, державна податкова служба та орган реєстрації бізнесу – за оцінками тих, хто відповідає та має потребу в співпраці. В цілому бізнес-клімат в громаді підприємцями оцінюється як добрий та задовільний – дві третини респондентів вказали це.

7. Серед респондентів відсутня єдина думка щодо ступеня мінімізації бізнесу в громаді, наданий діапазон значень варіюється від 0% до 50%, середньозважений показник складає близько 30%

Розділ 2. SWOT-АНАЛІЗ

SWOT-аналіз Носівської міської територіальної громади проведено з урахуванням стану та тенденцій розвитку громади, актуальних проблемних питань галузей господарського комплексу та соціальної сфери. На основі аналітичного дослідження природно-ресурсного потенціалу і соціально-економічного розвитку громади за 2023-2024 роки, результатів опитування думки мешканців громади та підприємців, а також пропозицій, наданих членами робочої групи з розроблення проекту Стратегії розвитку Носівської територіальної громади на період до 2027 року, визначено сильні й слабкі сторони (внутрішні чинники), можливості та загрози (можливі зовнішні впливи) подальшого соціального та економічного розвитку Носівської територіальної громади.

Таблиця 2.1. SWOT-аналіз Носівської міської територіальної громади)

<p>Сильні сторони (Внутрішні фактори) Якості, ресурси, які можуть бути використані для ефективного досягнення мети</p>	<p>Слабкі сторони (Внутрішні фактори) Внутрішні недоліки і обмеження, що ставлять під загрозу досягнення цілей</p>
<p>1. Носівська громада належить до громад з високою спроможністю (за розміром території, за кількістю населення, за показниками бюджету громади).</p> <p>2. Розвинена транспортна інфраструктура. Носівка - крупний транспортний залізничний вузол. Громада розташована на перетині державних територіальних автодоріг Т-2513 (Козелець – Носівка), Т-2525 (М-02 – Носівка) та Т-2526 (Ніжин – Носівка – Кобижча – Бобровиця). Найбільша дорога, що перетинає територіальну громаду – автошлях міжнародного значення М- 02 сполученням Кіпті – Глухів – Бачівськ. Відстань до обласного центру м. Чернігів становить 90 км, до столиці м. Київ – 119 км, до найближчого районного центру Чернігівської області м. Ніжин – 32 км. Найближчі міста – Бобровиця (24 км), Ніжин (25 км), Козелець (32 км).</p> <p>3. Сприятливі природно-кліматичні умови для ведення с/г. Склад і якість ґрунтів в поєднанні зі сприятливим кліматом створюють в громаді умови для розвитку диверсифікованого, стійкого до погодних змін сільського господарства. В громаді наявні ґрунти, які за умовами родючості віднесені до земель кращої якості.</p> <p>Клімат регіону, де розташована громада, помірно-континентальний з нетривалою, помірно-м'якою зимою, переважно малосонячною, з частими відлигами і туманами. Обсяги опадів та середня температура на рік є сприятливими для розвитку сільського господарства. Це дозволяє розширяти перелік вирощуваних сільськогосподарських культур за рахунок тих, які притаманні більш південним регіонам України, а також збирати два врожаї на рік за умови впровадження відповідних технологій.</p> <p>4. Структура земельного фонду є достатньо збалансованою в порівнянні з середніми показниками в Україні. Проведення інвентаризації земель у громаді передбачено в 2025 році. За даними попередніх років сільськогосподарські угіддя в Носівській ТГ становили 57,95% від загальної площі, в тому числі рілля 49%, що співпадає з середнім показником по Україні. Ліси склали 15% земель громади, що значно більше, ніж по Україні в цілому (4%) та відповідає міжнародним нормам щодо співвідношення рілля та земель, вкритих лісами.</p> <p>5. Наявність у громаді об'єктів природного-заповідного фонду. Природно-заповідний фонд Носівської МТГ представлений 12-ма об'єктами загальною площею 1 337,4 га, що складає 2,3% її території. Серед об'єктів: три лісові заказники, три ботанічні заказники, п'ять гідрологічних заказників та одна ботанічна пам'ятка природи. Всі вони є об'єктами місцевого значення.</p> <p>На території громади знаходиться об'єкт, запропонований до включення до Смарагдової мережі: UA0000469 «Частини</p>	<p>1. Неналежний стан та зношеність доріг. Через багаторічне недофінансування на проведення капітальних і поточних ремонтних робіт експлуатаційний стан більшості доріг місцевого значення є незадовільним. Практично 70% доріг уражено ямковістю, а окремі ділянки є аварійно небезпечними та потребують термінового капітального й поточного середнього ремонтів. Такий стан автомобільних доріг гальмує соціально-економічний розвиток громади, негативно впливає на розвиток галузей, створює соціальну напругу та небезпеку при здійсненні перевезень.</p> <p>2. У громаді не проведено інвентаризацію земель, тому відсутня актуальна інформація щодо стану земельного фонду громади. Також, для часткового вирішення питання обліку земель громади не вистачає необхідних інноваційних засобів обліку та вимірювання.</p> <p>3. Слабка диверсифікація економіки, мала кількість промислових підприємств. У громаді переважає сільськогосподарське виробництво: на території функціонують 75 сільськогосподарських підприємств, які займаються вирощуванням сільськогосподарських культур. Серед 107 юридичних осіб-суб'єктів підприємницької діяльності тільки п'ять є промисловими підприємствами.</p> <p>4. Сконцентрованість ресурсів, об'єктів інфраструктури та економічної діяльності в адміністративному центрі громади - м.Носівка (населення громади, суб'єкти бізнесу, об'єкти торгівлі, заклади освіти та ін.).</p> <p>5. У громаді недостатньо можливостей для працевлаштування з конкурентоспроможною заробітною платою, низькі можливості працевлаштування в сільській місцевості, що веде до відтоку робочої сили з громади. Питання про працевлаштування отримало найбільшу кількість оцінок "незадовільно" від мешканців під час опитування в рамках розробки стратегії.</p> <p>6. Наявність у громаді населених пунктів з малою чисельністю мешканців створює ризики знелюднення територій внаслідок несприятливої демографічної ситуації.</p> <p>7. Сфера освіти обмежена лише закладами І-ІІ рівнів. У громаді немає закладів професійно-технічної чи вищої освіти, що призводить до відтоку молоді з громади.</p> <p>8. Недостатній рівень розвитку охорони здоров'я. КНП «Носівська міська лікарня ім. Ф.Я. Примака» не увійшла до спроможної мережі, тому залишається невизначеність з приводу її майбутнього функціонування. Вузкий спектр медичних послуг в селах, недостатнє забезпечення засобами діагностики та медичними засобами для проведення профілактичного щеплення.</p>

долини річки Остер».

6. Гарний екологічний стан у громаді (водні ресурси, ґрунти, атмосферне повітря). За опитування мешканців під час розробки стратегії, “екологічний стан громади” належить до сфер, які отримали найбільшу кількість оцінок “добре” та “відмінно”. У громаді відсутні великі забруднювачі довкілля.

Після проведення та завершення робіт по реалізації проєкту «Реконструкція руслового ставка на річці Носівочка в адміністративних межах міста Носівка Чернігівської області з метою покращення його санітарно-екологічного та технічного стану», були взяті аналізи та проведено виміри річки Носівочка Козелецьким МВ ДУ «Чернігівський ОЛЦ МОЗ України».

7. Громада є багатю на історичні події та об’єкти, що мають історичну та культурну цінність. До надбань Носівської ТГ належать 96 пам’яток культурної спадщини. Громада має достатній туристичний та рекреаційний потенціал: об’єкти історичної та культурної спадщини, привабливі природні зони та цікаві туристичні локації. Географічне розташування громади (швидкість та зручність сполучення з Києвом та Черніговом), багатий природно-заповідний фонд, народні традиції дають можливості для розвитку туризму.

8. Доступна розгалужена і розвинена мережа закладів освіти (загальної середньої, дошкільної, позашкільної), що включає 8 ЗЗСО, 3 заклади дошкільної освіти та 3 дошкільних підрозділи, 2 заклади позашкільля - Дитячо-юнацьку спортивну школу, Центр дитячої та юнацької творчості та 1 позашкільний підрозділ, а також, Інклюзивно-ресурсний центр.

9. Розвинена соціальна інфраструктура. Наявна мережа закладів охорони здоров’я, працює Центр надання соціальних послуг, діє Інклюзивно-ресурсний центр, функціонує Служба у справах дітей, працює соціальне таксі.

10. Розгалужена мережа закладів культури, яка включає 13 закладів. У Носівській громаді в закладах культури та освіти працює 9 мистецьких колективів зі званням «зразковий» та «народний аматорський»; проводяться конкурси, численні культурно-мистецькі заходи, в тому числі виїзні концерти артистів Носівського міського будинку культури (за останній рік – 36 заходів різного напрямку, 8 виїзних концертів).

Загальний бібліотечний фонд Публічної бібліотеки Носівської міської ради становить 127628 примірників. До складу бібліотеки входять сектор для дітей, Володьководівська бібліотечна філія та 4 бібліотечні пункти – с. Сулак, с. Козари, с. Держанівка, с. Ясна Зірка

11. У громаді розвинена мережа для занять фізичною культурою і спортом та багате спортивне життя. Спортивна мережа включає дитячо-юнацьку спортивну школу, 2 футбольних поля із синтетичним покриттям, 8 спортивних залів на базі закладів освіти та 6 спортивних майданчиків, тир Носівської гімназії, хокейний майданчик КПНЗ «ДЮСШ».

Активну діяльність у сфері фізичної культури та спорту проводять громадські організації: Носівська районна організація фізкультурно-спортивного товариства «Колос» агропромислового комплексу України, громадська організація «Носівська районна федерація хортингу», громадська організація «Федерація футболу Носівської громади».

В громаді проводяться спортивні змагання обласного рівня.

12. Висока якість комунальних послуг. Як показало опитування мешканців, що проводилось у процесі розробки стратегії, ця галузь серед тих, які отримали найбільшу кількість оцінок “добре” та “відмінно” під час оцінки сучасного стану справ у громаді.

13. 90% території громади охоплено Інтернетом.

14. У Носівській громаді активна молодь, яка бере участь у благодійних, освітніх та інших проєктах та ініціативах. У громаді створена Молодіжна громадська організація

9. Нерозвинена інфраструктура для осіб з особливими потребами. Нерозв’язані питання щодо доступності для людей з особливими потребами громадських міст, можливостей користування транспортом, у тому числі між населеними пунктами, доступність медичних послуг, наявність відповідних фахівців.

10. Недостатність можливостей для культурного дозвілля, самореалізації та творчого розвитку жителів громади. Невирішене питання розвитку інфраструктури дозвілля та самореалізації.

11. Невідповідність інфраструктури безпеки загрозам. Недостатньо облаштованих укриттів у громаді, що впливає на стан безпеки. Неналежний стан безпеки закладів освіти та інших громадських закладів: відсутність планів евакуації у доступних місцях, оснащення будівель засобами протипожежної безпеки, відсутність спеціальної підготовки персоналу до дій у разі повітряної тривоги, обстрілів чи евакуації.

12. Наявність стихійних сміттєзвалищ на сільській території громади. В селах громади накопичується стихійне сміття та рослинні відходи у невідновлених для цього місцях.

13. Застарілість містобудівної документації багатьох населених пунктів. Станом на 01.01.2025 р. забезпечення містобудівною документацією населених пунктів Носівської ТГ не відповідає сучасним вимогам. З 21 населеного пункту Носівської ТГ нові генеральні плани розроблено лише для двох – м. Носівка та с. Сулак. Містобудівна документація на інші населені пункти потребує оновлення та розроблення.

14. Зневіра мешканців у реалізацію завдань розвитку громади. За результатами опитування, що проводилось у рамках розробки стратегії, 70% респондентів не вірять у реалізацію завдань, які має вирішити громада.

15. Недостатня громадська активність та ініціативність мешканців. За результатами опитування, що проводилось при розробці стратегії, **найбільше заважає** розвиткові громади недостатня громадська активність та ініціативність мешканців (це зазначили 43% респондентів).

16. Відсутність мережі консультативно-дорадчих органів, зокрема, Молодіжної ради, Ради підприємців, а також комунікаційних майданчиків, майданчиків для обміну думками і діалогу.

«Носівська активна молодь».

15. У Носівській громаді забезпечено основи належного урядування: наявні стратегічні документи (Програма економічного і соціального розвитку Носівської міської територіальної громади на період 2024-2027 роки, МЕП, План дій сталого енергетичного розвитку та клімату, широкий спектр місцевих цільових програм, схвалених Носівською міською радою), які є основою для управління всіма сферами життєдіяльності громади, а також для отримання коштів від донорів.

16. Розроблено інвестиційний паспорт громади. Носівська громада має значний інвестиційний потенціал, що обумовлений, насамперед, її природними та людськими ресурсами. Громада має земельні ділянки для реалізації інвестиційних пропозицій.

17. Носівська міська ТГ має досвід участі в проєктах і програмах міжнародного співробітництва. У громаді реалізована низка проєктів з різними обсягами фінансування та видами виконаних робіт: від надання консультацій, розробки планів, обмінів та навчань в різних секторах економіки до зміцнення матеріально-технічної бази установ комунальної форми власності.

18. Громада налагодила співробітництво з громадами-сусідами. Носівська міська ТГ 28 лютого 2024 року підписала Меморандум міжмуніципальне співробітництво Носівської та Менської територіальних громад з метою об'єднання зусиль щодо розробки та реалізації спільних проєктів та програм соціально-економічного розвитку, налагодження взаємодії та співпраці між громадами заради їх розвитку на основі обміну досвідом. Основні напрями співробітництва передбачені у сфері інвестиційної та міжнародної роботи, освіти культури, соціальної сфери, безпеки, ІТ, а також молодіжної політики.

Також Носівська ТГ підтримує тісні дружні стосунки з іншими громадами Чернігівської області, зокрема, з Бобровицькою ТГ, Кіптівською ТГ та іншими, бере активну участь у дружніх візитах до інших громад з метою налагодження контактів, обміну досвідом та кращими практиками.

19. Громада розвиває власний інформаційно-комунікаційний простір. Наявність офіційного веб-сайту Носівської міської ради, сторінки громади в соціальній мережі Facebook, Енциклопедії Носівщини, газети «Носівські вісті» та інших друкованих ЗМІ, які забезпечують висвітлення сучасних новин громади, її історії, поширюють офіційну інформацію, дають мешканцям можливість розуміти, як розвивається громада, а також у разі необхідності звертатись до місцевої влади.

Можливості (Зовнішні фактори)
Виграшні моменти, які створюються оточенням і могли б сприяти досягненню мети

Загрози (Зовнішні фактори)
Зовнішні фактори, що можуть негативно вплинути на майбутню стратегію

ЕКОНОМІКА. РЕСУРСИ І ПІДТРИМКА

1. Значна кількість донорських і державних програм підтримки
2. Активний розвиток волонтерського руху в Україні
3. Підтримка на національному рівні експорту товарів, робіт, послуг
4. Наявність законодавчих вимог до локалізації продукції у держзакупівлях
5. Підтримка розвитку спорту в Україні
6. Пріоритети в галузі освіти - професійна освіта і навчання впродовж життя
7. Пріоритизація інноваційного розвитку галузей промисловості і с/г

НАСЕЛЕННЯ І ЗАЙНЯТІСТЬ

1. Погіршення демографічної ситуації
2. Дефіцит кадрів
3. Погіршення психологічного стану і ментального здоров'я населення внаслідок війни

ЕКОНОМІКА ТА ІНФРАСТРУКТУРА

4. Вплив війни на економіку в цілому
5. Високий рівень енерговитрат на одиницю продукції
6. Високий рівень тінізації економіки
7. Загострення конкурентних викликів для українських виробників
8. Зростання вимог щодо відповідності технологій виробництва

-
8. Розвиток креативних індустрій та крафтового підприємництва	європейським та міжнародним стандартам
9. Впровадження в Україні європейських стандартів «зеленої економіки»	9. Додаткове навантаження на інфраструктуру у зв'язку з внутрішньо переміщеними особами
10. Розвиток ІТ-сфери та електронної комерції	

МІЖНАРОДНІ МОЖЛИВОСТІ

11. Євроінтеграція
12. Зацікавленість країн Глобального Півдня в аграрній продукції з України
13. Висока впізнаваність України у світі.

ПОПИТ

14. Зростання внутрішнього попиту у зв'язку з процесами відновлення в Україні
15. Підвищення попиту на соціальні послуги та реабілітацію
16. Підвищення попиту на місцевий туризм
17. Зростання попиту на екологічно чисту сільськогосподарську продукцію

УРЯДУВАННЯ

18. Цифровізація у сфері публічних послуг, відкритості, доступу до інформації
19. Налагодження і розвиток міжмуніципального співробітництва в різних галузях

ДОВКІЛЛЯ

10. Наявність значних екологічних проблем
11. Відсутність у місцевого самоврядування повноважень у сфері екологічного контролю

БЕЗПЕКА ТА УПРАВЛІННЯ

12. Безпекові загрози для населення
13. Висока конкуренція між громадами, що постраждали внаслідок військової агресії, за ресурс, виділений на відновлення громад
14. Централізація ресурсів і повноважень на державному рівні
15. Слабкість правоохоронної та судової систем в державі
16. Прогалини у формуванні та доступності до інформації, у тому числі статистичної
17. Нестабільна політична ситуація у світі

SWOT-матриця дозволяє виявити взаємозв'язки між «внутрішніми» (сильні та слабкі сторони) та «зовнішніми» (можливості та загрози) факторами, що мають стратегічне значення для розвитку Носівської територіальної громади.

Порівняльні переваги

За допомогою матриці зв'язків між внутрішніми чинниками в частині сильних сторін та зовнішніми впливами – можливостями, визначаються найбільш перспективні аспекти, які краще за інших сприймають вплив зовнішніх факторів і дають сильніший поштовх соціально-економічному розвитку громади (рис. 2.1).

Виклики

У цьому випадку матриця зв'язків будується між слабкими сторонами та зовнішніми позитивними можливостями, які дозволяють зменшити вразливість та подолати слабкі сторони (внутрішні фактори) через використання можливостей (зовнішні фактори) (рис. 2.2).

Ризики

Матриця зв'язків між слабкими сторонами та загрозами дозволяє визначити найбільш слабкі місця (внутрішні чинники) суб'єкта аналізу при впливі негативних зовнішніх факторів – загроз, тобто найбільш імовірні ризики при подальшій реалізації планів розвитку громади (рис. 2.3).

Протидія

Матриця зв'язків між сильними сторонами та загрозами дозволяє визначити найбільш сильні місця (внутрішні чинники) суб'єкта аналізу при впливі негативних зовнішніх факторів – загроз, тобто шляхи нівелювання загроз, які виникатимуть (рис. 2.4).

Порівняльні переваги (визначені в результаті аналізу сильних сторін і можливостей)

Можливості підсилюють сильні сторони

- Громада належить до громад з високою спроможністю, має розвинену соціальну інфраструктуру, доступну розгалужену і розвинену мережу закладів освіти та культури, високу якість комунальних послуг. Також у Носівській громаді забезпечено основи належного урядування. Все це свідчить про **спроможність забезпечити хороші умови проживання мешканців та їх життєдіяльності**, що сприяє **розвитку ділової активності**, припливу робочої сили, створенню нових робочих місць, а в результаті - **розвитку різних галузей та диверсифікованої економіки**.
- Зовнішні тренди щодо пріоритизації інноваційного розвитку галузей промисловості і с/г, розвиток ІТ-сфери та електронної комерції, євроінтеграційні можливості відкривають **нові вектори розвитку** громади і перетворення її на економічно розвинуту та конкурентоспроможну. **Наявність активної та прогресивної молоді** є одним з основних ресурсів відновлення та соціально-економічного розвитку громади, її інноваційного розвитку, тому громада має створити можливості для всебічного самовдосконалення особистості, для того, щоб молодь могла навчатись сучасним спеціальностям, досліджувати нові можливості та створювати нові напрями у соціально-економічній сфері. В цьому контексті важливим є **розвиток досліджень**, наприклад, в галузі агроєкології на базі існуючої дослідницької інфраструктури (Носівської сільськогосподарської дослідної станції), а також створення **нових освітніх напрямків, зокрема у сфері інноваційної профтехосвіти**. Іншим важливим напрямом є **дослідження історичної та культурної спадщини**, об'єктів періоду черняхівської культури – це може створити **підґрунтя для розвитку креативних індустрій** в громаді та **виробництва унікальної крафтової продукції** історичного походження.
- Громада є багатою на історичні події та об'єкти, а також об'єкти природно-заповідного фонду, тому має **потенціал для розвитку туристичного напрямку**. При цьому багате спортивне життя громади, організаційна спроможність щодо проведення спортивних заходів, наявність розвиненої мережі для занять фізичною культурою і спортом, а також гарний екологічний стан громади сприяють **розвиткові спортивного туризму та рекреації**. Розвиток сфери туризму та створення нових туристичних маршрутів можливий завдяки розвиненій транспортній інфраструктурі, а також налагодженому співробітництву з сусідніми громадами. Розвитку спортивної сфери сприяє підтримка розвитку спорту в Україні на державному рівні.
- Зовнішні можливості щодо залучення грантових ресурсів і міжнародної технічної допомоги, а також «зеленого» фінансування та інвестицій для впровадження інноваційних екологічних рішень та стандартів сталого розвитку туризму можуть бути вагомим чинником розвитку як туристичної сфери, так і **виробництва екологічно чистої сільськогосподарської продукції**. Сприятливі природно-кліматичні умови для ведення с/г та якість ґрунтів створюють в громаді умови для розвитку диверсифікованого, стійкого до погодних змін сільського господарства. Цьому сприяє зростання внутрішнього попиту у зв'язку з процесами відновлення в Україні, а також попит на українську агропродукцію на міжнародному рівні, зокрема в країнах Глобального Півдня. Активізація економічної діяльності в громаді також впливатиме на її розвиток в якості місцевого **логістичного вузла та транспортних перевезень** з використанням можливостей залізничної лінії, що проходить територією громади.
- Розгортання в Україні процесів **цифровізації, зокрема у сфері публічних послуг, відкритості та доступу до інформації** дає поштовх для вдосконалення цифрових систем та електронних сервісів у громаді, особливо в сільській місцевості. Наявність охоплення інтернетом населених пунктів громади створює передумови для запровадження електронного документообігу та обліку в усіх бюджетних установах, розширення спектру електронних послуг, розвитку дистанційної освіти, телемедицини, вдосконаленню функціонування місцевого самоврядування та його підзвітності перед мешканцями громади. Це також матиме позитивний вплив на бізнес-середовище. Важливим чинником є

наявність власного інформаційно-комунікаційного простору громади, що наряду з високим ступенем впізнаваності України у світі, забезпечує впізнаваність громади і відкриває нові перспективи.

- Досвід участі в проєктах і програмах міжнародного співробітництва та міжмуніципального співробітництва, а також наявність інвестиційного паспорту громади, підсилені значною кількістю донорських і державних програм підтримки, сприяють залученню коштів від донорів та розвитку інвестиційної активності, завдяки чому стає можливою **реалізація проєктів розвитку та відновлення громади.**

Відтак, використання зовнішніх можливостей за умови активної діяльності громади щодо розвитку її наявних сильних сторін та потенціалу з урахуванням природно-кліматичних умов, виробничо-промислових ресурсів, історико-культурної спадщини та ідентичності дозволить забезпечити динамічний економічний і соціальний розвиток громади.

Рисунок 2.1. Порівняльні переваги

Виклики (визначені в результаті аналізу слабких сторін і можливостей)

Можливості зменшують вплив слабких сторін

- **Зростання внутрішнього попиту у зв'язку з процесами відновлення в Україні, пріоритизація інноваційного розвитку галузей промисловості і с/г, євроінтеграція та впровадження в Україні європейських стандартів «зеленої економіки»** можуть стати поштовхом для диверсифікації економічних напрямів та сфер у громаді, інноваційного розвитку економіки та сприятимуть підвищенню експортної орієнтації суб'єктів господарювання громади, а також розвитку відповідної інфраструктури. Зокрема, серед таких нових напрямів можуть розвиватись та забезпечити приплив інвестицій нові напрями креативних індустрій, крафтового виробництва та місцевого туризму, виробництво екологічно чистої сільськогосподарської продукції, транспортно-логістичні послуги, а також нові види послуг у соціальній сфері, такі як соціальні інклюзивні послуги, нові види освіти, рекреація та профілактика здорового способу життя.
- Розвиток нових економічних напрямів та сфер активізуватиме громадське життя та ініціативу мешканців, що, в свою чергу, дозволить їм активніше брати участь в управлінні, в процесах розвитку громади та реалізації завдань. Цим процесам сприяють **цифровізація у сфері публічних послуг, відкритості, доступу до інформації, розвиток ІТ-сфери та електронної комерції, впровадження різноманітних цифрових інструментів у всіх сферах** - від належного врядування та управління до підприємницької діяльності, що надає можливість жителям всіх населених пунктів брати більш активну участь у житті громади, забезпечить розміщення ресурсів, об'єктів інфраструктури та економічної діяльності не тільки в адміністративному центрі громади, а й в інших населених пунктах, і таким чином унеможливить знелюднення сільських територій.
- **Нові пріоритети в галузі освіти - професійна освіта і навчання впродовж життя**, що продиктовані часом, мають пряме відношення і до розвитку Носівської громади, сфера освіти якої наразі представлена лише закладами I - II рівнів (шкільної, дошкільної та позашкільної освіти) та потребує розвитку інших напрямів, особливо щодо розширеного переліку сучасних знань та навичок – технічних, підприємницьких, управлінських, загального рівня.
- Неналежний стан та зношеність доріг, недостатній рівень розвитку та стан об'єктів сфери охорони здоров'я, нерозвинена інфраструктура для осіб з особливими потребами, а також недостатня спроможність безпекової інфраструктури потребують капітальних інвестицій. Ця проблема може бути вирішена шляхом **залучення допомоги міжнародних донорів, фінансування від Державного фонду регіонального розвитку, розвитку форм державно-приватного партнерства, участі у грантових програмах, а також у програмах Відновлення**. Результатом стане підвищення привабливості громади, дозволить покращити умови проживання в ній, а також забезпечить додатковий приплив приїжджих у громаду та збільшення кількості мешканців, що, в свою чергу, сприятиме розвитку ділової активності та створенню нових робочих місць.
- Поширення в Україні **досвіду міжмуніципального співробітництва** громад разом з іншими зовнішніми факторами відкриває нові можливості для розвитку бізнесу, а також покращує перспективи для надання послуг для мешканців інших громад (соціальні послуги, освітні, охорона здоров'я, духовний і фізичний розвиток) і туристів, сприяє розширенню спектру можливостей для культурного дозвілля, самореалізації та творчого розвитку жителів громади.

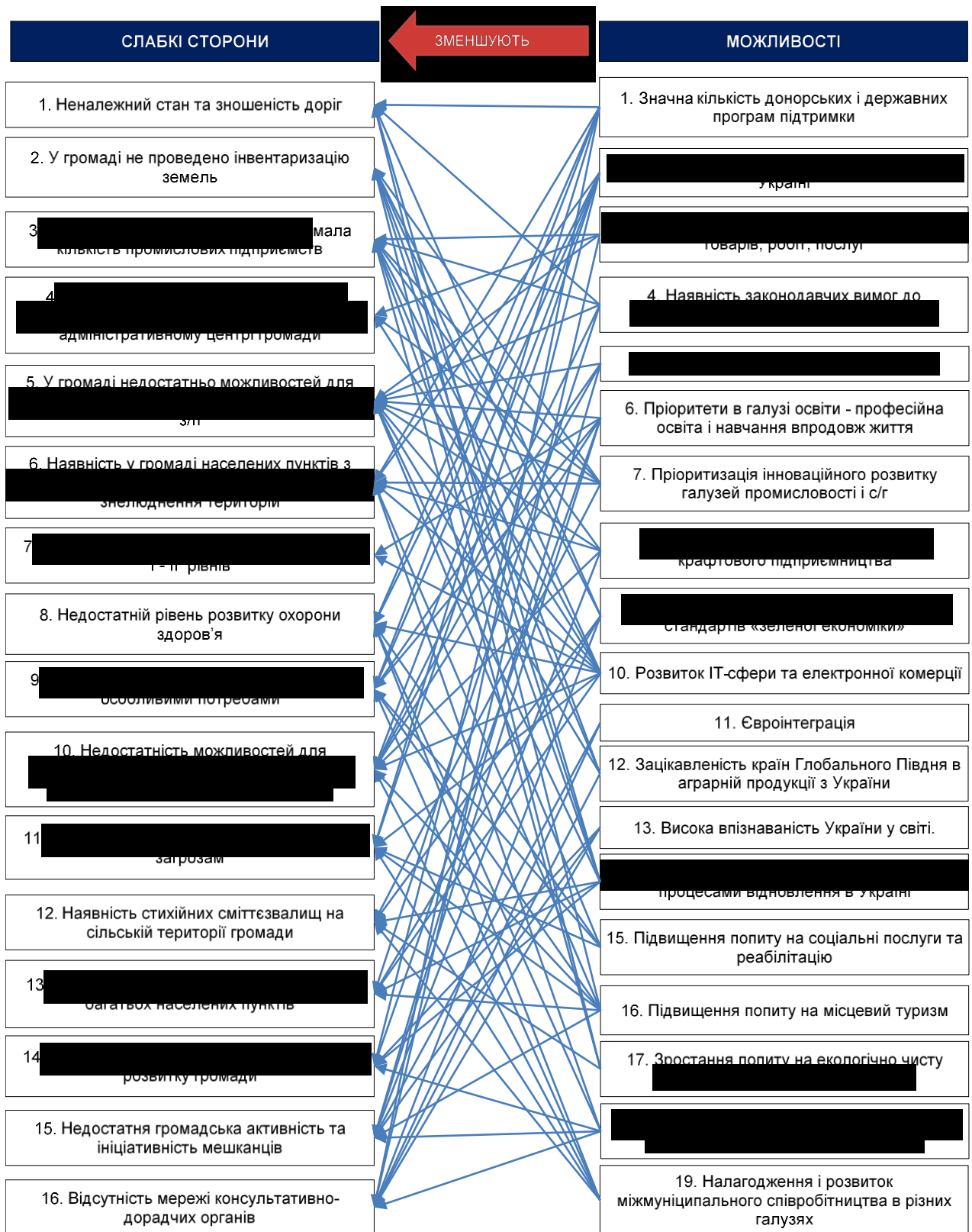

Рисунок 2.2. Виклики

Ризики (визначені в результаті аналізу слабких сторін і загроз)

Загрози посилюють вплив слабких сторін

- **Існуючі ризики затяжної військової агресії** російської федерації проти України, продовження дії воєнного стану на території України, на додаток - **нестабільна політична ситуація у світі**, існуюче серед інвесторів відчуття небезпеки через подовження або заморожування військового конфлікту, високих ризиків руйнування інфраструктури впливають на зниження інвестиційної привабливості громади для потенційних інвесторів, що, в свою чергу, сприяє зниженню ділової активності, закриттю підприємств, зменшенню наявних робочих місць, зниженню доходів домогосподарств, трудовій міграції жителів з населених пунктів у більш безпечні місця, зокрема за кордон тощо.
- Однією з основних загроз для розвитку територіальних громад в умовах війни та післявоєнного відновлення є **зниження їх фінансової підтримки з державного бюджету завдяки централізації ресурсів і повноважень на державному рівні**. Існує вірогідність, що цей процес супроводжуватиметься скороченням обсягів міжбюджетних трансфертів з державного до місцевих бюджетів (зокрема, зменшенням освітньої субвенції), що може знизити рівень фінансової спроможності громади.
- Ризики зростання темпів інфляції, падіння купівельної спроможності гривні та зменшення реальних доходів населення погіршують бізнес-клімат та негативно впливають на розвиток місцевого бізнесу, оскільки знижують попит, а отже й доходи від підприємницької діяльності. Ця ситуація може ще більше загостритись через небажання інвесторів здійснювати ризикові інвестиції, і, в свою чергу, погіршити і так недостатні можливості для працевлаштування з конкурентоспроможною зарплатою. Це також послаблюють і **прогалини у формуванні та доступності до інформації, у тому числі статистичної, а також дефіцит кадрів** у країні в цілому.
- Слабкість правоохоронної та судової систем в державі, відсутність законодавства, що регулює діяльність агрохолдингів, посилює ризики незбалансованого розвитку сільських територій. Неврегульована на державному рівні діяльність агрохолдингів є одним з ризиків відсутності інвестицій в розвиток громади і впливає на ситуацію зі слабкою диверсифікацією економіки громади та малою кількістю промислових підприємств. Це, в свою чергу, призводить до незбалансованості розподілу економічної діяльності на території громади - **більшість ресурсів, об'єктів інфраструктури та економічної діяльності сконцентровані в адміністративному центрі громади**, в результаті це призводить до наявності у громаді населених пунктів з малою чисельністю мешканців і створює **ризики знелюднення територій**.
- При цьому зміна клімату та природні катаклізми мають суттєвий взаємозв'язок із антропогенним навантаженням на природні ресурси, що може уповільнити розвиток сільського господарства, особливо у разі застарілих та несталих технологій обробітку земель та вирощування сільськогосподарських культур, неефективного управління процесами вирощування, **слабкої диверсифікації економіки та напрямів сільського господарства**. Що, в свою чергу, негативно впливає на економічне становище та життєдіяльність населення громади в цілому.
- **Погіршення психологічного стану і ментального здоров'я населення внаслідок війни, навантаження на інфраструктуру у зв'язку з внутрішньо переміщеними особами**, а також додаткове навантаження на довкілля внаслідок воєнних дій та руйнувань, впливають на екологічні проблеми, зокрема у сфері відходів у вигляді стихійних сміттєзвалищ на сільській території громади, створюють додаткові безпекові загрози для населення. Спроможність громади щодо вирішення цих питань є зниженою, а громадська активність та ініціативність мешканців – недостатньою, тому спільні ініціативи, які могли б запобігти таким негативним явищам, поки що відсутні. Через те є

потреба у створенні та активізації діяльності інституцій громадянського суспільства в громаді.

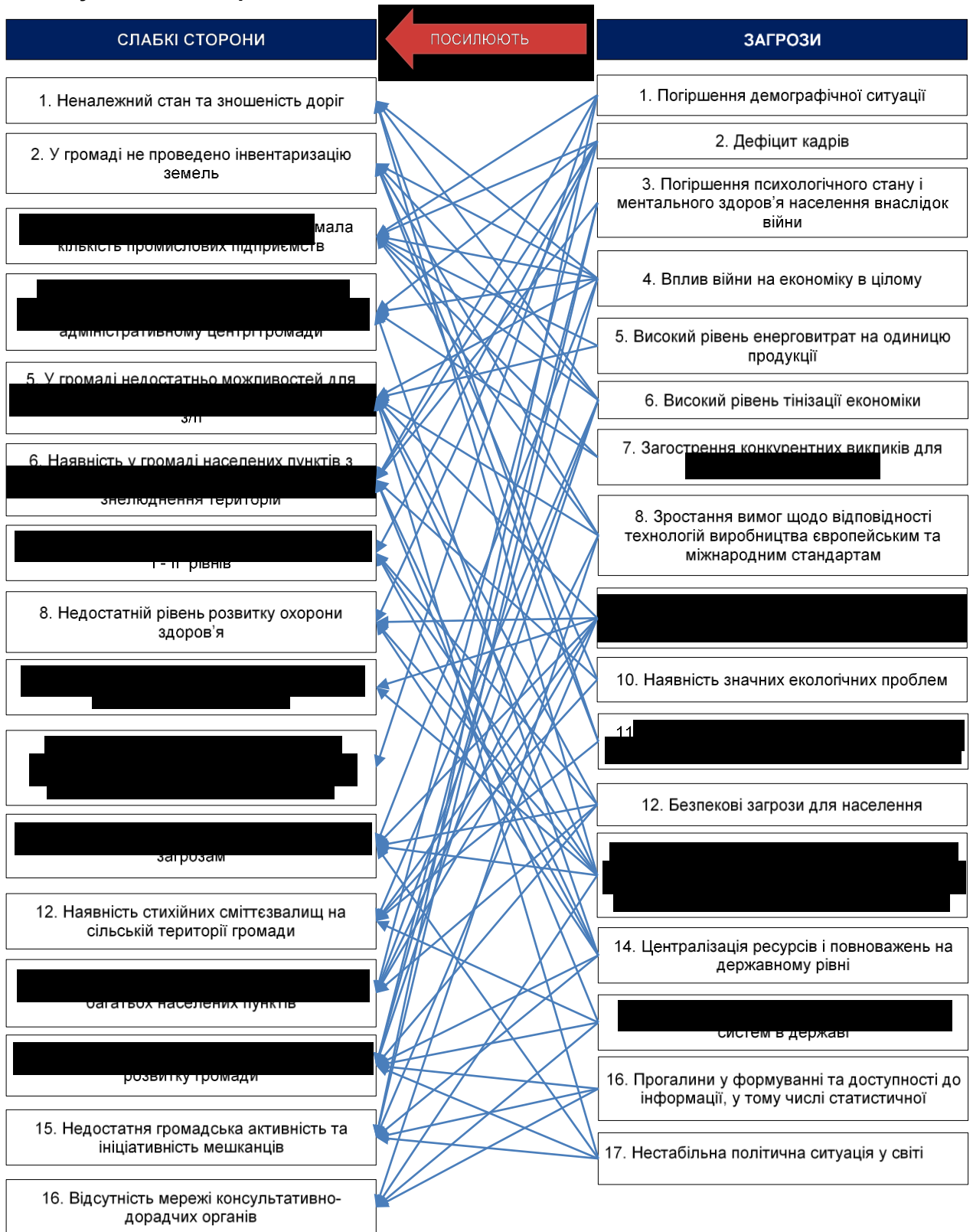

Рисунок 2.3. Ризики

Протидія (визначена в результаті аналізу сильних сторін і загроз)

Сильні сторони дозволяють зменшити вплив загроз

- Вплив війни на громаду та економіку країни в цілому, погіршення демографічної ситуації та психологічного стану і ментального здоров'я населення внаслідок війни, безпекові загрози для населення, додаткове навантаження на інфраструктуру у зв'язку з внутрішньо переміщеними особами, до того ж ще й висока конкуренція між громадами, що постраждали внаслідок військової агресії, за ресурс, виділений на відновлення громад, є основними факторами, які мають значний негативний вплив на розвиток громади.
- За таких обставин ключову роль у протистоянні загрозам війни відіграють сильні сторони громади: **досвід участі в проєктах і програмах міжнародного співробітництва, наявність інвестиційного паспорту громади, а також основ належного урядування, розуміння важливості співпраці з громадами-сусідами та пошуку шляхів та напрямів співпраці.** Важливою рисою суспільного життя громади є **наявність власного інформаційно-комунікаційного простору** та його активне наповнення.
- Однією із загроз для розвитку територіальних громад в умовах війни та післявоєнного відновлення також є централізація ресурсів і повноважень на державному рівні і, як наслідок, зниження їх фінансової підтримки з державного бюджету. Цей процес може супроводжуватись скороченням обсягів міжбюджетних трансфертів з державного до місцевих бюджетів (зокрема, зменшенням освітньої субвенції). З січня 2024 року ПДФО від грошового забезпечення військових у повному обсязі зараховується до Державного бюджету, що негативно впливає на рівень фінансової спроможності громади. Однак **Носівська громада належить до громад з високою спроможністю**, тому має підтримувати таку здатність завдяки ефективних інструментів управління – **належного врядування, впровадження цифрових інструментів та більш ефективної комунікації з мешканцями громади.** Також зменшити цю загрозу можна завдяки **активізації економічної активності, появи нових її видів, кращої диверсифікації структури економіки**, що забезпечує громаді відповідний рівень стійкості в умовах різних економічних потрясінь.
- Розвинена соціальна інфраструктура, розгалужена мережа закладів освіти та культури, доступна мережа для занять фізичною культурою і спортом, висока якість комунальних послуг дозволяє підтримувати соціальні стандарти в громаді та створює сприятливі умови для залучення ВПО, які можуть зміцнити трудовий потенціал громади, а також для повернення мешканців, які виїхали з громади внаслідок війни. **Розвиток культурних та туристичних продуктів, креативних індустрій, виробництво органічної сільськогосподарської продукції завдяки наявності в громаді природно-кліматичних умов для ведення сільського господарства, розвиток нових видів послуг** сприятиме появі нових підприємств та підприємців і створенню нових робочих місць з конкурентним рівнем зарплати.
- **Наявність активної та прогресивної молоді, розвиток нових видів освіти – профтехосвіти з орієнтацією на інноваційні види діяльності та освіти протягом життя** забезпечить баланс попиту і пропозиції кадрів та розвиток нових галузевих напрямів. Культурно-освітня складова життєдіяльності громади, висока активність у сфері спорту, хороший стан інфраструктури та рівень комунальних послуг в громаді, сприятлива екологія та природно-кліматичні умови посилюють вплив активної діяльності молоді на розбудову громади, в той же час послаблюючи загрози, а саме вплив війни та нестабільної політичної ситуації на психологічний стан і ментального здоров'я мешканців громади, та збільшуючи їх ініціативність та бажання активно діяти в інтересах громади.
- **Досвід співробітництва з громадами-сусідами** сприятиме створенню кластерів з підприємствами інших громад, розбудові міжмуніципальної інноваційної

екосистеми, розвитку форм державно-приватного партнерства, послаблюючи вплив негативних факторів, таких як високий рівень енерговитрат на одиницю продукції, загострення конкурентних викликів для українських виробників, високий рівень енерговитрат на одиницю продукції, а також дефіцит кадрів та вплив війни на економіку в цілому.

Рисунок 2.4. Протидія

Розділ 3. СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА СЦЕНАРНЕ МОДЕЛЮВАННЯ

Сценарне моделювання є важливою методологічною базою стратегічного вибору. Сценарій – деяка послідовність подій, які можуть відбутися в майбутньому із значною долею ймовірності за певних умов.

Сценарії розвитку громад Чернігівської області можна розглядати як похідні від

- (I) розгортання воєнної ситуації в Україні, яка знаходиться під впливом змін у світовій геополітиці**
- (II) стану донорської підтримки під час війни та у повоєнному відновленні,**
- (III) стану децентралізації.**

При цьому фактори впливу на сценарне моделювання є певною мірою взаємозалежними.

(I) Воєнна ситуація в Україні може розгортатися за двома базовими векторами.

(1) Війна продовжується в активній фазі або переходить у заморожений стан з періодичними спалахами активності на окупованих, суміжних та прикордонних територіях. За цим вектором необхідно врахувати такий перелік факторів:

- Здійснюються перманентні бомбардування росією об'єктів інфраструктури, ситуація щодо вторгнення зі сторони білорусі залишається напруженою. Кількість атак може бути більш або менш інтенсивною. Можлива активізація бойових дій з боку росії, в тому числі відкриття нових ліній фронту.
- Заміновані території (ліси та землі), особливо ті, що знаходяться ближче до кордонів з росією та білоруссю, залишаються виведеними з господарського обігу та використання.
- Відбулося виключення частини території України з господарської діяльності через окупацію, мінування територій, забруднення земель (зокрема с/г) через хімічні та вибухові ураження тощо. Це створює більш інтенсивне економічне навантаження на інші, придатні до ведення господарської діяльності території.
- Прослідковуються тенденції втрати економічного потенціалу регіонів, деіндустріалізація східних регіонів, різкі зміни в системі розміщення господарської діяльності.
- Значна частина населення, що виїхала на початку повномасштабного вторгнення, продовжує перебувати за кордоном. Оскільки це, в основному, жінки з дітьми, це спричинює демографічні викривлення, впливає на потенціал розвитку людського капіталу. Прослідковується тенденція зміни міграційної політики щодо біженців в ЄС, що може спричинити повернення певної частини біженців. Це збільшить навантаження на соціальну інфраструктуру.
- Значна концентрація ВПО в обласних центрах та містах обласного значення, необхідність їхньої інтеграції в економічне та соціальне життя громад, що їх приймають з причини неможливості повернення в місця проживання.
- Рівень економічної спроможності більшості територіальних громад та регіонів України знижений (через вилучення територій з господарської діяльності, релокацію бізнесу та переміщення трудового ресурсу, розірвання логістичних ланцюгів, втрату експортних можливостей тощо); розширено території, які потребують державної підтримки. В той же час окремі території отримали приріст трудового потенціалу за рахунок ВПО.
- Втрата транзитного потенціалу більшістю регіонів внаслідок бойових дій.
- Мобілізація спричинює втрату фахівців, людський капітал потребує вкладання коштів у відновлення як психічного, так і фізичного здоров'я.
- Зниження доходів бюджету на тлі зростання видатків на утримання армії та ВПК, також зниження надходжень до місцевих бюджетів внаслідок перерозподілу ПДФО.

- ВВП країни досягнуло мінімального рівня за останні 30 років. Тенденцій відновлення економічної активності є слабкими та нестійкими.
- Проведення мобілізації до лав ЗСУ впливатиме на стан трудових ресурсів.
- Паралельно з війною розгортаються процеси Євроінтеграції.

(2) Якщо війна буде припинена, тоді перелік факторів для врахування може бути таким:

- Частина територій (ті, що знаходяться в близькості до кордонів та окупованих територій) продовжує бути замінованою з огляду на ризики розгортання активних бойових дій на тлі постійної загрози наступної війни з боку росії, частина територій може підлягати розмінуванню.
- Частина території України продовжує бути виключеною з господарської діяльності через окупацію, мінування територій, забруднення земель (зокрема с/г) через хімічні та вибухові ураження тощо, частина забруднених територій поступово повертається до господарського обігу.
- Частина біженців, що покинули територію України під час повномасштабного вторгнення, поступово повертаються додому, що позитивно впливатиме на стан трудових ресурсів, зможе уповільнити розгортання потужної демографічної кризи. В той же час вони потребують соціальної підтримки при поверненні, реінтеграції в суспільне життя, забезпечення робочими місцями тощо.
- ВПО, які не зможуть повернутися в свої постійні місця проживання, потребуватимуть інтеграції в економічне та соціальне життя громад.
- Велика кількість інвалідів серед військового та цивільного населення потребуватиме зміни підходів до медичного обслуговування та реабілітації, впровадження стратегій та планів безбар'єрності, напрацювання нових підходів до включення цієї частини населення в економічно активне життя та вибудовування нових моделей соціальної підтримки.
- Потреби планування відновлення та реалізації цих планів по регіонах потребуватимуть потужної управлінської спроможності територіальних громад, набуття нових компетентностей щодо управління проєктами, залучення грантового фінансування. Потребує врегулювання відшкодування збитків від російської агресії, впровадження механізмів такого відшкодування.
- ВВП країни починає поступово зростати, спостерігається нерівномірність економічного зростання багатьох регіонів, постає необхідність підтримки деокупованих та найбільш постраждалих територій за рахунок тих, що постраждали незначно та змогли активізувати економічний потенціал розвитку.
- Відбувається переосмислення безпекових питань та питань забезпечення стійкості протидії загрозам на регіональному та місцевому рівні. Зміна підходів до посилення воєнної готовності, нарощування обороноздатного потенціалу країни визначатиме пріоритети розвитку галузей промисловості, що впливатиме на економічні можливості громад також та може спричинити конкуренцію за розташування тих чи інших промислових об'єктів, або навпаки, викликати спротив з боку населення щодо розвитку в громадах тих чи інших напрямів.
- Значна потреба у людському капіталі для повоєнного відновлення, а також зростання масштабу проблем з фізичним та психічним здоров'ям населення внаслідок інвалідності, поширення ПТСР тощо, потребуватиме значних зусиль з боку місцевої влади для якісного надання медичних послуг.
- Відкриття кордонів для всіх категорій населення внаслідок припинення війни може спричинити нову значну хвилю міграції, що не компенсуватиметься кількістю тих, хто планує повернутися з-за кордону, перебуваючи там зараз в статусі біженця. З іншого боку, можна очікувати стрімке зростання інвестицій в Україну з боку тих підприємців, які вивели свої капітали за кордон під час війни.
- Може спостерігатися значний приплив іноземних інвестицій в Україну з причини бажання заробити на відновленні, що базується на розумінні масштабів необхідних для відбудови та відновлення матеріалів, продуктів та послуг – зокрема, для будівельної промисловості.

- Брак кваліфікованих кадрів може викликати перетікання їх між громадами, зокрема до обласних центрів, де можуть бути запропоновані фахівцям кращі умови. Це призведе до значного дефіциту кадрів в громадах, особливо тих, що мають низьку фінансову спроможність та низьку економічну активність, слабкий розвиток бізнесу.
- Ключовими викликами більшості невеликих громад залишиться відтік людей, молодь активно залишатиме ті місця, де не бачитиме перспектив для розвитку, тому для багатьох постане питання залучення мігрантів з інших країн для розвитку людського капіталу.
- Неприділення уваги інноваційному розвитку гальмуватиме економічне зростання громад, а євроінтеграційні процеси зроблять місцевий бізнес вразливим до конкуренції з боку європейських виробників. У той же час та частина людей, що повертатимуться з країн Європи та інших країн додому, матимуть інші ментальні моделі, де вимоги до влади та бізнесу будуть набагато більш жорсткими.

(II) Стан донорської підтримки. Можна прогнозувати *три можливі напрями розгортання подій*:

- (1) Потужна донорська підтримка у зв'язку з припиненням війни та направленням коштів на відновлення України з боку західних партнерів для створення базису для інвестицій та використання можливостей економічного зростання для власного бізнесу. Це відбудеться за умови виконання Україною вимог до судової системи та верховенства права, боротьби з корупцією, також залежатиме від стану переговорів щодо вступу України в ЄС. Вірогідність надання Україні значних коштів на відновлення з припиненням війни є високою. Можна припустити сильний вплив донорської спільноти на формування планів розвитку громад, територій та держави в цілому, але при цьому може зрости й конкуренція між інвестиційними спільнотами за привабливі ресурси – землі з вигідним розташуванням або ті, що не забруднені та слабо забруднені, інвестиційні об'єкти промислового характеру тощо. Збільшення донорської допомоги та фінансування відновлення в цілому означатиме також посилення уваги до прозорості та ефективності процесів її використання. Використання системи DREAM місцевою та регіональною владою дасть можливість донорам та інвесторам бачити рівень проєктного управління та ефективності використання коштів громадами, що може вплинути на можливості залучення фінансування з боку громад як в кращий бік, так і навпаки.
- (2) Зниження донорської підтримки за ситуації продовження війни внаслідок виснаження партнерів щодо допомоги Україні, також тиск з боку власних суспільств на політиків щодо переорієнтації фінансових потоків до вирішення внутрішніх проблем, з'явлення інших пріоритетів зовнішньої допомоги для країн світу внаслідок розгортання воєнних конфліктів на інших територіях та геополітичних тисків. Згорання донорської підтримки ускладнить ситуацію щодо отримання донорських коштів громадами; ці можливості зможуть використати тільки ті громади, які досить активно будуть залучені в процеси горизонтальної комунікації та співробітництва між регіонами та громадами різних країн, а також показуватимуть високий рівень готовності до освоєння донорської допомоги з точки зору компетентності та управлінської спроможності, наявності необхідної ресурсної бази.
- (3) Третім можливим варіантом, який стосується ситуації припинення війни, може бути виділення коштів на відновлення України з боку урядів та міжнародних донорів в значно менших обсягах ніж очікувані, що потребуватиме дуже ретельного обґрунтування пріоритетів та сильної аргументації щодо надання коштів на певні проєкти. Це зробить темпи відновлення громад дуже повільними, і знизить можливості реалізації планів. В той же час це змушуватиме громади шукати внутрішні резерви для фінансування тих чи інших програм, та ставить їх перед необхідністю активізувати бізнеси в громадах.

(III) Процеси децентралізації. Децентралізація певною мірою залежить від того, яким чином розгортатимуться воєнні події. Тут можливо *два напрями*: або відхід від неї та посилення централізації у відповідь на виклики воєнного стану, або за умови припинення війни та

просування в напрямі виконання умов щодо кандидатства в члени ЄС – посилення децентралізації, субсидіарності, патртісипативності та інклюзії.

- (1) В умовах воєнного стану спостерігається згортання децентралізації та повернення до централізованого управління. Надмірна централізація у відповідь на виклики воєнного стану означає існування ризику переведення громад в режим ручного управління, певним запобіжником чого можуть слугувати вимоги донорів у політичній та правовій площинах як умова надання підтримки Україні, але за суттєвого зниження донорського фінансування тиск на громади з боку центральних органів влади може посилитися, і призвести згодом до політичного напруження та дестабілізації. Деякі громади, які довели свою суб'єктність під час війни, матимуть більший вплив на прийняття рішень на регіональному та державному рівні навіть під час воєнного стану. Але є ризик перетворення більшості громад в органи виконання центральних розпоряджень на місцях та скидання на них повноважень реалізації соціальних функцій. Деякі громади можуть виявитися неспроможними щодо забезпечення утримання закладів освіти, медицини, культури та соціальної сфери, що результуватиме в деградації та занепаді територій.
- (2) Якщо тенденції децентралізації з припиненням війни посиляться, це може відкрити для активних громад потужні перспективи власного розвитку. Громади швидко набудуть компетентності залучення та управління грантовими коштами, активно використовуючи грантові можливості для вирішення проблем громад та розвитку. Війна змусила багато громад швидко навчитися самостійності у прийнятті рішень та відповідальності за мешканців, а також сприяла розвитку волонтерської активності та громадянського суспільства, що позитивно позначатиметься в подальшому на ефективності управління в громаді.

СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ НОСІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Інерційний сценарій розвитку

Інерційний сценарій розвитку громади виходить з продовження війни в активному чи частково замороженому вигляді.

Це означає, що не відбуватиметься значного притоку капіталу в країну. Інвестиційні потоки відкладаються в часі до завершення війни.

Якщо донорська підтримка буде скорочена, то частина соціальних та економічних видатків, які фінансувалися з державного бюджету, може виявитися недофінансованою. Скорочення надходжень в місцеві бюджети спричинить необхідність переосмислення пріоритетів щодо реалізації запланованих програм та планів. Соціальні питання та вирішення проблем, пов'язаних з воєнною ситуацією, будуть мати перевагу над розвитковими проектами. В гіршому випадку може розгорнутися криза бюджетних неплатежів.

Демографічна ситуації в громаді буде погіршуватися у зв'язку з мобілізацією значної частини чоловічого населення, міграцією жінок з дітьми в більш безпечні регіони у випадку ескалації воєнних дій. Також війна суттєво погіршить стан фізичного та психічного здоров'я населення

Тривала війна та поглиблення кризових явищ у вітчизняній економіці може спричинити зменшення інвестицій (капіталовкладень) в територіальній громаді.

Стан земель в громаді продовжуватиме погіршуватися. Проблеми поводження з відходами не вирішуватимуться внаслідок пріоритетності інвестування в розв'язання більш нагальних проблем, зумовлених війною, та необхідності залучення значного обсягу інвестицій в розвиток сміттєпереробних потужностей, що є дуже малоімовірним під час війни.

Модернізаційний сценарій розвитку

Модернізаційний сценарій полягає в тому, що Носівська громада активно використовує можливості в умовах швидкого суспільно-економічного відновлення, відбудови та модернізації України.

Створення в Носівській громаді підрозділу/ організації, що забезпечує та підтримує проєктну діяльність, а також відповідне навчання, сприятиме розвитку спроможності щодо залучення грантового фінансування, інвестицій та коштів донорів для реалізації проєктів, особливо за умови надання донорами заявленої підтримки Україні. Це відкриє для громади можливості реалізації значної кількості амбітних проєктів

Припинення, завершення війни спричинить повернення частини біженців, що перебувають в інших країнах, в Україну. Крім поліпшення демографічної ситуації та розширення трудового потенціалу, зміна світогляду цих людей за час проживання за кордоном сприятиме впровадженню інноваційних моделей та рішень, а також посилить вимогливість до якості надання послуг з боку органів влади та вплине на очікування щодо прозорості та підзвітності громади перед населенням. Це, а також розвиток волонтерського руху та громадської активності в громаді під час війни призведе до формування в дієвих механізмів взаємодії влади, бізнесу, громадськості щодо обговорення та вирішення проблем. Процеси відновлення, які супроводжуватимуться розвитком трудового потенціалу (в т.ч. і його якісного поліпшення через розвиток професійно-технічної освіти), створенням нових робочих місць, забезпечать активізацію економічних процесів в громаді.

Носівка як центр громади може стати осередком забезпечення інноваційності та професійної досконалості в громаді, впровадження нових моделей господарювання (заснованих на кластерному та кооперативному русі, соціальних інноваціях)

Налагодження співпраці з інноваційними екосистемами національного рівня та розвиток міжнародної співпраці дає можливість сформуванню навколо Носівки інноваційну екосистему зі спеціалізацією на сільському господарстві та переробній промисловості. Цьому сприятиме і модернізація дослідницької станції на засадах партнерства з науковими та освітніми установами національного рівня. Все це сприятиме активному формуванню іміджу інвестиційно-привабливої громади, що невдовзі результуватиме у залученні значних обсягів інвестицій в громаду.

Громада реалізує потужний потенціал розвитку сільського господарства, забезпечуючи при цьому управління земельними ресурсами на засадах сталого розвитку. Повернення до вирощування традиційних для регіону сільськогосподарських культур (льон, цукрові буряки, коноплі) дозволить диверсифікувати місцеву економіку та сприятиме відновленню іміджу України як передової за даними напрямками сільського господарства.

Багата історична спадщина, природно-заповідний фонд є базисом розбудови в громаді готельно-туристичної сфери, чому сприятимуть також наявність вільних земельних ділянок під забудову, а також дух та налаштованість мешканців на перетворення громади на привабливе та відоме місце.

Описаний сценарій є базою для формулювання стратегічного бачення громади на стратегічну перспективу.

Розділ 4. СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

На основі результатів дослідження соціально-економічного стану територіальної громади та SWOT-аналізу, а також думок робочої групи з розробки Стратегії розвитку Носівської міської територіальної громади до 2027 року, мешканців громади, працівників органу місцевого самоврядування, порад експертів було сформульовано стратегічне бачення розвитку громади.

Стратегічне бачення відображає унікальність громади. Досягнення визначених у ньому положень дозволить забезпечити конкурентоспроможність і сталість розвитку громади у довгостроковій перспективі.

Стратегічне бачення відображає позитивний погляд на розвиток і перспективи громади в майбутньому, воно створює базис для формування цілей і завдань стратегії розвитку громади в середньо- та довгостроковому періоді.

Стратегічне бачення розвитку Носівської міської територіальної громади

Носівська міська територіальна громада – це громада активних, освічених і впевнених у собі людей, які живуть у гармонії з традиціями та сучасністю. Тут мешкають працьовиті, талановиті, шляхетні й господарські люди, які плекають духовність, моральність та національну ідентичність. Носівська громада – це простір з міцними традиціями економічного розвитку, що базується на промисловій спадщині та ефективному господарюванні; з екосистемою для комунікації, взаємодії та партнерства між владою, бізнесом і громадою; з природними багатствами та збалансованою земельною структурою, що підтримують сталий розвиток; з унікальною брендовою продукцією, яка поєднує традиції (вишивка, ремесла) і сучасні інновації. Ми розвиваємо інфраструктуру для ефективної комунікації; партнерства всередині громади, у сфері кооперації, кластеризації та інвестування; молодіжні ініціативи для підготовки кваліфікованих кадрів в агропромисловій сфері; співпрацю із зарубіжними партнерами для впровадження новітніх технологій та залучення інвестицій. Носівська громада – це простір економічної, культурної та соціальної взаємодії, а також лідер у розвитку агропереробної індустрії, де кожен мешканець відчуває гордість і відповідальність за своє майбутнє!

Модель розвитку громади

Для свого розвитку Носівська міська ТГ обрала поєднання рис трьох моделей:

- **Модель сталого розвитку**, яка передбачає збалансований підхід, що поєднує економічний розвиток, соціальний прогрес, дотримання екологічних пріоритетів і врахування інтересів майбутніх поколінь під час ухвалення будь-яких рішень громади.
- **Модель агропромислового розвитку**, яка фокусує увагу на агропереробці як основі місцевої економіки.
- **Модель смарт-розвитку**, пріоритетом якої виступає розумне використання наявних ресурсів громади на основі сучасних цифрових технологій для досягнення найкращих з можливих результатів місцевого розвитку.

Розділ 5. СТРАТЕГІЧНІ, ОПЕРАТИВНІ ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Стратегічне бачення розвитку Носівської міської територіальної громади буде досягнуто завдяки реалізації визначених стратегічних цілей (див. рис. 5.1)

1. **Всебічні можливості для життя, розвитку, самореалізації та дозвілля Людини.**
2. **Збалансована та диверсифікована смарт-економіка. Економічно спроможна громада.**
3. **Ефективне самоврядування та співпраця в громаді.**
4. **Надійна сучасна інфраструктура та безпека громади.**

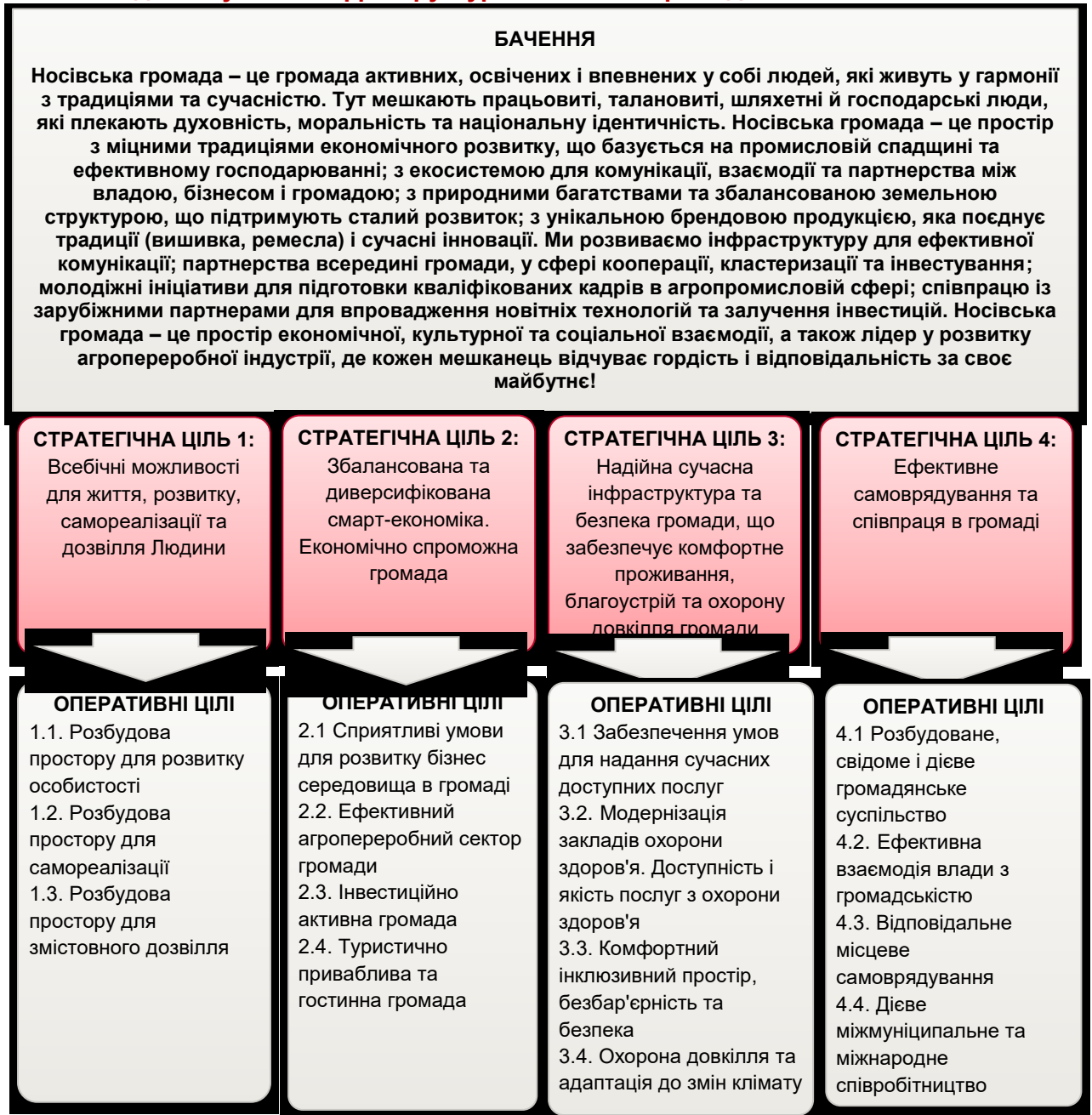

Рисунок 5.1. Дерево цілей Носівської міської територіальної громади

Стратегічні цілі дають відповідь на запитання, що необхідно зробити, щоб досягти бачення розвитку громади. Розроблення та досягнення цілей формує основу для управління громадою та дозволяє пов'язати Стратегію з бюджетним плануванням. Кожна стратегічна ціль включатиме оперативні цілі, які, в свою чергу, деталізовані у завданнях. Завдання дають відповіді на питання, яким чином громада досягатиме цілей свого розвитку. Завдання деталізовані у проєктах, які будуть структуровані у Плані заходів з реалізації Стратегії до 2027 року.

Таблиця 5.1. Структура стратегічних, оперативних цілей та завдань Стратегії розвитку Носівської міської територіальної громади до 2027 року

Стратегічна ціль 1. Всебічні можливості для життя, розвитку, самореалізації та дозвілля Людини в громаді	
<i>Оперативні цілі</i>	<i>Завдання</i>
1.1. Розбудова простору для розвитку особистості	1.1.1. Осучаснити освітній простір та привести заклади освіти до умов законодавства України
	1.1.2. Привести умови здорового харчування в закладах освіти до сучасних вимог
	1.1.3. Розширити доступ до STEM- освіти учасників освітнього процесу
	1.1.4. Розбудувати ефективне цифрове середовище в закладах освіти, створити умови для підвищення рівня цифрової грамотності населення
	1.1.5. Підвищити якість та ефективність профорієнтаційної роботи в закладах освіти
1.2. Розбудова простору для самореалізації	1.2.1. Модернізувати заклади культури, перетворити їх у сучасні креативні простори
	1.2.2. Створити рівний доступ до розвитку творчих здібностей
	1.2.3. Підвищити обізнаність про можливості соціального підприємництва, навички фінансової та цифрової грамотності, проєктного менеджменту
	1.2.4. Навчання протягом життя
1.3. Розбудова простору для змістовного дозвілля	1.3.1. Осучаснити простір для змістовного дозвілля жителів громади
	1.3.2. Сприяти розвитку рухової активності та фізичної культури населення, популяризація активного і здорового способу життя
	1.3.3. Сприяти розвитку безбар'єрних просторів для чутливих категорій населення
Стратегічна ціль 2. Збалансована та диверсифікована смарт-економіка. Економічно спроможна громада	
<i>Оперативні цілі</i>	<i>Завдання</i>
2.1. Сприятливі умови для розвитку бізнес середовища в громаді	2.1.1. Створити простір підтримки і супроводу для розвитку бізнесу
	2.1.2. Створити майданчик для діалогу з бізнесом
	2.1.3. Сприяти розвитку жіночого підприємництва
2.2. Ефективний агропереробний сектор громади	2.2.1. Сприяти зміцненню матеріально-технічної бази підприємств аграрного та переробного сектору в тому числі за рахунок державних програм
	2.2.2. Сприяти запровадженню нових технологій та обладнання для переробки с/г сировини
	2.2.3. Сприяти розвитку галузі тваринництва, садівництва, ягідництва, овочівництва в особистих селянських та фермерських господарствах та розвитку бджільництва в громаді
	2.2.4. Систематично інформувати аграріїв про можливості державної підтримки

2.3. Інвестиційно активна громада	2.3.1. Сформувати позитивний інвестиційний імідж Носівської міської територіальної громади
	2.3.2. Створити організаційно правові умови для залучення інвестицій у розвиток локальної економіки громади
	2.3.3. Розбудова усіх форм партнерств суб'єктів господарювання
	2.3.4. Стимулювати розвиток кооперації та кластерних ініціатив
	2.3.5. Створити простір для генерування , обговорення та просування стартапів, бізнес та проектних ініціатив
2.4. Туристично приваблива та гостинна громада	2.4.1. Розбудова туристичних маршрутів, облаштування зон рекреації, сприяння розвитку активного сільського (зеленого) туризму та екотуризму
	2.4.2. Організовувати унікальні місцеві фестивалі
	2.4.3. Забезпечити облік, відновлення існуючих об'єктів історико-культурної спадщини які відіграють роль чинників розвитку туризму в економіці громади
Стратегічна ціль 3. Надійна сучасна інфраструктура та безпека громади, що забезпечує комфортне проживання, благоустрій та охорону довкілля громади	
<i>Оперативні цілі</i>	<i>Завдання</i>
3.1. Забезпечення умов для надання сучасних доступних послуг	3.1.1. Забезпечити населення якісною водою, провести реконструкцію мережі водопостачання та водовідведення
	3.1.2. Провести реконструкцію системи теплопостачання
	3.1.3. Забезпечити актуалізацію адміністративних послуг відповідно до вимог часу та потреб населення
	3.1.4. Осучаснити систему соціальних послуг населення
3.2. Модернізація закладів охорони здоров'я. Доступність і якість послуг з охорони здоров'я	3.2.1. Створити комфортні та безпечні умови для медичного обслуговування населення в закладах охорони здоров'я
	3.2.2. Актуалізувати якість медичних послуг до сучасних вимог
	3.2.3. Створити умови для залучення молодих спеціалістів в заклади охорони здоров'я
	3.2.4. Розбудувати мережу профілактичної медицини
3.3. Комфортний інклюзивний простір, безбар'єрність та безпека	3.3.1. Розробити комплексний план просторового розвитку території Носівської міської громади
	3.3.2. Облаштувати заклади громади захисними спорудами цивільного захисту
	3.3.3. Розширити мережу пожежної безпеки громади
	3.3.4. Забезпечити безбар'єрність та інклюзивність місць загальногромадського користування в громаді
	3.3.5. Створити комфортне, інклюзивне, безбар'єрне середовища для жителів громади
	3.3.6. Забезпечити сучасні умови мобільності та комунікації в громаді
	3.3.7. Забезпечити якісне освітлення простору громади
	3.3.8. Забезпечити якісний благоустрій в громаді
3.4. Охорона довкілля та адаптація до змін клімату	3.4.1. Розбудувати комфортний (безпечний) та екологічний простір
	3.4.2. Впровадити енергоефективні та енергозберігаючі заходи
	3.4.3. Розширити та облаштувати зони відпочинку і рекреації в громаді
Стратегічна ціль 4. Ефективне самоврядування та співпраця в громаді	
<i>Оперативні цілі</i>	<i>Завдання</i>
4.1. Розбудоване, свідоме і дієве громадянське суспільство	4.1.1. Забезпечити умови підтримки ініціатив громадських організацій та активних мешканців
	4.1.2. Підсилити спроможність молодіжного середовища в громаді
	4.1.3. Підвищити обізнаність громадян щодо своїх громадянських

	прав свобод і обов'язків. Стимулювати активну громадську участь та волонтерство
4.2. Ефективна взаємодія влади з громадськістю	4.2.1. Розбудувати ефективну систему діалогу влади з громадськістю
4.3 Відповідальне місцеве самоврядування	4.3.1 Підвищити обізнаність працівників ОМС щодо змісту та інструментів концепції "Належного врядування" ("Good governance")
	4.3.2. Удосконалити систему відкритості і підзвітності влади
4.4. Дієве міжмуніципальне та міжнародне співробітництво	4.4.1. Підсилити співпрацю з іншими містами та громадами України
	4.4.2. Ініціювати партнерства з іншими громадами Європи і світу

Вибір стратегічних цілей зумовлений баченням розвитку громади, аналізом наявних сильних і слабких сторін громади, можливостями і загрозами розвитку, відображеними в SWOT-таблиці.

Стратегічна ціль 1 «Всебічні можливості для життя, розвитку, самореалізації та дозвілля Людини в громаді» досягається через реалізацію таких оперативних цілей:

- 1.1. Розбудова простору для розвитку особистості
- 1.2. Розбудова простору для самореалізації
- 1.3. Розбудова простору для змістовного дозвілля

Досягнення стратегічної цілі 1 включає реалізацію 21 проєкту місцевого розвитку (у тому числі 6 з них мають міжгалузевий характер і спрямовані на виконання декількох завдань).

Потенційні сфери реалізації проєктів охоплюють:

- модернізацію матеріально-технічної бази закладів освіти;
- розвиток STEM-компетентностей;
- забезпечення безпеки освітнього процесу;
- профорієнтаційні заходи;
- розвиток сфери культури і дозвілля, сприяння творчості, дослідження історії громади;
- активний і здоровий спосіб життя.

Стратегічна ціль 2 «Збалансована та диверсифікована смарт-економіка. Економічно спроможна громада» досягається через реалізацію таких оперативних цілей:

- 2.1. Сприятливі умови для розвитку бізнес середовища в громаді
- 2.2. Ефективний агропереробний сектор громади
- 2.3. Інвестиційно активна громада
- 2.4. Туристично приваблива та гостинна громада

Досягнення стратегічної цілі 2 включає реалізацію 11 проєктів місцевого розвитку (у тому числі 7 з них мають міжгалузевий характер і спрямовані на виконання декількох завдань).

Потенційні сфери реалізації проєктів охоплюють:

- створення бізнес-інкубатора;
- забезпечення консультативної підтримки бізнесу та умов для ефективного коворкінгу;
- сприяння інвестиціям;
- розбудову індустріального парку;
- розвиток фермерства та агропереробки;
- розвиток туризму.

Стратегічна ціль 3 «Надійна сучасна інфраструктура та безпека громади, що забезпечує комфортне проживання, благоустрій та охорону довкілля громади» досягається через реалізацію таких оперативних цілей:

- 3.1. Забезпечення умов для надання сучасних доступних послуг
- 3.2. Модернізація закладів охорони здоров'я. Доступність і якість послуг з охорони здоров'я
- 3.3. Комфортний інклюзивний простір, безбар'єрність та безпека
- 3.4. Охорона довкілля та адаптація до змін клімату

Досягнення стратегічної цілі 3 включає реалізацію 57 проєктів місцевого розвитку (у тому числі 6 з них мають міжгалузевий характер і спрямовані на виконання декількох завдань).

Потенційні сфери реалізації проєктів охоплюють:

- реконструкцію водопровідної та каналізаційної мереж;
- реконструкція теплових мереж;
- оновлення матеріально-технічної бази комунальних підприємств та установ, у тому числі медичних та освітніх установ, закладів культури, забезпечення належних санітарно-гігієнічних умов;
- розвиток соціальних послуг для різних категорій мешканців громади;
- капітальні ремонти приміщень у закладах комунальної власності, дорожнього покриття і тротуарів;
- розбудову інфраструктури безпеки в громаді;
- покращення благоустрою;
- захист довкілля, підвищення енергоефективності.

Стратегічна ціль 4 «Ефективне самоврядування та співпраця в громаді» досягається через реалізацію таких оперативних цілей:

- 4.1. Розбудоване, свідоме і дієве громадянське суспільство
- 4.2. Ефективна взаємодія влади з громадськістю
- 4.3. Відповідальне місцеве самоврядування
- 4.4. Дієве міжмуніципальне та міжнародне співробітництво

Досягнення стратегічної цілі 4 включає реалізацію 9 проєктів місцевого розвитку (у тому числі 2 з них мають міжгалузевий характер і спрямовані на виконання декількох завдань).

Потенційні сфери реалізації проєктів охоплюють:

- налагодження відносин місцевої влади і мешканців громади;
- розвиток громадянського суспільства, активізація громадських ініціатив;
- розвиток волонтерства;
- електронне врядування та інструменти електронної демократії;
- розвиток спроможності місцевого самоврядування;
- забезпечення належного урядування;
- налагодження співпраці з вітчизняними та зарубіжними громадами заради сталого розвитку.

Розділ 6. УЗГОДЖЕНІСТЬ СТРАТЕГІЇ З ДЕРЖАВНИМИ ТА РЕГІОНАЛЬНИМИ СТРАТЕГІЧНИМИ ДОКУМЕНТАМИ

Система стратегічного планування в Україні базується на координації процесів стратегічного планування на центральному, регіональному та місцевому рівнях. **Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки (ДСРР)** є основним планувальним документом для реалізації секторальних стратегій розвитку, координації державної політики у різних сферах, досягнення ефективності використання державних ресурсів у територіальних громадах та регіонах в інтересах людини, єдності держави, сталого розвитку історичних населених місць та збереження традиційного характеру історичного середовища, збереження навколишнього природного середовища та сталого використання природних ресурсів для нинішнього та майбутніх поколінь українців. ДСРР розроблена відповідно до Цілей сталого розвитку України до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30.09.2019 № 722. При розробці Стратегії розвитку Носівської міської територіальної громади до 2027 року враховані ключові аспекти Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки²².

Відповідно до оновленої Державної стратегії регіонального розвитку до 2027 року пріоритетами державної регіональної політики відновлення і розвитку на період до 2027 року є:

- створення безпечових та соціально-економічних умов для повернення громадян України в регіони та територіальні громади;
- відновлення та розвиток інфраструктури, зокрема інфраструктури електронних комунікаційних мереж на принципах прозорості, підзвітності, сталості, інклюзивності, енергоефективності, адаптації до зміни клімату, захищеності та стійкості до безпекових загроз та економічної доцільності;
- розвиток інституційної спроможності органів місцевого самоврядування на регіональному та місцевому рівні у сфері стратегічного планування, проектного менеджменту, цифровізації, протидії корупції;
- розвиток людського капіталу, відновлення підприємницької діяльності та зростання економіки на основі внутрішнього потенціалу територій та регіональних смарт-спеціалізацій;
- розвиток багаторівневого врядування, наближення системи управління регіональним розвитком до процедур та кращих практик ЄС;
- залучення громадян до прийняття рішень на державному, регіональному та місцевому рівні;
- відновлення балансу екосистем, постраждалих внаслідок збройної агресії РФ;
- розбудова партнерств, розвиток міжмуніципального, міжрегіонального та транскордонного співробітництва;
- сприяння економічному розвитку регіону шляхом залучення інвестицій для реалізації інноваційних проектів;
- відновлення та розвиток системи надання соціальних послуг на регіональному та місцевому рівні.

Аналіз відповідності стратегічних та оперативних цілей Стратегії розвитку Носівської міської територіальної громади до 2027 року Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки наведено у таблиці 6.1.

Узгодженість Стратегії розвитку Носівської МТГ до 2027 року зі Стратегією сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року

Стратегічні напрямки розвитку Носівської громади також пов'язані зі стратегічними цілями Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року, затвердженої рішенням XXI-ї сесії Чернігівської обласної ради VII скликання від 18.12.2019 № 4-21/VII (зі змінами, внесеними рішенням двадцять п'ятої сесії обласної ради сьомого скликання

²² Чинна редакція ДСРР затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 13.08.2024 № 940 «Про внесення змін до державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки».

28.10.2020 № 43-25/VII)²³. Стратегія сталого розвитку Чернігівської області визначає довгостроковий вибір пріоритетних сфер і напрямів розвитку області до 2027 року, бажаних орієнтирів майбутнього стану регіону, механізмів і шляхів їх досягнення, та є основою для розроблення інших документів стратегічного планування місцевого розвитку. Стратегія розвитку Чернігівської області направлена на забезпечення безпеки, збереження та розвиток людського капіталу, у тому числі створення умов для повернення до регіону людей, які залишили його під час війни, виробництво та поглиблену переробку якісної сільгоспсировини, «зелені» технології та біоекономіку; інформаційно-комунікаційні технології, інноваційно спрямовані та експортоорієнтовані галузі промисловості, екологічну безпеку та охорону здоров'я; відновлення інфраструктури області. Умовою успішної реалізації стратегії виступає об'єднання зусиль усіх гілок влади, а також зусиль усіх громад області.

Аналіз відповідності стратегічних та оперативних цілей Стратегії розвитку Носівської міської територіальної громади до 2027 року Стратегії розвитку сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року проведено у таблиці 6.2.

Узгодженість Стратегії розвитку Носівської МТГ до 2027 року з Цілями сталого розвитку України на період до 2030 року

Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року є орієнтирами для розроблення проєктів прогнозних і програмних документів, проєктів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України. Указом Президента України від 30.09.2019 року № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» передбачено, що вони є орієнтирами для розроблення проєктів прогнозних і програмних документів, проєктів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України. Відповідно, цілі сталого розвитку мають бути інкорпоровані також в стратегічні та програмні документи на місцевому рівні.

Стратегічні та оперативні цілі Стратегії розвитку Носівської МТГ на 2021-2027 роки узгоджуються з Цілями сталого розвитку України. Аналіз відповідності стратегічних та оперативних цілей Стратегії розвитку Носівської міської територіальної громади до 2027 року Цілям сталого розвитку наведено у таблиці 6.3.

Реалізація Стратегії розвитку Носівської міської територіальної громади до 2027 року сприятиме виконанню Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року, а також Цілям сталого розвитку України на період до 2030 року.

²³ Чинна редакція регіональної стратегії була затверджена рішенням XXII сесії обласної ради VIII скликання від 14.03.2025 № 3-22/VIII «Про внесення змін до Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року»

Таблиця 6.1. Аналіз відповідності цілей Стратегії розвитку Носівської міської територіальної громади на період до 2027 року Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки

Стратегічні та оперативні цілі ДСРР на 2021 - 2027 роки	Стратегічна ціль 1. Всебічні можливості для життя, розвитку, самореалізації та дозвілля Людини в громаді			Стратегічна ціль 2. Збалансована та диверсифікована смарт-економіка. Економічно спроможна громада				Стратегічна ціль 3. Надійна сучасна інфраструктура та безпека громади, що забезпечує комфортне проживання, благоустрій та охорону довкілля громади				Стратегічна ціль 4. Ефективне самоврядування та співпраця в громаді			
	1.1. Розбудова простору для розвитку особистості	1.2. Розбудова простору для самореалізації	1.3. Розбудова простору для змістовного дозвілля	2.1. Сприятливі умови для розвитку бізнес середовища в громаді	2.2. Ефективний агропереробний сектор громади	2.3. Інвестиційно активна громада	2.4. Туристично приваблива та гостинна громада	3.1. Забезпечення умов для надання сучасних доступних послуг	3.2. Модернізація закладів охорони здоров'я. Доступність і якість послуг з охорони здоров'я	3.3. Комфортний інклюзивний простір, безбар'єрність та безпека	3.4. Охорона довкілля та адаптація до змін клімату	4.1. Розбудоване, свідоме і дієве громадянське суспільство	4.2. Ефективна взаємодія влади з громадянськістю	4.3. Відповідальне місцеве самоврядування	4.4. Дієве міжмуніципальне та міжнародне співробітництво
I. Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах	+	+	++			+		++	++	++	++	+			+
1.1. Забезпечення інтегрованого розвитку територій з урахуванням інтересів майбутніх поколінь						+		+	+	+	+				+
1.2. Задоволення потреби населення у якісних адміністративних і публічних послугах	+	+	+					+	+	+	+				
1.3. Соціальний захист ветеранів війни та їх сімей, внутрішньо переміщених осіб та інших вразливих груп населення			+					+	+	+		+			
II. Підвищення рівня конкурентоспроможності	+	++		++	++	++	++	+	+	++	++				

регіонів															
2.1. Інфраструктура, стійка до безпекових, соціальних та економічних викликів	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+				
2.2. Сильна, спроможна та конкурентоспроможна регіональна економіка		+		+	+	+	+			+	+				
III. Розбудова ефективного багаторівневого врядування		+		++	++	++	+	++			+	+	+	+	+
3.1. Розвиток інституційної спроможності органів публічної влади з урахування кращих практик ЄС		+		+	+	+		+			+	+	+	+	
3.2. Розвиток різних форм співробітництва та ефективне управління публічними інвестиціями				+		+	+								+

*У клітинках ступінь зв'язку окремих цілей відмічається як ++ (сильний зв'язок) або + (опосередкований зв'язок)

Таблиця 6.2. Аналіз відповідності цілей Стратегії розвитку Носівської міської територіальної громади на період до 2027 року Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року

Стратегічні та оперативні цілі Стратегії розвитку Чернігівської області на період до 2027 року	Стратегічна ціль 1. Всебічні можливості для життя, розвитку, самореалізації та дозвілля Людини в громаді			Стратегічна ціль 2. Збалансована та диверсифікована смарт-економіка. Економічно спроможна громада				Стратегічна ціль 3. Надійна сучасна інфраструктура та безпека громади, що забезпечує комфортне проживання, благоустрій та охорону довкілля громади				Стратегічна ціль 4. Ефективне самоврядування та співпраця в громаді			
	1.1. Розбудова простору для розвитку особистості	1.2. Розбудова простору для самореалізації	1.3. Розбудова простору для змістовного дозвілля	2.1. Сприятливі умови для розвитку бізнес середовища в громаді	2.2. Ефективний агропереробний сектор громади	2.3. Інвестиційно активна громада	2.4. Туристично приваблива та гостинна громада	3.1. Забезпечення умов для надання сучасних доступних послуг	3.2. Модернізація закладів охорони здоров'я. Доступність і якість послуг з охорони здоров'я	3.3. Комфортний інклюзивний простір, безбар'єрність та безпека	3.4. Охорона довкілля та адаптація до змін клімату	4.1. Розбудоване, свідоме і дієве громадянське суспільство	4.2. Ефективна взаємодія влади з громадськістю	4.3. Відповідальне місцеве самоврядування	4.4. Дієве міжуніципальне та міжнародне співробітництво
Стратегічна ціль I. Чернігівщина – безпечний регіон	++	+		+	++		+	++	+	++	++	++	++		+
1.1. Створення безпечних умов для повсякденної життєдіяльності громадян	+				+		+		+	+					
1.2. Підвищення стійкості територіальних громад до кризових ситуацій					+			+		+		+	+		
1.3. Енергетична безпека								+			+				
1.4. Інформаційна і кібербезпека	+	+											+		
1.5. Екологічна безпека, адаптація до зміни клімату				+						+	+	+			
Стратегічна ціль II. Комплексна відбудова інфраструктури						+	++	+		++					+

2.1. Оцінка руйнувань та пошкоджень об'єктів інфраструктури															
2.2. Відновлення та стабільне функціонування соціальної, критичної інфраструктури, систем життєзабезпечення. Відбудова житла							+	+			+				+
2.3. Відновлення та розвиток дорожньої, транспортної інфраструктури, зв'язку							+				+				
2.4. Комплексна відбудова територіальних громад							+				+				
Стратегічна ціль III. Відновлення бізнесу і розбудова нової економіки регіону			+		++	++	++	++	+		+	+			
3.1. Відновлення та розвиток бізнесу					+		+	+							
3.2. Стимулювання економічної активності та підвищення конкуренто-спроможності місцевих виробників					+	+	+								
3.3. Прискорений інноваційний розвиток пріоритетних сфер смарт-спеціалізації регіону					+		+								
3.4. Відновлення та сталий розвиток агропромислового комплексу							+					+			
3.5. Забезпечення продуктивної та вільно обраної зайнятості громадян			+		+	+	+		+		+				
Стратегічна ціль IV. Збереження і розвиток людського потенціалу		+	++	++				+	+	+	++	+	++		++
4.1. Сучасний освітній простір		+	+	+							+	+			+
4.2. Підвищення якості, доступності медичних послуг та покращання ментального і фізичного здоров'я населення				+						+					+
4.3. Якісні соціальні послуги, нова ветеранська політика								+		+		+			+
4.4. Культурний і духовний розвиток та формування національної ідентичності			+					+				+			

Стратегічна ціль V. Розвиток ефективного багатовекторного врядування з врахуванням процедур та кращих практик ЄС	+							+	+	+		++	++	++	++
5.1. Підвищення інституційної спроможності громад з урахуванням кращих практик ЄС	+											+		+	+
5.2. Цифрова трансформація громад і регіону								+	+	+			+	+	+
5.3. Розвиток громадянського суспільства												+	+	+	

Таблиця 6.3. Аналіз відповідності цілей Стратегії розвитку Носівської міської територіальної громади на період до 2027 року Цілям Сталого Розвитку

Цілі Сталого Розвитку: Україна	Стратегічна ціль 1. Всебічні можливості для життя, розвитку, самореалізації та дозвілля Людини в громаді			Стратегічна ціль 2. Збалансована та диверсифікована смарт- економіка. Економічно спроможна громада				Стратегічна ціль 3. Надійна сучасна інфраструктура та безпека громади, що забезпечує комфортне проживання, благоустрій та охорону довкілля громади				Стратегічна ціль 4. Ефективне самоврядування та співпраця в громаді			
	1.1. Розбудова простору для розвитку особистості	1.2. Розбудова простору для самореалізації	1.3. Розбудова простору для змістовного дозвілля	2.1. Сприятливі умови для розвитку бізнес середовища в громаді	2.2. Ефективний агропереробний сектор громади	2.3. Інвестиційно активна громада	2.4. Туристично приваблива та гостинна громада	3.1. Забезпечення умов для надання сучасних доступних послуг	3.2. Модернізація закладів охорони здоров'я. Доступність і якість послуг з охорони здоров'я	3.3. Комфортний інклюзивний простір, безбар'єрність та безпека	3.4. Охорона довкілля та адаптація до змін клімату	4.1. Розбудоване, свідоме і дієве громадянське суспільство	4.2. Ефективна взаємодія влади з громадянськістю	4.3. Відповідальне місцеве самоврядування	4.4. Дієве міжмуніципальне та міжнародне співробітництво
Ціль 1. Подолання бідності				+	+	+	+	+	+	+		+	+		
Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства	+				+	+					+				
Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя	+							+	+	+	+	+		+	
Ціль 4. Якісна освіта	+	+	+					+	+	+					
Ціль 5. Гендерна рівність	+	+	+	+					+	+		+			
Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови	+				+		+	+			+				
Ціль 7. Доступна та чиста енергія	+			+	+	+	+	+	+	+	+			+	+
Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання		+		+	+	+	+								+
Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура				+	+	+	+	+		+	+				+

Ціль 10. Скорочення нерівності	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+			
Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад					+	+	+	+		+	+				+
Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво		+		+	+	+					+	+	+		
Ціль 13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	+				+			+	+		+	+	+	+	+
Ціль 14. Збереження морських ресурсів *															
Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші					+		+				+	+		+	
Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути		+	+	+				+		+		+	+	+	+
Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку						+					+	+	+		+

* Оскільки територія Носівської ТГ не є прибережною територією, розташованою у приморській області, аналіз відповідності Цілі 14.Збереження морських ресурсів не здійснювався.

Розділ 7. ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ, ОЦІНЮВАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

Система впровадження Стратегії

Впровадження Стратегії включає розроблення та затвердження Плану заходів з урахуванням місцевих програм розвитку, а також визначення фінансового забезпечення, проведення моніторингу та оцінювання реалізації Стратегії, внесення коригувань до неї у разі необхідності.

План заходів забезпечує виконання цілей і завдань Стратегії у короткостроковому або середньостроковому періоді. До Плану заходів включаються:

- організаційні та адміністративні заходи, спрямовані на забезпечення реалізації стратегії, орієнтовні обсяги і джерела їх фінансування, відповідальні виконавці;
- перелік діючих та перспективних проєктів розвитку територіальної громади з визначенням орієнтовних обсягів і джерел їх фінансування, відповідальних виконавців та строків їх підготовки та реалізації;
- орієнтовний фінансовий план;
- індикатори оцінки результативності реалізації проєктів розвитку територіальної громади.

Фінансове забезпечення реалізації Стратегії та Плану заходів здійснюється за рахунок:

- коштів бюджету територіальної громади;
- коштів державного бюджету, в тому числі офіційних трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам;
- коштів інших місцевих бюджетів у рамках реалізації проєктів співпраці;
- коштів обласного/ районного бюджету;
- коштів, отриманих у рамках програм допомоги і грантів Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських організацій;
- інших джерел, не заборонених законодавством.

У ході моніторингу Стратегії вирішується низка завдань:

- контроль за реалізацією Стратегії в цілому;
- оцінка ступеня досягнення прогресу за стратегічними цілями, динаміка виконання завдань оперативних цілей та проєктів в межах кожного завдання;
- аналіз інформації щодо змін зовнішніх та внутрішніх факторів розвитку регіону для уточнення та коригування (актуалізації) цілей Стратегії;
- підтримка в роботі органів та структури стратегічного планування.

Під час оцінювання відбувається визначення досягнення запланованих цілей та впливу реалізації Стратегії на розвиток територіальної громади. За результатами моніторингу складається звіт. Моніторингові звіти є відкритими документами і використовуються для оновлення Стратегії, уточнення місцевих програм розвитку, завдань та бюджетних програм громади на наступний за звітним бюджетний період.

Впровадження Стратегії і досягнення передбачених нею цілей залежить від дій **місцевого самоврядування**, виконавчого апарату та особисто голови, а також самої громади, її мешканців, громадських активістів, бізнесу. Відповідальність за управління реалізацією стратегії та її моніторинг бере на себе місцеве самоврядування відповідно до управлінської моделі.

Адміністрування процесу впровадження Стратегії розвитку територіальної громади здійснюється безпосередньо головою громади, її виконавчим апаратом та структурними підрозділами.

Моніторинг впровадження Стратегії

Моніторинг впровадження Стратегії організується на основі визначеної в громаді моделі управління, оновлення та моніторингу виконання Стратегії.

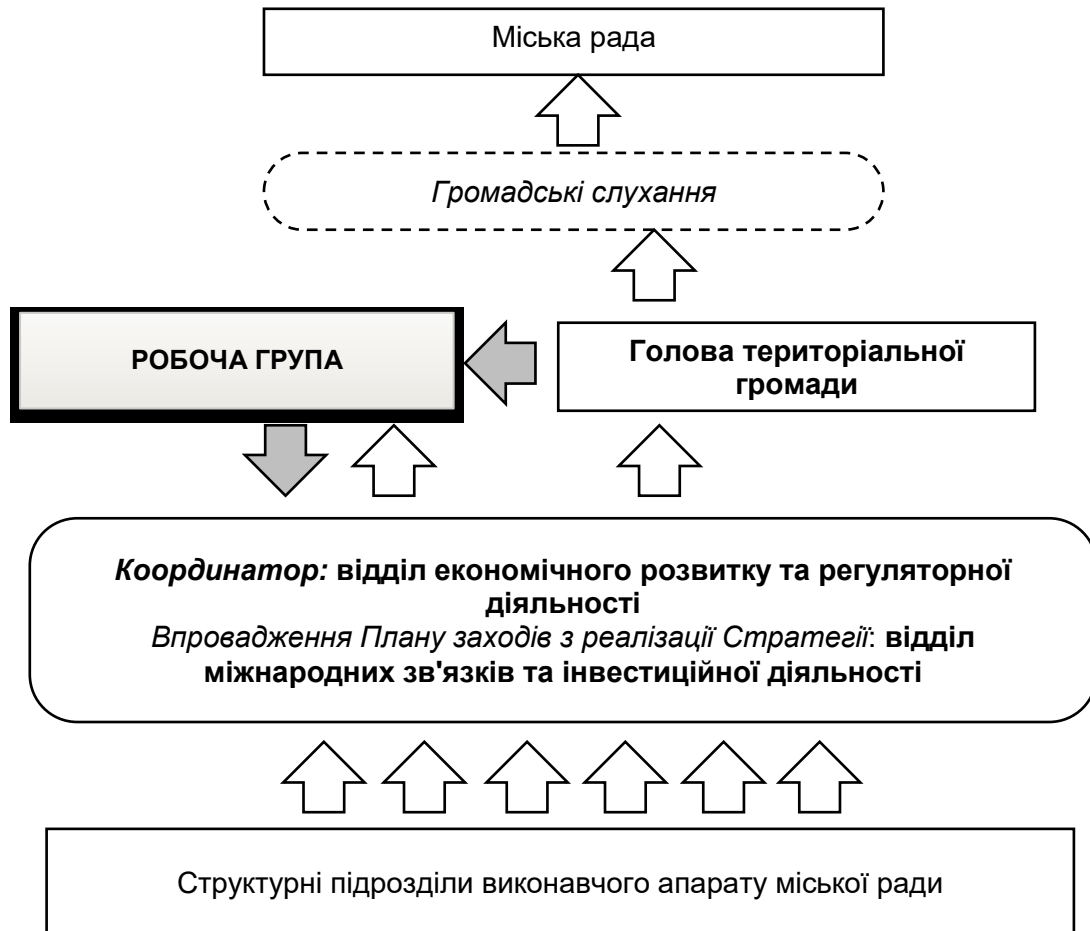

Рисунок 7.1. Модель управління, оновлення та моніторингу виконання Стратегії

Координацію роботи з виконання та реалізації Стратегії розвитку громади здійснює **відділ економічного розвитку та регуляторної діяльності**, який здійснює збір інформації про стан виконання стратегії від відповідальних осіб структурних підрозділів виконавчого апарату міської ради та комунальних установ і підприємств громади, систематизує і аналізує отриману інформацію та подає матеріали на розгляд робочої групи, а в подальшому на розгляд сесії міської ради.

На стадії впровадження Плану заходів з реалізації Стратегії **відділ міжнародних зв'язків та інвестиційної діяльності** відповідає за моніторинг зовнішнього середовища щодо можливостей додаткового фінансування потреб громади, подачу проектних заявок, залучення додаткових коштів для реалізації проектів Плану заходів стратегії, готує звіт про виконання даних напрямів, який подає до відділу економічного розвитку та регуляторної діяльності.

Моніторинг та оцінювання якості реалізації Стратегії, ступінь досягнення її цілей і завдань, оперативне управління у процесі впровадження Стратегії та виконання Плану заходів забезпечує постійно діючий консультативно-дорадчий орган – **Робоча група з управління, оновлення та моніторингу виконання Стратегії** (далі – Робоча група), яку утворює та затверджує її склад Голова територіальної громади своїм розпорядженням. До складу Робочої групи входять представники різних стейкхолдерів: відповідальні особи структурних підрозділів виконавчого апарату міської ради та комунальних установ і підприємств громади,

представники старостинських округів, комунальних установ і підприємств, місцевого бізнесу, місцевих громадських організацій та активістів, а також представників окремих груп населення громади (молоді, пенсіонерів тощо), у тому числі ті, які брали участь у розробці Стратегії. Очолює Робочу групу Голова територіальної громади. Робоча група збирається *не рідше одного разу на півріччя* та виконує наступні функції:

- координує дії підрозділів виконавчого апарату міської ради, комунальних установ і підприємств, інших суб'єктів у процесі, реалізації заходів та проєктів місцевого розвитку;
- забезпечує підготовку щорічних звітів про результати проведення моніторингу реалізації Стратегії;
- організує моніторинг у процесі впровадження Стратегії з метою виявлення наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, які можуть виникати при виконанні Плану заходів;
- забезпечує підготовку піврічних звітів про результати проведення моніторингу виконання Плану заходів з реалізації стратегії;
- проводить оцінку результатів реалізації Стратегії, аналізує причини відхилень та готує пропозиції щодо вжиття необхідних заходів, а в разі необхідності – внесення змін/ оновлення Стратегії;
- організує оприлюднення проєктів звітів про результати моніторингу реалізації Стратегії на офіційному сайті територіальної громади та в старостинських округах для громадського обговорення та організує сам процес громадського обговорення;
- організує щорічне оприлюднення результатів моніторингу наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, які можуть виникати при виконанні Плану заходів, на офіційному сайті територіальної громади та їх внесення до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки.

За організацію роботи Робочої групи, узагальнення та формування звітів про результати проведення моніторингу реалізації Стратегії, про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії, а також формування пропозицій щодо внесення змін (актуалізації) Стратегії відповідає **Секретар Робочої групи**.

Моніторинг реалізації Стратегії розвитку територіальної громади покликаний відстежувати досягнення цілей Стратегії. У процесі моніторингу також проводиться оцінювання результативності реалізації Стратегії на основі системи розроблених показників.

Звіт про результати проведення моніторингу реалізації Стратегії включає узагальнену таблицю у формі згідно з додатком 12 до Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад, затверджених наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 № 26534, та висновки у вигляді аналітичної довідки.

Проєкт Звіту про результати проведення моніторингу реалізації Стратегії має бути представлений для громадського обговорення. **Громадські слухання** покликані забезпечити: (1) публічність і прозорість результатів реалізації Стратегії та пропозицій щодо її оновлення; (2) підзвітність влади перед громадянами; (3) діалог між владою, бізнесом і громадськістю у процесі реалізації та оновлення Стратегії. Результати громадських слухань (висновки, зауваження, оцінки, пропозиції) мають бути оформлені протоколом та враховані міською радою при затвердженні звіту про моніторинг.

Голова Робочої групи (голова територіальної громади) в термін не пізніше двох місяців після закінчення звітної періоду представляє Звіт про результати проведення моніторингу на **розгляд сесії місцевої ради**. Крім того, звіт оприлюднюється на офіційному вебсайті міської ради.

Результати моніторингу впливу на довкілля, у тому числі на здоров'я населення оприлюднюються на офіційному веб-сайті територіальної громади та вносяться до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки один раз на рік протягом строку дії Стратегії та через рік після закінчення такого строку та у разі виявлення не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, вживаються заходи для їх усунення.

Моніторинг виконання Плану заходів з реалізації Стратегії

Моніторинг виконання Плану заходів з реалізації Стратегії здійснюється двічі на рік на основі відстеження виконання визначених індикаторів результативності впровадження кожного проєкту місцевого розвитку.

Звіт про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії включає узагальнену таблицю у формі згідно з додатком 13 до Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад, затверджених наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 № 265, та висновки у вигляді аналітичної довідки.

Звіти про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії за перше півріччя та за рік готує Робоча група, узагальнення та формування тексту звіту забезпечує Секретар Робочої групи. Голова Робочої групи (голова територіальної громади) в термін не пізніше двох місяців після закінчення звітного періоду представляє їх на розгляд сесії відповідної ради. Крім того, звіти оприлюднюються на офіційному вебсайті міської ради.

Оцінювання результатів реалізації Стратегії та Плану заходів проводиться після завершення строку їх реалізації на основі даних звітів проведеного моніторингу та є необхідним етапом для отримання інформації стосовно досягнення очікуваних результатів, їх впливу на стан соціально-економічного розвитку територіальної громади та інформації щодо сталості змін з метою прийняття в подальшому необхідних управлінських рішень та необхідних коригувань.

На основі здійснення оцінювання складається заключний звіт, який містить:

- результати порівняння базових (на початок реалізації Стратегії), прогнозованих цільових (станом на останній період) і фактичних значень показників;
- досягнення запланованих цілей;
- задоволення потреб різних груп заінтересованих осіб;
- оцінку наявних незапланованих змін та впливів;
- виявлення діяльності, що призвела до змін (зокрема незапланованих);
- аналіз ефективності механізмів реалізації Стратегії або ресурсних витрат;
- оцінку стійкості результатів Стратегії тощо.

Оцінювання може бути внутрішнім (проводиться виконавцями Стратегії) та зовнішнім (проводиться залученими експертами).

Звіти про оцінювання результатів реалізації Стратегії та Плану заходів готує Робоча група, узагальнення та формування їх тексту здійснює Секретар Робочої групи. Голова Робочої групи (голова територіальної громади) в термін не пізніше двох місяців після закінчення періоду реалізації Стратегії та Плану заходів представляє їх на розгляд сесії міської ради. Крім того, заключні звіти про оцінювання результатів реалізації Стратегії та Плану заходів оприлюднюються на офіційному вебсайті громади та/або у місцевих засобах масової інформації.

Таблиця 7.1. Система показників для моніторингу стану реалізації Стратегії розвитку Носівської міської територіальної громади до 2027 року

Оперативна ціль, на досягнення якої спрямований проєкт	ІНДИКАТОРИ	Одиниці виміру	ДЖЕРЕЛО ДАНИХ
1.1. Розбудова простору для розвитку особистості	Осучаснено освітній простір. Заклади освіти облаштовано та забезпечено їхню діяльність відповідно до умов законодавства України	Кількість приміщень одиниць Кількість закладів, одиниць Кількість встановлених джерел відновлювальної енергії, одиниць Обсяги витрат – грн	Носівська міська рада
	Умови здорового харчування в закладах освіти осучаснено	Відповідність санітарним нормам Кількість закладів, одиниць Обсяги витрат, грн	Носівська міська рада
	Розширено доступ до STEM-освіти учасників освітнього процесу	Кількість закладів, одиниць Кількість осіб Обсяги витрат, грн	Носівська міська рада
	Розбудоване ефективне цифрове середовище в закладах освіти	Кількість закладів, одиниць Отримано доступ до програмного забезпечення Кількість осіб, що мають доступ, Обсяги витрат, грн	Носівська міська рада
	Створено умови для підвищення рівня цифрової грамотності населення	Кількість осіб, що мають доступ Кількість осіб навчено Кількість облаштованих приміщень, одиниць Кількість навчальних програм/ навчальних модулів або курсів, Кількість тренінгів Обсяги витрат, грн	Носівська міська рада
	Підвищено якість та ефективність профорієнтаційної роботи в закладах освіти	Кількість залучених закладів, одиниць Кількість охоплених учнів, осіб (у тому числі чоловіків, жінок) Кількість педагогів, що пройшли навчання Кількість профорієнтаційних заходів Розроблена профорієнтаційна програма Обсяги витрат, грн	Носівська міська рада
1.2. Розбудова простору для самореалізації	Модернізовано заклади культури., Створені / облаштовані сучасні креативні простори на базі закладів культури	Кількість облаштованих приміщень, одиниць Кількість осіб, що мають доступ Створений культурний контент Обсяги витрат, грн	Носівська міська рада
	Створено рівний доступ до розвитку творчих здібностей	Кількість охоплених/ залучених осіб Кількість установ, одиниць Облаштований простір для розвитку творчих здібностей, одиниць Кількість проведених заходів Обсяги витрат, грн	Носівська міська рада
	Підвищено обізнаність про можливості соціального підприємництва, навички фінансової та цифрової грамотності, проектного менеджменту	Кількість навчених осіб (у тому числі чоловіків, жінок) Кількість навчальних програм Кількість проведених освітньо-комунікаційних заходів Обсяги витрат, грн	Носівська міська рада
	Навчання протягом життя	Кількість навчених осіб (у тому числі чоловіків, жінок; вікових категорій) Кількість навчальних програм Кількість проведених освітньо-комунікаційних заходів Обсяги витрат, грн	Носівська міська рада
1.3. Розбудова простору для	Осучаснено простір для змістовного дозвілля жителів	Кількість облаштованих просторів, одиниць	Носівська міська рада

змістовного дозвілля	грумади	Кількість осіб, що мають доступ Кількість проведених заходів Обсяги витрат – грн	
	Забезпечено умови для розвитку рухової активності та фізичної культури населення. Підвищено обізнаність про активний і здоровий спосіб життя	Кількість облаштованих приміщень/закладів, одиниць Облаштовано безбар'єрний доступ Кількість осіб, що мають доступ Розроблена навчальна програма Кількість проведених навчальних заходів, одиниць Кількість осіб, що пройшли навчання/ознайомлені Обсяги витрат – грн	Носівська міська рада
	Створено безбар'єрні простори для чутливих категорій населення	Кількість облаштованих просторів/зон, одиниць Облаштовано безбар'єрний доступ Кількість осіб, що мають доступ, у тому числі ветеранів Кількість осіб, що отримали послуги, у тому числі ветеранів Обсяги витрат, грн	Носівська міська рада
2.1. Сприятливі умови для розвитку бізнес середовища в громаді	Створити простір підтримки і супроводу для розвитку бізнесу	Створений простір для розвитку бізнесу Кількість проведених навчальних заходів Підвищено обізнаність, у тому числі ветеранів і членів їхніх сімей, осіб Кількість зареєстрованих нових суб'єктів підприємництва, одиниць Реалізовані нові бізнес-ідеї Проведені комунікаційні заходи бізнесу з органами влади, одиниць Обсяги витрат, грн	Носівська міська рада
	Створити майданчик для діалогу з бізнесом	Кількість проведених консультацій, одиниць Кількість проведених комунікаційних заходів бізнесу з органами влади Кількість молодих спеціалістів (у тому числі чоловіків, жінок), що працюють в громаді, осіб Обсяги витрат, грн	Носівська міська рада
	Сприяти розвитку жіночого підприємництва	Кількість проведених навчально-комунікаційних заходів Кількість навчених осіб, Кількість жінок-підприємців у громаді, осіб Кількість реалізованих жінками бізнес-ідей Обсяги витрат, грн	Носівська міська рада
2.2. Ефективний агропереробний сектор громади	Підвищено рівень і якість матеріально-технічної бази підприємств аграрного та переробного сектору, в тому числі за рахунок державних програм	Кількість проведених консультаційних та комунікаційних заходів Кількість охоплених осіб, у тому числі ветеранів і членів їхніх сімей Обсяги залучених коштів, у тому числі державних і приватних, грн Кількість суб'єктів аграрного та переробного сектору, які підвищили свою матеріально-технічну базу	Носівська міська рада
	Запроваджено нові технології та обладнання для переробки с/г сировини	Кількість суб'єктів господарювання, що запровадили нові технології Кількість суб'єктів господарювання, що впровадили/ модернізували обладнання для переробки с/г сировини Обсяги залучених коштів, грн	Носівська міська рада
	Забезпечено умови для розвитку галузі тваринництва, садівництва, ягідництва, овочівництва в особистих селянських та фермерських	Кількість проведених освітньо-комунікаційних заходів Кількість проведених консультацій Обсяги залучених коштів, грн Кількість суб'єктів господарювання, що	Носівська міська рада

	господарствах та розвитку бджільництва в громаді	здійснюють діяльність/ розпочали діяльність у відповідних галузях, одиниць	
	Налагоджене систематичне інформування аграріїв про можливості державної підтримки	Кількість інформаційно-консультативних заходів Кількість охоплених осіб Обсяг витрат, грн Обсяг залучених коштів державної підтримки, грн. Кількість суб'єктів, що скористалися державною підтримкою	Носівська міська рада
2.3. Інвестиційно активна громада	Сформовано позитивний інвестиційний імідж Носівської міської територіальної громади	Розроблено бренд і логотип громади Кількість інформаційно-комунікаційних заходів Охоплена цільова аудиторія, осіб Кількість залучених осіб до комунікаційних заходів Обсяг витрат, грн	Носівська міська рада
	Створено організаційно правові умови для залучення інвестицій у розвиток локальної економіки громади	Розбудовано індустріальний парк Започатковане публічно-приватне партнерство Обсяг витрат, грн Обсяг залучених інвестицій, грн	Носівська міська рада
	У громаді дістали розвиток різні форми партнерств суб'єктів господарювання	Кількість суб'єктів господарювання, залучених до партнерств, одиниць Кількість проведених інформаційно-комунікаційних заходів.	Носівська міська рада
	Підвищено рівень кооперації та кластерних ініціатив у громаді	Кількість суб'єктів господарювання, залучених до партнерств, одиниць Кількість суб'єктів господарювання, залучених до кластерних ініціатив, одиниць Кількість проведених інформаційно-комунікаційних заходів.	Носівська міська рада
	Створений простір для генерування, обговорення та просування стартапів, бізнес та проектних ініціатив	Кількість облаштованих приміщень Обладнано робочі місця для підприємців, щонайменше 10 місць Кількість і види наданих аутсорсингових послуг Кількість осіб, які отримали доступ до послуг Навчально-комунікаційні заходи Обсяг витрат, грн	Носівська міська рада
2.4. Туристично приваблива та гостинна громада	Розбудовані туристичні маршрути, облаштовані зони рекреації, створені умови для розвитку активного сільського (зеленого) туризму та екотуризму	Кількість проведених тренінгів Облаштовано території для прийому туристів Облаштована туристична інфраструктура Відповідність санітарним вимогам Відповідність екологічним нормам Кількість туристичних маршрутів Кількість туристичних продуктів Кількість туристів, осіб Туристичний бренд Започатковане публічно-приватне партнерство Охоплена аудиторія промоційними заходами, осіб Кількість облаштованих паркових зон, зон відпочинку, зон активного відпочинку, рекреаційних зон відпочинку, сімейних парків з альтанками, зон барбекю, зон з вуличними тренажерами, одиниць Зростання зайнятості в сфері гостинності, % Обсяг витрат, грн	Носівська міська рада

	Організовані і проведені унікальні місцеві фестивалі	Облаштована територія для проведення фестивалів Розроблені сценарії Розроблено положення про проведення місцевих фестивалів Кількість відвідувачів/ глядачів, осіб Кількість фестивалів Кількість залучених до проведення фестивалів суб'єктів господарювання	Носівська міська рада
	Забезпечено облік, відновлення існуючих об'єктів історико-культурної спадщини, які відіграють роль чинників розвитку туризму в економіці громади	Каталог об'єктів історико- культурної спадщини Кількість охоронних документів Кількість відновлених об'єктів історико-культурної спадщини Кількість проведених інформаційно-комунікаційних заходів Кількість поінформованих осіб Обсяг витрат, грн	Носівська міська рада
3.1. Забезпечення умов для надання сучасних доступних послуг	Населення забезпечене якісною водою. Проведена реконструкція мережі водопостачання та водовідведення	Кількість населення, яке має доступ до якісної води Відповідність показників води до санітарних норм Довжина реконструйованих мереж водопостачання та водовідведення, км Зменшено втрати води, м ³ , % Кількість встановлених джерел відновлювальної енергії, одиниць Обсяг витрат, грн	Носівська міська рада
	Проведена реконструкція системи теплопостачання	Кількість населення, яке має доступ до системи теплопостачання Реконструйовано об'єкти теплопостачання, одиниць Зменшено втрат теплової енергії, % Зменшення витрат на оплату енергоносіїв, грн, % Покращення температурного режиму в приміщеннях (відповідно до санітарних норм) Обсяг витрат, грн	Носівська міська рада
	Актуалізовано адміністративні послуги відповідно до вимог часу та потреб населення	Кількість і види адміністративних послуг для населення Кількість населення, для якого доступні адміністративні послуги	Носівська міська рада
	Осучаснена система соціальних послуг населенню	Кількість і види соціальних послуг для населення Кількість осіб, для яких доступні соціальні послуги (у тому числі, чоловіків, жінок; ветеранів, ВПО, вразливих верств за категоріями) Кількість надавачів соціальних послуг Охоплена цільова аудиторія інформаційними заходами про соціальні послуги, осіб	Носівська міська рада
3.2. Модернізація закладів охорони здоров'я. Доступність і якість послуг з охорони здоров'я	Створені комфортні та безпечні умови для медичного обслуговування населення в закладах охорони здоров'я	Кількість закладів, де покращено умови медичного обслуговування, одиниць Зниження витрат на експлуатацію приміщень та економія коштів від покращення енергоефективності, грн, % Безбар'єрний доступ до медичних закладів Кількість встановлених джерел відновлювальної енергії, одиниць Обсяг витрат, грн	Носівська міська рада
	Актуалізована якість медичних послуг до сучасних вимог	Кількість актуалізованих медичних послуг Кількість осіб, які мають доступ до медичних послуг	Носівська міська рада

	Розроблено аналітичний модуль "Захворюваність населення" з метою автоматичного формування статистичних звітів про стан захворюваності населення громади на інфекційні та неінфекційні хвороби та оцінку стану здоров'я населення громади в цілому	Стан захворюваності населення громади на інфекційні та неінфекційні хвороби, % Кількість осіб, які хворіють інфекційними/неінфекційними хвороби	Носівська міська рада
	Створені умови для залучення молодих спеціалістів в заклади охорони здоров'я	Кількість залучених молодих спеціалістів, у тому числі чоловіків, жінок; у розрізі спеціальностей Кількість проведених інформаційних кампаній Кількість осіб, охоплених інформуванням, осіб Кількість пропозицій житла, запропонованих для молодих спеціалістів	Носівська міська рада
	Розбудована мережа профілактичної медицини	Наявність «Мобільної клініки» Кількість виїздів «Мобільної клініки» Кількість населення, охопленого додатковими медичними послугами, осіб Кількість відвідувань «Мобільної клініки» Виявлено небезпечних хвороб на ранній стадії, осіб Рівень колективного імунітету (охоплення щепленням) Кількість інформаційно-комунікаційних заходів щодо профілактики захворювань	Носівська міська рада
3.3. Комфортний інклюзивний простір, безбар'єрність та безпека	Розроблений комплексний план просторового розвитку території Носівської міської громади	Комплексний план просторового розвитку громади Містобудівна документація Кількість населених пунктів, для яких розроблено містобудівну документацію Покращення екологічних умов Покращені економічні умови (кількість робочих місць, кількість залучених інвесторів, доходи бюджету громади) Обсяг витрат, грн	Носівська міська рада
	Заклади громади облаштовані захисними спорудами цивільного захисту	Кількість облаштованих приміщень, одиниць Кількість захисних споруд, одиниць Кількість осіб, які забезпечені захистом/мають доступ до захисних споруд Обсяг витрат, грн	Носівська міська рада
	Розширена мережа пожежної безпеки громади	Придбана пожежна машина, одиниць Придбане протипожежне обладнання, одиниць Відремонтоване пожежне депо Зменшення рівня шкоди/ втрат від пожеж, осіб, грн, % Територія, охоплена пожежною охороною, км ² Кількість мешканців, охоплених пожежною охороною Кількість населених пунктів, охоплених пожежною охороною Обсяг витрат, грн	Носівська міська рада
	Забезпечена безбар'єрність та інклюзивність місць загальногромадського користування в громаді	Кількість безбар'єрних та облаштованих інклюзивних місць, одиниць Протяжність безбар'єрного маршруту, км Кількість паркомісць для людей з інвалідністю Обсяг витрат, грн	Носівська міська рада

	Створене комфортне, інклюзивне, безбар'єрне середовища для жителів громади	Кількість учнів з особливими освітніми потребами, для яких доступні заклади освіти з інклюзивним і безбар'єрним простором Кількість закладів освіти з інклюзивним і безбар'єрним простором Облаштовані ресурсні кімнати, одиниць Наявні пандуси, одиниць Освітнє середовище у відповідності до санітарно-гігієнічних вимог Інформаційно-комунікаційна кампанія щодо інклюзивної освіти Охоплена цільова аудиторія, осіб Обсяг витрат, грн	Носівська міська рада
	Створені сучасні умови мобільності та комунікації в громаді	Протяжність відремонтованого/ відновленого дорожнього полотна, км Наявні паркувальні кармани, одиниць Паркомісця для людей з інвалідністю, одиниць Дотримання вимог безпеки, інклюзивності, безбар'єрності Обсяг витрат, грн	Носівська міська рада
	Забезпечене якісне освітлення простору громади	Протяжність освітлених вулиць, км Кількість населених пунктів з освітленням вулиць Зменшення кількості ДТП, травматичності Підвищення безпеки і правопорядку Економія енерговитрат через застосування таймерів, грн, % Обсяг витрат, грн	Носівська міська рада
	Якісний благоустрій в громаді	Проведено конкурс на краще подвір'я Кількість учасників конкурсу, дворів, осіб Покращення естетичного вигляду й доглянутості в громаді (кількість схвальних відгуків і фото громади)	Носівська міська рада
3.4. Охорона довкілля та адаптація до змін клімату	Розбудовано комфортний (безпечний) та екологічний простір	Скорочення шкідливих викидів, % Збережено лісів, га, % Нові насадження лісів, га Поліпшення якості повітря відповідно до санітарних норм, % Використання відновлювальних джерел енергії, кількість користувачів Розумне використання води в с/г (крапельне зрошування), кількість суб'єктів Покращення гідрологічного режиму, % Зменшення загрози повеней, % Покращення екологічного стану та умов для риболовлі, % Очищені прибережні зони, м ² Кількість осіб, які взяли участь в толоках щодо очищення водойм і територій Очищено дно водойм, м ² Наявна система збору та вивезення сміття Виготовлена ПКД Збудовані очисні споруди, об'єктів Зменшення біологічного споживання кисню, % Покращення фізико-хімічних показників води, % Збудовані сміттесортувальна і компостувальна станції Покращення стану ґрунту, % Вироблено органічних добрив, тон	Носівська міська рада

		<p>Інформаційна кампанія (кількість охоплених осіб) Вся територія громади очищена від стихійних сміттєзвалищ Розроблені правила дотримання екологічних вимог щодо спалення опалого листа Проведена інформаційна кампанія щодо поводження з опалим листям (кількість охоплених осіб) Покращення якості повітря відповідно до екологічних норм, % Підвищення екологічної свідомості та поведінки в громаді Зниження захворюваності внаслідок екологічних проблем, % Обсяг витрат, грн</p>	
	Впроваджені енергоефективні та енергозберігаючі заходи	<p>Проведені ремонтні роботи даху, грн Кількість об'єктів, де проведено ремонт, одиниць Зменшення тепловтрат, % Зменшення витрат на опалення, грн, % Збережено майно - бібліотечний фонд Наявність облаштованих приміщень для змістовного дозвілля, одиниць Встановлені гібридні сонячні електростанції, одиниць Наявність безперебійного водопостачання на випадок відключення електроенергії Кількість закладів освіти, забезпечених альтернативними джерелами енергопостачання, одиниць</p>	Носівська міська рада
	Розширено та облаштовано зони відпочинку і рекреації в громаді	<p>Покращення екологічного стану та умов для риболовлі, % Очищені прибережні зони, м² Кількість осіб, які взяли участь в толоках щодо очищення водойм і територій Очищено дно водойм, м² Кількість облаштованих паркових зон, зон відпочинку, зон активного відпочинку, рекреаційних зон відпочинку, сімейних парків з альтанками, зон барбекю, зон з вуличними тренажерами, одиниць Обсяг витрат, грн</p>	Носівська міська рада
4.1. Розбудоване, свідоме і дієве громадянське суспільство	Забезпечено умови підтримки ініціатив громадських організацій та активних мешканців	<p>Наявний Центр підтримки громадських ініціатив, облаштоване приміщення Кількість проведених заходів, тренінгів, воркшопів Кількість громадських ініціатив, яким надано супровід Кількість громадських ініціатив з питань екології і захисту довкілля Кількість поданих на фінансування проєктних заявок Кількість мешканців, залучених до прийняття рішень, осіб Інформаційна кампанія, охоплено осіб Кількість партнерств за участі неурядових організацій, донорів, програм підтримки в громаді Обсяг витрат, грн</p>	Носівська міська рада
	Збільшено рівень спроможності молодіжного середовища в громаді	<p>Створено молодіжний простір, облаштоване приміщення Кількість проведених заходів Кількість залученої молоді, у тому числі</p>	Носівська міська рада

		чоловіків, жінок осіб Кількість молодіжних ініціатив Обсяг витрат, грн	
	Підвищено рівень обізнаності громадян щодо своїх громадянських прав, свобод і обов'язків. Збільшено рівень активної громадської участі та волонтерства	Створено волонтерський центр, облаштоване приміщення Кількість громадських і волонтерських ініціатив/ заходів Кількість залучених мешканців Кількість активних громадян/ волонтерів/ волонтерських організацій Кількість виїзних акцій благодійної допомоги Кількість осіб з вразливих груп населення, охоплених гуманітарною та соціальною допомогою Кількість інформаційно-комунікаційних кампаній Створена карта місць добрих справ на сайті громади Відновлені та облаштовані об'єкти в результаті толок, одиниць Кількість згадок громадських ініціатив / заходів у соцмережах Кількість нагороджених активних учасників, осіб Кількість представників громадянського суспільства, залучених до прийняття рішень, осіб	Носівська міська рада
4.2. Ефективна взаємодія влади з громадськістю	Розбудована ефективна система діалогу влади з громадськістю	Наявні електронні сервіси на сайті громади, одиниць Наявна єдина система електронного документообороту Наявна система електронного голосування Наявна система електронних петицій Наявна онлайн трансляція засідань міської ради Вдосконалені інформаційні сервіси громади (чат-бот тощо) Розроблена програма інформатизації Придбане комп'ютерне обладнання Створена посада ІТ-спеціаліста Кількість представників ОМС, навчених основам діалогу з громадськістю, осіб Обсяг витрат, грн	Носівська міська рада
4.3 Відповідальне місцеве самоврядування	Підвищено рівень обізнаності працівників органів місцевого самоврядування щодо змісту та інструментів концепції "Належного врядування" ("Good governance")	Кількість проведених освітньо-комунікаційних заходів Кількість представників ОМС, що пройшли навчання, осіб	Носівська міська рада
	Удосконалено систему відкритості і підзвітності влади	Розроблені політики ОМС щодо прозорості, відкритих даних і підзвітності Розроблені критерії оцінки ефективності посадових осіб ОМС Розроблена антикорупційна програма громади Створена громадська рада Вдосконалені інструменти електронної демократії Обсяг витрат, грн	Носівська міська рада
4.4. Дієве міжмуніципальне та міжнародне співробітництво	Налагоджена і розширена співпраця з іншими містами і громадами України.	Кількість укладених меморандумів про співпрацю Кількість організованих заходів з налагодження партнерств Кількість заходів в інших громадах, у яких взяли участь представники	Носівська міська рада

		<p>Носівської громади</p> <p>Кількість представників інших громад, які відвідали заходи Носівської громади</p> <p>Кількість розроблених і поданих спільних проєктних заявок</p> <p>Кількість стаді-візитів</p>	
	<p>Започатковане партнерство з іншими громадами Європи/ світу</p>	<p>Кількість укладених меморандумів про співпрацю</p> <p>Кількість організованих заходів з налагодження партнерств</p> <p>Кількість заходів у закордонних громадах, у яких взяли участь представники Носівської громади</p> <p>Кількість представників закордонних громад, які відвідали заходи Носівської громади</p> <p>Кількість розроблених і поданих спільних проєктних заявок</p> <p>Кількість закордонних стаді-візитів</p>	<p>Носівська міська рада</p>